

5409 t. 2.

I.

Stanisław Stadnicki
i jego udział w rokoszu
Zebrzydowskiego.

1.

Materiały do biografii.

Kart 22.

 1

Rękopism: Pamiętniki do życia i spraw Stanisława Stadnickiego Diabła starosty zygwulskiego

obejmować będzie do 10–12 ark. druku i mieści w sobie:

1. Przedmowa krótka
2. Żywot Stan. Stadnickiego obszerniejszy (z wszelkich znanych drukowanych źródeł i niedrukowanych mniej znanych rękopisów ułożony)
3. Pamiętniki składające się z nader ciekawych listów Stadnickiego lub jego dotyczących i innych pism współczesnych dotąd drukiem nieogłoszonych rzucających światło na dzieje wewnętrzne Polski mianowicie 1606–1610 i malujące oraz wierny obraz rozuzdanej swej woli szlacheckiej.
4. Portret Stanisława Stadnickiego z oryginału [illegible] rysowany i facsymile tegoż dodane będą.

Za rękopism cały żądam od nakładcy 200 fl mon. kon. austr. w sposób następujący

a) 50 fl m. k. złoży nakładca naprzód (która to summa posłuży na czyste przepisanie rękopisu)

b) Od dnia złożenia pierwszej raty w przeciągu 6 tygodni odbierze nakładca wygotowany już do druku rękopis; przyczem odbierający resztę należytości to jest 150 fl Cm. wypłaci.

Wiadomości
o życiu Stanisława Stadnickiego
starosty zygwultskiego.

Ród Stadnickich herbu Szreniawa, posiadających pierwotnie miasteczko Żmigród w województwie Krakowskiem powiecie bieckim, począwszy od XIII wieku wydał niejednego słynnego z waleczności potomka; przez co też na zaszczytny przydomek „przedmurza ojczystego" u pisarzy naszych[1] zasłużył. W tym to domu zrodził się także w pierwszej połowie XVI stólecia Stanisław Stadnicki z ojca Stanisława Mateusza dziedzica Dubiecka w ziemi sanockiej oraz zamku Krzelowa, Niedźwiedzia i innych licznych włości, z matki zaś Barbary Zborowskiej Kasztelanki Krakowskiej. Sposobiąc się wraz z braćmi[2] do usług krajowych już w młodości nawet do których żywiołem jego były boje i walki, w których się odznaczał, probując jeszcze za czasów Zygmunta Augusta dzielnie oręża w Inflanciech i na Podolu przeciw Tatarom, czem sobie na wzięcie i dobre imię między ludzmi rycerskimi zarobił. Za panowania Stefana Batorego w bitwach,

---

1) „Erat me Hercule! domus clarissima Stadnicciorum malleus et bipennis hostium, murus et antemurale patriae." (Sim. Okolski: Orbis polonus. Cracoviae 1641. T. I st. 183)

2) Niesiecki (T. IV st. 179) następujących Stanisława Stadnickiego wymienia braci: 1. Marcina Kasztelana sanockiego dziedzica na Niedźwiedziu. 2. Jana (starostę nowomiejskiego) zmarłego r. 1620. 3. Andrzeja dziedzica na Dubiecku. 4. Jerzego i 5. Krzysztofa.

pojedynczych potyczkach i podjazdach
nikt mu co do męstwa prawie wyrównać
nie zdołał, a współczesny Bart. Paprocki
już na ówczas o nim pisze: iż jako „mąż wiel=
kiej sławy, był liczon za drugiego Decyusza."
Mianowicie r. 1577 pod Gdańskiem wyzy=
wając na harce rajtarów niemieckich,
każdego prawie, co wystąpić się poważył,
ubił; poczem mu żaden, aczkolwiek pod=
nim, gdy ludzi na zasadzkę przywodził,
konia zastrzelono, pola stawić nie śmiał.
Wyprawa moskiewska przeciwko wielkiemu księ=
ciu Iwanowi Wasylewiczowi znowu Stadnickiemu
nową sposobność do okazania niewstrzą=
trząsonej odwagi i waleczności nastręczyła. Jakoż
r. 1580 Król Stefan wysłał
go wraz z Januszem Księciem Zbarawskim wojewo=
dą bracławskim z pod Wielkich-Łuk dla rozpro=
szenia zbierających się świeżych pośiłków moskiewskich
i tatarskich; w drodze tej zobaczywszy obskoczo=
nego od Tatarów i pasującego się z nimi Mikołaja
Jazłowieckiego starostę śniatyńskiego, z nara=
żeniem własnem przypadł Stadnicki:
jednego Tatarzyna trupem
położył, drugiego zaś koncerzem przebił i Jaz=
łowieckiego ocalił. Wszelakoż zapędziwszy
się za daleko pomiędzy hufce pogańskich Tatarów, od takowych
patyi: kiścieniami mocno zbity, iż mu nawet
broń wypadła, omal śmiałości swej życiem nie
przypłacił, gdyby go wydzieleni mu na
pomoc Węgrzyni nie byli uratowali. Następnego
roku pod Pskowem na czele trzystu towarzy=
szy, zsiadłszy z konia w oczach patrzącego się na to

dowodzącemu znaczną rotą

pod Toropcem

---

procki zaś wylicza braci: Marcina, Jana, Samuela i Andrzeja;
oraz siostrę Katarzynę żonę Krzysztofa Włodka, w
której domu Samuel Zborowski pojmany został.

3

hetmana Jana Zamojskiego mężnie szturm do
twierdzy przypuszczał, dodając serca swoim. W rozpra-
wie tej (omal) ~~[illegible]~~ także życia nie postradał; ~~gdyby go byli~~
~~mocno już rannego z pośród bitwy towarzysze Wojciech~~
~~Gawroński, Stanisław Rajski i Hulanicki nie~~
~~wynieśli~~, albowiem ciężko ~~mocno~~ już rannego z pośród
bitwy zaledwie towarzysze Wojciech Gawroński
Stanisław Rajski i Hulanicki wynieść zdoła-
li; przyczem z całej roty tylko trzydziestu zdrowych uszło,
reszta zaś poległa lub zbita została, a pomiędzy
nimi także brat jego ~~[illegible]~~ stryjeczny Adam Stadnicki
dwoma kulami postrzelony. 3)

~~Po ukończonej wojnie moskiewskiej i zawarciu pokoju w Kiwerowej horce r. 1582 szukał Stanisław Stadnicki ~~[illegible]~~ za granicą pola do popisu z waleczności ~~swoją~~ i sztuką wojenną. Boje z Turkami w Węgrzech~~

Gdy pokój w Kiwerowej horce r. 1582 zawarty
wojnie moskiewskiej koniec położył, Stadnicki
nie mając pola do popisu ~~[illegible]~~ w kraju,
udał się za granicę szukać wrzawy wojennej.
Walki z Turkami w Węgrzech stręczyły mu właśnie
najlepszą sposobność. Tam pod zamkiem Bery-
nem uderzył w dziesięć koni tylko na pięćdzie-
siąt Turków ~~koni~~, a powaliwszy jednego z rusznicy, drugie-
go kopiją, tak ich przestraszył, że się cofnąć mu-
sieli do miasta, za którymi aż pod mury gonił
ten „junak serdeczny." 4)

Bezkrólewie po śmierci Stefana Batorego wzy-
wające czynnej każdego obywatela usługi, spro-
wadziło Stadnickiego na powrót do kraju rodzin-
nego. Zastawszy tu naród w wyborze króla podzielo-
ny, idąc za przykładem Zborowskich, przy których ~~[illegible]~~ będąc z nimi
blisko spokrewniony ~~[illegible]~~ r. 1585 po stęcin
Samuela obstawał, popierał stronę Maxymili-
ana arcyksiężca austryjackiego. Wysłany ku Piotr-

3) B. Paprocki: Herby rycerstwa polskiego. Kraków 1584. str. 145.
4) Niesiecki T. IV. str. 180.

Koronu dla rozproszenia ~~zbierającej się~~ szlachty[5]
zbierającej się przy Zygmuncie III, wydał z Przed:
borza d. 14 listopada r. 1587 odezwę upominającą
groźnie do porzucenia stronnictwa ~~królewicza~~ obra:
nego na tron polski Królewicza szwedzkiego. Nie
czekano zjiszczenia gróźb Stadnickiego: rozproszy:
ła się szlachta, sam Zygmunt ~~mając mały~~
zmuszony był zwrócić swą
drogę ku Rawie, mając mały tylko orszak zbrojnych
przy sobie, zwłaszcza gdy Stadnicki oddział jazdy
Andrzeja Opalińskiego marszałka koronnego towarzyszący Zygmuntowi dognał i pobił.[6] Wrócił się
potem do Maxymiliana,
w pamiętnej bitwie pod Byczyną d. 24 Stycznia
r. 1588 dowodząc lewem skrzydłem z kopijnikami swymi
uderzył na szyki przeciwne Jana Zamojskiego, i byłby je zniósł do szczętu, gdyby był Żółkiewski nie
wstrzymał dalszych jego zapędów.*) Po przegranej
zupełnie ~~unosząc życie~~ i po wzięciu Maxymiliana
w niewolę, unosząc życie z innymi niedobitkami
cofnął się na Szląsk, zkąd do Polski wraz z
Krzysztofem Zborowskim (znowu wtargnąć zamyślał.
Wszelakoż porzucił swój zamiar, skoro się (miał w kraju
przekonał, iż Zygmunt III prawie wszystkie za:
już za sobą umysły, i następnego roku po zawarciu traktatu będzińskiego, w skutek którego
stronnicy na sejmie warszawskim
Maxymiliana amnestyją uzyskali, wrócił
do ojczyzny.

*) P. Piasecki: Chronica pod r. 1588

5) Pamiętnik lwowski z r. 1818. Nr 3.
6) P. Piasecki: Chronica gestorum in Europa singularium. Cracoviae 1645. st. 81. – R. Heidenstein: (Rerum polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti libri XII. Francofurti ad Moenum 1672. st. 279) zaś
pisze: iż część jedna owego wojska maxymiliańskiego, którą Samuel Stadnicki (może brat Stanisława) prowadził w lesie przedborskim, przez podjazd węgierski pod dowództwem Alberta Kiraly zostającego w służbie wojennej Jana Zamojskiego, napadnięta i rozproszona została.

Stanisław Stadnicki. Starosta zygwulski.

Stanisław Stadnicki herbu Szreniawa starosta zygwulski Pan na Łańcucie, [illegible] Zmigrodzie, Dubiecku, syn [illegible] niegdyś w Polsce przez swoje męstwo bogactwa [illegible] i [illegible]. Urodził się z ojca Marka i matki Barbary Zborowskiej kasztelanki krakowskiej [illegible] już zaczął się wsławiać [illegible] czyna-mi, [illegible] drużyny [illegible] na [illegible] nie [illegible] wypływaniu [illegible] i poznańskiej wreszcie pokaniom, [illegible]. [illegible] za króla Stefana Bato-rego i [illegible] towarzyszac królewi prowadzeni otworzyły mu nowe pole do zbierania wawrzynów. W tym to towarzysząc [illegible] w bitwach, po[illegible] przygodach [illegible] mu to do męstwa wyrównać [illegible] Podgdańskiem r. 1577 [illegible] na harc z [illegible] jego odwadze przyznanem wyjeżdżał r. 1580 w wyprawie moskiewskiej, śmiałością swoją [illegible] Mikołajowi Jazłowieckiemu pod [illegible] [illegible] z Tatarami [illegible] życie uratował z r. 1581 [illegible] [illegible] na mury warowni. Do [illegible] wdzierającej się piękno [illegible] na mury warowni. [illegible] Turkami w [illegible] wojnie [illegible] za granicą [illegible] walecznosci. [illegible] na nie z dobranym ludem zadziwiające [illegible] sposobność do tego. Wybrał się [illegible] na nie z dobranym ludem [illegible] męstwem samych nawet Bisurmanów. [illegible] [illegible] Stadnic-[illegible] śmierci [illegible] Króla Stefana [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] za przykładem [illegible] Trzecie [illegible] Maxymiliana arcyksięcia austryjackiego; [illegible] był [illegible] wojsk [illegible] i już [illegible] które pod Byczyną r. 1588 dowodził jednym skrzydłem wojsk [illegible] Żółkiewski [illegible] Zamojskiego potamał gdyby był Żółkiewski [illegible] III r. [illegible] do rokoszu [illegible] [illegible] Zygmuntowi III r. [illegible] w kołach szlacheckich [illegible] mianowicie których [illegible] za równały [illegible] mów jego w kołach [illegible] [illegible] Poznaniu [illegible] prowadził 1200 [illegible] [illegible] śmiałością i [illegible] wojsku królewskiemu i [illegible] [illegible] do pola [illegible] wreszcie wojsku królewskiemu [illegible] nowemi [illegible] rozprawa Guzowska r. 1607 [illegible] III odwołał [illegible] [illegible] prawie [illegible] równy [illegible] [illegible] r. 1[illegible] na sejmie [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Polityczne życie Stanisława [illegible] szczególniej polityczne życie Stanisława [illegible] gwałtowna namiętność która [illegible] szczególniej [illegible] i w domowem właściwą. Najdawniej poka-zała się [illegible] Stadnickiego [illegible] Łańcucie [illegible] Opaliński. [illegible] [illegible] sprawy [illegible] Obaj [illegible] wzajemnie [illegible] ludem zbrojnym [illegible] pojmać [illegible] przysięgli zgubę i [illegible] siebie ludem zbrojnym; [illegible] nawet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Łańcutem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Trzymać w [illegible] Łańcutem.

* [illegible] r. 1878 t. I str. 300. [illegible] Zygmunta III [illegible] t. II str. 54.

[illegible] w [illegible] obrach licznych wygnańców węgrów, husytów, Zelgów i [illegible] [illegible]

[illegible] dopuszczała, [illegible] wszelkie [illegible] [illegible] jego zręczności nie oszczędził i zaraz.

niestanął [illegible]. Łatwiej sobie ważąc wszelkie wyroki [illegible] [illegible] do [illegible] tej między nimi wojny

Ze żony którego Stadnicki Opalińskiemu zaciągnął [illegible] do ostrożnika wojewodzina wołyńska [illegible]

Zjechali [illegible] Opalińskiego [illegible] [illegible] Ostrożka [illegible] [illegible] [illegible]

za napady dóbr arcyksiążąt [illegible] dnia 14 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki [illegible]

Krowawolice [illegible] zbrojnych [illegible] z obu stron walczyło [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] w [illegible] postradał [illegible] z nim do 500 ludzi [illegible] zaś [illegible] [illegible]

Zapalczywość i wyuzdana zuchwałość Stadnickiego zjednała mu u współczesnych [illegible]

[illegible] religijnym zdaniem [illegible] także r. 1552 [illegible]

[illegible] [illegible] biskup przemyski wyklął [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]

[illegible] Franciszka Stankara, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] szkodzało [illegible]

[illegible] [illegible] Franciszka Stankara

Obie [illegible] jako stronnik luteranizmu katolikom [illegible] [illegible] [illegible] i swych dobrach

Stadnik

Z żony swej Anny z Zieniawicz zostawił trzech synów Stanisława Zygmunta, Andrzeja

i córkę Felicyannę.

Z portretu Stanisława Stadnickiego Diabła znajdującego się w zakrystii imienia [illegible] [illegible] we Lwowie

darowana przez Ł. Stan. Wronowskiego. [illegible] widać na niej [illegible] [illegible] [illegible] trudy zeszpeciła

[illegible] wojewodzica w zbroi stalowej; [illegible] wytrwane niewczasy w bojach poniesione

zbyteczne namiętności znaczne mu [illegible] w pełnym jeszcze wieku długie włosy

i brodę [illegible]!

*) Franc. Siarczyński: Obraz wieku panowania Zygmunta III we Lwowie 1828. T. II

str. 225. [illegible] [illegible] Łańcuckie? ruskie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

w rękopiśmie przy cerkwi Wniebowzięcia N. Maryi we Lwowie przechowywany, zaś mówi że w

tej bitwie [illegible] Kozak zwany Zołotnik ściął głowę Stadnickiemu.

Stanisława Łaniewic Staniecki Kasztan rygowicki rotmagister był synem
Mikołaja na Żurawicy Korzelowie Niedrzwica kasztelana Sądeckiego oraz
Barbary Skoroszyskiej kasztel. wojn. Stanisław Spytek miał żonę 1) Jadwigę córkę
Stefana Fredra 2) Annę de Ziemięcyce Która potem poszła za Łowickiego oni zostawił zaś dzieci al Zygmunt który miał za sobą
Izabelle Firlejówną 6) Stanisław in Łaniewic z pierwszej żony et Felicjanę
virgo in Zimione Benedictus atque Franciszek Franciszek.

Tab. XXXI.

Zofia mniej Cumny LVII siostra Jana kasztel. Sanock była
Barbara najpierw żona Konstantyna Koka Wojew. i
potem siostra Kmity najpiętka na Zytalew 3) Andrea Górka
Castell. Międzyrzecki a dzieci jej Jana Herburta z Katarzyną
Zrohozowską córką Krzysztofa żyły 1) Jan ... 2)
... pot. Canonicus Cracov. et Gaspar frater 3) Hedvigis
Martini Ossolinski capit. Crepicens.
Jan Herbut Vexillifer regni był synem Stanisława kasztelana
żony Katarzyny in Drzewicy Andrea Bazy ...
Kmitówna 1580.
... Herburt miał dwie żony 1) Zofia Szczeka ... de Brzeźka Herbut miał dwie żony 1) Zofia ... Kasztel. halicz. Syn jego był
2) Zophia Delastani ... dokument wydał dla swej macochy.
Andrzej z Brzezia ... Sieradzki

Stanisław Succamer. Siradiens. Osmolski ... jego Jan Judex Siradiensis
uxor Anna Vincentii Dunin Succamerar. Lanciciens.

Samuel uxor Sophia Spytconis Jordan castellani [illegible]
1) Anna primo Ludovici Mortensk. Palat. Pomeran; secundo Korzanski
palat. Ravensis 2) Sophia Joannis Balassii supremi comitis veteris
[illegible] in Hungar. 3) Alexander uxor Anna Joannis Sredro Castellani [illegible]
[illegible] 4) [illegible] 5) Samuel

Alexander { Sophia Joachimi Zalenski Palatini Mariemburg
n Sac [illegible]
Sophia Alexandri Korniaitki [illegible]
Barbara Raphaelis Grokowski [illegible]
Filii et filia.

Martinus in Zborow Zborowski castell. [illegible] uxor Anna de Kobylin Stanislai
Konarski ex Sophia [illegible] 1) Christophorus [illegible]
[illegible] Anna Joann Caelesta de Caelestin [illegible] in Slowine ex Eleonora
Elzynger in Hungariam abiit ubi mansit [illegible] et filii ejus [illegible] Bohdanum
Ducem Moldaviae [illegible] 2) Samuel 3) Petrus Palat. [illegible] 4) Anna [illegible]
[illegible] Kurzwini et dein [illegible] uxor 5) Joannes Cast. Gnesnensis
6) Elisabeth Joannis Tarnowski Cast. Tarnow; 2do Andreae Duditii Hungari
Legati Caesaris 7) Andreas Marschalcus [illegible] 8) Sophia Marci in [illegible]
[illegible] 9) Nicolaus Capit. Szydl. 10) Catarina Hieronymi Ossolinski
Castell. Sandom. 11) Christina Joannis Chodkiewicz Marschal. Litt. 12)
Martinus Castellanus Vojnicensis 13) Barbara Stanislai [illegible]
castellani [illegible]

Tabula XXII
Zborowiorum

[illegible] ex [illegible] genealogiis collectae
Editio prima Norimbergae 1748 [illegible] maj
[illegible] Jozef Jablonowski [illegible] 1803.

Stanisław Stadnicki syn Marka ze Żmigroda który z niecho trzymał z

Zarnuty, zwrotniej, maź wielkiej sławy, rotmistrz Krola Stephana

był liczon za drugiego Decyusza pod Gdańskiem 1577 z Niemcami na harcu

pojedynek czynił zabit koń pod nim gdy ludzi na załadkę prywodził. W

Moskwi aż do wzięcia prymierza mając rotę znaczną wiele czynił. Krol z wysłał

go z Januszem Bracławskim wojewodą od Łuk preciw Tatarom pod Oczopam

zabawiwszy, pasującego, ku Mikołaja Żaztowieckiego, starosty Sniatyńskiego

z Tatarem. Tatara zabił a drugiego Koncerzem przewił Żaztowieckiego

wolnił. Zgarnie 2 skoczyli do niego rozcięli go kieścieniami przykładać

aż mu broń wypadła, wszakoż od Węgrzyna jednego odratowan acz bardzo

zbity. Pod Pskowem mając pod sobą 300 koni gdy drudzy szli do szturmu

konie na stronę odesłał sam szedł przed wszystkiemi naprzod przed oczyma

Hetmana Jana Zamojskiego dodając serca swoim mężnie szedł okrutnie

postrzelon gdyby go towarzysz jego Wojciech Gawronski Stanisław Rajski

i Kuianicki chociaż nie mała acz bardzo zniteszo obronili byli tam życia

dokonał tam mu 2 towarzyszów zabito, zdrowych nie zostało ledwie 30

brat jego, tryiczny, sam dwoma kulami postrzelon. Przyjechawszy

od Pskowa do domu jechał do Węgier na zamek Agier mając z sobą

kilka a trzydzieści koni potem pod zamek ~~[illegible]~~ turecki

Beryn. Gdy ich Turcy obaczyli wyszło ku niemu na niego naprzod koni

50 do których Stadnicki tylko samoiziewięt skoczył jednego kopią

zabił a drugiego z rusznice Turcy uciekli za któremi Stadnicki z 8

sług wpadł aż w miasto

Drania tego Stadnickiego: Marcin Jan Samuel, Andrzej mężowie

dzielni

Paprocki herby p. 145.

Stan: Stadnicki Djabeł:

[illegible] Pągnowej Skały Wielopolski [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] potens et factiosus [illegible]

[illegible] Zborowski [illegible] et [illegible]

[illegible] paredri cognomen diaboli [illegible]:

[illegible] praeda Jaroslaviensi Illma Anna e Ostrorog [illegible]

[illegible] misso exercitu sustulit e medio. Hujus

[illegible]

[illegible] nepos perfidus occupat. [illegible]

[illegible] Carolum Gustavum regem Poloniae. [illegible]

[illegible] proditorem capit et capite plectit, [illegible]

[illegible] legitimum asserit. [illegible]

[illegible] loquentur [illegible]

[illegible] Kościół w Rzgnowie [illegible]

[illegible] fundował Kościół w Łańcucie

Hippocrene Pegasea [illegible]
autore R. P. Leone [illegible]
[illegible]
Ferdinandus [illegible] 1641.

[illegible]

[illegible]

Stan. Stadnicki Djabeł

Rękopism zjazdu pod Sandomierzem

Na zjeździe generalnym rokoszowym pod Sandomierzem [illegible] pomiędzy [illegible]
[illegible] 1606 d. 10 Augusta byli obrani deputatami [illegible]
[illegible] ruskiego: Stanisław Stadnicki Starosta Zygwolski i [illegible]
[illegible]
[illegible] zjazd [illegible] do 50 000 [illegible]
[illegible] Augusta obrany Stadnicki [illegible] tem że ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~ a ~~do~~ rzeczy
[illegible] Stadnicki że Pana Krakowskiego obrano za hetmana
22 Augusta [illegible] Stadnicki: „Dobrze Jchmć mówi na to ten rokosz aby
[illegible] prawie stat i prawa [illegible] [illegible]
[illegible] niech [illegible] Jchmć exorbitancje swoje [illegible]
[illegible] Zborowski [illegible] mówił Stadnicki: „Mieliśmy obietnicę od [illegible] ludzi."
[illegible] mieli stawić między nas a [illegible] Stadnicki: „[illegible]
[illegible] Kaśnicki ~~[illegible]~~ [illegible] konfederacyi [illegible] Stadnicki [illegible] to jest konfederacyja
[illegible] mam z [illegible] który jestem [illegible] z [illegible]
[illegible] zsiadł z konia i [illegible] o zbroi [illegible]
[illegible] zgodę i rzeczy które już [illegible]
[illegible] wszystkich zawarte z tym [illegible] opowiadam
[illegible] którzy
[illegible] naprawy [illegible] konfederacyja [illegible]
[illegible] konfederacyje nasze [illegible] konfederacyja [illegible]
[illegible] Stadnickiemu o postponowanie ewangelickiej [illegible]
[illegible] Stadnicki miał [illegible]
[illegible]
23 Augusta w namowie de nervo belli Stadnicki [illegible]
[illegible]
[illegible] Stadnickiego [illegible] deputacyi z [illegible]
[illegible] Stadnickiego [illegible] deputacyi
[illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~ Rzeczka Wapanowska Sendomierz [illegible]

D. 10 Augusti przy otwarciu rokoszu pod Sandomierzem miał Stanisław Stadnic[illegible] [illegible] mowe w której [illegible] na rokoszu [illegible] mówił powiada rękopism: „Za tą mową jego toż się kreśli praktyka [illegible] [illegible] ciami [illegible] drudzy się kryli za szlachtę by [illegible] przed krzykiem [illegible] [illegible] i toż śmiele [illegible] nie mogli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] miał drugi i znau nie tak prawdy jako metum [illegible] się obawiali [illegible] w [illegible] [illegible] podszyte [illegible]." —

d. 15 Augusti Województwo Sendomirskie i część Krakowskiego [illegible] się na żołnierza [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gwałty i despekty wyrządzają [illegible] [illegible] szlachcie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] na to [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] radzi [illegible] [illegible] zapobieżeć i za nim [illegible] Piotra Tylickiego nominata [illegible] do Kapituły i wyrzucał [illegible] w [illegible] [illegible] Król [illegible] Rokoszan [illegible] [illegible] Kujawsk. i Stanisława Mińskiego podkanclerza koronnego wysłał [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Rzeczpospolitę [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dorostalski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aby go sądzono i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] odmieniać [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do króla wysłać radzi. Wotował za nim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do króla [illegible] [illegible] na konkluzyi rokoszu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w dalszym czasie [illegible]

[illegible] 18 Augusti dano odpowiedź posłom króla około potrzeb Rzeczypospolitej

Stan. Stadnicki

Rękopism Rokosz pod Sendomierzem

... septemowi... ... ... który ... ... rując swoje votum lubelskie de non praestanda obedientia ... ... że to com mówił ... ... do tego na ... ... którzy zemną tej sentencyi byli ... ... prawo po sobie.

D. 29. Septembr. już po zjeździe w... Wojewoda Krakowski, Radziwiłł marsza... rokoszowy; ... Stadnicki z ludem swym ... w Sendomierzu 2½ mieo... ... ... Kiedy już Król zbliżał do ... i chciał rokoszan oblegać ... szykowali Wojsko na ... którego Stadnicki ... ... Króla ludu wszystkiego było ... ... tego ... P. Stadnicki mówiąc ... na którym idzie o Rzplitą nieskruszystem ... ... którą ... o jej nieprzyjaciela ... i ... ... że taką sprawiedliwą wygrałbym" ... go od tego odwiedli

Król ... ... rokoszanami miał ludu 14000

1 Octobr. rokoszowi Stadnicki przyciągneli pod ...

... ... z swym ludem którego miał 1100 ... ... 2 uniwersały tego ... ... rokoszowy ... ludem swym odciągnął do Łańcuta zrobiło to taką ... ... rokoszowi mieli rokosz rozpuścić

[illegible] Nro (X)[illegible] czyli Ano No 142

Rokosz pod Sendomierzem czyli akta [illegible] generalnym rokoszowym na polu pod Łokrzywnica blisko wsi Jasmirzan dwie mil od Sendomierza według [illegible] Lubelskiego

[illegible]

No [illegible] rokoszu

Stan. Stadnicki w bitwie pod [illegible] zawczesnie bój rozpoczął był u wielu w podejrzeniu [illegible].

Stadnicki Djabeł

Stanislai Lubienski episcopi plocensis Opera posthuma. [illegible] 1643. fol. De motu civili in Polonia.

Zjazd pod Stężycą [illegible] 1606 [illegible] Zebrzydowskiego był zapowiedziany [illegible] sejm Królewski się zaczął 7 marca [illegible] na tym to sejmie Janusz Xże [illegible] Stanisław Stadnicki (pan na Łańcucie) [illegible] Gorajski dowodząc rozmownierców głośno przeciw Królowi powstawali [illegible] się wiele do nich i szło za ich zdaniem tak iż [illegible] Królewska zagłuszyli p. 46. [illegible] Xże [illegible] Stanisław Stadnicki pan na Łańcucie, Piotr Gorajski, Jan K[illegible] Sieniawski, Marcin Broniewski Andrzej Męciński [illegible] rozmowców byli stronnikami Zebrzydowskiego na sejmie.

Zjazd pod Stężycą był na nim i Stadnicki Stanisław i Herbort.

zjazd pod Lublinem. Żołkiewski był [illegible] Herbortów [illegible] (Dorota Herburtowna?) była za wojewodą Krakowskim a druga za Żołkiewskim. p.[illegible]

Na zjazd pod Lublinem przybył Stadnicki z wojskiem [illegible] dnia tegoż zjazdu za namową innych a [illegible] wojewody krakowskiego jak [illegible] o tym później dowiedziano podwieczór przy zebraniu ludzi [illegible] Stadnicki miał mowę w której zelżywie [illegible] Zbrojny który za Kołem stał z okrzykiem tę mowę i [illegible] Żółkiewski doniósł [illegible] Zygmuntowi III że nie ma już nadziei aby się Wojewoda Krakowski [illegible] poprawił p. 66.

Na zjeździe lubelskim uradzono wysłać do Króla poselstwo a jeżeli by się nie poprawił [illegible] wszystka szlachta na rokosz to [illegible] Wojewoda, Radzi: nie zjedzie uradzono także [illegible] dla [illegible] Rzeczypospolitej [illegible] Stadnicki wojsko zbierał.

Mówiono iż niektórzy z Rokoszan [illegible] na tron polski zamiast Zygmunta [illegible] że [illegible] lubelskim i o mającym [illegible] do Polski [illegible] sumę te [illegible] p. 72

Pod Janowem pospolitak wojewoda i Radziwiłł porozbili z 3000 [illegible] [illegible]
Stadnicki z 1200 był na drugiej stronie siły [illegible] się na [illegible] n 85.
Adam Stadnicki kasztelan [illegible] i Stanisław Stadnicki kasztelan przemyski
byli przeciwnikami rokoszu i stali mocno przy Królu. p. 30.

Na Sejmie Warszawskim który się przed zjazdem Stężyckim odbył
oświadczył się Stadnicki Diabeł, Janusz książę Radziwiłł, Adam Gorajski
jako różnowierców dowódcy jawnie z [illegible] [illegible] p. 17.
Sejm zeszedł na niczym gdyż posłowie żądała się Król [illegible] [illegible]
zadosyć uczynił.

Na rokoszu [illegible] [illegible] przyszedł Stadnicki w [illegible] [illegible]
3 chorągwie usarzów i kozaków 10 [illegible] piechoty z [illegible] [illegible]
muszkietami Niemcowie [illegible] t. II. s. 13

[illegible] XLIX §. 113.
[illegible]

[illegible] XLIX §. 111.

[illegible]
[illegible] XLIX §. 86.

[illegible]

123

[illegible]

co zjawienie się [illegible] [illegible] [illegible] Marszałka [illegible],
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], jako robił [illegible] zwolennicy [illegible]:
– i [illegible] JM Pan Marszałek [illegible], żeby się nam byli przy[illegible],
[illegible], które [illegible], przyjechał Pan Stadnicki z [illegible]
w [illegible] koni [illegible] [illegible] [illegible], i przywitawszy się z JMK
Pan Marszałkiem [illegible] przemowę w ten sens: Stawiłem
się Jaśnie Wielmożny Panowie na ten plac, który [illegible], nie
innym animuszem jedno dla dobra [illegible] i swobód naszych, a zatrzymania
przy [illegible] [illegible] i zguby Ojczyzny. Nigdy [illegible] przyjęty nie prze-
strzegam, ani [illegible] [illegible] [illegible], bez zgody Rplitej
[illegible] za [illegible] [illegible] ale służyć Ojczyźnie
[illegible] [illegible], [illegible], ustawił z tymi pocztem,
który [illegible] [illegible], i [illegible] kolegi swej uprawozić
nie ziemiańskiej. Gotowem [illegible] [illegible]
[illegible] przy Waszm. Marszałku położyć, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Ojczyzny [illegible]
[illegible] [illegible]
nawet [illegible] rozrzucać." Na który [illegible] (bo
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] JMPanu Chorążemu,*) [illegible]
orężować, [illegible] [illegible]
warunkom pokojowym, [illegible] jeśli [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] opuszczam, [illegible]
[illegible], narzędziu [illegible] Stadnickiego i
jego czynności. [illegible] (mówiąc [illegible])
[illegible] tenitur postępowanie. [illegible] P. Stadnickiemu
mówić, [illegible] rebellia, bo zbyt natarczywie mówił w ten sens:

*) [illegible] Szczęsnemu [illegible], Chorążemu [illegible], znanemu w literaturze ojczystej.

C[illegible] Mam [illegible], [illegible] III [illegible]
[illegible] niemy, [illegible] mam, [illegible]
[illegible] prawo, [illegible]
[illegible] zamknął, [illegible]
czytać powinności [illegible], za [illegible] mial [illegible]
[illegible], że [illegible] mówić [illegible]
[illegible] [illegible] wielonu [illegible],
[illegible] potem Alo[illegible], [illegible]
[illegible], potem [illegible] zonał, [illegible]
[illegible] Zatonią, a [illegible] przyjęła [illegible]
[illegible]
[illegible] swoje [illegible] 3.10
[illegible] *) [illegible]
[illegible] jego, [illegible] być [illegible],
[illegible] woda [illegible] Zawsze [illegible],
[illegible] [illegible] krew.
C[illegible]
[illegible] Hrabi [illegible]
[illegible] [illegible] nam [illegible]
[illegible] [illegible] raz [illegible]
[illegible] [illegible] wierzący [illegible]
[illegible] zamknięta [illegible]
[illegible] [illegible] innego [illegible]
mnego [illegible] [illegible]
z nowego [illegible] [illegible]
albo Vidokarz robić [illegible]". [illegible], [illegible]
przynaczę, że [illegible] chcę [illegible] [illegible].
[illegible] chcę [illegible], a [illegible]
[illegible] Szymon.
*) [illegible] de coelgi [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible], musiał [illegible]
na Sejmie r. 1609 [illegible], jakoż [illegible]
[illegible]
[illegible], nie może być [illegible]
[illegible] na Sejmie r. 1683,
[illegible]
[illegible]

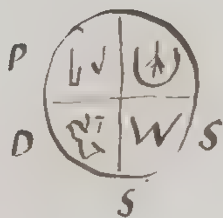
Rękopis w zbiorze Czartoryskiego: Kartelusz strony warunku pokojowego między Królem JMC a Rokoszanami.

S. 109 [illegible]

Pamiętnik Lwowski T. I N^r 4. 1818 p. 300–305.

pieczątka Stanisława Studnickiego Djabła.

Wojewoda podlaski

Radnicki syn ... Zborowskiem ... Szwagier ... wyrowat ... fur ...
... Samuel Zborowski mocno.

~~[illegible]~~ Syn Piotra [illegible] ~~[illegible]~~ wojew. [illegible] na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] rozwiał się z [illegible] [illegible] [illegible]

Stanisław Stadnicki z jezdnymi odznaczał się w wojnie Moskiewskiej za Stefana Batorego r. 1577 [illegible] był starostą Sanockim, jezdnikiem[illegible].

17

A. 1637. Akt ojem Kasb Rutkowskich przypisane Josephowi Rutkowskiemu

mik 4331. XLIII l. 1 41

Achates abo Kleynot Fyrstkoow poi czas
weselnego Actu Ich Mościów Je°. Mći ~~Pana~~
Andrzeja Szumlańskiego z Jey Mością Panną
Anną Kwiatkowicowną: na Gody Wesele z
Kraiow Zachodnich przeniesiony za
ranem ... Ręk W. Ks
wolnych Philos. ... w Krakowie
w drukarni Macieja Andrzeiowczyka Roku.

Odezwa

Stanisława Stadnickiego Diabła do stronników [illegible] króla Zygmunta III

Służby nie zalecam WMciom, wszystkim zdrowia dobrego od Pana Boga życzę.

Jżem tu w ten kraj przyjechał posłanym od JMCi Króla Maxymilijana, niechciałem zaniechać WM tym listem obesłać. Nie chcę wiele dysputować, co się dzieje inter dissidentes;[1] bo to wie nietylko Polska, ale i wszystek świat, jako się bezprawie działo wolnościam i swobodam naszym na elekcyjej, zaczém kto jest legitime electus,[2] a kto bezprawnie. A iż tu WM pod Piotrkowem jakieś konsultacyje[3] macie: napominam WM, abyście ani ruszeniem pospolitém, ani podatkiem jakiém stronie tamtéj nie pomagali. Wiém to, żeście WM jakąś dyktaturę[4] dali Kanclerzowi[5] z karty praw i wolności naszych na te, którzyby tego przedsięwzięcia nie pomagali; ale bądźcie tego pewni, że to WM nie pójdzie. Zjeżdżali się WM w województwie sieradzkiém przeciwko Królu JMC Maxymilijanowi; gdziebyście co takowego począć mieli: tedy WM bądźcie pewni, tego mścić się będę na dobrach i osobach waszych ogniem i mieczem. Nie należy WM o króla się bić, ale doma siedzieć, a victori[6] poddaństwo i posłuszeństwo swoje oddać, a tym opresorom praw i wolności naszych i zajściom domu naszego nie pomagać.

1) pomiędzy niezgodnymi. 2) prawnie obrany. 3) narady. 4) władzę nieograniczoną. 5) [illegible] [illegible] 6) zwycięzcy. [illegible] gnębicielom.

A iż się Królewic szwedzki[8] tu zatłukł, tedy go tak zbędzie, jakoby z tąd kontent odjachał. Napominam Was i przestrzegam, abyście to u siebie uważyli, a nas ad extrema[9] nie przywodzili, bo już securis ad radicem est apposita;[10] a gdzie się co z was takowego pokaże, nigdy tego nieodżałujecie, i Król Maxymilian z tymi przeciwniki będzie wiedział jako się obchodzić. Proszę tedy i upominam, aby ta moja przestroga i pisanie w pilnem uważeniu od WM wszech była. Z tem się Taskawej przyjaźni wszech WM zalecam. ~~W Przedborze 14 Novembris r. 1587~~

W Przedborzu 14. Novembris r. 1587

S. Stadnicki.

---

8) Zygmunt III. [illegible] od tonów do spodu drzewa jest założony.

~~z rękopismu biblioteki Ant. Hr. Stadnickiego~~
~~druk. Pamiętnik lwowski T. I we Lwowie 1818 N° III. H. 205 206~~

[illegible]

[illegible] dobrowa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tamże [illegible] odebrawszy [illegible] [illegible] majątki [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] którego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do [illegible]. [illegible]
w [illegible] od 1588 do 1596. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
o nim [illegible] mówi że [illegible] [illegible] dobrym [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

List opowiedni Stanisława Stadnickiego na Łańcucie do Stanisława Łaganowskiego.

Łaganowski Stanisławie! Żeś mi niechciał wydać Mikołaja Morskiego sługę mego, co mię okradł, na którymem ja przewiódł prawo i całem go wywołać z ziemie, z którego byś go był nie bronił, mógłbym był sprawiedliwość mieć, a dla ciebie wielką szkodę mam; przetoż przez tego woźnego i dwu szlachciców posyłam ci odpowiedź, abyś się mnie strzegł na wszystkim miejscu, bo się nad tobą mścić tego będę. Na co się podpisuję i pieczęć przykładam. Dan w Kościelcu, w piątek przed S. Jakubem. Roku 1596

Stanisław Stadnicki ze Żmigroda
ręką swą.

(Oblat. fer. 6a ante fest. nativit. B. Mariae 1596 ad acta castr. cracov.)
Stadnicki posłał sługę swego Mikołaja Morskiego z Szląska do Krzysztofa Warszewickiego w Wrocławiu od którego dla Stadnickiego pieniędzy od cesarza) wziął 530 koron francuskich złotych (po 48 gr. jedna) — lecz z temi pieniędzmi i listami drapnął do Polski i przebywał u Łaganowskiego w Gruszowie.)

: 2

Stanisław Stanicki z Łańcuta napisał akt wiecznego związku między protestantami i Grekami w Wilnie 1599

Cf: Opisanie kijewo-sofijskiego sobora socz: Metropolity Eugenija. Kijew 1825 str. 58.

Mowy i głosy
rokoszowe
Stanisława Stadnickiego diabła.

Mowy
Stanisława Stadnickiego diabła na zjeździe rokoszowym pod Lublinem d. 6. czerwca 1606.

1.

Za młodości swej zawszem się o to starał, żebych ku obronie i pożytkowi Rzeczypospolitej gotowy należon był, i żadnejem okazyjej nie zaniechał w stawieniu się tam, gdzie tego Rzeczpospolita potrzebowała. O tym zjeździe też usłyszawszy, przyjachałem z czeladzią swą, której mam 400 usarzów, 400 piechoty, 200 kozaków, a płacę im nie z skarbu Rzeczypospolitej ani z starostw, ale z ubogiego mieszka[1] ziemiańskiego, nie mając żadnego zagona nadanego od Króla JMC ~~[illegible]~~ ani też wyproszonego, ale krwią rodziców swych nabyte. Dlatom tu przyjechał, abym radził z ~~[illegible]~~ spólnie o rządzie, o pokoju Rzeczypospolitej i o poprawie praw i wolności naszych, w których się tak kocham, że ich bronić chcę, by też do ostatniej koszule, chociabym potomstwu swemu nic więcej i szeląga nie zostawił. Tym się samym cieszyć będę, gdy wiele praw i wolności dochowam, którychem z przodkami memi długo używał, a iż Król JMC ~~[illegible]~~ na nie się targa, nas z prawy naszemi pospołu przedawa cudzoziemcom, nie pomniąc na przysięgę swą

---

1) woreczka

gardząc upominaniem ~~Jego Mości~~ JM Pana PP Wojewody W. Krakowskiego K.²⁾ tedy nam nie lza, jedno rokosz złożywszy posłuszeństwo mu wypowiedzieć. a ja wprzód do gardła ku dobremu Rzeczypospolitej pomogę.

---

2) Mikołaja Zebrzydowskiego.

Nad wszystkie narody świata tego najzacniej się rodzi
szlachcic polski; a kto się w tym czuje, nie ogląda się na żad-
ne impedimenta[1] odcina sobie wszystkie okazyje i respekty
strachów wszelkich, przy[ś]cie się opowiada, do czego go cnota
wolności prawo i matka miła ojczyzna wiedzie i ja czując się
tym być, co mówię będę. a Pan Bóg (do serca mi poda, to będzie, sto-
jąc przy prawie, za prawem i u prawa. Cudowna rzecz: że między tak
wielką senatorów, tylko się jeden z nich tak cnotliwy obrał, a to
JM pan wojewoda Krakowski, który nas pobudził i zebrał do
siebie mówić i zabiegać o zginieniu krwią nabytych swobód naszych
abyśmy nie byli poddanymi Królewskimi; cudowna mówię a snadź że
boska, i jest za co panu Bogu i JM panu wojewodzie Kra-
kowskiemu dziękować. O tejże materyjej i takim procesie traktowa-
łem raz w Zamościu z nieboszczykiem kanclerzem i hetmanem ko-
ronnym[2] sławnym a zacnym człowiekiem: pytałem się: czemu by nie
był powodem nam wszytkim obyczajem przodków naszych do uleczenia

---

1) przeszkody. 2) [illegible]

3)

tych ran które cierpi tak długo Rzeczpospolita. Respons mi ta-
ki na to od niego był dany: cnota, prawda, szczerość i stateczność w Polszcze zgasła bydlęcych obyczajów dosyć; tylko a [illegible] nigdzie takowe zbierać [illegible] życzaje.
Na onym sejmie inkwizycyjej gdym zabiegał ogłoszonemu na on [illegible] niebezpieczeństwu chciałem się przyczynić chwalebnych obyczajów przodków naszych, których w takowych przypadkach używali [illegible] z bracią, poznałem niestałość ich w tej mierze: że nie tylko ukazawszy i nasyciwszy zawiści 4) pod[4]awszy nakoniec i zawarci przyjaciele z którymim confidenter 5) żył, i miłośnicy moi odbieżeli mię, a tak rzeczy rozcięte i nieskończone zostały. Trzeba tedy nam inaksza wiara i statecznością 6) bez odkładu kończyć. [illegible] się wiązać, a zacnym te rzeczy ex nunc bez odkładu kończyć. Kto czasu czeka czas nie będzie taki drugi wojewoda krakowski. [illegible] Takich rzeczy do jutra da teraz? a ~~nie ta natym odkładać my to~~ [illegible] i na to oglądać się nie trzeba, że te dla Boga odkładać ~~nie trzeba~~ i na to oglądać się [illegible] obróci się za nami [illegible] poprawy [illegible] ~~[illegible]~~ króla [illegible] ostatnie zginienie a wymierzał się przez te czasy [illegible] z tych excessów? wymierzał, ale milczał: jest też to jedno tyraństwo, milczeć a swe złe przecie czynić. Ukażcie mi co dobrego ten król za te kilkanaście lat uczynił, a ja wszystko [illegible] wyrzucę ~~[illegible]~~ to [illegible] Ukaż się tu pochlebco! wynidź powiedz co takiego; świadomym [illegible] po wielu [illegible] powiem. Na początku ~~[illegible]~~ po [illegible]

[illegible] Odpowiedź. 4) nienawiści. 5) poufnie. 6) na teraz.

raz, aż on balona [illegible] wielki rakietą [illegible]; [illegible]
12/a sztuki więc robić; trzecia, niech wymyślać;[7] czwarta w sejmie miesz=
kać i tam [illegible], co i sam czynił; piąta [illegible] sodomskim grzechu [illegible]
obiecawszy nam publice na sejmie rodzonej siostry żony swej nie=
chać a przecie wszystko uczynił po sejmie. [illegible] teraz
jego powiedział [illegible] sam (ksiądz Skarga na kazaniu w pierwszą niedzielę
po sejmie zaraz mówiąc: [illegible] nie jest [illegible]
czas tylko, kiedy [illegible] Karty [illegible] że tak komornicy i
[illegible] mówią: z [illegible] rzeczy to? nie. [illegible]
wiecza, gdy ekscess jaki zrobi, by też i najgorszego człowieka,
[illegible] obaczywszy się zabiega temu, aby do [illegible] nie-
[illegible] kiedy przestrzega; a on to? Posłaliśmy posły do niego [illegible]
[illegible][8] aby im dosyć czynił, responsu od niego nigdy dobrego nie od=
nieśli. Kiedy powiedział: że jednym dosyć uczynił; na drugie, że wie=
le się nie wykonać [illegible] trzecie, że im niemoże podołać; a jeszcze po=
wiedział [illegible] i konsyderacyją[9] i koby rzekł: nie=
[illegible] nie powinien wykonywać. Do tego
masz, zgody na to, jam [illegible]
wiedział o [illegible] zjeździe: a byłoż w pomyśleniu u niego [illegible]
[illegible][10] albo o emendacyi[11] myśli żywota? zabiegał że temu
dobremi sposoby? Miał też i czas; był i sejm (a nie tylko żeby miał
przestać tego, ale ukazał, że chce uczynić dosyć [illegible]
[illegible]: bo żołnierza fortelnie z Inflant [illegible]
[illegible] swej odnieść nie miał przywabił, także cudzoziemców [illegible]=
[illegible] i niemi sklepy w zamku napełnił, chcąc nas
[illegible] i niemi [illegible], [illegible] się
do końca opprymować. Ale żołnierstwo tego postrzegłszy, [illegible]
[illegible] i niechcieli przeciwko braciej swej być, ale [illegible]
[illegible] naszych [illegible] wolności [illegible] do końca [illegible]. A teraz [illegible]
z nami wolności [illegible] do końca bronić [illegible]. Mam pewną wiadomość, że
[illegible]: one zbiera wojska dla opresyi naszej [illegible]

[illegible] III. [illegible]
[illegible] 10 [illegible] 11 [illegible] 12 [illegible]

[illegible] ... Kalonów jedzie, nuż zaporoskich kozaków czte-
dzieści tysięcy, sędzie miał, wybrańce także zbiera. A trzecież jeśli się
na poprawę zanosi? izaliż nocnienstwo ku poprawie? niemasz. Nic
nam po wolnościach, kiedy ich nie zażyjemy. Toż potem, że siła jest na-
pisano w księgach, jeśli tego niezażyjemy jeśli tylko pro forma
jedzie, wyznajmyż sobie w niec wrzucmy. Ęzfc się trzeba a zaraz
i czynić szlachcicowi to należy. Privatim słyszałem: że zła odmiana
Pana, by zaś co gorszego nie nastąpiło. a kiedyby umarł, zasz żyje
Pana, by zaś to gorszego nie nastąpiło? teraz ci już civiliter umarł bo nam prawa
insze je nieobrali? teraz ci już civiliter umarł, bo nam prawa
nam złamał (i [illegible] Królews-
ką złamał i nietrzyma; [illegible] złamał
przysięgę; Et quod absit! si inaliquibus juramentum meum vio-
„lavero nullam mihi incolae regni obedientiam praestare non
„ipso facto eos ab omni fide, obedientia regi debita liberos facio abso-
„lutionemque nullam ab juramento a quopiam petam, (etc.[13])
„lutionemque nullam [illegible] ab juramento a quopiam petam,
[illegible]. Zaczem ja przed k[illegible] wszystkimi oświadczam się i opowiadam: że ja
Zygmunta trzeciego za Pana niechcę i wypowiadam mu posłuszeństwo, a wo-
lę umrzeć, aniż go cierpieć, by i zaraz. Jeśli kto chce, niech w niewoli. ja
niechcę, i nic sobie po nim dobrego nieobiecuję. Obejrzym się na sejmy (stam-
tąd się nauczym (i na one inkwizycyja, jeśli się po niej poprawił. Nie-
godzien tedy być zwan szlachcicem, kto według prawa tego żyć niechce;
a ja powtóre opowiadam się, że ut supra niech to będzie wszem wiado-
mo, iż to według prawa czynię, które nam złamał. [illegible]
[illegible]. Do tego możeli to serce szlacheckie na sobie przenieść,
przywoływać [illegible] nad sobą panować wolnym nam szlachcicom; nie-
godnibyśmy, aby nas tylko ziemia pożarła. Dla Boga! obaczmy jeśli
nie o nas samych, tedy wżdy o sławę ojczyzny swej i potomki nasze,
abyśmy na nosniech wszytkim narodom nie posli. Dawał mi Cesarz
[illegible] dziesięć razów więcej chleba a niż go tu mam: alec mię to nie
[illegible]

[13]) Niedaj tego Boże, jeśli [illegible] Królestwa wypowiedzi [illegible] ności i posłuszeństwa Księżej [illegible]

uwiodło: bo milszy tu kawaler chyba w wolności, a niż tam te napisk-
sze dobrodziejstwa jego. Niewidzę tego prawa żadnym nic na [illegible]:
bo i w tej przysiędze oną słów i obserwacyj takich nieopisano. Ulitujcie
się sami nad sobą, nie mówię z żadnej inszej przyczyny, ale z miłości
chrześciańskiej, kochając się w złotej wolności naszej, której równej ża-
den naród przed słońcem świata nie ma. Myślą drudzy: aby postać do
króla a sejm rychło będzie, aby się poprawił, już to tak było, a
poprawy żadnej niemasz. Azaż Rzeczy pospolitej nie znają? Ależ nie
widzi jako sejmiki i sejmy idą? Doznałem ja dobrze tego, [illegible]
[illegible] ze po kilku tysięcy człowieka na mię po sejmikach
zwożono abym posłem nie był temu zabiegali, a to żem się przy
wolnościach i przy prawie pospolitym oparł, a drugich to prawa
przedawali, na tamten plac obierano. O nieszczęśliwy to szlachcic,
co wolności odstępuje, bodajże się był nigdy taki nie rodził. nieszcz-
ęśliwa matka jego, która go zrodziła, każdy taki jest; bied-
ny że [illegible] śmierci. O poprawie rady wspominam, iż
jej trzeba będzie wrychle, ale dali pan Bóg na elekcyjej będzie.
Wspominano trzeci zjazd na to, dla tego, aby się tym zmocnił i zaraz [6]
nas do końca pokurtał, i rzekł nam potym: Sero sapiunt Phryges.
Wspomnijcie sobie a strzeżcie się tego, co Bolesław Pudicus przodkom
naszym wyrobił. Słyszałem i to od niektórych, że z Panu poddanymi
trudna sprawa. Tak jest, ale nie szlachcicom wolnym; ale my bywa-
my członkami ale nie dziedzictwem jego. Czytam artykuły, na kształ
Konwenta przezeń poprzysiężone jeśli im dosyć uczynił, niech
się kto ozowie (~~[illegible]~~). Tu tedy uniwersał spisać, tu je-
den drugiemu cnotliwem słowem przyrzec i rozesłać po Koronie,
kto chce być szlachcicem, a zaraz poddaństwo wypowiedzieć,
a kto nie przy-
pominając się w powinności swej, niech za nami idzie, a kto nie przy-

s) wiersz dos[illegible] [illegible] [illegible]owi. 6) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ostudliwie.

dzie, niech chłopem taki będzie! Odwłoczyć nie trzeba: Turpe est sapienti dicere non putaram a jako tu chybiemy brodu siedliśmy, i biada będzie, jeśli opuścimy tę teraźniejszą okazyją. A to już i teraz [illegible] łamawszy prawa, cudzoziemcy nad nas przekładani bywają. Jest konstytucyja: aby w Inflanciech obywatele tuteczni urzędy i dostojeństwa na sobie ponosili; a on przecie cudzoziemcom rozdał majętności, nie tylko dożywociem, ale i wiecznością. A to wszystko dom Stadnickich niema tyło, ile między nie rozdał; a miamyż ich kilka: Brahłowi, [illegible] Della Colla [illegible] i Amelmanom. Już Francuza [illegible] cudzoziemca [illegible] panów i królów także i książąt [illegible] jako do Hiszpaniej, Francyej, Angliej i indziej [illegible] na to mówić, jako by godnych ludzi krwie szlacheckiej braci naszej na to nie było. Wniosę jeszcze kilka słów do [illegible] braciej swej, [illegible] go słusząc, mając jednak swój, jako przeciw [illegible] świeżo przedemną to jest: musz. Była tu mowa między [illegible] świeżo przedemną to jest: napomnieć pierwej króla przez [illegible] z tego koła, i żądać, aby się [illegible] i justyfikował zaraz. [illegible] Boga! już tu lat nam [illegible] do rokoszu i justyfikował zaraz, [illegible] Boga! już tu lat [illegible] osm nasie, jako się go napomina, a niedba o to nie. Bądźmy przykładem przodków naszych którzy nie o tak główne a prawie wielkie urazy wolności i swobód naszych, ojczyznę matkę naszą zaniedbawszy, [illegible] [illegible] marne rzeczy, o [illegible] [20] kiedy by tylko w jednym kie prawa zgwałcono, przysięgę złamano nielza [illegible] tedy by takowe rzeczy przez osoby odprawować się mogły [illegible] punkcie: tedy by takowe rzeczy przez osoby odprawować się mogły [illegible] [illegible] w jednym [illegible] ten co gani mowy [illegible] niech się ukaże niech wystąpi; [illegible] zdejme i moję, niech się ukaże niech wystąpi; ale gdzie o wielkie rzeczy idzie, jako ja mam [illegible] niech się nie boi; ale gdzie o wielkie rzeczy idzie, jako ja mam milczeć? Bierzmy przykład z [illegible] teraźniejszych [illegible]

---

18) Hotzdem jest dla mądrego mówić: nie spodziewałem się tego. [illegible]

20) nie wolno.

[illegible] prawo [illegible], [illegible] żaden [illegible] tylko i gezuity [illegible] nie
chciał wprowadzić, a oni go zaraz z [illegible] wyrzucali i do tego im Estonią ponrzysiągł [illegible]
we wszystkich [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Milczcie, dla Boga! mamy pra:
wo pospolite w ręku trzymajmy się go mocno, niebójcie się, Już [illegible] z nami!
ani strachów żadnych ani broni. Dla Boga! obaczmy się; nie [illegible] z żad-
nej inszej przyczyny, tylko z miłości ojczyzny swojej. Nie dosyć [illegible] JM
[illegible] krakowski [illegible] zem od roku i dalej na to sarkał przed nim, i przy:
[illegible] JM [illegible], idzcie WM [illegible] trybem swym; a co ja
[illegible] [illegible] [illegible] mocno stoję, com rzekł: że ja Zygmunta za
[illegible] [illegible] [illegible] mię prawo, jakom powiedział, uczy, a [illegible] [illegible]
[illegible] 21) [illegible], [illegible] wolności życzył. Do kresu się tedy miejcie [illegible]
[illegible] [illegible] się boi, ja się nie boję i pojadę z tą garstką swych ludzi i to
[illegible] czynił, co się godzi dobremu; Niebędzie się ja strachał; jeszcze rusz-
[illegible] [illegible], [illegible] którym sposobię sobie żołnierza o który mi [illegible]
[illegible] [illegible] 30 [illegible] [illegible] [illegible] z kilka tysięcy. Potrzeba też [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], tedy się snadno tym fakcyjom zapobieżeć
może; na co wziąć ad fidem publicam 22) pieniądze i za nie przysposobić
[illegible], które żołnierz niech ich nie szanuje, niech im zabieży, odnaśi, niech
[illegible] [illegible] takiej szlachcic: kędy mogę przeskarżyć, tam nie [illegible]
podlegę; i co większa, że najmarniejsza służba jest [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] Bóg błogosławi. Raczcież [illegible] [illegible] [illegible],
a tych też niewolno niezapominać, którzy to [illegible] Faryz[illegible] wzorie za
[illegible] [illegible] chodzą, i trzeba [illegible] 23) na takie [illegible]. [illegible]
WM żyrowemi [illegible], szlacheckim animuszem ujmicie się [illegible]
społem, gdyż o nas i wolności naszej, nad które niemasz nic milszego
[illegible]. Zdanie moje jest: [illegible] być na miejscu gdzieby się [illegible]

21) [illegible] 22) [illegible] 23) [illegible]

zdało, bądź to pod Żowiczem (24) wsi tam księżych [illegible] [illegible] niezle, bo pinavis est nanis Christi, bądź też pod Sendomierzem, [illegible] nad Wisłą. Wszystko rozsądkowi [illegible] podawan, (a) [illegible], [illegible] dalej za niedziel pięć był naznaczony ten rokosz [illegible] natiuntur moram.

[illegible] / 25

---

24 [illegible] nie [illegible] [illegible]

3.

Miłościwi panowie bracia. Doszło mię to iż wspominają privatim, że votum[1] moje WMciom się niepodoba, to mie nie obchodzi; bo kto go ganią abo z zazdrości gani, abo mie chcąc ohydzić. Jeśli nieprzeciwko prawu mówię, czemuż się temu sprzeciwiają? Lepiej nieżyć, niż szlachcicem niebyć; lepiej i szlachcicem nie być, niż wolności odstąpić. Nie straszą mie te fuki, te grozby, te wieści rozmaite chcę ja przy wolności zostać, którą nam król łamie. ~~A o same króle nanom niech~~ ~~że, a raz że tego było? już go osimnaście lat napominamy, a niemasz nic. A teraz ma nas to szczęście potkać? nątpię. Przodkowie naszy króle napominali o myślistwo, o ledajaka priwatę ale my tu o prawa i o wolności mowimy. Bierzmy przykład z Szwedów narodu grubego. Król im nic nie złomał tylko Jezuity sprowadził a oni go zaraz zrucili; a nam wszytko odjął wszytko powariował a mu to? WMści prosimy miłościwy królu Łoibije mu ~~mu~~ to bębenka, na tarczego go wsadzimy, będą się na nas buntować.~~ Czynecie WMść co chcecie, da, bych jedno sam miał zostać, to mówię po przedtym: że króla nieprzyznawam za Pana. A to moje zdanie: żeby bezpieczeństwo było w Rzeczypospolitej, żebyście WMść wybrali tych, którzyby lud zbierali którzyby onemu hetmani dali, żeby nahar od

1) zdanie

nas żołnierzom wybierali, żeby szafarza dali, i skoro będzie rokosz
postanowiony, czas naznaczony, miejsce upatrzyć, żeby żywność była na
miejscu. ~~[illegible]~~ się zda ~~żeby nad [illegible]~~ a ~~Kazimierz~~ ~~[illegible]~~ ~~żeby~~
~~[illegible] bo [illegible] nasz Chrystus~~, ~~i tam [illegible] [illegible] [illegible]~~
stawi i ja ~~[illegible]~~. A iż są zdrajcy Rzeczypospolitej, tedy niż do rozsta=
niem, onym ~~[illegible]~~ zabieżeć. Dać tedy tym to w moc, którym się poda=
my, żeby im naniewięcej chłosty dali. Do deputatów też trzech [illegible] os=
zać, żeby nie sądzili, a nie będą li chcieć słuchać, tedy każde województwo
niechaj swego weźmie, ~~[illegible]~~ i za kołnierz sprowadzą.

Nie wszystkie narody najzacniej się urodził szlachcic [illegible]
kto uważ, na żadną się rzecz nie ogląda, tylko na wolność [illegible]
swe. Cudowna rzecz, między tak wielo Senatorów, jeden się [illegible]
[illegible] nad narodem swoim i wzbudził go, aby obaczył jak prawa
[illegible] Wzbudził sam pan Bóg Jmć Pana Woje
[illegible] nerditantem rem publicam ratować. Nie prędko się urodzi
wodę; aby [illegible] tak o Rzeczpospolitą opatrzny, trzymajcie się go
drugi taki [illegible] upominanie jego do króla Jmci?
więc i nie wyczajcie [illegible] po upominaniu.
cóż na to kiedy powiedział? milczał. Poprawił że się po upominaniu.
nowawi się ale na wasze głowy. Powiedzcie mi co przez te lat ośmnaście
uczynił dobrego? potomności [illegible], to nawet królewskiego? Niechże
cie mię jakie były jego sprawy i postępki. Jeżeli tu jest który z pochlebców
jego, niech wynijdzie, niech powie jakie jego zabawy. Najprzód grać w
[illegible], mieszkać w seraju i tam [illegible]
własnego [illegible] i niegodnie wychowywać, żyć w [illegible] grzechu.
[illegible] siostrę własnej swej żony. Teraz po tem sejmie w pierwszą nie
[illegible] słyszałem na kazaniu te słowa X. Skargi: [illegible]
[illegible] siedząc na miejscu

poważne rzeczy odprawuje. A ja zapytałem: albo Król grywa w
karty? Odpowiedzieli mi komornicy jego: grywa skoro wstanie od
stołu. Azaż nie wszystkie ważne sprawy [illegible] Królewskiego. Nie
wiecie, jakim on fortelem wyprowadził żołnierza z Inflant, powie=
[illegible] pieniądze wszyscy mieli, ale cnotliwe żoł=
nierze, widząc że ich przeciw Rzeczypospolitej ściągają, wypowiedzieli
[illegible] raz. A czyż to go poprawi? Prosili i na tym sejmie [illegible]
[illegible] rozkazał [illegible] i tego uprosić; cóż nam [illegible]
prawach gdy on ich nie szanuje. Niech więc jak kto chce czyni, ja
się z tym oświadczam że ja Króla Zygmunta za Pana nie mam i pod=
daństwo mu wypowiadam. Nie mam go za Pana, bo mi [illegible]
mieć nie każe. [illegible] to serce szlacheckie [illegible] na sobie,
żeby nam krzywoprzysięzca i sodomczyk panował? A to nas wszyst=
kich szlachciców ziemia pożre: wiedzą i to wszyscy, jak mi teraz
dawał chleba w ręce i mnie i wszystkiemu domowi Stadnickich.
A na sejmikach nie masz-że praktyk? [illegible] tam pierwej kto posłem
mieć, nim go obiorą; na sejmie ma Król marszałka, wyżenie tu
[illegible] a pochlebcy zostaną. Praktykuje on o Inflanty, pruską
ziemię przedaje. Powiadają że poprawa potrzebna, jakoż wkrótce nas=
[illegible] elekcyi. Nie jesteśmy mu poddanemi ale wolnym
[illegible]. Zdanie moje jest, abyśmy się spisali; pieczęcie nasze przyło=
żyli, tak kupą jechali do niego, wypowiedzieli mu poddaństwo i na
nową elekcyją uniwersały rozpisali.

Wiadomo iż Król ma od dawna swoje umowy z domem rakuskim, by jemu oddał tę Koronę polską, a samemu do Szwecyj wynieść się. Znają Rakuszanie do pilnowania i poszwania tej sprawy jezuitów, spowiedników, Kapelanów, ci całego Zygmunta oblegli, tesznicy wylęgli się z Rakuszanami tam ich godność, tam ich chwała, przysięgają oni wprzódy Rakuszanom niż papieżowi, tak jest, mam tego dowody że się długo ociągali papieżowi przysięgać. Oni to są szpiegowie, żołnierze, metlerze, co nas targują, którzy hanc turrim Babel ten motłoch wszystkich języków ten dom rakuski na rozwalinach naszych chcą nadbudować. Ale się tym praktykom nie tak dziwuję jak tym, którzy się tym szalbierzom dają uwodzić.

Głosy
Stanisława Stadnickiego dyabła
na zjeździe rokoszowym pod Sandomierzem
r. 1606.

1.

(D. 10. Sierpnia)

Rokosz nic inszego nie jest jeno rug.[1] Rugujmy się, kto cnotliwy, kto niecnota, kto szczera i zdrowa rada, kto zdrajca, kto zły, kto dobry. Są tu drudzy tak perfrictae frontis,[2] którzy przyczyną byli tych wszystkich exorbitancyj.[3] Łamania praw i wolności naszych że. Są którzy sejmami kierowali, mimo protestacyje nasze ku złemu Rzeczypospolitej i wolności naszej rzeczy prawu przeciwne konkludowali; a przecie są tak śmieli i bezpieczni, że się tu opierają o nas, praktykują rozmaicie, aby nas od dobrego Rzeczypospolitej radzenia rozerwali bałamutnemi listy, słowy, obietnicami, a tak bezpieczni są, że jakoby nigdy Rzeczypospolitej niewinni byli. Gotowiśmy to pokazać, których znamy, że są zdrajcami nas wszystkich. Chcieli nas w niewolą swą złą radą wprawić i uwikłać swymi złemi szkodliwemi praktykami; iż są i praw i wolności naszych kazicielmi, jawne to są rzeczy. Dla Boga! nie dajmy z siebie szydzić dosyć już tego przez lat 18 (osmnaście) było.

---

1) sąd karzący; rugowie [illegible] 2) wy[illegible] 3) nadużyć.

3.

(D. 15. Sierpnia)

Już ten plac nie potrzebuje oracyi ani czasu tracenia, [illegible]
[illegible] tak wielkich gwałtów, które [illegible], muszę się ozwać.

A świeższe to rzeczy (WM ~~[illegible]~~) słyszycie? nowe?[1] to
[illegible] ~~[illegible]~~ że osoby niektóre gwałt i krzywdę cierpią od [illegible]
zdrajców [illegible] tey? A niedawnoż to, że wszyscy ~~gwałt i~~
szkodę i krzywdę cierpimy w prawach i wolnościach swych? Zgadza[?]
się wczorajsze poselstwo królewskie[2] z takową robotą, która się [illegible]
[illegible] robią? Dla Boga ~~[illegible]~~ miłościwi panowie obaczcie się wżdy [illegible]
a odnoszą gwałt i krzywdę cierpiemy? Od króla, że [illegible] jego.
[illegible] wżdy, kiedy się wybić nie chcecie. Ej ~~[illegible]~~ miłościwi panowie.
~~[illegible]~~ śpimy, czy czujemy? już coraz gore, już gaśnie ten ogień!
[illegible] i przyczyny; nie tylko tu ta wzgarda która się
teraz [illegible] i przyczyny; nie tylko tu ta wzgarda któraście
tu słyszeli obchodzi nas, ale i to, że wszystkie prawa i wol-
ności nasze połamano, do tego nas [illegible]. Wolności prawa
i swobody krwią przodków naszych nabyte: [illegible]
złej niewoli, użalwszy się siebie użalwszy się ~~[illegible]~~ potomstwa swego [illegible].
Wspomnijcie sobie: że nie masz nic zacniejszego nad naród polski
nie masz tego pod słońcem żadna prowincyja i takich swobód. Dla
Boga! obaczcie się, póty nam ~~[illegible]~~ nie cierpcie tej niewoli, król nam panuje, póki prawa chowa [illegible]
[illegible] dłużej, przystępujcie do konkludowania rokoszu
i kapturu[3] co prędzej.

[1] [illegible] szlachta z województwa [illegible] w niedzielę [illegible] i pustoszyła domów [illegible] takich [illegible]
[illegible] sandomierskiego [illegible] żołnierzy kwarcianych, za krajowe [illegible]
[illegible] III do rokoszan pod Sandomierz Piotra Tylickiego biskupa [illegible] Rzeczypospolitej [illegible]
[illegible] obietnicą [illegible] stanu Rzeczypospolitej [illegible] swe [illegible] kaptur [illegible]
[illegible]

(D. 13. Sierpnia)

Obeszło mię to, co dolega województwo podlaskie[1]: ale też nie mniej toż dolega w Rusi od [illegible] senatorów, którzy jako zwykli wszytkie rzeczy przeciwnie czynić, tak i tam lucze pomieszali i protestacyi narobili i teraz [illegible] na złość WMściom się ocierają. Proszę o sposób z miejsca mego, aby namówiony był do skarania ich. Zdało by mi się aby jako senatorskiego tak i szlacheckiego koła tym panom rok[2] dać na poniedziałek. — Kiedy zawierali samym poborem sejm krakowski, gdym przyszedł protestacyję czynić przeciw konstytucyjom takim, które by były wywróciły z gruntu wolności nasze, rzekł mi: ś. p. biskup X. Maciejowski: „Panie Stadnicki! nie czyńcie protestacyi (bom jedno sam był), damy pokój wierze waszej." — rzekłem: Wolę że gwałt cierpię w osobie mojej dla wiary, niżby wszytkie swobody nasze taki szwank podjąć miały.

[1] D. 13 Sierpnia ~~[illegible]~~ na [illegible] [illegible] kasztelana [illegible] na Podlasiu, przeciw [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ czem [illegible].
2) termin.

4.

(L. 18. [illegible])

[illegible] zaczął dnia dzisiejszego temu akto. [illegible]

[illegible]

[illegible] znamy, kto tę robotę robił, a kto dob. [illegible] poznamy barana i kozła. [illegible]

~~[illegible]~~ [illegible] odmiany nie [illegible]

Boże racz to, żeby takowej nie [illegible] wolności w niewolą [illegible] pp. padli, a ta robota ich, która z nami dawno czynili tak w senat, i jako i w ~~rycerskiem~~ kole aby kiedy zamknął wzięła.

~~[illegible] zaczął dnia dzisiejszego temu, który należąc~~ [illegible]

~~[illegible] marszałek litewski, te kozłowi [illegible]~~

~~[illegible] to czynił [illegible] to się dzieje [illegible]~~

~~[illegible] nigdy nie znamy ta robotniki znamy~~

~~kozła [illegible]~~, Zła odmiana najgorsza swej wolności na niewolą: tedy się strzeż aby każdy nie lazł w niewolą a zda mi się że leziem w nię. Dała się odemnie przestroga · nie wiem co się dzieje; nie chcemy słyszeć ani widzieć, czyja chęć i chciwość ad privatum commodum[2] niezbędny to zysk a długoż tego? musisz umrzeć, jedno się dziś życzyłbym abyście WM w takich robotnikach [illegible] nie czynili. F Jeżeli WM wiedzą iż [illegible] do Rawy [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] czemuż nie macie zabiegać, gdy widzicie przeciw prawu i chcecie aby to na karki wasze obróci? Jedźcie do Rawy dowiedzcie się, co domy tych co tu są, rujnują i niszczą; a będziecież to cierpieć? Beatus qui alieno periculo cautus. ~~[illegible]~~ [4] abyście czasu nie tracili bo

F Przestrzegam tego [illegible] bywa jest [illegible] WM w niewolą [illegible] dobrze wiedzą [illegible]

[illegible] przystąpili

---

[1] [illegible] 2) dla dobra własnego 3) [illegible] 4) [illegible]

was trwożą jako myśliwiec kuropatwy a to usłyszycie responsa, jeśli nie dziś to jutro od panów żołnierzów. ~~Wspomnijcie sobie czasu interregni przodków waszych wzięte regiment hetmanowi dano wojewodzie ruskiemu~~. Czynić tu trzeba a nie mówić; nie dla siebie mamy robić ale dla potomstwa naszego. Robicie
Czynimy to jako dla przodkowie czynili.
dla pana Boga. Securris ad radicem posita.s) Sprawa nie dale-ko; na to się zanosi. Kto tak głupi żeby nie widział?

---

s) Topór do spodu drzewa jest przyłożony.

5.

(D. 21 Sierpnia)

[illegible]wienem tego że WMość jako ludzie wielcy rozsądnii uważaiąc responsa i list abo odpis JM pana lwowskiego. Co się tknie cudzoziemców[1] u mnie, to kilkaset ujrzeli, i wołają na to, że mam kilkaset Węgrów, a u siebie ich nie widzą i widzieć nie chcą: u pana Tęczyńskiego jest ich trzysta, u brata mego trzysta, u króla czterysta, więc zapamiętali pod sejmem hajduków Wajerowych i onych hajduków, co ich pełno w sklepach i pod poselską izbą było. Nie wytknie mi żaden od młodości mojej, abym miał co czynić z prywaty jakiej przeciw prawom i owszem się opponował oppressyej. Życzyłbym aby WM ponderowali[2] te rzeczy a ~~[illegible]~~ do spraw Rzeczypospolitej przystępowali i nie dali się praktykom rozciągać. Jeśli dla cudzoziemców pan lwowski trzyma tu kwarcianego żołnierza czemuż na pogranicę nie jedzie na Szląsko ale tu w Opatowcu z nimi leży. Jam jest JMści przyjacielem jać się ich nie boję i pójdę wprzód. ~~w tym [illegible]cyje wszystkie wielkie~~ Są tu ~~[illegible]~~ WM z województwa ruskiego z przemyskiej ziemi, niech tu wystąpi jeden, jeśli komu czynili krzywdę ci moi cudzoziemcy, jeśli kogoś wzięto w domu szlacheckim, a tu domy szlacheckie łupią, drą,

[1] [illegible] ... [illegible] uważaniem [illegible] [illegible] [illegible] może z swoich obawy [illegible] [illegible] [illegible] w Krośnie [illegible] zamieszkach wszem się[illegible] wolą królewską [illegible]
[2] rozważyli.

plondrują. Uważcie kto czyni szkodę, czyli ten co zwiódł żołnierza przeciw ojczyźnie, czyli ten co do usługowania ojczyźnie stawił się, tu? Na konfederacyją się piszmy bo nas tu siła wotuje; kto nasz kto nie nasz wiedzmy: neutralisty[3] w Atenach wieszano. Druga jest miłościwi panowie bracia! wiele ich co jeżdżąc szkodę ludziom czynią, łupią, drą, a zowią się sługami mojemi; proszę, kiedy co takowego sług odemnie spotka, kondonujcie mi to. Sługa mój spotkał sługę pana starosty olsztyńskiego, który kilkadziesiąt bydła gnał; pyta go: czyj WMść? powiedział mu: „Pana Stadnickiego jestem"; aż sługa mój jął mówić: że ja znam wszytkie sługi pana mego — toż się przyznał. Proszę niechaj mi będzie wolno sobie z takiego sługi sprawiedliwość czynić.

---

3) obojętnych do żadnego stronnictwa nie należących

L.

(D. 23 Stycznia)

Sam od siebie mówić będę: porachujcie się, przypomnijcie sobie sejmiki i sejmy kto (s)psuł i porwał prawa i swobody wasze? najdziecie że jedno abo starosta, abo senator, abo dworzanin; a baczcie się, ktoż teraz szpoci i psuje ten zjazd? aza nie ci co na sejmiech i sejmikach? mogliście wybornie zrozumieć tego pana starostę, [1] coście teraz słyszeli; ~~[illegible]~~ kiedy nie są prawa wyszpocone, przysięga nie naruszona: i pocóż rokosz? ~~[illegible]~~ Ktoż, miłościwi panowie, [illegible] tu przede mną: że trzeba ochraniać tych co doma zostali i tych co protestowali; a zasię rzekł pan starosta że tu rokosz. Nie widzicież że tu sobie contraria [2]: rugować się a ochraniać protestantów. Zaczynajcie ode mnie rug. Bywałem ja, rosłem, miłościwi panowie! jeślim co winien, niech będę karan. Takie roboty jakieście tu słyszeli, sejmiki i sejmy popsowały. Że już tu rzecz o ratunku, jam się ozwał, [illegible] sobie czyniąc, małej konfederacyjej szlachcie dałem tysiąc złotych; wiem że siła na mię; ale to sobie mam za jeden grosz k woli ojczyźnie. Życzę abyście tu rugowali tego pana starostę, bo takowi rzemieślnicy po sejmikach i po sejmach w niewolę nas wganiając to robili co tu robią. Na sejmiku przed sejmem wyciągnęli na nas dwa pobory; choć dwa kazali dać, niechciałem jeno jeden pozwolić na sejmie, chociem był przy ich robocie

1) [illegible]
2) [illegible]

~~[illegible]~~ i mianował pobory; toż oni rzemieślniky czynili dalej?
Oto sobie przeciw lubelskiemu zjazdowi uczynili zjazd we Lwowie,
pobory approbowali, i rzemieślniky, i protestacyją uczynili prze:
ciw rokoszowi. ~~[illegible]~~ Takie grają idzie w znak od dobrego do złego
i ten pobor mają dać królowi na rozkazanie królewskie. Widzicie
tych raków? W Wiśniej zaś ukazowali; że oboi króli [illegible]
[illegible] pomierował w Przemyskiej ziemi. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~. To jednak tym naprawić możecie, że skarzecie tu tych któ:
rych niemasz. A maż mi rzec doma: żem ja tak dobry jako ty;
a on o dobro pospolite niedba tak jako ja, całość prawa nad
wszystko przekłada. Dziś ~~przeto~~ kary[3] naznaczcie, a siła zrobicie. Zrobiw:
szy dobrą robotę, ufam w Bogu, że nam Bóg błogosławi; bo niczego
nie chcemy, jeno dobra ojczyzny. Tego trzeba żeby pod tę karę pod:
legali którzy z tąd odjeżdżają, bo spólną ręką mamy dźwignąć
ojczyznę; a ci, co przeciwne roboty robili robocie naszej, jako
w Ślicy, w Wiśni, we Lwowie i w województwie brzeskiem
prze Bóg! niech będą karani. Niema-z tego województwa, kędy by
się nie nalazł frant: wiem tu jednego szlachcica zacnego i cnotliwego,
któremu senator jeden odpowiedział, że tego przypłacisz. Prze
Bóg! Trzeba rugu. Co widzicie, co na sejmikach, to się i tu
dzieje, i mówią że leniwo w rzeczach idziecie; ano oni sami trud:
nią, wtrącają rzeczy nie do propozycyji; bo jedni chcą dobrego a
drudzy złego, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~, sejmy jedno dla poborów bywały.
Kończąc mowę moję, trzeba wyście autoritate koła[4] tego na to nastąpi:
li. Ci co tu są, na wszytko się zgodzą; toż WM i o nas zrozumiecie,
pewni tego będąc: że to zawdzięczne przyjąwszy, nie przepuścicie tym,
których tu niemasz.

---

3) kary. 4) powagą zgromadzenia

7.

([illegible])

Cóż początku panowania na czem ~~[illegible]~~ króla wsadzili, czy na podobne, czy na niepodobne rzeczy? Jeśli się podejmował; tedy fałszywie, nieszczerze. Wezwaliście go ~~[illegible]~~ do dobrych rzeczy, aby według prawa panował. Czemuż im nie dosyć uczynił? Daliście stróże, senatory, daliście posły; wszytko się to wyopakowało i senatorowie i król, i posłowie. Na toć to teraz rokosz pytam? ~~czego by tu trzeba, jeśli podobne rzeczy podawali~~ Jeśli aby była całość prawa, czego nie możesz uczynić: nie czyń, a iż potrzebuje Rzeczpospolita a nie możesz; nie panuj że, bo nam trzeba całego prawa. Nie chcemy-li całego prawa: nie czyńmyż tego co robimy, jeśli chcecie, aby panował absolute: idźcież za radą pana podczaszego[1] ~~[illegible]~~ Chcemy jeno ~~[illegible]~~ abo publicum commodum, abo publicum damnum, [2] (a któż nie widzi, że lepiej aby jedna osoba szkodę miała. Zdanie pana podczaszego), jest to ono Marchołtowe drzewo: Marchołta[3] kiedy pojmano, prosił: „niechaj mię na tém drzewie obieszą, które mi się będzie podobało"; wodzą go po lesie — i nie mogło mu się żadne spodobać, i nie wisiał.

---

[1] [illegible] III [illegible]

[2] [illegible]

[3] [illegible] 1521 [illegible]

8.

([illegible])

1) dodaje WM, że

Do artykułu o Inflanciech; znowu połowicę Inflant zdrajcy mają. Patrzajcie jaka inaequalitas[2]! Na toruńskim[3] sejmie pan Jerzykowicz chodził do koła poselskiego, prosząc o indygienat tym zdrajcom Inflantczykom; iż już większą prerogatywę mają Inflantczykowie niż Litwa: bo Polak nie może brać jeno po Litwinie, a Litwin po Polaku, a Inflantczyk zawżdy i po Polaku i po Litwinie. Za Białozora[4] i za owego sędziego lubelskiego Ryszkowskiego z prochownicą ~~niewiększe~~ największe się błędy działy, bo im nie trudno było o piórko ~~podpisować się. Dawniej~~ do opisowania. [illegible] ~~[illegible]~~ Pytajcież się dalej: dali komu co wiecznością w Inflanciech a Inflantczykom? to dał Rumlowi, Wanderbekowi, Tyzenhauzom, Dönhoffowi i innym barzo wiele. Leda Inflantczyk urwawszy się wyrwie i ukazuje prawko, że kupił przed wojną; to mu wnet przysądzą, a w każdym przywileju dokładają: salvis juribus ecclesiae romanae.[5] + ~~[illegible]~~ — Jeśli nie [illegible] a F

1) [illegible] które [illegible] III [illegible] 2) [illegible] 3) [illegible] 4) pan Białozor [illegible] na sejmie r. 1605 5) [illegible]

F

F

6)

~~Jeśli nie widzi WMć że Marszałek~~ koronny cierpi o mar grabstwo dla prerogatywej et inaequalitatem. cóż kiedy indziej o sumnienie? Gdy wszyscy, choć różnej religiej i wiary jednakowe w Rzeczypospolitej odprawujemy i podnosiemy: słusznie, abyśmy też wszyscy (z której kolwiek religii) zachowani w pokoju ~~z której każdej~~ byli. Gdyż macie lepszą wiarę: czemuż mi tego zajrzycie? jeśli my tam nie będziem? Kiedy by była przy nas potenćja większa, Kiedybyśmy (króla mieli ewangelika: miłoliby WMć to było, żebyśmy was uciskali? Odepchniono nas od chleba; choć katolikom dają, ludziom marnym, którzy nie porownają z namniejszą posługą ludzi uczciwych, milczymy. Kiedy by z was który kupił wieś u ewangelika, a w onej wsi był minister: miłoliby WMć było słuchać go? kazalibyście mu precz. Także i my u papieżnika mając kupno ~~jure patronatur~~ kiedybyś ~~go~~ wygnał ~~...~~ katolika ~~...~~, obrałbyś się taki, który by najął go, obi zabił pana i rzekłby: to dla religiej. Obaczcie jaka z tąd wielka inconvenientia. 7) Gdy kożdy pan w swej majętności absolutus będzie; kupi u katolika ewangielik: niech ustępuje papieżnik; u ewangielika: niechaj idzie precz minister z obory. ~~...~~ Księża gwałt czynią, a mają sądzić; nie życzę,

6) Iza Zygmunta Myszkowskiego marszałka wielkiego kor... szlachta o ... ęcie tytułu margrabskiego. 7) niewoczi ...

aby było to compositum judicium.[8] Poznawacie i sami WM dzieści, co sprawy z nimi miewacie: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.[9] Tyranizowali pierwéj szlachtę, i teraz tego chcą. Dla Boga! gdyż ten rokosz na to jest złożony, żeby prawa były złączone i zachowane; niechaj będzie paritas.[10] Przypomnijcie sobie Francyję: co było lepiéj, czy się zgodzić było z sobą przed krwie rozlaniem, czyli potym? Rzedko by tu było po harapie, kiedy byśmy się tu zwarli; Boże nas zachowaj! Tego nam potrzeba, abyśmy nie dawali przyczyny do rozruchu, bo gorąca wojna wnętrzna, i dałby teraz Cesarz WM Konfederacyję; ale to już zasiec ja lepiéj.

8) złożone sądy. 9) Czego [illegible] tego i drugiemu. 10) równość.

(D. 4. Września)

powinna by się nowo kreowana szlachta stawić

Na rokowaniu nie na sejmie; bo się znamy po powieściech kto chłop, kto szlachcic. Nie przyczyny ja okazowaniá prędko po sejmie proszę, jedno żeby nie śmieli panowie pieczętarze dawać do druku rzeczy niezgodnych, więc żebyśmy prędko po sejmie rachunek włodowania panów posłów wiedzieli. Łacniej nam między sobą w kupie złe rozsiekać. Dowiodę tego, że ~~[illegible]~~ za pieczęcią i podpisami ~~[illegible]~~ to inaksze konstytucyje a inaczej w druku. Było to za [illegible] Szyszkiego[1]. I kiedy się zjadą panowie posłowie na deputacki sejmik w półroka po sejmie, to dziękuje uboga szlachta za niecnotliwą sprawę ~~[illegible]~~, kłaniają się, zdejmują czapki, a nie wiedzą za co, a oni ich zdradzili; ale kiedy na okazowaniu prędko się stawi, malucki będzie tamten, co źle robił i zaraz zapłatę za swe roboty dobre wezmą. Ledwa się nie dokupią poselstwa na sejm, a drugich też kancelaryja podawa przez swe instrumenta, i mają to sobie za wysługę, gdy posłowie[?] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] trze, by konstytucyj po sejmie nie pisali

Fra[illegible] ksiądz [illegible] w [illegible] ku.

1) [illegible] Koronnego od r. 1598 do r. 1603.

„Już to dwa dni są, jakom się tu w pośrodek WMciów stawił, a nie widzę aby robota WMciów miała być abo pochwalona abo naganiona i nie widzę jeśliże WMcie na tym sejmie pragną tego aby artykuły rokoszowe były aprobowane. Przeto pytam, jeśli że WMcie miłościwi panowie stoją przy nich i radbym się wywiedział, kto się na nie podpisał."

Na które JMC p. marszałek imieniem rycerstwa wszytkiego ręką własną podpisał.

JMc p. wojewoda krakowski: Natura rokoszowa nie stanowi artykułów, ale tylko personas corrigit.

P. Stadnicki: „To tedy wiatr uganiamy."

P. wojewoda: To pewna, bom ja częstokroć toż mówił.

P. marszałek ozwał się z tym, że się to wielom JMciom zda, abyśmy małych rzeczy w główne nie wtrącali sprawy i rzekliśmy to słowy szlacheckiemi i rękamiśmy się na to podpisali, że w zgodzie i miłości rokosz ten mamy odprawować.

Na to p. Stadnicki: „Podobając mi się po prawdzie sprawy WMciów, jednak ja we wszytkich sprawach chcę directe agere, płocho ni wczem sobie postępować nie chcę, lecz do dobrego kresu prowadzić, co napożyteczniej chcę. Przeto chcę się od WMciów nauczyć, do jakiego końca sprawy WMciów się ściągać będą, gdyż nie bez

przyczyny wiedzieć mnie należy, bom się też szlachcicem równo swym urodził. Pytam tedy Wci panie wojewodo (bo nie dosyć na téj mowie) co WMć chcesz daléj robić, już WMć miał się rezolwować na wszytko; jakoż i proszę, abyś się WMć rezolwował."

P. wojewoda krakowski: Już się deklaracyja stała, zaczym też jest konkludowano będzie na tém przestać mamy

Do tego dał przyczynę wojewoda podlaski, prosząc o to, jakoż słusznie się tak stało, jednak deklaracyja pod fanowcem ta była, aby wszytkie artykuły rokoszowe przyjęte były, przy których teraz stoją.

P. Stadnicki: „Dziękuję, rad to słyszę, jeśli się tak rzecz ma, przeto radbych się o takim progresie WM wywiedział;" (acz mu mowę jego interrumpowali, rzekł:) jam nie orator, dla tego radbych, abyście się w mowę moję nie dali wtrącać. Przeto proszę, abyście mnie directe odpowiadali directe pytającemu, bom tu od niektórych słyszał, że niektórzy chcą odjachać."

Pilnujmy się jako to już od siebie JMć P. Marszałek litewski stawiwszy się tu do koła pierwszy raz zaczął a idźmy za JMcią wnet tu poznamy kto złe roboty robił, a kto dobre poznamy wnet że barana i kozła kiedy we złych robotnikach się uczyniemy.) Słyszę że odmiany wiele ich niechcą tylko poprawy, Boże daj to żeby letkiej niechcieli wolności w niewolę, ale [illegible] podobno Król poprawi się na nas. przestrzegam też WMciów Mciwi Panowie abyście WMcie o tym wiedzieli że tu bywa i jest między WMciami siła takich którzy to robią aby WMcie w niewolę wdali. Jać do tego nie należę bom już posłuszeństwo Królowi o czym i WMci dobrze wiedzieć raczcie opowiedział. To też WMcie wiedzcie że Król JegoMć kwartę z Rzplitej wziąć umyślił; owszem już wziął i dał już żołnierzom kwarcianym pieniądze aby nas wojowali. Proszę dla Boga Mciwi Panowie nie traćcie WMcie czasu darmo bo oni to zwłoką czynią na naszą zgubę; ale do konkluzyi jak najprędzej przystępujcie. Mciwi Panowie czynić trzeba

a czynicie niemowić bo jeśli nie dla siebie ale wżdy dla potomstwa czyńmy to iak dla nas przodkowie czynili. Bo jam servus (securis ad radicem posita est.

Acz ten rzecz nie potrzebuje oracyi ani czasu tracenia, jednak żałością zjęty, tak wielkich gwałtów, które ojczyzna nasza cierpi, muszę się ozwać. A nie ruszyż was, przez Bóg! tak wielki gwałt który odnosicie? Uważajcie jeśli się robota ich zgadza z wczorajszem poselstwem. Wejrzyjcie w prawa jeśli go że je całe macie, które od kogoż gwałt cierpią? od Króla i od złych pomocników jego. Na cóż kwarciany żołnierz? Dla Boga! nie cierpcie tej niewoli; i mamyż tak być degeneres przodków naszych, abo nie żyjemy ku pośmiechowi ich, jeśliż siebie nie miłujecie, miłujcież wżdy potomstwo swe.

Baranowski, Tylicki, Ostrokoński otrzymali Inflantczyków attestacyje de indigenatu, na co się też podpisowali panowie marszałkowie poselscy i owego pana jednego przypomnieć muszę z ową prochownicą na przeszłym sejmie; że też Taciuchny do podpisowania bywał, a to do tego rzeczy przywiedli, że mamy mniejszą prerogatywę niż Inflantczycy. Rzekł mi raz xiądz Lipski gdym zdrapał jednę konstytucyję: już ty drap na tym aż przecie to będzie w druku. Trzeba poczny na pieczętarze, żeby konstytucyi po sejmie nie pisali.

115

Trembicki [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 25 [illegible]

z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] krakowski (Zebrzydowski) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

„Powiadają że p. wojewoda krakowski [illegible] [illegible] [illegible] na [illegible]

„[illegible] Trembicki [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Boga [illegible] [illegible]

„[illegible] kościoła [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

„[illegible] jego ze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

„[illegible] ze za wszechmocną: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

„[illegible] potrzebowała. choć to [illegible] on [illegible] [illegible] [illegible] o [illegible] [illegible] [illegible]

„[illegible] [illegible] między [illegible], że [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

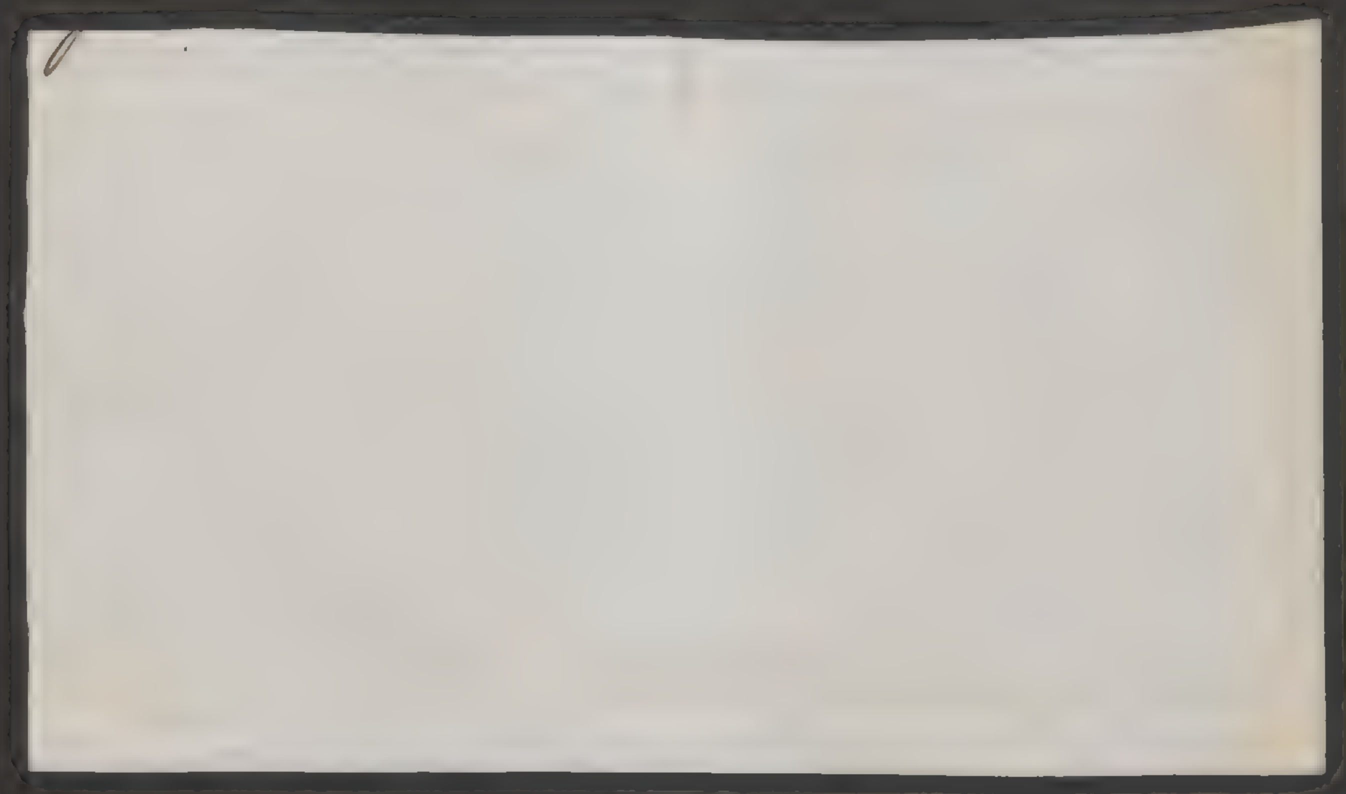
„murmur jakiś między [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

jest powinnym Bożego [illegible]."

Naruszewicz. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] I i II p. 265

Macedoński r. 1612 walczył w wojnie Moskiewskiej i należał do związkowego Towarzystwa

~~[illegible]~~ Naruszewicz: Hist. Jana Karola Chodkiewicza II p. 18

Stan. Stadnicki Djabeł

2. 1613 Opaliński dojechał koni a Stadnickiemu z pomocą dziewki Jarosławskiej że mu kozak szyję uciął, ono jego ledwie wyleczono. Służył rok potem za Poniatowskiego Ludwika pułkownika naszego. Z Dyaryusza Maszkiewicza.

Rękopism Zbonki

1606

St. Stadnicki pod Janowcem z swoimi przeszedł za Wisłę ku Kazmierzowi król z wojskiem nastał wtedy na rokoszany widząc ich rozerwanych przeprosili Króla Woiewoda Krakowski i Radziwił Zbaraski (Zbonka s. 260)

1607 Rokosz am przy tarchu nie Interim Stadnicius aliquandiu discidio domum tum suis commilitonibus rediit ... (s. 266)

268 p.

Stanislaus Stadnicius Castellanus Premisliensis legatus ad ... po powrocie umarł z ... Boga. ...

na zjeździe rokoszan pod ... Stanisław Stadnicki z Łańcuta ostro mówił na króla dowodząc że niegodzien panowania w Polsce najświętszej ... przeto wielki gniew króla i jego zwolenników na się ściągnął bez był mężny i ... bezpieczny mając ... wojska ... Król na nim zemścić. Potajemnie przeciw niego ... król równie jak duchowni (clero ob potentiam et ...) ... z tej przyczyny ... byli bowiem wprzód w przyjaźni Jazłowiec ... bez przyczyny powstał byli ... wyrzucać sobie zbrodnie ut interse ... zaczęli walczyć listami wyrzucać ... Jazłowiecki zmarł i rokosz wszyscy ... że do wojny między niemi przyjdzie bez Jazłowiecki ... Stadnicki ... stipendii zebrał blisko 500 wojska ... nie miał ... Stadnicki ... wrócił do domu z wojskiem mówiąc że go ... miał największy deserit Rokoszanos ... wojewoda ... albowiem ... nesciebat tamen ... wojsko swoim kosztem i nikt nad niego w sztuce wojennej był biegleyszy ... dirigenci quae ex causa ille ... corruptus ... do domu ... duchowieństwo ... Stadnicki ... po zwiciestwie Rokoszan ... excitarunt ... in eum ... ex causa ... nie ... Króla ... niemiał ... wojskiem ... nieprzyjacielem ... Stadnicki ... wielkie ... nie ...
nieprzyjacielem ... Spalenie wszystkie ... zdrowie tak wielkie ... zostawił ... nachodzi ... niezliczonej ... wiele ...

ze jukne [illegible] zawrzec sie wszystkiego nie mogli zawrzec [illegible] i zamkiem [illegible]
Stadnickiemu nie miał. [illegible] w krotce [illegible] Stadnicki [illegible] wyczytania swego [illegible]
[illegible] Spalinskiego. Spalinski mając wojsko od Krola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] stanął obozem [illegible] in loco quodam [illegible]. Stadnicki [illegible] napadł
[illegible] wojsko Spalinsk. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki
[illegible] Spalinski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnickiego [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tak owiem Krol roskazał [illegible] Stadnicki [illegible] do Krola na [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
wojsko deputaci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
niepomni na swoi tosi trybunału [illegible] [illegible] niemi [illegible] [illegible] rozruchy powstały
wiele ludzi zginęło. Stadnicki omnibus equis curribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ate crim cum circumvenerunt. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deputatam [illegible] [illegible] eden z wojska Stadnickiego [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnickimu [illegible] [illegible] [illegible]
przed tym domem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
od [illegible] [illegible] polskie [illegible] [illegible] porwali się [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rozruch [illegible] [illegible] nie byli [illegible] tego rozruchu
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
przeciw tego Spalinskiemu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] rozruch powstał [illegible] Stadnickiego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] (sędzit?) [illegible] [illegible] Dekret na Stadnickiego [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
w przeciągu 3 dni z wojskiem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Stadnicki [illegible] Kalisza [illegible] kilka ~~[illegible]~~ koni które [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nastawał [illegible] na niego dekret banicyi wydano co tez zrobiono i publikowano
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki do Łańcuta bo był [illegible] od
gonił za nim Spalinskim [illegible] darmo juz nie posłał Stadnicki do Łańcuta [illegible]
Spalinskiego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tandem et [illegible] [illegible]
[illegible] exercitum [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ewody Sandomirskiego [illegible] [illegible] Spalinsk. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] do [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stadnicki udał się do [illegible]
i [illegible] żonę i córkę w niewolę [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] chcąc zobaczyć co się
[illegible] [illegible] i zebrał tamże do 3000 wojska [illegible] [illegible] [illegible] mówiąc że
[illegible] [illegible] Spalinski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] został tam [illegible]
[illegible] [illegible] we wsi [illegible] z [illegible] pocztem czekając na wojsko [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] który go [illegible] (sic perierunt vitam [illegible] egregius Stadnicius [illegible] [illegible]
[illegible]) amputatoque capite [illegible] [illegible] retulerunt.
[illegible] digna in vita mea gesta per me Jacobum Zbonka connotata ab 1577 — [illegible]

Mser in fol. Nro. 1 X

Listy

Hieronima Jazłowieckiego
wojewody podolskiego
i
Stanisława Stadnickiego diabła
nawzajem do siebie pisane.

Pierwszy list
Hieronima Jazłowieckiego
do Stanisława Stadnickiego diabła

Mościwy Panie Stadnicki!

W sprawach Rzeczypospolitej równo się też z WMścią kładę. Panie Boże się tego pożal! jakom słyszał votum WMści pod Lublinem, żeś WMść Pana naszego i swego [illegible]. Nie wiem co za Pany WMść chcecie znowu [illegible]? Jam ci młodszy człowiek, alem od starszych słyszał, a przytym i prawo to nam kładzie przed oczy, że nam król przysięga a my też Królowi JM w przysiędze obedyencyją przeciwnemu na się bierzemy. By na mnie tego wielebnego senatorstwa nie włożono, tedyby to nie moja była profesyja mówić o tem; jednak iż tak jest, jako przyjaciel proszę, żebyś WMść zaniechał tych rzeczy: bo to nie [illegible] łatwiejsza z kim inszym sprawa a niżeli z królem JM pomazańcem bożym. Nie jestem tak głupim szlachcicem i tym człowiekiem, żebym praw i wolności swych nie miał ważyć; jednak nie widzę nic takiego przeciwnego; a tu kto niekontent, to sobie czyni sessyje: Pan Bóg mu sam to nagrodzi. Że rokosz nie wiem quo fine[1]: [illegible] tam [illegible] pod Lublinem [illegible], ale siła nas [illegible] jeszcze szlachty w Koronie polskiej, co też tak szable ostre możemy mieć [2] [illegible] [illegible] co się jako i [illegible]. Czyjże te testamenta [illegible] jakie [illegible] dzieje: [illegible] fakcyje między nami [illegible] Gdańskim nowy byty, czego w Koronie polskiej nigdy [illegible] szlachcie [illegible]. A radbym też to [illegible]

1) w jakim celu 2) Przypomina do [illegible] rokoszowej [illegible] testamentu [illegible]

wiedział (bom na żadnej elekcyej z młodszych lat moich nie był w Koronie polskiej) [illegible] swój Pana swego zruci [illegible] nod praetextu[3] że pactis conventis nie dosyć czyni. Jeśli dwanaście [illegible] miało by [illegible] króla szukali po świecie, żeby nami rządził? [illegible] Po dwa razy była to [illegible] wa niepoczciwa; a gdy Masławus[4] który był seditiosus[5] [illegible] przeciw Królowi [illegible] nienodsciwe rzeczy chciał czynić, tedy niepoczciwością mu się to też nagrodziło: bo przegrawszy bitwę z Królem, [illegible] nie wodząc się do Pana swego, [illegible] go [illegible] i tytuł mu napisali: [illegible] sic autem pessimi consilii pessimus autor perit.[6] [illegible] autores są, prosiłbym abyś im WMć perswadował, gdyż to WMć (a sam WM [illegible]) dobrze sam namiętać możesz, co się działo na onym sejmie panom Zborowskim (którym ja [illegible] tał wszystek), że (takaż) materia a jest [illegible]: choć tamci mniej winni byli, przecie ich (pan Bóg pokarał podobno za grzechy, co chcieli przeciwko nieboszczykowi) [illegible] Stefanowi czegoś dowodzić. Życzę się WMć mocno [illegible] bojeć może niżeli mnie, gdyżem [illegible] porachować [illegible] to WMć [illegible][8] w Rzeczypospolitej, jako [illegible] tak i teraz [illegible]. Wiec i to WMć powinowactwa nie [illegible] z nimi: jednak jako bonus civis w Rzeczypospolitej, jako [illegible] tak i teraz [illegible]. Więc i to WMć może się przypomnieć [illegible], co się WMć przeciwko od tych ludzi stało. Jeśli co był winien Król JM [illegible]: tedy lepiej go było [illegible] privatim napomnieć, nie deffamując go tak publice. Zalecam się zatem łasce WMć mego Miłościwego Pana.

Datum w Jazłowcu 24 Junii Anno domini 1606.

Hieronim Jazłowiecki z Buczacza, Wojewoda podolski, [illegible] Starosta.

---

3) pod pozorem. 4) Masław [illegible] II [illegible] zarządów [illegible] Mazowszem lecz pokonany został r. 10[illegible] [illegible] I. 5) [illegible] 6) [illegible] 7) [illegible] 8) [illegible]

E kogobyście WM hili obrać za Pana?

Odpowiedź
Stanisława Stadnickiego diabła
na pierwszy list Hieronima Jazłowieckiego

—

Mościwy Panie Jazłowiecki.

List WMci, który [illegible] sam zostawił w Łańcucie, który mi sam do Wojnicza przyniesiono, z któregom [illegible] wyrozumiał iż być ma rąk katowskich wieczór pisany. Ostawa się że obwieszono. Tym się trzeba bać [illegible] [illegible] którzy na to zarabiają. [illegible] Ja sam nikogo nie zabił, ani kazał zabijać, kryminałów[1] nie miałem nigdy na sejm ani mię (o wieżę nikt nie) pozywał na trybunał. W sprawach Rzeczypospolitej równo się WMość ze mną kładziesz (Boże daj to! żebyś jej WMość równo służył tak jako ja; nie wodzisz się za prywatnym pożytkiem jedno za pożytkiem publicznym. Do tego zasię też o WMości rozumiem, że WMość powinieneś się tych rzeczy z urzędu swego złe i z powinności senatorskiej (boś WMość jest przysięgą obowiązany) zastawić się, co by było szkodnego [illegible] Rzeczypospolitej naszej. Panować [illegible] nowej Rzeczypospolitej nie chcemy; stare prawa, stare swobody, które przez złe senatory a prywatę wiszące były złamione, restaurować chcemy, do czego nam Pan Bóg pewnie pomoże.

---

1) spraw o zbrodnie.

[illegible] może się [illegible] WMć [illegible]; było tam siła tak zacnie urodzonych i cnotliwych jako WMć a nieganili go: nie powinien ja też mówić to, coby się WMci nie podobało, jedno iż było to: [illegible] a największem [illegible] przyczyny [illegible] a [illegible] przy prawie. [illegible] z Królem, przyznawam to temu, któremu Król [illegible] te [illegible]; [illegible] jest [illegible] szlachcic [illegible], nie jestem w absoluto dominio, jestem prawem obwiązany; nie [illegible] z Królem kiedy mi prawa nie trzyma. [illegible] mi [illegible] wolności mojej, że [illegible]. Że nie [illegible] [illegible] między którymi też WMć[1]: nie przeszkodzi to rokoszowi. wiedziałeś WMć o tym zjeździe, czemużeś WMć nieprzyjechał kontradykować,[3] aby rokosz nie był? szable że [illegible] [illegible] nasze [illegible] (a nie [illegible]). tam na [illegible] jedno będzie tak ostrych; radzę WMci z tą szablą (i z taką kontradykcyją ostrą) stawić się na tamtym placu; jedno by tam nie szable trzeba leżnie by się tam [illegible]* [illegible] niż Samson jednym pociskiem siedm tysięcy pobił Filistynów, gdyż tam wielka kupa dobrych a cnotliwych szlachciców będzie. O testamenciech też [illegible] nie wiem, [illegible] według nich się nie [illegible] [illegible] stać będę, niczego się nie [illegible] przy prawie [illegible] strachając i na nie się nie oglądając. Do lakcyj żadnych droga [illegible] się nie [illegible]; jedno [illegible] łacna będzie zgoda. A komuż się pobonum [illegible] wziąć przed się, dobra nanowanie tego Króla?[2] Tym, co im starostwa i senatorstwa nadał: ci uczczyli go, gdy radzili na upadek wolności naszej

---

[2] w samowładnym państwie. [3] sprzeciwiać się. * [illegible]

szlacheckiey, iż bo ~~[illegible]~~ o nich swoię idzie. (powiadał iuż ~~[illegible]~~ przy nim się ~~[illegible]~~. Nie nowina w Polszcze, że złe Króle zmieniano z [illegible] nie nowina, że niecnotliwe senatory [illegible] [illegible] senatorom) [illegible] Długoszowa [illegible] ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ [illegible] imienniemu [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] przyięte, i [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] nie wszczynali; bo gdyby siła pisać, ale nie [illegible] czas: ~~[illegible]~~ prawa tamte szlacheckie; [illegible] [illegible], (tam niebyło tak potrzebnego na ten czas, żeby [illegible] za to, bo się w nich) ani [illegible] domowi, ale wszystkim [illegible] prawa [illegible]. A to [illegible]

[illegible] wzbudził [illegible] [illegible] [illegible], że [illegible] Bóg niech

będzie pochwalon! nie supersedować, ale pomagać mu będę. Nie

nieprzyjaciel, ale brat to ~~[illegible]~~ każdy, który choć mi najwięcej [illegible]

żyie ~~[illegible]~~, a dobre że rzeczypospolitej, ~~[illegible]~~ prawa i swobo=

dy upadłe na nogi stawia, ~~[illegible]~~ który niechce żyć (na świecie ~~[illegible]~~ w niewoli;

boć to za szlachcic taki polski, który dla prywatnego datku i po=

żytku publicum commodum et bonum[4] Rzeczypospolitej [illegible]

[illegible] i [illegible]: niegodzien taki ~~[illegible]~~ być zwan szlachcicem polskim,

[illegible] każdy taki [illegible] jest. Dla Boga! obacz ~~[illegible]~~ się [illegible],

jeśli niejszlachecka, [illegible] senatorska [illegible] [illegible] w [illegible], (w [illegible] [5])

[illegible] [illegible] novarum aut ~~[illegible]~~ [illegible], ~~[illegible]~~ nie opponam [illegible]. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], którzy nie oppnowali ani oppono=

[illegible] [6] Rzeczypospolitej [illegible] myślą. [illegible]

[illegible] chcą ale opprimere [illegible] wdzięcznie

nem tego: że jako ja od [illegible] (przyiacielem będąc) [illegible]

pisanie przyimuię tak i [illegible] odemnie przyimiesz; a w

[4] [illegible] [5] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [6] [illegible]

przyjaźni nieodmieniają się wszak; bo quot homines sunt, tot sensus quot capita tot sententiae[7]; przyjaźń w swej mierze niech zostawa między nami. ~~XXX~~ Oddaję się zatem do łaski WM mego Miłościwego Pana

Stanisław Stadnicki ze Żmigrova
Starosta zygwultski.

---

7) Ile ludzi [illegible] jest tyle [illegible] ile głów [illegible]

Drugi list

[illegible]

[illegible]

=

Mościwy Panie [illegible].

Nie ktoś ale komornik mój równy WM szlachcic jeździł do WM z listem moim a niezastawszy, iż pilną drogę miał do JM X[illegible] na:na krakowskiego[1] tam bieżał, nie żeby prawa Łańcuckiego miał się obawiać; list jednak ten oddał Słudze WM. Wolno refutować[2] tym, którzy insolescunt[3], albo co gratitudinem[4] niechcą przyjmować, więc i wykładów listowych nawiązują jako komu potrzeba według czasu [illegible] przy mnie miała być explikacyja; bo com kolwiek pisał, tedy z[illegible][5] wszytko było tak dla dostojeństwa Jego Króla JMci jako i Rzeczypospolitej a nie pod wieczór jako WM wykładasz: gdyż samo złe zdrowie wyjmuje mię z tego. Upewniam WM, żem rano pisał, mając kompasyą, że WM także injurye stroisz niesłuszne a niepotrzebne przeciwko Panu swemu i [illegible] z kim inszym, który jest autorem tego, jakom w pierwszym liście [illegible] pisał. Jednoć WM gniew uniósł, że nie wiem co WM w liście moim obrazić miało; [6] bo jeślim Masłowskiego wspomniał, tedy to jest w Krojnice, a do tego wszakeś WM nie wojewodą ani książęciem mazowieckim, jako ten był ani też autorem tych rzeczy; ale żeś WM tego ułotu kot[?], dla tegom pisał do WM. Bardziej by to autorowi służyło a niżli WM; jam pisał do WM przyjacielskim sposobem; lecz to

1) [illegible] Ostrogskiego [illegible]. 2) odpierać. 3) dumą się nadęci. 4) wdzięczności. 5) z gorliwości.

WM niewdzięcznie przyjmujesz. [illegible] Wczora godziny ... [illegible]
inujesz co nadkazał, że i tyranin [illegible] naśladować chcą, przeciw ...
ludzie: gdyż siła ich zarabia ją na to; i crimen laesae majestatis[6] na się
szyje biorą, i monetę fałszywą kują, i inszych eksorbitancyj wiele czy=
nią nie sława Rzeczypospolitej B.K. jakie crimina przeciw to
prawom i cnocie! Kto to czyni, niech się z sobą porachuje; ani Bóg
dyshonorem takich karze i złą śmiercią kryminałów, żeś WM
niemiał, lub też WM na nie nie zarabiał; a to drudzy musieli
supersedować dla strachów jakichsi; dalej co się będzie działo, a
co widziec? Mnie z łaski bożej nigdy criminaliter nie pozywano
ani ojca mego, o dyffamacyą Pana swego: gdyż nic złego nie myśli,
lubom słabego zdrowia, jedno o łasce bożej a o służeniu zosto=
jenstwu Króla JM Pana mego i Rzeczypospolitej. Nietylko
żebym miał kogo zabijać, ale ani chomąt chłopskim na szyję
niemyśli sprawować ani szlacheckich domów najeżdżać albo rozbijać;
ponieważ swawoli moim nie płacę, ale nieniądzmi[2] swojemi nabytej majętnoś=
ci swojej i przodków swoich. In infamia[7], ani tyranice, ani
licentiose[8] na świecie żyć nie chcę, i w tym finem, [illegible]
[illegible] perduelles[10] naśladować komu inszemu to zlecam. W
sprawach Rzeczypospolitej niezrozumiałeś WM mnie. Nie in
singulari[11] jam to pisał, ale in plurali.[12] Co cnotę miłuje, rów=
no się z tym kładę; gdzie ta rządzić będzie, a pan Bóg mię do
pierwszego zdrowia przywróci, a kom pierwej okazyej nie omiesz=
kiwał, i teraz służyć Panu memu będę. Kazałeś mi WM być
pod Lublinem: i sameś tam WM nie miał co czynić, bo pri=

[illegible] ... 7) [illegible] 8) swowolnie ... mój 10) [illegible]
11) w liczbie pojedynczej. 12) w liczbie mnogiej.

vata autoritate[3] jako się godzi włożyć co na kogo [bez] consensu
inszych a wrodkiem[15] jego Krol[ewskiej] M[iłoś]ci pana naszego. Z sejmu te rze-
czy, jako było za starego Zygmunta, miały się prowadzić, nie z pod
stężyce. Pan Bog deponet superbos et exaltavit humiles. Lecz
i złe zdrowie na tym tam placu stanąć mi nie dopuściło, (a co
więcej już na co to Pan Bog uczynił) a. Ale chociaż tym też był zdrowy,
iż privata autoritate złożona ta sejssja; tedy raczej [godzi] bym był
służyć jego Krolewskiej Mości, z niż po tych terminach miałbym
jeździć. Co mi W[asza] M[iłość] piszesz z strony rozgniewania się; Ja się
z W[aszą] M[iłością] nierownam: W[asza] M[iłość] jest gloriosus miles z jam od Pana Boga na-
wiedzony, nie do wojny mi; wszakże wspomnież-li mię Pan Bog u-
zdrowi, mi kto trąbić u nos spraw[ow]ać jeszcze mogę to uczynić,
co i drugi starowiecka nasza cnota jakoś nauczała, że drudz[y]
chcą [żyć] sine Deo, sine rege et[8] sine lege. Jest przedsie z łaski bożej
siła takich, [cnotliwych] ktorzy firmiter[19] i zdrowiem i majętnością swoją nawoi
Kościoła katolickiego (ktora wiara nie od [siedmiudziesiąt] lat ale od K[ilku] [nastu] set lat
zaczęła się) potym Krola pana swego i Rzeczypospolitej nieodmieniać
ale defendować[20] będą. Te prawa i swobody szlacheckiemu polskie-
mu jednakowo służą, tylko tym nie, ktorzy ich zażywać nie umie-
ją. a zwłaszcza ktorzy seditiosi[21] chciwi niesprawiedliwi, właśnie
jako pod jarmark komu czego trzeba, tak pod rozruch drą tunią,
aby swych rzeczy dopięli; i to podobieństwo do tego właśnie należy,
co owo nad prosem stawiają . pszczół i kto choć matanina; a jako
się to prędko obali, tak też i taca idzie. Acz też to W[asza] M[iłość] dopta-
się to prędko obali, tak też i taca idzie. Acz też to W[asza] M[iłość] dopta-
dasz, że prawa restaurować W[asza] M[iłość] chcecie: na sejmie to wszystko
bywa cum consensu regis et totius reipublicae,[22] z nie na prywat-
nych zjazdach. Niewiem co to tam za prymas, żeby nam wszytkim

3) wedlug swej ... 14) pozwolenia. 15) ... 16) pomiędzy ... z
... 19) hetmanskim ... 8) bez Boga, bez krola i bez prawa.
... 21) buntownicy. 22) a pozwoleniem krola i całej Rzeczypospolitej.

kazał się zjeżdżać do Kcyni, gdyż ja o żadnym [illegible] nie wiem, tylko
o Arcybiskupie gnieźnieńskim, a to i ten uczynić tego nie może tyl-
ko kiedy by Króla w Polszcze nie było. Rozkazujesz mi też WMć
tam przyjechać: nikt mi rozkazować nie może, jedno Król JMć nad-
to; nie słucham WMci. Króla JM, [illegible] że żądają, iż [illegible] con-
ventis dość nie czyni: więc uczyni; a iż konfederacyja exekucyjej swej
nie bierze, tedy dopuści tego Król JM, aby każdy wiedział jako
kto chce. Insze rzeczy co WMć Królowi JM kłada: właśnie tajnik
i dziecinne sprawy; a w tych rzeczach autentice trzeba by
dowodzić a nie słowy przeciwko Królowi JM, jako i samu
na złość.[23] O szabli co WMć wspominasz: ja w dobrym sposobem
pisał z tej miary, że armata nasza [24] z pod Olkina tam jechać
miała, i udawali to, że przeciwko Królowi nachodził ich sobie os-
mieli, i udawali to, że przeciwko Królowi WMć sobie opaki obracasz
trzyć; coby nie miało być, lecz iż to WMć sobie
i tysiącami grozisz: nie groź WMć, i jam jeszcze w lemieszę swojej
nie obrócił, i także ich mogę mieć jako i WMć, których nie będę ob-
racał na krew swoją, ale ku posłudze Jego Królewskiej Mości i Rze-
czypospolitej za okazyją, by mię jedno Pan Bóg z miłosierdzia
swego zdrowiem opatrzyć raczył. Przyjaciel który mnie będzie u-
miał szanować, będę mu umiał służyć; et e contra.[25] Widzę, że mię
prawda z WMć prowadziła. Jam biblii nie czytał, nie wiem co to z
Filistyny za sprawa; jednak nie według biblii ci się sprawują,
co tak wiele Filistynów na rokosz (jeśli go tak nazwać) przy-
wiedli. Panowanie Jego Królewskiej Mości wszystkim cnotliwym po-
doba się, a male contentis[26] nie w smak idzie; a wszytko los o zas-
ługach swych powiedają, których jeszcze do tych czasów nie wyslu-
żyli; wszakże jakoś już opowiedają, że tak i dalej ludzie będą

23) co się dotyczy tajnych [illegible] z obcemi [illegible] 24) [illegible] no. 25 [illegible]
26) niezadowolnionym

cnotliwi i przy prawie swym. Piszesz też W.M.: że nie nowina króle zmia-
tać; (mogłoby być, kiedyby był zły, a [illegible] chciał się poprawić: także i teże
senatory ścinano pod tyraniami (i to może być, wiec złych tanie
srożej tężyłby) i teraz [illegible] ścinano tych, którzy sędziami[27] tanie w
rzeczy pospolitej czynią. Rzec powiem W.M. prawdziwie i to nie nowi-
na, że król polski senatory, co kryminału czynią, szlachtę niecnotli-
wą [illegible] konaną prawem osądziwszy, daje ścinać. Krzyżu nawet
z poprzednich czytałem prawie dobrze: i mogę to rzec, że nie pisząc
stąd z nimi; [illegible] to [illegible] dobrym inszym obcem, sam to był przypomniał.
[illegible] gdyż domowi
napisał
temu rad służę i przodkowie moi, a dla tegom to był [illegible]:
[illegible], żebyś to [illegible] W.M. miał przed oczyma. Ale W.M. [illegible]
odemnie in malam partem*) wszystko przyjmujesz, i choć W.M. przy-
pominasz, żeś W.M. przy tem był, wierzę, żeś W.M. gdzieś z daleka
stał jako święty Piotr. Owo że Król JM. clementer reguat[28] nie
tyranice: złością jego dobroć nagradzają: co mi najdziwniejsza:
że W.M. wszystkich jego osądzasz, a drugim wystawiasz [illegible] nie-
wiem qua autoritate[29]: dla Boga! niech [illegible] będzie aequalitas. Zamie-
szaj W.M. na to: że jeszcze W.M.ci nie wołają królem do Indyej[31]—
w Łancucie W.M.ci mieszkać jako i mnie w Gastowcu. Ten
senator, o którym W.M. piszesz, to się na to obezwał, nie dopomoże mu
Pan Bóg; bo sprawiedliwej nie ma swoboda każdemu miła. Na przy-
sięgę swą pamiętam lepiej niźli W.M.; bom nie wypowiedział obe-
dziencyej królowi JM. [illegible], ani tym seditiosis fołtrować[32] chcę: za-
w tem rozumiem, że cnoty swej niezawiodę, która z temi burdami jako
oliwa, gdy się pospołu z wodą zmiesza, nigdy pospołu nietrwa;

---

27) reste... 28) łaskawie panuje. 29) ... powagą. 30) równość. 31) wzywają
32) z buntownikami nosić, wozić

[illegible] ani w te [illegible] wdawać się nie, ani w tych rzeczach świegotać, przestawając na swojej kondycyej. Udawają mię tam, żebych miał zakazywać listów od WMci przyjmować w majętności swej: tego ja [illegible] żywo nigdym nikomu nieczynił i niewiem, co to jest, że ten list, który WMć do mnie pisał, słudzy WM kupcowi jakiemuś, co do Jazłowca na jarmark jechał, podrzucili, a sami go niechcieli oddawać, żem się ledwie o nim przez [illegible] swego dopytał. Umiem ci ja i posłańca każdego uszanować; niewiem jako w Łańcucie bywa: ale ja by też najpodlejszego nie przyjaciela mego czeladnik do mnie przyjechał, nietylko izbych go niemiał [illegible] przyjąć, ale i owszem dam mu z chęcią chleba w domu swym, bo sługa niepowinien za pana odpowiadać. Przeto źle mię to tam ktoś udaje, jeśli dla tego, że u mnie nic zaraz do zamku niepuszczą, aż go opowiedzą, tedy to czynię dla słusznych przyczyn, a najwięcej dla tego, że na Ukrainie mieszkam; wszak i u WMci w Łańcucie toż czynią. W tem się tylko zgadzam z WM, że niegodzien taki zwan być szlachcicem, który za prywatami swemi idąc, dla datku podlikę [illegible]. Panie Boże złą go śmiercią skarz, a [illegible] godzien, który pod praetextu 33) wolności sedycye 34) stroi. Już taki powinien na katowskie ręce przyjść, musi i mniej ten powinien, któremu z czasu się co przyda, a niżeli ten, co rzeczy złe umyślnie czyni. Zatem się do łaski WM. mego Miłościwego Pana zalecam.

Datum w Jazłowcu d. 6. Augusti 1606.

Hieronim Jazłowiecki.

---

33) pod pozorem. 34) bunty.

Odpowiedź
Stanisława Stadnickiego żywota
na drugi list Hieronima Jazłowieckiego.

Mościwy Panie Jazłowiecki.

Komornik WM i rówmy WManie mnie (bo Stadnicki żaden z ... nie służył) że jeździł do mnie z listem, a nie zastał mnie: przecie Łańcuckiemu cnotliwy żaden przygany nie dawa.
Zelum[1] przeciwko Panu i ojczyźnie nie piórkiem ani słowy, ale
cnotliwemi postępkami jam zwykł w skutku oświadczać i tak każdemu
potrzeba, kto się we cnocie kocha. Wierzę, że rano ale po gorzałcz=
ce (bo skoro się oczy otworzą, nie omieszka ta do gęby) pisan ten
list. Nie turfy stroił, żem oświadczał staropolski cnotliwy
animusz i według prawa publice, nie w Krakowie opiwszy się
na weselu szkalować Pana i mówić co ślinka do
gęby przyniesie, a po trzeźwu się tego przeć nie życzy w tem. Nie przez
moją turfę nie wywiedział się tam Król, senatorowie, ani posłowie
tak napiętki jako i innych Książąt. Nie popisuję się opiwszy
się z rozumem i z mężstwem: bo się tego strzegę, będąc z łaski bożej
rozumnem stworzeniem żebym bestyjej z siebie nie uczynił dla
kufla. Żem nie wojewoda, ta przyczyna: żem cnotliwy w Rzeczy=
pospolitej naszej; a temi czasy więcej takim województwa dawano,
którzy ani rozumu ani zasług w Rzeczypospolitej, ani dzielności

---

1) Gorliwości.

(przez którą ludzie w Polsce rośli) nie mają. Żem nie książę; starożytny szlachcic polski, i jednego przezwiska żaden z przodków moich nieodmieniał; tym równym Książętom, a województwo nie od kilkudziesiąt lat poczęło bywać w domu moim, jako to u drugich nowina, ale od kilkuset lat rzadko z domu mego wychodziło. I ja zarówno będę wojewodą, skoro cnotliwych będą chcieli mieć w radzie i kiedy godność a cnotliwe postępki i zasługi będą miały miejsce; jakoż już z łaski bożej tego blisko. Jestem kołem poczciwych spraw, ale nie tych Którzy się w niecnocie kochają i przeciwne rzeczy prawom i wolnościom czynią. Zamków murowanych nie mam i sklepów w chatach, ktemu daleko Włoch mieszkam; ci co mają sklepy, snadnie im pieniążki kować i dźwięk młotowy zataić, na stronie mieszkając, nie przy gościńcu jako ja. Moje nakowadła do robienia pieniądzy (chwała Bogu!) widywają ludzie cnotliwi po Wiśle pływając do Gdańska. Łobeżników[2] nie chowam i z złodziejskich wyjezdów nie żywię siebie ani czeladzi swej. Dobrze by się porachować o crimina przeciw prawu, sławie, i cnocie; i trzeba by się porachować i o mężobójstwa. Ja między szlacheckiej na głos w nocy nie strzelam, ja między szlacheckiej mizłoczanki z głowy kopią żywota nie biorę, ja głowy Konycińskiego na wety nie każę sobie nosić: za to dano województwo ozdobione godnością miasto tego, żeby mię od czci odsądzić. Ja śmierci mnie nie minie takiego robotnika, bo krew niewinna zawsze zemsty do Pana Boga woła. Ja po bracie swym nie odprzysiągłem się spadków a przecie odprzysiągłszy się ich, wszystko jest w ręku [illegible]. Ociec mój cnotliwie w Rzeczypospolitej i według prawa szlacheckiego żył, o dyffamacyą Pana nigdy go nie pozywano, nikt tego prawdą nie dowiedzie. Nie sądzono ojca mego w Kamieńcu między

2) Włóczęgów, przemytników pogranicznych.

złodziejskiemi sprawami; czyj to ociec był, wytaczy, że od Tatarów pod
Szczurzym lasem, gdy z Moskwy szli, pozłotowych skór natkanych, dziąg[3]
i wziął nabrał zato, aby ich koronne wojsko nie biło (choć na nie po-
goda była bo byli strapieni i zwłoczeni), i przed żołnierstwem
z wojska uciekł, choć hetmanem był, gdy tę niecnotę i zdradę jego
żołnierstwo postrzegło i rozsiekać go chciało. Anim za te pieniądze
z Nogaj wzięte zamków murował, ani o sprawach Rzeczypospo-
litej poganom za upominki wieści dawał. Chomąt, bo na Podolu
nie mieszkam, w domu swoim nie mam, konie wozowe we szle za-
przęgam. Do wieże szlachciców poczciwych nietylko w chomątu za-
przęgać i mistać nie każę za nimi, omywszy się po gospodach mużyków,
z dobytą szablą nie biegam i rozsiekiwać ich nie rozkazuję, ani na
to hajduków chowam. Zabickiego by spytać, jeśli się strachu nie
nabrał, i innych? O sługach cnotliwych pana Konyczinskiego się spy-
tać: czyi mu słudzy syna i z czyjego rozkazania zabili? Chwalę
propositum[4] WM (jakoż czas się już upamiętać), że WM niemyślisz
szlacheckich domów najeżdżać ani rozbijać: bo lepiej się wczas upamię-
tać niźli gorza) Teszka rada skraca wieku ludziom. Pod Lublinem należało mi
być; bo tam robota była cnotliwych ludzi tych, którzy się brzydzą nie-
wolą i zgwałconymi prawy. Że się WM ze mną nie równasz,
dobrze to WM czynisz, bo się tylko ze mną równają ludzie cnotliwi
miłujący całości praw i całości swobód szlacheckich, którzy umieją
i Panów swych szanować, zdrowie dla nich ważyć, gdy wedle pra-
wa panują. Starowiecka cnota taka była, i tej cnotliwi szlachcicy
polscy zawsze się trzymali[5]: Boga szczerze i według rozkazania jego,
nie według wymysłów ludzkich, chwalić, praw i swobód całości bronić

---

3) pieniędzy. 4) przedsięwzięcie. 5) trzymali.

nospolitemu dobru dogadzać, a prywatny pożytek wzgardzać dla ojczyzny ojczystego; czego dziś senatorowie nowi w których domach (niedawne senatorostwo) nie się zaczęło, nie umieją, albo raczej nie chcą: bo im natura i affekt ich niecnotliwy niedopuszcza czynić. I otóż to są, że prawdziwej Katoliki bronią nie ci, którzy na się tytuł katolictwa chcą brać, z nimi nie są: wiarą i owocami wiary. Nie to Katolik, co się nim zowie, a żyje bydlęco brzuchowi służąc; nie to katolik co od świat liczy swoje Katolictwo; ale to, co według woli ojcej i rozkazania jego chwałę mu daje, według nauki Chrystusowej i apostolskiej żyje, i samego według nauki jego za jedynego zbawiciela i pośrednika wierzy. Nie chełpić się katolictwem epikurski żywot wiodąc, ale w skutku wszytkie trzeba każdemu oświadczać jako cnotę tak i wiarę, a nie w słowiech; a pismo mówi: że mężobójcy nietylko nie są Katolikami, ale i Królestwa bożego nie osięgną. Porachowaćby się tedy z swoim Katolictwem: równy ten takiemu Katolikowi, który ma wiarę od siedmiuset lat wszczętą. Moja wiara poczęła się od nauki Chrystusowej i apostolskiej, nie od kilkuset lat. Ale cóż to poczem z pijanicą o wierze dysputować, u którego Bóg kufel. To prawda, że na sejmie naprawa bywała, gdy się to przeciwnego prawu działo: tam miejsce do domawiania się excesów było; ale za panowania tego króla złych i niecnotliwych senatorów którego WKM przez miejsca mieć nie mogło; bo sejmy nie dla naprawy praw ale dla nowotory tylko składano. Jako niedawne szlachectwo tak też niedawno o takich rzeczach WKM niewiesz w Rzeczypospolitej naszej, i to co sobie arcybiskup przypisuje prymastwo kiedy się wszczęło, i jako u nas prymas każdy cnotliwy senator który według przysięgi swej ...

ponuje[6] się; quicquid sciverit et senserit nocivum republicae.[7] Pra-
wie cnotliwego senatora odpowiedz: Król nie czyni pactis conventis
dosyć, więc uczyni. A czemuż tego dawno pan wojewoda podols-
ki nie poparł, żeby uczynił; czy to tego roku poprzysiągł król pacta?
A jeśli im nie uczyni dosyć i nie będzie chciał czynić, cóż tu będzie
pan wojewoda podolski czynił? — w Łaszkowie ~~[illegible]~~ będzie siekał. Paw-
łowi powiem: Szaszku[8], nie podejmuj się legawego pola; raczej się wró-
ić do przezwiska pierwszego i według niego exekucyją czynić
niżli wziąwszy tytuł senatorski uchraniać się sejmów i robót
cnotliwych w Rzeczypospolitej. Szable ostrej że WMM nie chcesz
obracać na krew swoją: czas też już tego tyraństwa poprzestać,
boć się nigdy nic poganina ani ~~[illegible]~~ żadnego nieprzyjaciela Koron-
nego nie rozkrwawiło. By tak wiele Tatarów albo Turków po-
ginęło od WMM jako szlachciców polskich, godnoby wielkiej poch-
wały. Trawa mię z nikim nie zwadzi; ale kłamstwem i łgarstwem
się brzydzę. Nie wedle bibliey, ale według starego zwyczaju cnotli-
wych szlachciców polskich zwiódł cnotliwy senator na starozwy-
czajny polski rokosz albo raczej rugosz, którego się niecnotliwi
senatorowie chronią. Pan podoba się takiej cnoty ludziom, którzy
dla prywatnego zysku publicum commodum[9] ~~[illegible]~~ pomagali i radzi-
li mu psować: Ale takiej cnoty ludziom nie podoba się, którzy zgwał-
cenia praw i swobód z cnoty wrodzonej ścierpieć nie mogą. Trudnoś
WMM miał widzieć cnotliwych za sługi, doma siedząc i nigdy
się tam nie stawiwszy, gdzie była w posłudze ojczyzny oświad-
czać się, ani chęci do tego mając. Żywych siła, którzy byli przy spra-
wie panów ~~[illegible]~~ Zborowskich, nie zdaleka mię widzieli, ale tuż przy nich,
jako w każdej sprawie ani Piotrem ani Nikodemem tak i w tam-

6) przysięga. 7) coby wiedział i czuł szkodliwego Rzeczypospolitej. 8) Szaszek, [illegible]. 9) ogólne dobro

tej nie byłem. i na każdym miejscu gdzie się o mowy Rzeczypospolitej odmalowany chorobym sobie nie zmyślał i ani neutralistą (bo ta: kich w literach wieszano) byłem, [illegible]mentów [illegible] regnat marnym nikczemnym ludziom, którzy ani Boga ani Rzeczypospolitej są godni bo w dobrym rządzie mężobójcom i pijanicom nietylko województwa nie dawać, ale przez ręce katowskie z świata schodzeniem karać trzeba. Na przysięgę swą nietylko mało ale najmniej nie pamiętasz: bo kiedybyś ją WM miał w poważaniu, anibyś pisał anibyś czynił przeciwnej rzeczy jej. Nie kupcowi, ale komornikowi WM, który z Krakowa jechał list oddał kozak mój, bo mu był koń zachorzał, za co też ten komornik snadź do tarasa[10] wrzucon. Nie było się nań o to gniewać; bo kto mówi co chce, usłyszy czego nie chce toż i przez pismo. Czemużeś się WM on pytał przez chłopca, kiedy go kupiec nie oddawał? Otóż to wielkie cacki, jako i pierwsze pisanie tak i to łgarstwo, na które już nie odpisować piórkiem, ale popierać wedle trybu kawalerskiego albo po naszemu szlacheckiemu należy, gdyż to marnom a lekkim i nikczemnym ludziom swary czynić przyzwoita. U mnie zawsze zamek otwarty: bo jako wszędzie tak i w domu swym cnotliwie żyję i po piwnicach rzemieśników nieprzystojnych nie chowam, i [illegible] nie mi nie przywodzą. Nie mam się też czego chronić. ani hajduki na bronie[11] dla straży zasadzać; nie pytają u mnie przed broną kto jest, i skąd i poco; i radniejbym zamek mój ze szkła miał niżli z murów, żeby każdy widział cnotliwe moje postępki i życie w domu moim. Zatem bądź łaskaw, jeśli się widzi.

Stanisław Stadnicki.

---

10) więzienia zamkowego 11) przy bramie.

Trzeci list Hieronima Jazłowieckiego do Stanisława Łaźnickiego diabła.

Niecnotliwy człowiecze Łańcucki! Krzywoprzysiężco i zdrajco Pana swego!
targnąłeś się na sławę moję pismem jakimści, które udajesz żeś do mnie
pisał co nieprawda; nakładłeś na mię kalumnij, czego ani cnotą, której
nie masz ani nie miałeś, ani prawdą, która w uściech twych nigdy nie była
nie pokażesz; gdyż ojca twego diabła naśladujesz, bo cię synem jego
(ochrzcili twoje uczynki) i zbrodnie co sam czynisz, na mię kładziesz. Moja cnota
jako złoto w ogniu, tak się wyczyszcza, bo ty przez gardło twoje fałszywe i
niecnotliwe powiadasz, a postępki moje insze są; i chciałbyś je też
insze czynić chciał, tedy przyrodzenie twoje niecnotliwe tego nie dopuści.
A kto tu w Polszcze mógł być niecnotą większym jako ty? tylkom rów=
nego tobie widział Nalewajka[1] któremu co się stało to daj-li Bóg i to=
bie. Tobie nie nowina przeciwko Panu swemu pomazańcowi bożemu wsze=
tecznie mówić, posłuszeństwo wypowiedać krzywoprzysięzcą być, ludzi
cnotliwych i zacnych tak przy Królu JMci będących jako i nie będących
w sławie szczypać, i szczekać jako jadowity pies, paszkwilusze niecnot=
liwe wydawać, coś nie czynił sub praetextu libertatis[2] ale tylko abyś mógł
jako złodziej pod jarmark cokolwiek utapić. Uszy, nosy ludziom szla=
checkim urzynasz, szlachtę zabijasz niewinnie, (o czem dobrze wiedzą panowie
rezowce) uczciwym niewiastom w maszkarach języki urzynasz, dla pożyt=
ku swego ... żonę twojej pojmałeś ... najechałeś
dom szlachecki Korniaktów, tam jakoś splondrował, wiedzą o tym
wszyscy; owa wiary i cnoty nikomu nie dotrzymasz. W kłodzie urznąłeś
uszy i nos szlachcicowi zacznemu Gierałtowskiemu, siła szlach=
ciców straciłeś dla domowych suspicyj[3] pieniądze kujesz i do Kon=
stantynopola na frymark talary za czerwone złote wozisz; że
twój sługa jako pies z pacholęciem uciekał, co go goniono z Konstan=
tynopola aż do Włoch; i teraz [illegible] się znalazł pod ziemią

[1] Nalewajko Semen wzniecywszy powstanie Kozaków pokonany przez Stanisława Żół=
kiewskiego, r. 1597 śmiercią ukarany został w Warszawie. [2] pod pozorem wolności
[3] podejrzeń.

murowany w Łańcucie i chłopi przykowani, którzy świata nie widzą, co pieniądze kują. Ale któżby twe niecnoty wyliczył? a cnoty nawet wrzeszcząc śmiałbyś wyznawać. Rycerzem się czynisz a nie jesteś nim; bo tu Pan Bóg sam serce odejmie, kiedyć tego najpotrzebniej ojczyźnie i jakoś żyw nigdy żadnego Turczyna ani Tatarzyna nie zabiłeś, Dziś szlachtę cnotliwą zabijasz. Jeśli się tém szczycisz, żeś co dobrego w Węgrzech uczynił: to nieprawda, bo uciekłeś pierwej z szańcy aniżeli drudzy rycerze, z któremiś chodził. Każ Andrasza pytać się o to, i tych, co z tobą chodzili, że cię widzieć niemogli, coś tak i prędko uciekał. O moich postępkach pytaj się w Węgrzech jakom się sprawował. Możesz rzec się na to bierze, iż na katowskie ręce przyjdziesz, jako rebellis i perduellis.[4] Chcesz się ze mną równać: niegodzieneś tego, i byś mi był równy, bilibyśmy się z tobą by w jednej koszuli; ale żeś mi nie jest równy, tedy cię tacy bić będą, co takich bijają. I [illegible] głową gibować abo pisał połykać będziesz musiał. Wiedzą ludzie cnotliwe postępki moje, nie takie jako twoje zbrodnie. Wiedzą sławę moją, w której kocham się nie jako ty. Wiedzą jakom się urodził nie jako ty, wiedzą jako nabyta majętność moja, nie jako twoja, bo cię Łańcuckim nazwano niedawno za naszych wieków. A ty, któryś przez niecnotę majętności nabył, szczypiesz i ojca mego na sławie, co piszesz jako człowiek nieprawdziwy i niecnotliwy; niegodzieneś mu był Marszałkowi służyć ledwo katem, bez którego wojsko być nie może. Mam ja listy niecnoto! gdzie sławnej pamięci Król Zygmunt rozkazuje, aby tym Tatarom bitwy nie dawał ojciec mój, których ty widzieć niegodzien, ale ludziom cnotliwym będą je ukazował.

Hieronim Jazłowiecki.

---

4) buntownik i zdrajca.

Odpowiedź
Stanisława Stadnickiego diabła
na list Hieronima Jazłowieckiego.

Panie Jazłowiecki, że się Jazłowieckim zowiesz, a nie jesteś nim! Sie nie zdałem ci już więcej tobie odpisować, bo według trybu kawalerskiego to jest rycerskiego i szlacheckiego nogi tobie z siebie nie zniesiesz, com ci na twoje pierwsze pisanie zadał, ty mnie łżyć nie możesz, ani taki jako ty; bo gdyż tego ani łajaniem wszetecznem [illegible] zmyć poczciwie z siebie możesz, ani też zjadliwemi postępkami na mnie, których ty zwykł zażywać, ani też zapłatą słowem takiem, jakiem się tobie odemnie za twoim łżywem pierwszem pisaniem dostało. Ale iż mię wszyscy wiedzą trybu i sposobu kawalerskiego, rycerskiego i szlacheckiego [illegible] prostacy nierozumieli żeby to miało przy mnie zostawać, wyciska to na mnie, że muszę, czegom od młodości mojej do tego czasu w zwyczaju niemiał, z najmożniejszym i najsłabszym nieprzyjacielem mym mortuem szermować. Ty a niecnotliwy człowiecze, zdrajco poczciwości mej na twoje pisanie w pierwszym paragrafie niecnotliwie, uszczypliwie, wszetecznie (bo niecnotliwy byś był człowiekiem cnotliwym i rycerskim tedy byś się takiem łajaniem wszetecznem i targającem się łżywie na dobrą sławę moją, [illegible] której żaden cnotliwy człowiek przyganiy nie dawał ani dać może (nie zniosisz pierwej z siebie tego co nosisz, nie baczył)) tak ci odnoszę: że łżesz jako pies. Diabeł ojcem tych, którzy jego robotę robią i jego sprawy niecnotliwe przeciwko Bogu naśladują, to jest którzy pijaństwem, mężobójstwem, wszeteczeństwem i innemi niecnotami (które wszytkie w tobie najdziesz) bawią się: mnie diabłem zowiąc, tedy łotrowie i po tem ich znać, a od takiego jako ja [illegible] cnotliwym człowiekiem zelżon być nie mogę. Cnotę twoją wymalerowałeś tem pismem chcąc ją do złota przyrównać: niech sądzi każdy rozumny i cnotliwy człowiek z twojego pisma, jeśli ją zwać cnotą. A z cnotyż to tobie przyszło żeś mię uszczypliwemi listy nagabał zowąc mi się przyjacielem, a zawsze no

mnie całej przyjaźni doznawszy? A nie ogłosił nikczemności twej bar-
(niegodniejszej żadnej inszej postrzegł królowi JMci oświadczyć, jeno)
ziej odkryć, całą hołotę najdłuższą szczyptę niecnotliwym
żywotem, uszczypliwym pismem mnie obsełał: który tak głupi na
świecie żeby nikczemności twej (i lekkomyślności) nie miał postrzedz? Boś jeśli nie chciał
mieć baczenia na powinność szlachecką (która to wyciska przyjaźni też
dania przyczyny dotrzymawać) tedyś miał mieć baczenie na urząd se-
natorski, któryć się niegodnie dostał; a miałbyś, jako więc do nieprzy-
jaźni ze mną (do którejem ci nigdy przyczyny nie dawał) tedy nie wszetecznemi
swarami, ale jako się godzi człowiekowi poczciwemu i szlacheckiemu,
rozprzeć się było ze mną. Jako insze rzeczy wszytkie tak i te
żywie mi przypisujesz, abym ja paszkwilusze miał pisać: twoje to rze-
miosło nie moje. Rękę swoją od młodości mej sposobiłem nie w szer-
mierstwo piórkiem, ale szablą; jako na małego tak i na wielkiego
nieprzyjaciela mego nigdym się piórkiem nie targał. Jakim jako ty
równać się dopuszczasz z Nalewajkiem, ale cnotliwy każdy nic mi
obelżywego zadać nie może. Dokończenie Nalewajkowe jakie było, ta-
kiego się ty spodziewaj. Jeszcześ Kopycińskiego nie przeciągnął, jako
i inszych. Na te drugie paragrafy tymci też płacąc czesz jako nik-
czemny pies; że się nie umiesz w poczciwym swoim kochać, przeto
się na poczciwe cudze targasz. Kiedy tego dowiedziesz żem ja karał Gierałtow-
skiemu uszy i nos urznąć, tedyć przyznam, żeś prawdę wszytko pi-
sał; ale jako to łżesz, tak i wszytko łżywie niecnotliwie i potwarli-
wie piszesz. A czemuż to nikczemny człowiecze piszesz, a sam nie
wiesz co piszesz: że sługa mój wiekał z Turek fałszywą monetę
odmieniwszy? A kiedy to tam przebieżeć łatwo jako przez świs-
ki; pytaj się tych, co tam bywają. Każdyć z nich żada ze łżesz toż i
ja. Abo by to Turcy, gdyby szkodę mieli, zaniechali jej w Polszcze? niech

najgłupszy sądzi, tedy przysądzi nikczemności i ~~[illegible]~~ żywości twojej. Piszesz
że przy chłopach są w mnie ludzie przychowani, co świata niewidzą? O łgarzu niecnotliwy! czyś niesłyszał: że mendacem oportet esse memorem, łarzie i potwarcy trze-
ba być wtórnym. Piszesz że się rycerzem zowię (łżesz! niesłyszałeś tego ode-
mnie nigdy [illegible] jeślim nim był. nieprzyczytam sobie tego, ale Pana Boga chwaląc że
to znając. wiele zacnych ludzi i w Polszcze i w cudzych krajach przyznają to.
że z łaski bożej nie obracałem się tyłem do żadnego nieprzyjaciela mego; po-
zwału też od takich niepotrzebuję, bo też od takich jakoś ty w niczem zelżon
być niemogę. Na Węgrzech ~~[illegible]~~ com robił? jeszcześ się ty szalbierzować ~~[illegible]~~ uczył, kiedym ja te
roboty odprawował. Na świadectwo wzywasz Kisa Andrasza, jeżli tam był, ze-
mu nie wierzę, boś na ten czas o tém przezwisku nie słyszał!: wiem że tego
nie poświadczy; a też okrom Żyglenego ~~[illegible]~~ Mikłusza, a Borzaj Janusza nie
wiem, by który miał żyć w Węgrzech z tych, co tam na ten czas na Węgrzech[2)]
żyli bo wszytkich Turcy wybili. Kis Andrasz po polsku wykłada się
mały Jędrzej: i tyś mały ptaroszek[3)], ale wielki niecnota bo bez wszelakiej
przyczyny dania, targasz się na uczciwą sławę moją. Każesz mi się
pytać o swoich postępkach w Węgrzech: nie trzeba do Węgier słać, dowie się
tu i w Polszcze żeś nic, inszego nieczynił, tylko kostérstwem a pijaństwem
bawiłeś się a ~~[illegible]~~ rzynas w chowach tylko widział. Tobie da Pan Bóg, nie
mnie bo na to zarabiasz, na kierowskie ręce przyjść. Odpisałem ci pierwej, z
jakiemi się ja równam ludźmi: poczciwymi cnotliwymi, umiejącymi cno-
tę i powinność szlachecką zachować. Piszesz żebyś się ze mną bił i w jed-
nej koszuli, ale żem ci nie równy: (Prawda żem ja równy wszytkim poczciwym
ludziom szlacheckim, ale tobie nie. Tak raczej napisz: Biłbym się z tobą, ale
nie śmiem bym i trzy zbroje na się włożył. Piszesz że mię bić będą, (a
masz jeszcze tych coś (Konyuinskiego zdradą za Kostunia kazał zabić ? Bieda
im Pan Bóg jako i tobie ~~[illegible]~~ serca aby się mieli o mię kusić. Nie boję
się jako ciebie, tak i tych, którzyś chciał namawić na zdrowie me zdradli-
wie. Ufam Panu Bogu memu, który mię z wielu niebezpieczeństw wywodził, że

---

1) Łamca powinien pamiętać. 2) Węgier (Agrii Erlau) na słowo [illegible] Łoie[illegible]
S[illegible] urci [illegible]. 3) Ptrosz - [illegible] [illegible].

[Margin notes:]

a pieniądze kują, a jako ich kują. Kiedy świata nie widzą?

abym to sobie miał przyczytać:

Ta bytże tobie kto równy w niecnocie twojej? przyjacielowi (jakoś ty mnie oficerował) nieprzyjacielską robotę robić bez wszelakiej przyczyny?

mię od twego niecnotliwego i zdradliwego przedsiewzięcia ochroni. Żyś godzien
tego, żebych cię bił, boś na to zarobił: ale stąd, póki tego z siebie trzóbem ka-
walerskim nie zniesiesz, com ci na twoje pierwsze pisanie zadał, nie jesteś
mi równy ani żadnemu poczciwemu ale kiedy sobie postąpisz przystoj=
nym zwyczajem, tedy upewniam cię, iż cię niedam nikomu innemu bić,
ale cię będę sam bił, bobym niemiał takiej pociechy z ciebie, kiedy by cię kto
inszy bić miał a nie ja za twoje niecnotliwe i łżywe powarze. Prawda
że wiedzą ludzie cnotliwi twoje postępki, i to prawda, żem się ja nie tak
urodził jako ty: alem się ja urodził z poczciwych i starożytnych i zac=
nych rodziców obojej płci, z takich którzy imion inszych familij na się nie
brali kontentując się zacnością przodków swych i domu swego którzy
i nigdy niebyli fures alienarum familiarum 4) a herbow z przodków swych
i domu swego nigdy nieodmieniali: Wiedzą i to żem się snadków nie od=
przysięgał jako ty, a przecie we wszytkiej majętności siedzisz wiedzą
i to, żem intercyz figlownych i zdradliwych o snadki nie ukazował
przed deputaty jako ty. Wiedzą i to żem listów pod tytułem swem usz=
czypliwie pisanych cudzą pieczęcią zapieczętowanych poczciwym ludziom
nie słał jako ty. Łańcuckim nie zowę się jedno Stadnickim a ty Łazło=
wieckim się zowiesz, a niejesteś nim, jedno Lopardowskim, a Lonar=
dowskim nie nowina być masztalerzmi i katy. O niecnotliwy łżywy
człowiecze! zrobić chcesz swoje niecnoty ale trudno. mają ludzie rozum
i widzą kto cnotę zarabia a kto fałszem. Nikczemna wsze=
tecznico! przestań wszetecznych swarów a jeśli jest
co kropli szlacheckiej krwie w tobie rzuć się do rzemiosła mistrz=
skiego nie zdradzaj z dziersłowania jakoś zwykł zabijać kazać ludzi, ani
przez łotry, w których nietylko cnota ale i sumienia przeciąg nie.
Tem zamykam na twoje niecnotliwe pisanie jako i pierwej: że łżesz
jako pies. Pytajże się jeśli niewiesz abo wiedzieć niechcesz, czem mentitis 5)

4) złodzieje imion inszych [illegible] 5) kłamstwo.

trzeba płacić temu, kto się czuje w cnocie i u ludzi poczciwych za poczci-
wego chce być mian; a jeśli nie zmienisz z siebie tego zwyczajnym trybem, mo-
żesz nie tylko mnie ale i kogo inszego łżyć. Abo przeczytaj sobie Alcia-
tum, który mu napisałem, jako każe [illegible] mentity znosić, który tu od
mnie na wtóre pisanie jako i teraz odniósł.

Stanisław Stadnicki.

List
Stanisława Stadnickiego diabła do [illegible] Sienieńskiego wojewodzica podolskiego.

Miłościwy panie wojewodzicu!

Służby me zalecam do łaski WMści życzliwe mego Miłościwego Pana! Piszę, że Sędziszowski zjazd nie smaruje się, mam tam swych osmi, żaden mi z nich nie dawa znać, co się tam dzieje. Owo parturiunt montes nascitur ridiculus mus[1]. Ja w nadziei tamtego zjazdu na sejmiku w Wiszni nie byłem, czego teraz bardzo żału[ję], bo tam pan Kaliski[2] nazbyt regimentował, wszytkich nie było jedno dwadzieścia trzej szlachciców i ci nic nie wskórali jeno co arcybiskup[3], pan Żółkiewski[4], Kaliski, sędzia, pisarz lwowski chciał, to się stało. Dla Boga! bądź WMść [illegible] ażeby lepiej żeby wszyscy jechali, i tam dopiero pod Warszawą posły obierali. Już czas proces wywietrzeć, kiedym ja nie posłem. Proszę o wiadomość co tam sprawicie a będą, co dobrego. Oddaję się zatem do łaski WMści.

Dan w Łańcucie, dnia 4 Kwietnia 1607.

Stanisław Stadnicki ze Żmigroda
Starosta zygwultski.

---

1) z wielkiej chmury mały deszcz. 2) Adam Stadnicki kasztelan [illegible] 3) Jan Zamojski [illegible] [illegible] arcybiskup lwowski. 4) Stanisław Żółkiewski kasztelan [illegible] lwowski.

Cedula

Stanisława Sta[illegible]kiego [illegible]

~~Cedula~~ przeciwko partyzantom Króla ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Zygmunta III.

Czemuześ się przeciw temu cnotliwemu Wojewodzie kra:
kowskiemu[1] ozwał; mając tych, których żywot Bogu i lu:
dziom obmierzł? Czemu niewspomnisz owego Vitulum,[2]
którego jaki decokt przy cudzoziemcach nad[?]ka[?] wiadomo
to wszytkim. Nużeś [illegible]um varii coloris.[3] Nuże ów Aries[4]
Albertus który się był na konfederacyją z Arcybiskupem
zprzysiągł. Nuże Łyska,[5] co króla z obrony wyzuł, no:
wiedając iż tę konstytucyją zniesioną z wolności nasze
licencyją[6] nazwał, którą rozśmi[?] utrzeć kazał. Podźmyż do
świeckich kanclerzów od Prymasa ~~[illegible]~~ nowo wymyślonego, którego miano
wano było potentiorem aere quam virtute,[7] i mało nie tak:

---

1) Mikołajowi Zebrzydowskiemu. 2) Ciołka. — Bernarda Maciejowskie
go herbu Ciołek arcybiskupa gnieznieńskiego i prymasa. 3) Konia
pstrej barwy. — Macieja Pstrokońskiego biskupa przemyskiego. 4) Baran. —
Wojciech Baranowski biskup płocki. 5) Marcin Szyszkowski biskup
łucki. 6) swawolą. 7) zamożniejszym w pieniądze niż w cnotę.

wszakże jednemu chęć jego oddana podoba się, to jest Jowiszowemu synowi Bachusowi bogu i winodawcy winnicy swej hojnemu, bo aequalitate amicorum amicitia constat![8] Kniaź Wiśniowiecki[9] ten tak mówi: bo wszystko [illegible] [illegible] Pan podsędek ten wielki nierządnica [illegible] i [illegible] [illegible], która niemęmi [illegible] [illegible] Semiramis, która niememi [illegible] [illegible] była, lecz ona kucharzami, i też mogę rzec śmiele, by z niego Ks. książąt Ostrogskich, byłby wielkim [illegible] trzenia laski książąt Ostrogskich, byłby wielkim [illegible]. Kniaź wojewoda Bełzki[10] tego humorów zalecać niechaj je król i z obcym narodem zaleci, po lekarstwie gorzałczanym u pana Rozdrażewskiego[11] na weselu oném sodomskiem! Kniaź wojewoda Sieradzki[12] co za mężstwo, co za stateczność, co za roztropność w owej wielkiej fasie i dotrzymanie słowa szlacheckiego.[13] Kniaź wojewoda Lubelski (o tego skromności i stateczności jeszcze nie wątpię, lecz o jego cnocie nulla scio.[14]) Bolesław Krzywousty dobrze odkiesał ich sławy zajęczym kożuchem i nosorankiem na szyje, bo ten uwieśił honor wszystkim graniastym budynku z muszczy Satyrowej. Czemuż też nie wspomnisz one stare otręby, co je potocznie zowią furfur[15]

8) na równości między przyjaciół [illegible] zależy. 9) Zbigniew Ossoliński. 10) Wojciech [illegible]. 11) Hieronima [illegible]. 12) Aleksander Koniecpolski. 13) Gabriel Tęczyński. 14) żadnej nauki 15) furfur – otręby; fur – złodziej.

to jest Gostomius Palatinus Posnaniensis[16] że i temu nie dziw:
bo mendacium furi committit furari;[17a] a ten grzyb zastarzały
przed wstydem oczy sobie zasłania. [illegible]
[illegible] plemienia, to jest Gulskiego[18] [illegible]
[illegible] bo ten niewie [illegible] natus filius [illegible][19]
[illegible][20] [illegible]
[illegible] do [illegible], których [illegible] kroł zaczął.
[illegible] Referendarza[20a] [illegible] [illegible]
[illegible] macierzyńskich piersi [illegible]
[illegible]; [illegible]
[illegible]. Ten drugi de Przeciszow[21] i ten tak musi bo
się jeszcze dobremu mieniu nie obradował, którego wymi
je: świętokradztwa ołtarzne; że ex virtute[22] w Taske
[illegible] tylko ex gratia,[23] i do
[illegible] że ad Compositum principis[24] żyje. On zaś
[illegible],[25] mając żonkę na posługach Rzeczypospo
litej, niebył nigdy widzian i broni nieprzyjaciels
kiej [illegible] przeciwko sobie niewidział, chyba w szko

16) Hieronim Gostomski wojewoda poznański. 17a) [illegible]
złodziejowi dozwala kraść. 18) Stanisława Gulskiego wojewody ruskiego.
19) którego [illegible] jest [illegible] 20) [illegible] 21) Szczęsnego Kryskiego z Drobnina.
22) [illegible] z Przeciszowa Myszkowski marszałek w. kor. 23) z [illegible]
24) z [illegible]. 25) dla łagodności [illegible]. 26) Stanisław Żółkiewski
hetman w. kor.

~~List~~ Opis Stanisława Stadnickiego ze imigroda sta-
rosty zygwultskiego ~~nie inszno ten list jaztowiecki~~
~~wojewody podolskiego~~ n. [illegible] we zdradzieckie, Szyne

K........ niemazkie chłopskie nie szlacheckie tak komys
ne nie rycerskie pismo Zopardowskiego (co się zowie Jaztowiec
kim) Wojewody podolskiego czego nigdy niebył godzien ani jest
bo wojewodzie podolskiemu który urząd jest senatorski koron-
ny nienależy jedno rzeczami poważnemi poważnemi zacnemi
wielkiemi bawić się a ten K........ swarami, pismem szyderskim
i przyplinym zabawę wziął przed się rozumiejąc że poczciwe
go człeka zelżyć miał a sam siebie nieznośliwy czto wiek
sły, co popierzu pta a za a chłopu po mowie znać i t. d.
Zatym już żadnych listów między nimi nie było, gdyż też do tego
zawrodzona droga że śmiercią S. Wojew. podolski.

Rezpons L. Jaztowieckiego na ten list.

Zjazd pod Lublinem r. 1606. d. 4 Junii.
Zagaił najprzod wojewoda krakowski zachęcając do obrad in
[illegible] Rzeczypospolitej ozwał się potem z Votum Jmp. Pana Stadnic
kiego ++ p. 45 — Votum Jmż. Sieniawskiego wojewody ruskie
go. Przystaje na zdania Stadnickiego ogłoszenie rokoszu sen-
dolskiego. Przystaje na zdania Stadnickiego ogłoszenie rokoszu [illegible]
sie król po napomnieniu nie poprawi — Votum Jmż. starosty
Chmielnickiego mówi aby posłać do Króla aby się wprawił i uwoli
[illegible] — Votum Jmż Herburta p. 47 obwinia jezuitów
że są fakcyą rakuską z wojewodzie krakowskiem mówił:

Bzli ludzie by oście setna część tej cnoty mieli w sobie jako on był tobie wszystko dobrze a Rzpltej ieśli ta wojnica nasza tak pewnie że nas nie wywróci jest tak ważna i nadry że lekarstwa jego nie poda jest ta i święt. wciąż to czarna wetna przychodzimy że jego cnoty w krótkim czasie nowym isthmie twierdze postawione były — Królowi się oprzyjmy o prawa i wolności mówmy —

— — — prośby wyprawmy do Króla niech Królowi to podadzą aby Rzplta uspokoił a nas strwożone pocieszył. a my nie tesknić na dłużej wyjeżdżając ku Krakowu ciągnijmy = Votum JmP. Gorajskiego

Radzi Króla o sejm prosić a na nim rokoszy sejmowy złożyć gdyby król sejmu przyjąć nie chciał = Pro confirmatione skuszone Votum JmP. Wojew. Krakowskiego radzi wysłać posłów do Króla z nalezeniem aby się naprawił = Votum P. Stanickiego = Votum P. Gorajskiego odstępuje pierwszego zdania i radzi zaraz Królem ogłosić w Sandomierzu rokosz nadto z wojewodę Krakowskiego X. Zamoiskiego Stadnickiego

Casus Króla Zygmunta III w Kościele Katedralnym Krakowskim zranionego

r. 1757 z rękopisów biblioteki [illegible] w [illegible] zdobyty... Jego... wojewodę... opłatę... [illegible]... jednowzorcem...

Sigismundus

Generoso Stanislao Stadniczky de Zmigrod capitaneo zygwoltensi gratiam nostram regiam

Intelleximus eas inimicitias quae inter te et generosum Lucam Opalinski capitaneum nostrum lezajscensem sunt exortae eo usque processisse, ut milite utrinque conscripto manu non exigua signis militaribus (gravi et insolito in republica exemplo) explicatis inter se aliquoties concertaminib. non sine sangvine insignique hominum praesertim vero aggrestium oppressione et depraedatione. In ijs inimicitijs et hostilitatibus complanandis et sopiendis cum frustra hactenus laboratum sit: cupientes mature providere, ne concertationes eae reipublicae gravius ali=

quod incommodum adferant, serio tibi mandamus omnino habere volentes, ne tumultibus hujus modi rempublicam conturbes, signa militaria deponas, ab armis discedas et pacate domi tuae te contineas. Si vero ab ipso capitaneo lezaysccensi injuriam aliquam te habere praetendis, id juris ordine secundum leges patrias prosequaris. Quod si monitis mandatoque huic nostro non parueris, scias nos captato cum senatoribus regni nostri consilio eas rationes esse inituras, quibus hujusmodi conatibus utrinque repressis pax tranquilitasque publica sarta tectaque praestetur.

Datum Cracoviae die I Aprilis, Anno Domini MDCVIII regnorum nostrorum Poloniae XXI Svetiae XIV.

Sigismundus Rex.

Zygmunt trzeci z Bożej łaski król polski. Wielkie książe litewskie, ruskie, pruskie, żmudzkie, mazowieckie inflantskie, a szwedski, gotcki, wandalski dziedziczny król.
Urodzonemu Piotrowi Kochanowskiemu sekretarzowi i starostw Ujskiego i Pilskiego administratorowi naszemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszą królewską. Naznaczyliśmy na Pile i Uściu starostwach naszych wielmożnemu Alexandrowi Koniecpolskiemu wojewodzie sieradzkiemu pensyej doroczněj pięć tysięcy złotych polskich, której iż czas wydawania wedle listu jemu na to od nas danemu przychodzi W. T. rozkazujemy abyś W. T. za kwitem wielmożnego Jana Firleja podskarbiego koronnego albo urodzonego Baltazara Stanisławskiego podskarbiego nadwornego taką summę ad rationem dochodów z administracyej swojej przerzeczonemu wielmożnemu wojewodzie sieradzkiemu wydał, co na liczbie Wierności Twojej w skarbie naszym przyjęto będzie. Uczynisz to

Wierność Twoja z powinności swej dla Łaski na=
szej.
Dan w Krakowie, dnia   miesiąca
roku pańskiego   panowania królestw naszych
polskiego   szwedzkiego

List pi[illegible]szy
Stanisława Stadnickiego Diabła
do Łukasza Opalińskiego.

Łukaszu Opaliński!

Nie pomniąc na pokój pospolity, i ostrość prawa [illegible] i powinności [illegible], bez wszelakiej odpowiedzi naprzód kazałeś mi myśliwca [illegible] na [illegible] kijmi sługę swemu [illegible] dziecińskiego [illegible] cica (sobie poruczonego) [illegible] idącego po potrzebach moich na [illegible] powolnej drodze [illegible], w domu swoim kazałeś [illegible] kijkami tak bić, aż się kości w nim połamały. Niedosyć na tem mając, po kilkakroć nasyłałeś na wsi moje, nawet i sam z rozciągnionemi chorągwiami jezdnymi i pieszymi najachałeś bez wszelakiej odpowiedzi na dom mój, wsi moje [illegible], [illegible], dzieci twoje żołnierstwo albo raczej łotrowstwo, które ty chowasz [illegible], nagwałcili, chłopów kilka zabili. Niedosyć na tem mając, sługi i poddane moje, którzy mi wieźli z majętności mojej z [illegible] pieniądze, chmiel, wino, [illegible], kitajki i insze rzeczy, [illegible] świecą a [illegible] na granicy [illegible] wszystko, w nocy jadącym zastąpiwszy na drodze, i w pożytek swój obróciłeś konie kilka które w saniach szły, woźnice i poddane moje, którzy przy saniach byli, wszystkieś do więzienia wziął; czego nie strzegą się ludzie poczciwi szlachecczy. [illegible] na tem mając, wypionierowałeś mi wieś moją Czarną i Krzemienicę moją. [illegible] przez woźnego i szlachtę według prawa pospolitego naszego aresztowałem [illegible] przez które ty [illegible] czynisz, przez tego woźnego i szlachtę rozkazałeś do mnie, i toś mi powiedzieć kazał: że mnie z tymi których aresztujesz chcesz bić i (o zdrowie przyprawić; czego relacyja jest woźnego w grodzie [illegible], [illegible] [illegible] w którym prawem pospolitym kazał tobie

W ziemną prożpierzc z nie gwałtem. Tego niepoważając, znowu mię w
przeszły piątek wyplądrować, wieś moją Stieniki mai i kilka-
naście poddanych we wsi mojej żołnierzami pomałeś mi: z tych tedy przyczyn
wyżej nemienionych, mając wzgląd na rozkazanie [illegible] i postępki
twoje pierzchliwe, [illegible] a [illegible] się, abym nod srogość prawa pospoli
tego niepodpadł, czyniąc prawu pospolitemu dosyć; obsyłam cię przez
tego woźnego i szlachtę, odpowiadając ci, abyś się mnie strzegł
na wszelakiem miejscu, chodząc, śpiąc, w kościele, i w łaźni; bo się
na twem gardle mścić będę, gdyżem aż nazbyt cierpliwości zażywał.

W Łańcucie, d. 28 Aprilis. Anno 1608.

Stanisław ~~z Żmigrodu~~ Stadnicki
ze Żmigroda.

Odpowiedź
Łukasza Opalińskiego
na pierwszy list Stanisława Stadnickiego listu.

Stanisławie Stadnicki z Łańcuta!

Nie będę wspominał wszytkich, którem od ciebie wziął przez ten czas krzywd swoich, boś ubóść się na honor mój i komu nie jego na- sadził, przeznaś rożnych robił, z najwiędzi to zelżenia szczęśliwej mocy. ubośmi pożytek z majętności moich szpetnie i sromotnie żyjąc raniną de- brał i za to kiedyżkolwiek przysłojne występ koń swoich ... karanie, z to najwiętszą ... dziś mój ... do ciebie, który mnie i na to pismo (nad przyrodzenie moje) wyciągnął, kiedym rozumiał iż stawszy cię przed majestatem Jm Króla Pana naszego żeś miał słowu swe- mu szlacheckiemu zadosyć uczynić, przyjąwszy edykt, stawiszy się pokornie, pozwo- liwszy na kondycyje przeproszenia, przeprosiwszy (przypominam) pismem. Nie uczyniłeś dosyć cnocie i powinności swojej szlachec- kiej; bo dawszy pod rozsądek zacnych senatorów, i nie ... na nich, wyciągnąłeś mię na pozwolenie, lżeniu nie raz traktując; za- się zu myślono ... od ... uciekłeś sromotnie. Że acz ... nie ..., ale już ... miałeś i z Panem swym i z zacnymi ludźmi igrać ... szym polskiego szlachcica klejnotem i uczciwym słowem igrowáć? i więcej trudno i próżno traktować z tobą, bo w czyim kramie trudno dostać czego. Jednak zostawieli co cnoty i wstydu może li się do wrocić serca o te sławę, którąś polskiej ... i ... uczynił krzywdy, staw mi się na sejm Pana i Króla mego na dzień dwudziestego i ósmego marca; niechaj między moją cnotliwą niewinnością z twoją cotliwą ... Bóg rozsądkiem sądzi; niechaj więcej krew zacnych szlachciców pols-

... swojim.

[illegible] możem nam się nie leje. Pucha [illegible], znam którychci [illegible]
[illegible]. Zorzuć [illegible] i chorągwie, a nie przyprawnym sercem, maszli
je tak jako się odzywasz, staw mi się: a koniec temu uczyniemy (i tobą.
własną krwią za wyrokiem ~~[illegible]~~ żym. Mna nie wiele ojczyzny ubędzie)
a pokój tym uczynisz ludziom co je tuszysz i ja sobie nieprzyja-
ciela kiedy zgoła. Maszli tak wiele serca jakoć przystoi, wierzę
że się stawisz. ~~Dan w Warszawie~~

Łukasz Opaliński
starosta [illegible]

List drugi Stanisława Stadnickiego diabła do Łukasza Opalińskiego.

Łukaszu Opaliński!

W piśmie swojem jeś tylko prawdę powiedział, że nie ważysz zacności starożytnej cnoty, powtarzając tak nie, swojem wszetecznym i lżywem piórem mnie starożytnej szlachty polskiej szlachcica i zawsze bez zmazu wszelakiej żyjącego ruszyć nie możesz. O sobie to piszesz, żeś dla pożytku swego inne zniszczyć chcąc, zapomniałeś na uczciwość szlachecką. Udałeś się na lud, na rozbój, na krzywdy, na najazdy na dom, na spalenie domu mego, na wybranie skarbów moich; i do tych czasów coś nieprzystojnie bostillki moje połupił, tem samem żyjesz: o czem wszystka korona polska i wielkie księstwo litewskie wie, i nawet cudzym książętom dostało się wiedzieć. Tam wiele nich zbrodni jakiś ty popełnił, prawo pospolite zagrodziło gardłem i poczciwością, na którą się ty nic nie oglądasz. Przyczytasz mi zburzenie kościołów, przyczytasz mi żem w północy z Warszawy uciekł; ale to wszystko tem ci płacę, że łżesz. Łożyłem króla JM, i X. Arcybiskupa gnieźnieńskiego[1] i innych JM panów senatorów: bo gdym to usłyszał od JM X. Arcybiskupa, żeś ty za swoje zbrodnie żadnego niechciał karania przyjąć, niemiałem potrzeby jadnej dłużej się bawić w Warszawie. Widzieli podczas ludzie, że już słońce był kiedym wyjeżdżał, nie w północy jakoś ty fałszywie piszesz; i tak jakom ja uciekł, wszyscy pouciekali co na sejmie byli. Bom ja nie dla ciebie przyjechał, ale dla tego abym to łaski jego królewskiej mości przyszedł: w czem mi Pan Bóg pobłogosławił, że to mu chwałę daję, i królowi JM Panu memu) i te łaski za pomocą Boga odsługować będę umiał. Wyzywasz mię na pojedynek: nie by mi milszego nie było, jako swą ręką pomścić się nad twem ciałem niecnotliwem, kiedybyś mi był równy; żeś

---

1) Wojciecha Baranowskiego.

tego niegodzien, żebym ja będąc poczciwym i rycerskim człowiekiem, broń [illegible]
swoją miłością na cię bił, podnosić, któryś się na Chałowski za ręka [illegible];
i nierwyc z wielkiem trzeba się będzie rozprawić, bo i twoje zbrodnie
dostoisz-li prawa, takie karanie odniesiesz zaczyrtej [illegible] niewopos-
polite, co za zapłatę takowi odnoszą, co takie zbrodnie robią jakieś ty
narobił; a tym się sądź jeżeliś mi rowien. Kiedyś tak mężnym, czemu-
żeś ze mną pojedynkować niechciał, kiedym do ciebie wskazał przez
sługę twego Urbańskiego, któregoś to mnie słał o szpichrze? Już temu
cztery lata. Kiedyś tak mężny, czemużeś w sobotę świąteczną, kiedym do
ciebie słał trębacza, abyś się sam ze mną rozprawił nie rozlewając
krwie niewinnej, stawić się niechciał; aleś się wolał zdrady trzymać:
żeś moich poprzenajmował przez Włocha sługę mego i zdrajcę, które-
go przechowujesz na zdradę moję, iż nie bijąc się z tymi ludźmi miesz
ze mnie. Nie wzruszały cię słowa, którem do ciebie rozkazał o to, obowiązując
cię poczciwym obwieszczeniem, abyś mi się stawił, co wiele szlach-
ciców tak moich jako i twoich słyszało. Jest tam w Krakowskiej
stronie p. Brzuchowski, który ten czas u mnie żołnierzem był; ten
trębaczowi kazał odwoływać do
niczyj powrócić słowa ode mnie
ciebie. Rozkazanie Jego Królewskiej Mości poważając, prawem pospolitem będę cię ka-
rał; i ufam w Panu Bogu memu, że mi do pomoże, iż za two-
je zbrodnie zapłatę weźmiesz taką, jakieś godzien. Piszesz że
tobą ojczyznie niewiele ubędzie, prawda to: bo od urodzenia twego
aż do tego czasu żadnej pociechy ani zasługi ojczyzna z ciebie
nie odniosła; i owszem pokazałeś tak dobrym jakoś sam z
siebie przykład i drogę na potem, jako się mają niecnotliwi
ludzie rozpierać i rozpasać na zbrodnie wszelakie. Tedy odnie-
siesz zapłatę i karanie za swoje zbrodnie, jakoś godzien, tedy

a nie ujedzie
przyjedzie wiele [illegible] ojczyznie, że takiego łotra takich zbrod-
ni, jakich się nie zdarzyłem nikt w życiu nie miał, prawie nospolicie zata-
ili. O sercu moim, jeżeli je mam jako przystoi, pytaj się Szlachcic-
nów [illegible] ludzi inszych wszystkich; pytaj się i Niemców, Czechów
i Szwedów. Węgrów, jeżeli nie skosztowali ręki mojej, gdym Królom
Panom moim i ojczyznie służył. Pytaj się i tych, co z tobą w robocie
wojennej na przyjechali mię na Łańcut, jako wszyscy zdrowi i żywi,
których ręką moją dotknąć mogła, chociażem był od swoich odbie-
żany. Ty to teraz miałbyś mi być straszny [liwym?] W te czasy się było na-
rażać tego ze mną, kiedyś mi był równy, nie po takowych zbrod-
niach. Bo byłbym cię wsztuki rozsiekał, żebym snadnie sprawił, tedy
bym żadnej pochwały i pociechy nie odniósł z ciebie tak marnego i
na tak zbrodnie rozpuszczonego człowieka; gdyżeś na żadnym nie-
na przystojnym ucirskiego rzemiosła nie zażywał, jeno się na wsze
takie niecnoty szlachcicowi nieprzystojne rzemiosła. Kiedy byś
był miał męstwa wola dokazować tedy byś był nagły do takowych zbrod-
ni i postępków, jakichś naiemną używał niedawał: [illegible]
sadzałbyś
niepoi [illegible] był po zajęciu zamku mego pod ten dom prochu,
czy ja przez niecnotliwą robotę twoją przemieszkiwać nie mogę.
moje
nie zasadzałbyś był czarów pod ten dom, gdzie żona z dziećmi miesz-
ka; kiedyś miał jakieś w nim zwierzęcia i umiał się w niej kochać,
wiedząc
tedy byś był ziemią pod głęstem [illegible] ani z Warszawy, nie kazał
mi ich
swoim łotrom zastępować na drodze, którą chodziło tylko koni,
widząc i bacząc gotowość moją, nie śmieli się o mnie kusić. A jeśliże
jaka niecnota na świecie, którejbyś się nie ważył wykonać? i coś
czynie,
mógł wykonałeś. Zmierz ty rozumiesz, że się z ciebie strzeli [illegible]
Kiedy mi pokażesz broń swoją, którąś zaś skrwawił krwią nieprzyja-
ciela [illegible] i Rzeczypospolitej, będzie też swojej [illegible]. Bo jeszcze chcesz

z myśloną swoją sercem otwórz swoje zbrodnie niecnotliwe. znać
żeś tylko we Włoszech i bywał u Włochów z niezwyczaju od zdrajcy mego
nauczyłeś postępków nieprzystojnych nie trybu kawalerskiego:
bo kiedy byś był niewyrzuconym, tedy byś był kartelusza mnie
cierpliwego do mnie nie przysłał; ale znać żeś małpą a nie rycers=
kim człowiekiem; Przeto za niewieściemi radami idziesz i zwycza=
jem małp które dzielność w słowiech tylko z niewieścich za=
sadzają, stąd ozdobę sobie chcesz [illegible] mieć. Ja z takimi jakoś ty wię=
cej w piśmie się uczewać nie chcę; godny sobie: ale takiemu rycerzo=
wi odpis taki posyłam jako kawalerowi mnie nierównemu, a nie tylko
odpisać ale i bronią swoją na skórze twojej wydrukować [illegible]
jestem gotów. [illegible]
[illegible] wziąwszy Pana Boga na pomoc.

Stanisław [illegible] Stadnicki
ze Żmigroda.

List pierwszy
Stanisława Stadnickiego diabła
do Wojciecha Baranowskiego
arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Illustrissime Princeps ac Reverendissime Domine!

Wiedząc WMci mego miłościwego Pana być pierwszym senatorem tej naszej Rzeczypospolitej, więc zwłaszcza pod niebytność jego Król. Mości (ludzie służebne mając żal i szkodę, do prawa w mej krzywdzie udawałem się. Nieprzyjaciel mój a mianowicie Opaliński secus[1] czyni, prawo mija, ludzie zbiera, na moje zdrowie i poddanych mych nasyła, pali, ręce nogi obcina, pustoszy moje dobra: umiałbym i mógłbym za łaską Bożą dać odpór. Nieciężko by mi w Wielkiej Polsce też uczynić, co się jemu w Małej schodzi; sama uchwała sejmowa jawet[2], wedle której JMć panu Kaliskiemu staroście przemyskiemu[3] w mem ukrzywdzeniu [illegible] się dając znać, że ludzi na mię zebrano, z nich najazdy i szkody odnoszę. Prosiłem aby według konstytucyjej przeciwko swowolnym postąpił, abo więc mnie nie winował, gdybym w ochronie zdrowia mego abo dobr moich ludzi przyjął. Respons mam taki, abym za jego Król. Mości postał do Warszawy [illegible] po mandat na te swowolniki. [illegible]. Pewienem że WMć mój miłościwy pan pro dexteritate sua ex officio primatis[4] będziesz raczył uważyć: quod inde

1) inaczej. 2) sprzyja. 3) Panu Kalinowskiemu kasztelanowi kamienieckiemu staroście przemyskiemu wsmieniu istotnie. 4) podług roztropności urzędu prymasowskiego

sperandum.[5] Dosyć superque[6] żalu i szkody, gdym zmęczon; coż gdybym zjachał, więc jeżli commode[7] tako mnie należy, gdy tak daleko król JMć, obrony przez mandat szukać. Rady i pomocy mego miłościwego pana proszę za oświadczeniem mego powolenistwa jego królewskiej Mci, prawu dawnemu i świeżej uchwale sejmowej. Służyłem wiadomo ojczyznie i królom panom, gdym nie próżnował, jeżli nagrodzie schodzi, do któréj bez zasług wiele mię ich wyprzedzało, nie życzę, aby to co z własności prawa, i powinności urzędów społnie mi należy, miało mię minąć; jeśli bowiem rei licet,[8] czemu non idem et actori?[9] W czém miłościwéj rady i uważenia, jako też respektu na mię WMci mego miłościwego pana proszę, i służby za chętne łaski WMci mego miłościwego pana ofiaruję.

Dan w Łańcucie d. 6. Augusti, Anno 1609.

WM mego miłościwego pana zawsze życzliwy sługa

S. Stadnicki.

---

5) czego się złego spodziewać należy. 6) aż nadto. 7) snadnie.
8) obwinionemu wolno. 9) a niewolno tóż samo i powodowi.

Odpis
Wojciecha Baranowskiego
arcybiskupa gnieźnieńskiego
na list drugi J. Stadnickiego

Wielmożny mci Mościwy panie Starościc!

Z podziwieniem wielkiem i zdumiawszy się, czytałem rozbierając
z uważeniem pisanie WMci, gdy i mnie w powinności mojej ponie-
kąd WMci naganę dajesz. Upatrywać mi z wielą przychodzi tak
dalekich tam nieprzyjaźni z panem starostą leżajskim zapędów,
czemu aby się było zabieżało, życzyłem widzi Bóg i ludzie wiedzą, i
jakom mógł starałem się. Lecz że się to niestało, nie przy
mnie ma się zostawać wina. Niewiedziałem dopiero przed sa-
mym sejmikiem średzkim deputackim, że pan starosta le-
żajski coś ludzi był wyprawił do Leżajska, jaką intencyją
dotąd jeszcze niewiem, mimo to, iż się sprawował, że dla ob-
rony poddanych i sprzątnienia zbóż w starostwie leżaj-
skiem uczynić to był miał. Jednak upatrując z tąd niebezpie-
czeństwo wniosłem publice na sejmiku średzkim prywat-
ne te WMci zajścia i privatim jakoby mi temu zabieżeć i
przed sejmikiem i po sejmiku zniosłem się z JM pany
senatormi wielkopolskimi, którzy nic inszego nie po-
dali mi, jedno abym obudwu WMci autoritate zjazdu
onego upomniał i do kontentowania się prawem i pokojem
pospolitym przywodził. Uczyniłem to tedy z sejmiku się
wracając, jeszcze w drodze napisawszy do obudwu WMci; i
miałem respons od pana starosty leżajskiego, że przezeń
nie miała być dana przyczyna do niepokoju, i że za rękojemst-
wem mojem, którego po mnie rekwirował, w pokoju siedzieć gotów
był, chcąc czeladź rozpuścić. Ale mogłem ci ja ręczyć za to, niewie-
dząc co się tam dalej działo? uważ to WMci sam za pisanie WM

:

~~[illegible]~~ de data 18 Septembris.
z Bratowką ~~[illegible]~~ do ręku WMći pana Kaliskiego z prośbą,
aby tę jako z bliża WMści panu przyjacielowi memu przesłana była
których i teraz konia posyłam WMści. A z tąd jeśli mię z inszych postęp:
ków moich uznasz, i wybaczysz WMść, że nie chciałem, aby z tej
miary w pokoju pospolitym co komu na mnie schodzić miało a
pogotowiu WMści ~~[illegible]~~ prośbie. Ale mi się godziło, upo-
minaniem mojem. Nie jedno bowiem powinność moja, przez zwierzch-
ności prawa i zwyczaje dawne włożona na mię, ponnie to wy-
ciągała, ale miłość pokoju pospolitego, więc i ~~[illegible]~~ przywa-
ły mojej chęć także ku WMści nakazywała. Bo i kogoż by nie
wzruszyło: że civilis sangvis funditur,[1] aż i niewinnym się dos-
tawa, najazdów, mordów dosyć dolegało. Wierz mi WMść: dolega
i teraz ~~[illegible]~~ nieprzyjaźń ta. Końca temu abo za-
dzierżenia (nie życzył, ~~[illegible]~~ był nie cztek. Sarka na to nie
tylko nieprzyjaciel ale i przyjaciel; aby któremu z WMści przypy-
niać to miało chęci ludzkiej, zamieniać o tem próżno; pow-
szechnie wszyscy odlegli szykują, pobliżsi skwierczą. A z tąd ten
głos po Koronie: jakoby za przewiedzeniem tych dróg do Państw
koronnych, ludzi obcych gromada jakaś i teraz miała być nie-
~~[illegible]~~ nie mała za górami z przegrażaniem Państwom Ko-
ronnym; o czem przestrogi przychodzą. Niech dla Boga! zapał ten
prywatny publicznej nie sięga ściany; w pokoju niech się wysie-
dzi każdy; prawem pospolitem raz się WMść kontentować
i do niego się udać. Pokoju że WMść szukasz, jako WMść piszesz,
rad wiem i życzę, aby jako naprędzej cieszyć się mógł z tego
każdy przyjaciel WMści, między którymi już jestem ja. Jakoż
już by czas do kresu przyść. jedno sposoby jakimi by to być miało

1) obywatelska krew się przelewa.

nie każdemu i mnie też nie wiadomi są; nie podobno aby kto WMći niepokoju życzyć miał, niezłe zaż miałby naturę. Luby i miły pokój i wczas każdemu, poruszać w nim kogo a ile bez winy, niebyło by to po ludzku, życzyć raczej pokoju i do niego pomagać z rozrewnieniem i niechętnym, nie tylko powinność nakazuje ale jedno błogosławieństwo jest miłego Boga. Ja życzę i Pana Boga proszę, aby on sam sposoby podał do uspokojenia WMći. Proszę ja WMći powtarzając jako napilniej: racz WMć sam się do tego mieć, a z strony jeżeli nie przez jednanie przyjacielskie, więc przez prawo w tym niepokoju uczynić sobie koniec gniewu bożego i przeklęctwem ludzkim na się i na Koronę matkę i ojczyznę swoją. Niechciej WMć pobudzać a bezpieczeństwo WMći słusznie być ma w całe. Oddaję się zatem łasce WM mego miłościwego pana.

D. 27. Septembris Anno 1609

WM mego miłościwego pana powolny i życzliwy sługa

Ubertus Baranowski.
A. G.

Odpis
Wojciecha Baranowskiego
arcybiskupa gnieźnieńskiego
na list pierwszy P. Stadnickiego.

=

Wielmożny a mnie miłościwy panie Stadnicki.

Żal mi tego niepomału że się WMść frasować i o niepokój swój uskarżać raczysz przedemną; życzyłbym z serca, abyś WMść spólnie z nami wszystkiemi pod odjazd Króla JMści Pana naszego miłościwego w zgodzie miłego pokoju zachował, a prawem pospolitem kontentował się, do którego iż się WMść ozywasz i posłuszny onemu być chcesz, rad z pisania WMści wyrozumiałem, aby WMść dalej to czyniąc, ~~[illegible]~~ sustineat et abstineat,[1] pilnie WMści z miejsca mego, z tej którą na ten czas Król JMść pod to oddalenie swe włożyć na mię raczył, w zawiadowaniu pokoju pospolitego powinności, napominam i proszę. O zamyśle nieprzyjaźnym pana starosty leżajskiego pewnej wiadomości w tym czasie nie miałem, to jednak się tu ogłosiło: że kilkadziesiąt Kozaków jego niedawno znać żołnierstwo WMści nad Sendomierzem zbieżanszy, porazito i rozgromiło; z której by się to przyczyny działo, jako niewiadomy winować ani wymawiać nikogo niechcę. Nic jednak nie omieszkając stronę drugą w tej mierze obwieszczę i onę serio upomnieć nie zaniecham żeby się w pokoju zachowała [illegible] siT i ~~[illegible]~~ hamowaT się, z uważnie

a dalszym burdom przyczyną nie była. Nie zaniecham w tém
znieść się z JM pany 3 Senatory Wielkiej-Polski, z któ-
rym widzieć mi się przydzie, jakoby postąpić się miało
przeciwko tym, którzy pokój pospolity wzruszać temi cza-
sy chcieli a na prawie i napominaniu nic nie dbali. Jaka
o tém zgodne będzie zdanie, oznajmię WMci nie omieszkając.
Oddaję się zatém łasce WM mego miłościwego pana.

Dan z Uniejowa d. 10 Augusti Anno 1609.

WMn mego miłościwego pana, powolny przyjaciel i sługa

Albertus Baranowski
Archiepiscopus Gnesn.

List drugi.
Stanisława Stadnickiego diabła do Wojciecha Baranowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego.

=

Illustrissime princeps ac reverendissime domine!

O zamyśle albo raczej machinacyjej Opalińskiego prawie ostrego żalu nagadałem był WMści memu miłościwemu panu, widocznie mając za to, że ekscess taki miał dochodzić WMści mego miłościwego pana, któremu urząd pokoju wiedziałem zlecony być od Jego Królewskiej Mości. Przełożyłem i pilność abo noważenie ustawy o tém sejmowej JMci panu Kaliskiemu starościé przemyskiemu. Na to mam pisanie od WMści mego miłościwego pana, że o zamyśle do niepokoju abo nieprzyjaźni Opalińskiego wiadomości żadnej WMść mój miłościwy pan mieć nie raczył; zaczém i ubezpieczyłem się z niemałą szkodą swoją. Konnych bowiem i pieszych pod chorągwiami zbrojnych nie mało nieprzyjaciel mój nawiódł na dobra moje, które był pierwej spustoszył, żem je naprawił, których sam z żalem i szkodą moją z żoną i dziećmi memi ustąpić musiałem. Rozpędzono poddane, dostatki co mieli zabrano, zubożono, drzwi, okna, stoły, ławy porąbano i w piec je wrzucono. Oto snać znowu, choć Pan Bóg otwiera oczy jemu i wielom gwałcicielom, zbiera na mię cudzoziemskie ludzie, po którego Włocha zdrajcę mego posłał. Nie będzie z nimi za pomocą bożą przykry rocie mojej i

straszny. Jednak muszę to rzec, że dziwuję się barzo dziwu-
ję, gdy bądź nie mnie przestrogę o tem dać należało i należy za
tiką całości o pospolitym pokoju. Miałem pisanie od WM
mego miłościwego pana, że stronę przeciwną o zatrzymaniu po-
koju miałeś wieście i aby tych pana zaniechał napomnieć; stąd to
że się uniósł WMć mój miłościwy pan miał z JM. pany
Senatory wielkopolskimi jakoby się postąpić miało
przeciwko tym, coby pokój pospolity wzruszać tymi zasz-
chcieli, na prawo i napominanie nic nie dbali o czem i oz-
najmić mi jakie o tem zgodne zdanie będzie, WMć mój mi-
łościwy pan obiecać raczył. Otom w takowej łasce i na-
mięci WMć mego miłościwego pana, że nie tylko z przyjętej
na się powinności nieprzyjaciela swego zadzierżeć nie ra-
czyłeś, ale też i na przestrodze mię go z tego tam koła.
Gdyż nie przekroczyłem, daję i znowu WMć memu miłości-
wemu panu wiedzenie że szukam pokoju; co jeśli w
przypadek nieprzyjacielowi memu, który nowe rzeczy tu
wniósł, płatno będzie, oświadczam się panu Bogu: że i
którzy mi życzą niepokoju, cieszyć się ze wczasu mego
tem nie będą. Oddaję się za tem do łaski WM mego
miłościwego pana. D. 18 Septembris. Anno 1607.

WM mego miłościwego pana zawsze życzliwy sługa

S. Stadnicki.

Pisma
dotyczące sprawy
Stanisława Stadnickiego diabła
z
Łukaszem Opalińskim
starostą leżajskim.

Listy
Stanisława Stadnickiego diabła
do Sebastiana Lubomirskiego kasztelana wojnickiego

1.

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie, panie wojnicki!

Służby me życzliwe zalecam do łaski WM mego m. pana i stryja.

Z młodości mojej zawszem się starał i zasługował to, abym znał łaskę WM mego ~~m.~~ łaskawego pana: pewienem że WM mój ~~m.~~ miłościwy pan przyjaźń i łaskę swoję mnie statecznie dotrzymywać będziesz raczył. Wiem też i to, że godniej WM memu miłościwemu panu zawsze i potomstwu WM mego ~~m.~~ miłościwego pana mogę służyć, niż ten niecnotliwy zdradziecki pies Łabęcki, który nie tylko że się mego dobra nakradł, co i WM słyszał, że się do kaftana mego przyznał, a jest tego więcej: ale na ten czas, kiedy ten pies Opaliński za ludźmi mymi szedł pod Przemyśl, tedy on na harcu dobywszy mieszka z kieszeni, potrzęsował nim, wołając „Nie służcie temu tyranowi, temu poganinowi; owo JMć pan Opaliński da WM tu na polu po 20 zł. na miesiąc kozakom, a usarzom po zł. 50". Tegom się dowiedział od żołnierzów swych po odjeździe WM mego ~~m.~~ miłościwego pana; i bym to był wiedział przedtem, pewnie żeby mi był Łabęcki nie wyjechał z Łańcuta. Proszę uniżenie WM mego ~~m.~~ miłościwego pana, żebyś WM według obietnice swej nie brał go pod obronę swą. A to, teraz w nadzieję WM nie mógł wytrwać, żeby mię nie miał ukąsić.

samże w Jasionce we czwartek wziął żołnierzowi memu sześć koni, dwa wozy, i dwóch ~~[illegible]~~ pacholików zabił. Nie wiem, co by się WM memu miłościwemu panu z tego niecnotliwego człowieka zawiązało: do każdej posługi WM mego miłościwego pana także JM panów synów WM cnotliwszych zawsze wiele będę miał niż Łabęcki; i sam zdrowiem mém i co pan Bóg przy nim da, WM na każdą potrzebę WM mego miłościwego pana i JM panów synów służyć nie omieszkam. A za to mi nie trzeba nic dawać, tylko łaskę i przyjaźń swą: bo ja o swej kopie zawsze WM memu miłościwemu panu będę służył. Proszę uniżenie i powtóre WM mego miłościwego pana: nie racz że WM tego psa niecnotliwego, który się mię i słowy i rękoma nakąsał, brać pod obronę swą; boć ten niecnota niegodzien między cnotliwymi sługami WM mego miłościwego pana przebywać: musi za swoje psie roboty zapłatę wziąć. Dał pan Bóg WM memu miłościwemu panu wiele dobrego: bez jego gumna możesz się WM mój miłościwy pan obejść. A godzien że by ten pies, żeby się łaska WM mego miłościwego pana przeciwko mnie dla niecnoty jego miała odmieniać? Żona moja uniżone służby swe do łaski WM mego miłościwego pana zaleca: także i JM pani wojnickiej swej miłościwej pani za dobrodziejstwa, które jej JM pokazała.

uniżenie dziękuje, odsługować ze mną i z potomstwem swém wszelakie łaski WM będziemy. Oddaję się zatém do łaski WM mego miłościwego pana.

Dan w Łańcucie 28. Novembris A. 1608.

WM mego miłościwego pana i stryja zawsze życzliwy sługa

S. Stadnicki

~~[illegible]~~

2.

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie wojnicki!

Służby me życzliwe zalecam do łaski WM mego miłościwego pana i stryja.

Za wszytkie łaski, które mi WM mój miłościwy pan pokazować raczysz, WM memu miłościwemu panu wielce dziękuję; odsługować będę. Proszę mój miłościwy panie, nie racz że WM mój miłościwy pan ustawać z przyczyną swą do Króla JMci. Wymoż to WM mój miłościwy pan sobie za kolędę u Króla JMci, że mię do łaski przyjmie. Wiem pewnie, gdzie WM mego miłościwego pana łaska będzie przeciwko mnie, że WM to otrzymasz. WM memu miłościwemu panu oznajmuję, że kasztelan kaliski po Przemyślu, Samborze, Wisni i innych miastach kazał przybijać uniwersały takie, których kopię WM memu miłościwemu panu posyłam. Założę się że do Opalińskiego żołnierzów niemasz takiego uniwersału. Dowiedziawszy się o tem chłopi w starostwie leżajskim, zebrawszy się chcieli mię uderzyć, gdym był w Wisni, na wieś moją Żołynię, poddane pozabijać i ostatek wyplondrować; bo im pierwsze zasmakowało; aż komornik ten Króla JMci, którego Król JMć z ramienia swego posłał bronić ich,

zahamował je. Przyjechawszy z Wisni, abym i tym powolność moję pokazał Królowi JMci (chociaj zawsze muszę na tym chromać) odprawiłem dwieście człowieka. Chłopi tego niecnoty Opalińskiego dowiedziawszy się, zaraz w nocy zabrawszy się uderzyli na wieś moję Stadniki; nazabijali mi chłopów i kilka domów spalili. — WM też memu miłościwemu panu oznajmuję, żem już owej charcice dostał, dałem za nię konia. Każeli mi Król JMć do Krakowa przyjechać, tedy ją WM memu miłościwemu panu z sobą przywiozę: jeśliże też nie, tedy w Warszawie ją WM memu miłościwemu panu oddam. Oddaję się zatym do łaski WM mego miłościwego pana.

Dan w Łancucie 21 Decembris A. 1608.

WM mego miłościwego pana życzliwy stryj i sługa

S. Stadnicki

3.

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie, panie wojnicki!

Służby me życzliwe zalecam do łaski WM mego miłościwego pana i stryja.

Uskarżam się WM na starostę WM (b)Bratkowskiego pana Regulskiego i na urzędnika z Przewrotnego, że chłopy tego niecnoty Opalińskiego przechowują, którzy na wsi moje nachodzą, poddane mi zabijają, szkody mi wielkie czynią. Słałem do nich kilka kroć, aby ich nieprzechowywali; niedbają na to nic; bo z nich mają pożytek dobry: co poddanym moim wydrą, to się z nimi dzielą. Proszę WM mego miłościwego pana, żebyś mi WM z nich sprawiedliwość uczynił. Zleciłem temu oddawcy listu mego łaski WM mego miłościwego pana użyć; proszę żebyś mi się WM miłościwym panem stawić raczył. Tę łaskę WM odsługować będę. Oddaję się za tym do łaski WM.

Dan w Łańcucie d. 12 Januarii 1609.

WM mego miłościwego pana i stryja zawsze życzliwy sługa

S. Stadnicki

4.

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie, panie wojnicki!

Służby me życzliwe zalecam do łaski WM mego miłościwego pana i stryja.

Scibur po swej potrzebie jeździł na Łodgorze tylko sam, sług moich nijakich nie było przy nim. Barziej bym był życzył, żeby byli tych łotrów tam, pojmawszy powsadzali i dali mi o nich znać, niżli co mi sługę dobrego i potrzebnego bez wszelakiego dania przyczyny zabili. Bo siła takich łotrów, co się ozywując sługami WMmi niecnoty broją. Jeżliby się takowi trafili, a szkody i despekty wyrządzali, proszę mój miłościwy panie! i barzo proszę, każ WM imać bo nic inszego, jeno że to niecnotliwi nieprzyjaciele moi naprawują takowe łotry, aby jeno ludzi waśnili przeciwko mnie. Wolej i rozkazaniu WM mego miłościwego pana dosyć czyniąc, podpisałem ten rozejm. Oddaję się zatem do łaski WM mego miłościwego pana.

Dan w Łańcucie d. 3 Martii A. 1610

WM mego miłościwego pana i stryja zawsze życzliwy sługa

S. Stadnicki ze Żmigroda [illegible]

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie panie wojnicki!

Służby me życzliwe zalecam do łaski WM mego miłościwego pana i stryja. Będąc wielce ukrzywdzony od nieprzyjaciela mego tak, że jako Korona Polska żaden szlachcic polski od nieprzyjaciela prywatnego nigdy niebył urażony jako ja: bo mniejsza to, że na dobre mienie się targnął: mała że splondrował, spalił: wielka że rozmaitemi sztukami zdradliwemi, nietylko jawnemi o zdrowie moje starał się, już najazdami, czarami i podkopaniem prochow: większa że na potomstwo moje targnął się czarami; największa że niecnotliwemi [illegible] potwarzami targnął się na uczciwą sławę moję; ten tak wielki uraz i ciężar, jakiego nie tylko osieł, muł, ale i wielbłąd nie mógłby znosić, to ja kwoli WM memu miłościwemu panu i pozyskując łaskę WM mego miłościwego pana sobie, nosiłem, i pozwoliłem w tak wielkiem urażeniu swém na ugodę z nieprzyjacielem moim, o którejem nigdy nie myślił i nikomu niedał o niej z sobą mówić. Pewienem tego, że WM mój miłościwy pan, znając mię tak chętnym do pozyskania łaski WM mego miłościwego pana mnie miłościwym panem będziesz raczył być. Cóż mnie milszego nad to, że nieprzyjaciel mój znachnął od tej powolności mojej WM memu miłościwemu panu, z to i wzgardził pracą WM mego miłościwego pana i kosztami któreś WM mój miłościwy pan podejmować raczył. A nie dziw, że ksiądz biskup poznański[1] powodem

1) Andrzej Opaliński.

do tej wzgardy, bo moję szkatułę ze srebrem, która mię kilka tysię-
cy kosztowała, a braciszek złupiwszy mię z niej, darował mu ją,
na której nie tylko ale i na półmiskach, talerzach, łyżkach, no-
żach (bo i te srebrem oprawne), flaszach, solniczkach, lich-
tarzach, tacach herby moje są, zastawił u sędzia onata tęg kiego
we trzech tysiącach złotych: czego ten opat nieprzy, z ciężkością
by mu to bowiem wykupować. Ja nie jestem tak osierociały
w rozum, abym tego baczyć nie miał, że to WM mój miłościwy pan
czynić raczysz z wielkiej łaski swej ku mnie, życząc mi us-
pokojenia: służyć (m) ja WM memu miłościwemu panu za tak wielką
łaskę zawsze powinien. Pisze biskup poznański o bracie
swym, że chce starożytną polską drogą iść i że chodził
nią: Starożytni Polacy przodkowie naszy nad cnotę nic
kosztowniejszego, smaczniejszego, milszego, przyjemniejsze-
go, pociezniejszego nie mieli, jeno cnoty strzedz i nic przeciw-
ko niej niewykraczać. A cnotaż to staropolska? bez
odpowiedzi najeżdżać na dom, po drogach rozbijać, ozdro-
wie niezwyczajnemi sposoby ale zdradliwemi i przez czary
starać się, dom splondrować, splondrowawszy spalić:
nieuważać sobie srogości praw starych i nowych, które
excesy na poczciwości karaniem zagroziły. A jestże który
artykuł prawa, który poczciwością jest zagrożony, aby go
on przestąpić nie miał? Jakaż to droga starożytna
polska! Wierę ten biskup nie wie, albo w jego domu
nigdy nie bywało cnoty starożytnej polskiej? Bo to i teraz
za naszego wieku zepsowanego i różnego od przodków na-

szych dobrych, cnotliwych, przecię niecnotą zowią: pogotowiu
za onych cnotliwych Polaków niechcieliby byli cierpieć takiej
niecnoty trzech dni życia z nią takiemu na świecie. Razem
ja WM memu miłościwemu panu pozwolił na ugodę z nieprzyjacie-
lem moim; drugi raz ani WM memu miłościwemu panu i niko-
mu nie pozwolę na nię. Na trybunale prawem krzywdy
swej będę dochodził, i tam będę chciał doświadczyć jeśliż
cnota czy niecnota ochronę będzie miała. Oddaję się zatym
do łaski WM mego miłościwego pana.

Dan w Łańcucie d. 1. Aprilis A. 1610.

WM mego miłościwego pana i stryja zawsze uprzejmy sługa i życz-
liwy stryj

S. Stadnicki ze Żmigroda

[illegible]

6.

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie panie wojnicki!

WM memu miłościwemu panu oznajmuję, że po odprawieniu sługi WM mego miłościwego pana przyszła mi pewna wiadomość z Wielkipolski, iż na nieprzyjaciela mego zaciągają ludzi. A kogoż mię zaś spotwarzą niecnotliwi nieprzyjaciele moi, że praktykuję z nim. Bo ja pewnie o to starać się będę, jakobym ludzi na ludzi miał. Opowiadam się tedy WM memu miłościwemu panu z tem, że co muszę, to rad będę czynił. Założę się, że konwokacyi ksiądz arcybiskup nie będzie czynił na Opalińskiego tak jako na mnie, pod pretekstem praktyk choć wie, że ludzi nań zbierają, ba i kwarcianych podeń nie każą przymykać. Nie darmo spoźnęli od rozejmu, znać że ich już ktoś grosza mi podsycił. Już też nie lża, jeno pana Boga wziąwszy na pomoc, kończyć nieprzyjaciela, inacz się nieoglądając, bo i konstytucyi tej nowej, chociaj sroga, niechcą extendować na nim; ba miasto tego, mnie jeszcze, żem się oganiał jakom mógł, imać kazano. Sprawiedliwy jest pan Bóg; dufam mu że się zemści krzywdy mojej. Oddaję się powtóre do łaski WM mego miłościwego pana.

Dan w Łańcucie d. 1. Aprilis A. 1610.

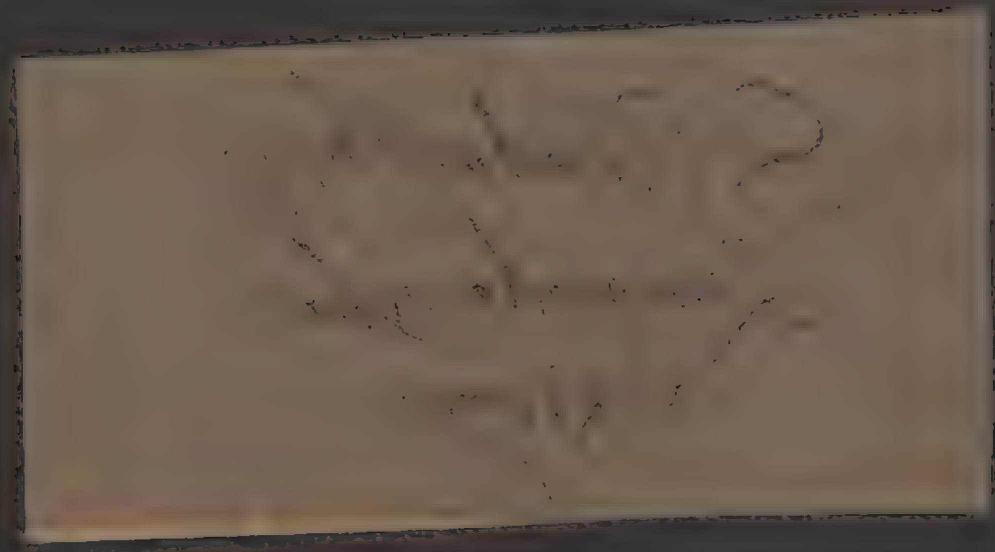
WM mego miłościwego pana zawsze uprzejmy sługa i życzliwy stryj

S. Stadnicki ze Żmigroda

Spiritualis fr

Zanicovolta vestra

K. Birge

List pierwszy
Andrzeja Opalińskiego
biskupa poznańskiego
do Sebastiana Lubomirskiego.

=

Jaśnie wielmożny a mój miłościwy panie wojnicki!

Do tej powinnej chrześciańskiej i senatorskiej czujności, któ=
rą WM mój miłościwy pan pokazować raczysz w tej żałosnej spra=
wie brata mego JMci pana starosty leżajskiego, mam za to,
jakom też to zrozumiał i z JM pana starosty czchowskiego
powinnego WM, iż niemniej pobudza WM mego miłościwego pana z
dawna zawarta i oświadczona z wielu miar uprzejma życzli=
wość ku domowi naszemu na ten czas a to tak utrapio=
nemu. Przeto nietylko usilnie dziękować WM memu miłościwemu panu
lecz i onę zasługować podobnemi sposobami, z równą uprzej=
mością chcemy zostawać na każdy czas powinnymi. Jakoż
w niebytności JMci pana starosty leżajskiego ja uprzej=
mie i pilnie WM dziękuję, życząc tego i pana Boga o to
prosząc, aby takowy dobry affekt ku nam WM pomnaża=
jąc, pocieszniejszymi z każdej miary błogosławieństwy swemi
dom zacny WM zdobić i cieszyć raczył. Bóg ci to widzi mój
miłościwy panie wojnicki! iżci brat mój urodziwszy się zawsze z
spokojnych przodków swych, nie ma tej natury w sobie, aby
kiedy zamyślać był miał o jakiem wzruszeniu pokoju
nie tylko pospolitego koronnego, o którym WM namieniać
raczysz, lecz i każdy kącik domu swego radby był zawsze
widział jako najspokojniejszy. A to i temi czasy mając toż

przed oczyma, aby jaka okasio do wzruszenia onego przezeń się niepodawała; a uchodząc k temu niespokojnych zamysłów nieprzyjaciela swego, raczej wszystkie dostatki swe in praedam[1] puściwszy, chowając się na inny czas, który by mu Pan Bóg zdarzyć raczył szczęśliwszy, bez rozruchów Koronnych i prawem się pospolitem kontentując, choć nie będąc tak bardzo narażony i obnażony, aby krzywd swoich niewypowiedzianych dociągać sposoby zacnemi był nie mógł, ale raczej skromności natury swej przyrodzoną domu naszego i powolną życzliwość ku pospolitemu pokojowi pokazując, na jaki mały czas ustąpić na stronę wolał, już też prawie zwątpiwszy, aby (dla niestworności doznanej tam tej strony, która się przez powagę Jego Królewskiej Mości i ab ordinibus[2] przydanych zatrzymać nie mogła) już kiedy potem przyść mogło ad pacata media[3]. Znając ja jednak powolność natury brata mego chętliwie w tej niebytności JMci na ten czas podawam się imieniem jego na to zdanie WM mego miłościwego pana; jakom też to już temi prawie czasy uczynił za staraniem JMci Księdza arcybiskupa, żem to JMci do ręku podał, i niektóre wstępy w tej sprawie uczynione za znoszeniem się z powinnymi tam tej strony widział. Piszę tedy o tem zaraz JMci Księdza arcybiskupowi, prosząc JMci, aby spolnie z WM mym miłościwym panem (gdyż mi się JMci któremu to Król JM na sejmie poruczyć był raczył, i przedsięwziętych w tej sprawie

---

1) na łup 2) od stanów. 3) do łagodnych środków.

nostępków swych i teraz niezaniechiwa, upośledzać nie go-
dzi) za tém zajachaniem tu do Krakowa to staranie nodej-
mować raczył z łaski swej ku domowi naszemu i z miłości
powinnej ku uspokojeniu takowych szkodliwych zapałów.
Circumstantiae[4] potrzebne i uprzedzające do uczynienia
wstępu w tej sprawie, które się będą najsnadniejsze zdały
WM, o którychem też znosił się z JMcią panem staros-
tą czchowskim i zdanie swe JMci opowiedział, na te
i my snadnie przypadniemy za oznajmieniem WM mego
miłościwego pana: O czém wszytkiém pan starosta czchowski
szerszą i ustną da sprawę WMci. Niechże tedy już
pan Bóg błogosławi ten miłościwy i pracowity zamysł
WM mego miłościwego pana; a my już sam tym czasem będziem
oczekiwali dalszego zdania i woli WMci onej się chcąc
przysposabiać, ile posibilitas[5] w takowych zwłaszcza
nieznośnych krzywdach swych i słuszność znosić bę-
dzie mogła. Oddaję się przytém łasce miłościwej WM
mego miłościwego pana.

Z Poznania 5 Januarii 1610.

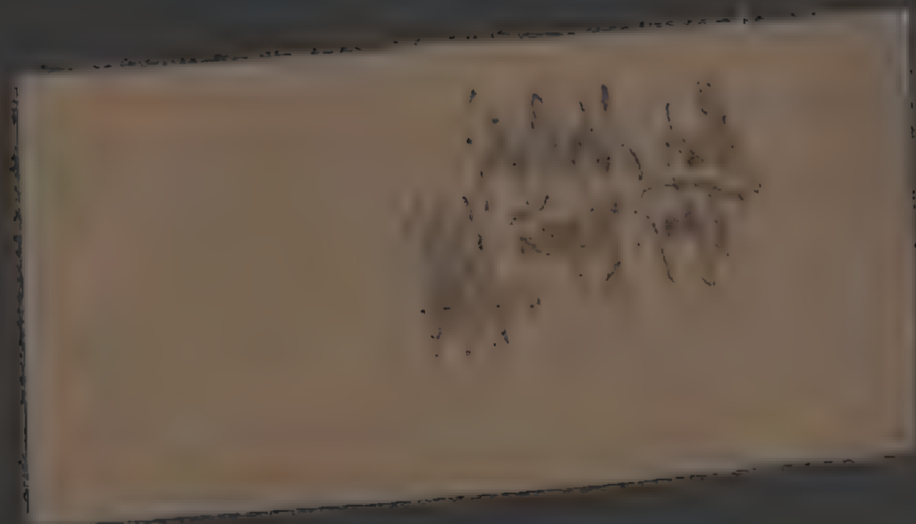
WM mego miłościwego pana powolny przyjaciel i sługa

And. Opaliński
Episc. Posnan.

---

4) Okoliczności. 5) możliwość.

Ferd: [illegible]
Eq: [illegible]

List Wojciecha Baranowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego do Zbigniewa Ossolińskiego wojewody podlaskiego.

=

Jaśnie Wielmożny Mci Panie Wojewodo Podlaski!

Inakszej rezolucyej spodziewałem się w sprawie JMci Pana Stad[nickie]go, a niżelim z listu WMci mego miłościwego Pana wyrozumiał. i. Kopiej tego listu, któryś mi WMć posłać raczył, z tym z JM panem Wojnickim komunikowałem. Ale dobre serce i postępki me w tej sprawie tak szpetną obłudą jakiej sukienką nakrywane być miały, jakom na to nie zarobił, tak w smak mi to iść nie może, bo przez ten wszytek wiek mój w żadnej sprawie nikt mi wyrzucić nie może z łaski miłego Boga, abym nie szczerze z ludźmi iść miał; i w tej między JMci Panem Stadnickim i Panem Opalińskim nie wyśledzi mię nikt, ani wytknie, owszem [illegible] [illegible] candido pectore [illegible] bono,[1] wedlem [illegible] [illegible] nam [illegible] [illegible][2] jako Niemiec mówi. Szkoda takowa [illegible] z mnie [illegible] [illegible] mię krzywdą mą caritatem violando.[3] Na skorą ostrą exekucyją ani na uniwersały jakom nie radził, tak pod on czas, gdym z Łowicza [illegible] do WMci mego Miłościwego Pana sługę swego z deklaracyją drugiej strony posłał, nic a nic o nich nie wiedziałem, potem doszło mię pisanie króla JMci później niżeli innych wiele, które tak wielką sprawą zatrudnionego pierwej mię tu wyprawiło, żom już przedtem zamyślał w tę stronę się udać dla starania o rekoncyliacyją[4] między JM panami wojewodą krakowskim[5] a panem Mierszatkiem koronnym.[6] Uniwersału ja do tej godziny intentii żadnego nie widziałem, ani

1) przeciwne [illegible] szczerości [illegible] Łowicka dok[illegible]ego. 2 [illegible] 3) [illegible] [illegible] [illegible] 4) pojednanie 5) Mikołajem [illegible] [illegible] 6 [illegible] [illegible] em [illegible]

wczora JM Pan wojewoda krakowski umyślnie wrzca mię, pytamy nie wie o nim. by do grodu tutecznego podany być miał; JM Pan sanocki[7] odjeżdżając z tąd przed kilką dni zostawił mi go. co tak jest a nie inaczej. A iż i moja i inszych panów senatorów powinność jest dochodzić pewności, coby nas mieszać i z wolnościami naszemi zgubić miało i temu omni meliori modo[8] zabiegać: o tem tu na ten czas zniesiemy się z sobą, niechcąc aby czwałtem ad extrema remedia[9] uchowaj Boże! przychodzić miało. Co za sposób przedsięwzięty będzie, nie tajno w rychle będzie i JMci panu Stadnickiemu i WMci memu miłościwemu panu i innym pospolitym daj Boże aby był dobrym, ~~XXX tu na ten czas zniesiemy się z sobą a niechcąc aby czwałem ad extrema remedia uchowaj Boże! przychodzić miało co za sposób przedsięwzięty będzie, nie tajno w rychle będzie i JMci panu Stadnickiemu i WMci memu miłościwemu panu i innym pospolitym. daj Boże aby był dobrym~~ a dla rzeczy pogładzeniem i skutecznym uspokojeniem tłużie tej nieprzyjazni między panem Stadnickim a Opalińskim było mi cordi[10] i jest, a tem więcej gdy tuteczni panowie Senatorowie na wczorajszej naszej schadzce po mnie i po JMci panu wojnickim dalej w uczynieniu rozejmu mieć to chcieli, abyśmy zaczętą pracę prowadzili dalej w uczynieniu rozejmu; potrzeba tedy takiemi difficiencyjami[11] nie psować nam drugim serca; ale raczej sposabiać i naprawiać; bo ma-li się co dobrego i pociesznego sprawić potrzeba aby JMci pan Stadnicki nie pogardzał pracą przyjacielską, a to postępkami od pierwszych różnemi panu Bogu i ludziom

7 [illegible] Stadnickich [illegible]. 8, wszystkiemi dobremi sposobami 9, do ostatecznych środków. 10, na sercu. 11, nieufnościami.

[illegible]awnie pokazał rzetelnie, że pokoju pragnie; w czem sam siebie i w tych i w innych sprawach najwarowniej ubezpieczy, zaczym i dalsze processy zachowane by być mogły, i ta nieprzyjaźń, która nie jednego doległa, była by uprzątniona postępując dalej podług onych kondycyjej rozejmu. ~~[illegible]~~ Zalecam się zatym w miłościwą łaskę WMM, życząc w długi wiek zdrowia dobrego i wszech szczęśliwości.

Dan z Krakowa 19. Januarii 1610.

[illegible] miłościwego pana powolny przyjaciel i sługa

[illegible]tus [illegible]arz[illegible]owski
[illegible] is[illegible]us [illegible]r sm.

Odpis
Zbigniewa Ossolińskiego
wojewody podlaskiego
[illegible] owskiego
[illegible] arcybiskupa gnieźnieńskiego

=

Jaśnie Wielmożny miłościwy księże arcybiskupie gnieźnieński, panie mój miłościwy!

Jest tu w prawdzie o czem melankolizować miłościwy księże, jako im dalej tem barziej odchodzimy ab institutis moribus majorum nostrorum, imo ab ipsa forma Reipublicae nostrae;[1] a czasem wierę melankolizuję się ledwie nie do płaczu, wątpiąc i bojąc się, żebyśmy tę, którąśmy od przodków wzięli oddali potomkom Rzeczpospolitą. Ale cóż rzec; przyjdzie na tej to miłej melankoliej przestać próżnych lamentów a tem więcej wolnej a nie pożytecznej mowy zaniechawszy; proszę jako ubogi wracz ospokój bo ten go najbarziej potrzebuje w bojaźni będąc i tego tak wielkiego szlacheckich serc zasmęcenia i szemrania się lękając. Et się ja tu nie mowię, sim et anathema pro fratribus[2] nietylko contemptus et abjectus,[3] byle ojczyznie dobrze było. Wszak uczynili dosyć dobrą probę przez złe motus,[4] że mię moje malkontentyje[5] (jeżli by je kto we mnie suspikował[6]) nie odwiodły od wiary innej i winnej życzliwości

1 to: [illegible] zwyczajów przodków naszych, a nawet [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible] zgardzony [illegible] 4 [illegible] 5 niezadowolenia. 6 podejrzewał

dobrego senatora; ale mówię tu tylko de praesenti statu Reipublicae.[7] I w tej sprawie uspokojenia tej pary ludzi, która z sobą tak długo pessimo publico et malo exemplo hostiliter decertat,[8] w[9] widzi pan Bóg zeciem zelo publicae pacis i ludzi spokojnych i sąsiadów moich prośbami i perswazyjami, WMści mego miłościwego pana, jako prości mówią, nagabnął; przyjąłeś WMść mój miłościwy pan ode mnie za wdzięczne; ja też za tym większą gorącością począgłem się w tej sprawie krzątać i tę tu stronę jako najlepiej mortifikować.[10] ale uniwersały obudwu nas wstrzęsły, owemu ostatnie niebezpieczeństwo, mnie zaś ćom z takim kommunikował, lubo do pokoju, podejrzenie przynoszące. A co za dziw teraz, że WMść mój miłościwy pan wiedzieć nic raczysz i dotąd w urzędach są zatajone? w czem wszytkiem jawna nie widać. Bo i ars[11] nieprzyjaciół jego się pokazuje i żadnej skwapliwości. owszem z tego tam consensu[12] kontynuować to jednanie się ofiarujący mnie też melankolizować nie każesz![13] Konfirmowałeś nas WMść perturbatos,[14] a mnie tym więcej z tąd nie lada jakoś WMść mój miłościwy pan ukontentował, że mnie wolnym od tej sprawy ten tam consensus chciał mieć, JMści panu wojnickiemu przy WMści to zlecając. To jednak pro meo candore ad informationem[15] WMści mego miłościwego pana oznajmić mi się zdało, com rozumiał w tem mojem staraniu JMści pana Stadnickiego; że on nie jest od słusznych środków tego rozejmu, jedno to też sobie waruje: naprzód, żeby miał co doskonalszego w swym ubezpieczeniu, doświadczywszy tego, że strona, jako on pokazuje, nie strachając się tak ostrej konstytucyjej, po kilkakroć mu

7 o teraźniejszym stanie Rzeczypospolitej. 8 z największą szkodą ogółu dając zły przykład [illegible] nieprzyjacielsku z sobą walczy. 9 z gorliwości o [illegible] powszechny. 10 narzie. 11 [illegible]. 12 [illegible]. 13 [illegible]. 14 zatrwożonych. 15 [illegible] 15 chcąc okazać moją szczerość dla objaśnienia

się do gardła rzucała; obawiam się zatém, żeby tegoż ubezpieczonemu rozejmem niechciała czynić. Druga: prosi o to osobliwie WMciów swego miłościwego pana, którego jako autoritate movetur[16] uniżenie do powolności, tak onéj ufa saméj, aby WMci mój miłościwy pan pod pretextem téj kalumniéj[17] (którą nieprzyjaciele jego a bodaj jako on rozumie któréj stronie, do Króla JMci go odnieśli, że umrzeć raczył i do WMci listy rozpisał), żeby mówię mój miłościwy pan niedopuścił nic takowego z tego tam zjazdu Krakowskiego nań kłaść, żeby mu jaki mus do tego jednania czynić miało abo deteriorem conditionem[18], zaczém by strona mogła być hardsza. A do tego żeby i w tém oskarżeniu żadnego praejudicium[19] nie odnosił od WMci [illegible], gdyż chce się sprawić Królowi JMci, i choćby nikt nie instygował, on chce dosiągłszy jakiego dokumentu o diffamacyją o sprawę[20] czynić et pro poena talionis[21], ubespieczywszy się w sumnieniu swojém, że żaden najadowitszy nieprzyjaciel téj potwarzy nań niedowiedzie. Na ostatek (owo ad omnia restitutus)[22] tak rozumie; żeby to przed dekretem i rozsądkiem rozejmowym by być nie miało, gdyż jako o wszytek [illegible] zaciąg nieprzyjaźni tak i o ten rozsądzić ma pierwéj rozejm; alias convicatia [illegible] inde multa sequeretur,[23] gdyż to praecederet,[24] a czego Boże uchowaj! ten rozejm zgody by nie uczynił. Ale to lepiéj WMci moi miłościwi panowie in inso ductu causae[25] zrozumieć i moderować i skończyć będziecie umieli, czego z serca publice et privatim życzę, na ten czas służby me WMci memu miłościwemu panu

16 [illegible] 17 potwarzy. 18 położenie jego [illegible] 19 [illegible] 20 [illegible] 21 [illegible] dla [illegible] 22 do [illegible] 23 w [illegible] razy powstała by [illegible] 24 [illegible] 25 w samym toku sprawy.

pilnie oddawając.

Dan w Zgórsku 24. Januarii 1610

Osoliński

Jaśnie wielmożny miłościwy panie wojnicki, mój miłościwy panie i szwagrze!

Dowiedziawszy się o tém, żeś WM mój miłościwy pan podjąć się raczyłeś przy JMci Xiędzu arcybiskupie gnieźnieńskim jednać JMci pana Stadnickiego powinnego swego z JMcią panem Opaleńskim: barzom się z tego ucieszył, życząc nie tylko panu Stadnickiemu uspokojenia, ale i Rzeczypospolitéj, któréj takowe zaścia prywatne bywają zawżdy szkodliwe. A iż wdałem się ja był w to do JMci Xiędza arcybiskupa za perswazyjami niektórych przyjaciół i sąsiadów moich, i z JMcią panem Stadnickim już się też było o tém nienagorzéj traktować poczęło: przeto dla informacyej WM mego miłościwego pana zdało mi się to WM memu miłościwemu panu oznajmić, że JMć pan Stadnicki nie jest od tego, aby na rozejm nie miał zezwolić, tylko to sobie ostrzedz chce, żeby mu był warowny; druga: aby pod pretextem téj kalumniej nieprzyjaciół jego, któréj Król JMć uwierzywszy rozpisać raczył o nim listy do panów senatorów, żeby mówię nań nic takowego z tamtego zjazdu WM krakowskiego nie kładziono, co by mu jaki mus czynić miało do jednania; bo jakoby te rzeczy nie były by mu uczciwe, tak też i stronę przeciwną czyniła by ta rzecz uporną i przewodzącą: co oboje w jednaniach nie bywa, publikę też mieszać do prywatnego jednania nie godzi się, i dla tego żeby publiką nie pomagano żadnéj stronie ani zawadzano, i dla tego że strona oskarżona do Króla JMci, byle mogła dostać autentice uniwersału, chce takowéj diffamacyi dochodzić, a zatém poenam talionis do

więtszej jawnej potwarzy i jawnego fałszu. Którym go nieprzy
jaciel o tak wielką niełaskę Króla JMci i tak wielką zmazę
na poczciwości przywieść chciał. Aczkolwiek tedy nic w tem
niewątpię, że WM mój miłościwy pan, jako człek na wszem
baczny, podjąwszy się takowej prowincyej, nie tylko gwoli JMci
panu Stadnickiemu, ale i sam sobie gwoli i exystymacyej
swojej pośrzedz będziesz te wszytkie rzeczy miał, aby
przy każdej stronie przystojna wolność i uczciwość zo:
stawała, a jedna nad drugą przystępując do jednania, aby
nic niemiała, ani gory ani faworu, i przekładania żadne.
go, a tem mniej od nieprzyjaciół jakiej przeszkody abo
niebezpieczeństwa, choć a latere w pomoc jednej stronie,
a drugiej w jakie ubliżenie i opresyją: jednakże pewie:
nem tego, że i to co się pisało do WM mego miłościwego
pana, przyjmie WM odemnie zwykłą łaską swoją, jako
w powinnego sprawie, w której te kilka niedziel pracu:
jąc, życzę aby nic WM ~~[illegible]~~ nie zawadzało do szczęśliwego
da li pan Bóg! skończenia podjętej sprawy. Z tem się
łasce WM mego miłościwego pana zalecam.

Dan u Zgorska 24. Januarii Anno 1610.

WM mego ~~[illegible]~~ miłościwego pana uprzejmy szwagier i sługa

[illegible]

Wojew. podlaski.

1. [illegible]

List okólny

Wojciecha Baranowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego dotyczący zaciągów wojennych Stanisława Stadnickiego.

=

Wojciech Baranowski z łaski bożej arcybiskup gnieźnieński, Legatus natus, Koronny prymas i pierwsze xiążę. Wszem w obec i każdemu z osobna JM panom senatorom dygnitarzom, urzędnikom i wszytkiemu rycerstwu województwa sandomierskiego. Przy zalecaniu modlitw i powolnych służb moich i winszowaniu zdrowia dobrego i wszech szczęśliwości, oznajmuję nie tylko za ogłoszeniem szkodliwych praktyk pod tę niebytność Króla JMci Pana naszego od Korony tej wieściami pospolitemi, ale też za oznajmieniem Króla JMci przez listy świeże do nas senatorów i przez rozesłane uniwersały z kancellaryjej Koronnej: iż nie płonna wiadomość ale z wielkich miejsc przestroga pewna jest, że pan wojewoda siedmiogrodzki Gabor Batory, będąc od niektórych osób tu z Polski wokowany, aby na dostojeństwo i panowanie Króla JMci i na wolność Stanów Koronnych nastąpił, licencyjej na to u cesarza tureckiego żądał, ludzie tak piesze jako i jezdne zbierać i kupić miał, którymi by gwałt Rzeczypospolitej naszej uczynić zamyślał;

w czém aczkolwiek pana wojewodę siedmiogrodzkiego przez pisanie obesłać i pewności rzeczy dochodzić z tej powinności, którą pod ten czas na mnie włożono, nie zaniechiwam, aby jednak niebezpieczeństwo z tej miary skoro jako na Rzeczpospolitą tę naszą nie nastąpiło i nieostrożnych nie chybiło: wołałem przed czasem niż po czasie tym uniwersałem WM moich miłościwych panów i braci obwieścić i ostrzedz, abyście tak wielkiej rzeczy lekce nie ważąc (gdyż de summa rerum agitur[1]) gotowymi byli, z sobą mocą złączywszy się do dania odporu gwałtowi, gdyby uchowaj Boże! do niego przyszło, kupiąc się do swych wojewód a w niebytności ich do starszych kasztelanów, i następując tam potężnie, gdzie tego czas a miejsce potrzeba być pokaże, a to czyniąc w on czas, aż za powziętem wiadomości pewnej ruszenia i obrócenia się ku nam wojsk i ludzi siedmiogrodzkich (na co ci, którym to należy, oko będą mieć pilnie) gdy znowu drugiemi uniwersałami przez mię bylibyście WM obwieszczeni i obesłani. Niewątpię, iż WM z miłości praw i swobód ojczystych krwią przodków naszych drogo nabytych, z miłości dostojeństwa Pańskiego i całości Rzeczypospolitej nie dacie w tej mierze na sobie nic schodzić; a na ten czas czułość i przestrogę tę moję wdzięcznie przyjmiecie, którą nie radbym nikogo temere[2] turbować,

1) o najważniejsze rzeczy tu chodzi. 2) lekkomyślnie.

gdyby wielkości niebezpieczeństwa straż odprawującemu milczeć a niegłaszać i na W.M. ~~[illegible]~~ zawołać dopuściła.

Z Krakowa d. 25. stycznia 1610.

Albertus Baranowski
arcybiskup gnieźnieński.

Instrukcyja

dana Stanisławowi Sułowskiemu [illegible] tynieckiemu
wysłanemu w poselstwie od senatorów do
Stanisława Stadnickiego i Jerzego Herburta
w Krakowie d. 25 Januarii 1610.

Po pozdrowieniu i zaleceniu służb życzliwych i powolnych ich ~~[illegible]~~ JM panów senatorów tu na ten czas zgromadzonych ustnie to JMci ~~[illegible]~~ ksiądz [illegible] przełoży panu Stadnickiemu:

Dawne pokorne ciche a teraz już głośniejsze o [illegible] rumory[1] nie tylko w powinności poczuwającego się dobrego senatora ale i każdego wolność miłującego człowieka zatrwożyć musiały. Z tąd że praesentes[2] tu ~~[illegible]~~ JM panowie senatorowie tem, co [illegible][*] ludzie, a ~~[illegible]~~ król JMć nas przestrzegać raczył, deliberacyją mieli, i z tej JMci ~~[illegible]~~ księdza [illegible] do osób nomienionych w pisaniu króla JMci [illegible] się ~~[illegible]~~ zdało.

Wielka to, że z wielkich miejsc i od przedniejszych na świecie monarchów [illegible] się i tego cesarza tureckiego król JMć przestrogi bierze, iż [illegible] Gabor Batory wojewoda siedmiogrodzki od niektórych osób na królestwo nasze wokowany być miał, ale większa że król JMć nie z [illegible] [illegible] ani inszych konjektur, lecz z pewności rzeczy komunikować to ~~[illegible]~~ panom senatorom raczył i aby temu [illegible] zabiegali złemu, żąda i upomina. Za takiemi tedy wiadomościami trudno nie rozumieć, aby tego, co z fundamentu wolności, która przedniejsza jest, ~~[illegible]~~ [illegible] zwierzchności i pokój domowy [illegible] by miało [illegible] kto nie miał, i dla tego w rzeczach szkodliwych lepiej za czasu ostrożnością, niż po czasie (strzeż Boże!) z stratą wszystkiego i upadkiem ojczyzny i Rzeczypospolitej grzeszyć.

O uniwersałach króla JM. wiadomość tu mieli ~~[illegible]~~ JM panowie sena=

---

1) pogłoski. 2) obecni *) napomykają

[...]rzeczy które (to uniwersały) nie tylko za wiadomością niebezpieczeństw ab extra,[3)] ale też ab intra[4)] spokoju domowego i nieważenia jako wierzchności, tak i praw pospolitych są wydane.

Pewna to bowiem, że Gabor Batory nie małe wojsko [illegible] mych i niemieckich w Węgrzech na zimę rozłożył, teraz je w gotowości; pewna że posłannikowie Żolski do niego i Węgier przyjeżdżali się często, (pewna że,) domowi jawne niebezpieczeństwo grozi, krew się bez przestanku leje pan Stadnicki Sabbatu, nad i ma leżajskie starostwo okupował;** pewna że dziesięć kościołów spustoszonych bydłem mieszkaniem są, domów szlacheckich pół siedmdziesiąt przez swawolnych ludzi wybranych; pewna i to że i niemu i przez nie każdy trzeciego i odległych owo nie przymieszali się do nieprzyjaźni ani z tą ani z ową stroną, też bieda dolęgła i dolega. Że tedy takowe rzeczy i gwałt na prawa koronne, nie jedno od Jego królewskiej mości uniwersałów z pod Smoleńska, ale i od samego pana Boga z nieba zemsty i kaźni czekają. Nie życzą JM panowie senatorowie, aby kto prawu JM pana Stadnickiego czynić gwałt miał ale aby też gwałtu na prawa koronne prowadzić i pokoju domowego wzruszać się nieważył zabiegać i starać się winni; w czem jeżeli kto nie wykroczył niech się sam osądzi. Aby extremis[5)] to leczono być miało, nie życzą JM panowie senatorowie, życzą raczej i upominają aby pan Stadnicki przeciwnemi postępkami opinią z siebie znosił i znieść tem gdy Sabbaty i Węgry i cudzoziemskie ludzie rozpuści, a więcej na pole JM do siebie ich nie będzie wabił: co aby ex nunc[6)] uczynił, senat to po JMci koniecznie mieć chce.

Kościoły sprofanowane jako też nabożeństwo w nich opatrzyć wolno komu to należy; czemu przekazy pan Stadnicki czynić nie ma i owszem za pobrane z nich ochędóstwa i apparaty satysfakcyją

3) zewnątrz 4) we wnątrz. ** zajął 5) statecznymi środkami. 6) zaraz

w czym powinien. Z starostwa leżajskiego aby ustąpił, i w niem[7] impedimentu żadnego temu, co mu na to prawo służy, nie czynił; gdyż okkupowanie starostwa tego zachodzi Królowi JMci. Rzeczypospolitej, która dziedziczem jest dóbr stołu Króla JMci prawem, to czynić może, a to też starostwa okupować chciał, który nie może, ani mu się godzi, przeciw jasnemu prawu takiego gwałtu Rzeczypospolitej czynić, która przez szkody (nie jest ani być może w całości zachowana). A że Król JMć pisać raczy, jakoby i folwarki starostwa sandomirskiego niszczone, po przedniejszych włościach leże składane i stacye wyciągane z rozkazania pana Stadnickiego być miały, (aby tego zaniechał, ukrzywdzonym szlachcicom i innym wielom z dostatków obnażonym szkody naprawił) upominają JM. panowie senatorowie, o co i w Krakowie przed pany senatory skargi przynoszone były; szlachcicom aby wolno i bezpiecznie w ziemiaństwie ich mieszkać dopuścił i w obeściu i gospodarstwie ich impedimentu nie czynił, prawem z każdym a nie violenter[8] się obchodząc; od spraw pewnych aby nikogo nie odstraszał, jako to w tem i do przysięgi drugich przymuszał; bezpieczny i wolny po drogach każdemu przejazd aby był. Upominają i w tem: aby złorzeczeństw, szpetnego wspominania z ujmą dobrej reputacyjej i honoru ludzi dobrych i uczciwych, w czem się każdy kochał, zaniechał; a ma-li co z kim, prawnie go niech natrzy, kauzy[9] swej słuszności nie furią ani maledictis,[10] ale jure, aequitate et innocentia[11] jawnie pokazując.

W tem tu JM. panów Senatorów zgromadzeniu JMć Ksiądz Arcybiskup gnieźnieński szczerej swój postępek w sprawie zatrzymania nieprzyjaźni Pana Stadnickiego z panem starostą leżajskim pokazał. W podziwieniu i u JM, że pan Stadnicki inaczej zamniemał, i niesłusznie JM do ludzi udaje;

7) ... utrudzenia. 8) przemocą. 9) sprawy. 10) złorzeczeństwami. 11) prawem słusznością i niewinnością.

sniegiem spraw swych albo wieszczem myśli cudzych nie może być księdza Arcybiskup, ani mu się godziło, ani to wokazyja jmci ani miejsce na którem jest rekwiruje.[12] Niewie i teraz jmci ani kiedy około Łowicza ludzie zbierać miał Pan Opaliński, ani też miał mimo chłopów robotnych, wybrańców wiele; któremu Łowicz od Włoszakowic przeszło mil czterdzieści. Tej zacnej z panem Opalińskim nieprzyjaźni, jako z sroika jakiego, że co wnutrzny nie koj i niebezpieczeństwo wzrusza, nochodzi: upominają jmć panowie Senatorowie pana Stadnickiego: aby praca i staraniem ludzi co się w stanowienie rozejmem tej nieprzyjaźni wdali nienogardzał a raczej jednania pomiarkowaniem nieprzyjaźń [illegible]. Dla to wszytko deklaracyjej na piśmie czekają i zatrzymaniem się z egzekucyją przeszłego sejmu konstytucyjej za uniwersałami króla jmci życzą; uznali bowiem jmć, że w tém wszytkiem jmć Pan Stadnicki chęt nym i powolnym się stawi, co do oświadczenia miłości i życzliwości Panu i obrony dostojeństwa jego co do całości ojczyzny i bezpieczeństwa nego jej, co do utrzymania pokoju pospolitego należy; ofiarują się, że radzi prośbę i przyczynę wniosą do króla jmci aby to, że ini [illegible], przejrzeć i z dobrotliwości swej pańskiej mimo się puścić raczył, a łaskę swą za okazyjami jemu pokazował. Caetera prudentiae et dexteritati[13] jmć Księża Opata porucza.

Wmowie do Pana Szczęsnego Herburta ad extremam[14] to przydać:

Przypomniawszy mu niedawny, gdy go z więzienia wypuszczono, ostrą królowi jmci przysięgę i skrypt, że ojczyźnie praktykami więcej szkodzić nie miał pod utraceniem czci i gardła, a przecie postanniki do Turek i do Węgier wysyłał ludzie na [illegible] zbierał i szturmem ich do bywał: z takowych jego postępków praktyk wzruszenia pokoju domowego i wprowadzenia gwałtu na prawa i wolności koronne domacać się każdy może oczywiście. Upomnieć i tego serio: aby podług przysięgi się zachował a opinią tę o sobie przeciwnemi postępkami simplici negativa[15] króla jmci Senatu i wszytkiej Rzeczypospolitej znosił.

12) w mowie. 13) Resztę roztropności i rozsądkowi. 14) w końcu. 15) Którebyśmy powstali zdanie.

[illegible]

Jaśnie wielmożny mój[1] miłościwy panie wojnicki!

Jeszcze w Mazowszu będąc za namową niektórych przyjaciół z osobliwie księdza prałata nakrzywnickiego, u którego trafiło się być JMci panu Stadnickiemu, udałem się był do księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego[2], wiedząc że et autoritate i z wielu sposobności mógł tę tam stronę do zgody przywodzić, ofiarując się JMci z drugiej strony także wiernie w tem JMci pomodz dla pokoju pospolitego, którego winniśmy wszyscy ochraniać i do niego się przyczyniać. Zaczem po częstych moich pismach i JMci do mnie, przyszło było do tego, że posłał mi był JMć pewne kondycyje, które by tej sprawie wstęp i dobry fundament uczynić miały. O których to kondycyjach gdy traktuję z panem Stadnickim, dano mu znać i kopije skądsi przysłano listów do niektórych panów senatorów, w których mianowano go, że zdradza ojczyznę, więc i uniwersałów, aby go starostowie imali jako perduellem[3], a jeśliby było potrzeba, żeby i pan wojewoda ruski[4] z wojskiem kwarcianem pomógł. Zaczem posłał mi te rzeczy i znacznie naraził, jakobym na jakiej zdradzie z nim traktował i jakobym go podtenczas prawie bawił w rzeczy tą ugodą: jakoż poszło coś było na to; zaczem i ja sam zaprawdę nie miałem za dobre JMci księdzu arcybiskupowi, że podtenczas prawie kiedy takowe o nim

[1] Hieronima Ossolińskiego. [2] [illegible] [3] [illegible] [4] [illegible]

listy i mandaty latały, on do mnie kondycyje posłał, i trak-
tować o nie kazał. Za czem zaniechaliśmy z obu stron
tych dalszych traktatów, bo i on za jakiś pod takowy
czas samotowki je być rozumiał, i ja na takowe szkodli-
we suspicyje zarabiać niechciałem, dawszy o tém znać
do Krakowa JMci ks. arcybiskupowi i expostulując,[5] że
mię miał JMci przestrzedz, wiedząc z jaką szczerością
gwoli pokojowi pospolitemu jam się był w tę sprawę
wdał. Jest tak żem i pana Stadnickiego list do siebie
pisany posłałem był JMci, by w nim widział to JMci,
że nietylko do JMci ale i do mnie obrażał się; a było
zaprawdę o co, gdyż o wszytko mu szło. Satisfecit[6] potym
nam JMć tém, że nam wierzyć kazał, iż go najpośledziej
ten list od (króla) JMci doszedł, i że o mandatach nie wie-
dział; zaczem niczego nieutajewając wywodził się JMć
że szczerze z nami szedł: jednak do samej zaczętej sprawy,
kazał czekać jakiegoś senatu krakowskiego rezolucyi.
Wyjeżdżając potym JMć z Krakowa, pisał mi, że tam ura-
dzono, aby dokonywał tego jednania z JMcią mym (miłościwym) pa-
nem, a przytym że (pana) Sułowskiego i z p. wielkorządcą
posyłają do (pana) Stadnickiego z pewnemi uradzonemi rze-
czami. Zaczem jużem tu stanął, ciesząc się z jednej stro-
ny, że mię JMć wolnym uczynił[7] tym tam senatus con-
sulto, z drugiej strony dziwując się, co to za nowa forma
consultandi de summa rerum reipublicae nostrae i senatus-
consulta[8] odprawowania z opuściwszy i wzgardziwszy innymi

5 uważając [illegible] na to. 6 Zadosyć uczynił. 7 [illegible] [illegible] 8 [illegible]
[illegible] spr[illegible] Rzeczypospolitej naszej i [illegible]

senatorami, których i Kró JMć nie zwykł zaniechiwać dosię-
gać przynamniej listami in deliberationibus publicis[9], śmie-
jąc się zatym sam w sobie, w bojaźni, żeby to ludzi nie
uraziło i Rzeczpospolitą nie ukłopotało i czasu swego
nieutrudniło. Ale o tem więcej dyskurować nie chcę; proszę
tylko PP. Boga o pokój i o fortunne powodzenie Króla JMci.
Życzę i w tej sprawie, abyście WM uspokoili Rzeczpospo-
litą; ale jako słyszę, PP. Sułowskiego poselstwo nie kwadr-
ruje się z intencyją WM mego miłościwego pana. Ja życzę, widzi pan
Bóg mój! i piszę do PP. Stadnickiego, aby się niczem nie
skandalizował i niedał na sobie naprowować prawa i
exorbitancyj senatorskich, by też i w nawiętszej swej
niewinności; ale żeby ufał WM ludziom wielkim.
Tom chciał tak szeroko WM memu miłościwemu panu wypisać,
abyś WM mój miłościwy pan informowawszy się, naczem mój
zaciąg stanął i jako się prowadził, swój tym lepiej
mógł dyrygować i to co memu przeszkadzało, zno-
sić, zwłaszcza żeś WM świadom wszytkiego i tych
tam spraw krakowskich i intencyj JMci księdza arcybisku-
pa gnieźnieńskiego i tamtej strony, jako z tąd możesz
postępować WM mój miłościwy pan z panem Stadnickim, i
jak kogo ubezpieczać masz i animować, tak strony
tych senatusconsultów krakowskich, jako i strony
tamtej przeciwnej, od której on ukazuje, że i Konsty-
tucyja tak srogą ubezpieczyć się niemógł. Posyłam też

9, w naradach publicznych

WM memu ~~xx~~ [miłościwemu] panu i te kondycyje, które mi był posłał

JMć. ~~xx~~ [ks.] arcybiskup. Racz że WM mój ~~xx~~ [miłościwy] pan znieść

się z JMć ~~xx~~ panem Stadnickim, lubo jest barzo żałości=

wy z tego tam zjazdu krakowskiego; jako też WM wier-

nie pomogę a latere, a gdy się WM z nim zniesiesz.

i utrzesz te kondycyje, łatwie wedle tego będzie pisać.

Z tym się łasce WM mego ~~x~~ [miłościwego] pana pilnie zalecam.

Dan w Zgorsku 5. Febr. 1610.

WM mego ~~xx~~ [miłościwego] pana uprzejmy szwagier i sługa dawny

[illegible]

Wojewoda podlaski.

List
Stanisława Stadnickiego (?) do Króla Zygmunta III.

Najjaśniejszy miłościwy królu, panie mój miłościwy!

Żalu, który raz wraz dostaje się mnie słudze i wiernemu poddanemu Waszej Królewskiej Mości od nieprzyjaciela domowego nie obcego nie tylko sarkać, ale i już wołać przychodzi; ten bowiem prawa, dostojeństwo Waszej Królewskiej Mości i pokój pospolity we mnie wzrusza. Dziwną i przeciwną rzecz widzieć, iż odnieść Waszej Królewskiej Mości i zabieżeć jej nie mogą; co gorzej, mnie uszkodzonego winują, stawią, odnoszą, niełaskę Waszej Królewskiej Mości jednają. Sam tylko Pan Bóg cudownie a łaskawie w nawiedzeniu albo doświadczeniu mnie wspiera, że nieprzyjaciel moją substancyą zniósłszy mieczem, ogniem, et minus[1] przez prochy i czary, stratagematibus[2] samemu zdrowiu szkodzić nie mógł. Zatem oto per submissas personas[3] następuje na sławę, którą odniesieniem i podaniem mnie w niełaskę Waszej Królewskiej Mości waliąc z innymi na pierwszy nadając podobieństwo, jakobym z obcymi miał na zgubę ojczysta porozumiewać się. Zachował Pan Bóg w domu mym takiej przeraźliwej w honor, że zniewagi — zachowaj Boże! abym ja Panu memu tak wiele lat służąc, miał tym ostatek skłonnego w grób wieku per extrema[4] prowadzić. Nie uciesz się nieprzyjaciel, jeżli to co skrycie udał za mandatem Waszej Królewskiej Mości ogłosi, o co Waszą Królewską Mość Pana mego proszę, żeby głosił i dowodził na przyszłym da li Pan Bóg za zwróceniem się Waszej Królewskiej Mości sejmie. Doznać zatem Wasza Król. Mść będziesz raczył, że to invidia[5] broi, przez którą młodzika na mię zemknięto[6] w Krakowie pod ramieniem Waszej Królewskiej Mości, żem mu przez zdradę swych ustąpić musiał.

---

1) [illegible] 2) zdradami wojennemi. 3) przez podłe osoby. 4) ostatecznościami. 5) nienawiść. 6) [illegible]

Tryumfowano znowu, gdy w sądzie silić się o czem chciał jakoby to nowe zwycięstwo. Z Krakowa wypuszczono na sejm o rozpuszczenie służebnych z obu stron. W tem i we wszem, jako to powinność niosła, oświadczyłem powolność moją z mandatu Waszej Królewskiej Mości, i na sejm stawiłem się znowu, do nóg Waszej Królewskiej Mości upadłem, jenać się miałem i konstytucyjom dosyć czyniąc, na odjeździe Waszej Królewskiej Mości ludzie rozpuściłem, z domownikami tylko zostawszy. To postrzegłszy nieprzyjaciel (albo ci co go nadymali) przyjął służebnych niemało na mię i w Leżajsku ich zakrył. Tom gdy postrzegł, słałem do pana starosty przemyskiego[7] do pana sanockiego[8] i do pana Jana[9] JM pana brata swojej, potym JM pana Pawła Zieleńskiego. Na ostatek pisałem panu podstarościemu przemyskiemu, żeby według konstytucyjej powiatom to ogłosił, temu co zachodzi zabiegał, albo przynamniej Opalińskiego od przedsięwzięcia odwiódł przez napominanie: /w żart to JM obrócił. Zatem oni nastawszy (poddane mi starostwa leżajskiego na moje wioski wierzyli, na lili ręce nogi poddanym mym obcinali, rondowali, zabijali; czem wzruszony będąc domowniki tylko moje za nimi posłać musiałem. Druga: dano mi wiedzenie, że jawnie ludzie zbiera konne i piesze, pieniądze daje i do mnie zmierza; słałem znowu do pana starosty przemyskiego i pisałem do wielu JM panów senatorów, mianowicie do JMści księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego, dając o tem znać: iż mam przestrogę, że Opaliński ludzie na mię zbiera, prosząc aby temu co zachodzi, jako Prymas pod niebytnością Waszej Królewskiej Mości zabie-

7) Adama Stadnickiego. 8) Marcina Stadnickiego kasztelana sanockiego
9) Jana Stadnickiego starosty nowomiejskiego.

gał. Odpisał mi JMć: że o zamyśleniu niepokoju ze mną Opalińskiego żadnej wiadomości nie miał, więc o zbieraniu ludu nie słychał, tylko o tém, którem ja był za pierwszém nastaniem za Opalińskiego ludzmi (cechów) najezdnikami i grunt(ownikami) mymi, iż to tylko koni nagromił(li, postał). Ja o tem wiedzieć niechcę, że mój nieprzyjaciel blisko będąc Łowicza, zebrał na mnie służebnych niemało i insze pod chorągwiami wysłał do Łańcuta. Za nastąpieniem ich, niemając się z kim bronić, musiałem z domu swego z dziećmi swemi uchodzić; Zaczém zwątpiwszy o ratunku pana starosty, pisałem do JM panów senatorów do Proszowic i do Opatowa na sejmiki, uskarżając się na najazd nieprzyjaciela mego i na pana starostę przemyskiego (który na to przez szpary natrzał) prosząc o radę i o ratunek. JM panowie Senatorowie i JM panowie bracia z sejmiku proszowskiego wysłali posły swe do pana starosty przemyskiego; które poselstwo on zniewarzył. Po tém pisaniu mojem do Wiśni na sejmik deputacki jachałem; zaś mię znowu nalazł Opaliński, z domu mię mego wygnał; Panom starostom przekładałem; pana starostę przemyskiego aby dosyć czynił sejmikowi (na swawolnych, gdy Opaliński z rozciągnionemi chorągwiami i piechotą naszedł na mię, prosiłem żeby mi pozwolono co ludzi na obronę przyjąć. Prosili o toż pana starosty JM panowie Senatorowie, aby rycerstwo Opalińskiego napominał, posły do nich wozny mianował ich, a jeśliby nieodstąpili przedsięwzięcia swego, na nie się ruszyć chciał; co i konkludowali onego dnia: ale nazajutrz rozpruł to pan starosta i odjachał. Zaczém po trzeci kroć

znowu spustoszyli i splondrowali moje dobra, za którem przyszło
w żalu, gdy ratunku od przełożonych mieć nie mogłem, na wyrok
boski rzeczy w uszanowaniu musić. co gdy pan Bóg wedle woli swej pokazał,
znam się, że to nie z ludźmi cudzoziemskimi jako udają, ale przez włas
ne poddane moje opatrzył, aby z zakrytych szańców, jeżeli się
na tylko grunty moje z nimi co w szkodę cokolwiek dóbr mych i zdrowia, jako zwykł
nieprzyjaciel, nie czynił. Szkód żadnych Waszej Królewskiej Mości poddani
odemnie nie mają, ani o nie Waszej Królewskiej Mości Panu memu skar
żyć nie mogą; ja miałbym co na nie skarżyć, że pierwszą furią
zamek mój (wybrawszy depozyt) z starostą swym spalili
miasto i wsi wszytkie spustoszyli, znowu po dwa kroć, gdy
na mię nasyłał, domy moich poddanych plondrowali i palili
i wiele ich pozabijali. Jednak za to, będąc w ręku mym, zda
wam się być wolny karania i czekam obietnice Waszej Królewskiej Mości,
gdy sprawiedliwości z ramienia Waszej Królewskiej Mości mam mieć.
Proszę uniżenie żeby Wasza Król. Mći Pan mój żal mój krwa
wy uważyć, mnie najniższego sługę swego w łasce pańskiej
zostawić i pewne osoby do inkwizycyjej zesłać raczył; jeżli inaczej
niżli piszę, te najazdy na mię za odjechaniem Waszej
Królewskiej Mości działy się, abo jeżlim miał na granicy Sabbaty
Kunę, więc jeżlim ludzie i pułki pod rozciągnionemi chorąg-
wiami w szkodę pospolitego pokoju wiódł, raczy pewnie
sprawę Waszej Królewskiej Mości, że nieprzyjaciele moi, których
sama invidia na mię podesłała, płonną wreszcie mieli. Nie despe-
rowałem Panu Bogu bądź chwała! o łasce bożej nade mną
i o łasce Waszej Królewskiej Mości Pana mego miłościwego, abym w
extrema brnąć, i potomstwo me miłe jako i sławę ich w dobrym 10)

---

10) wojsko węgierskie.

domu końca miał dziecięń Pan Bóg pobłogosławi, że Wasza Królewska
Mości Pan mój, pomoc w ukojeniu żalu mego i szkód dawszy,
tych ludzi znać, a mnie wskazać będziesz raczył w zwyczaj-
nem mnie rzemieśle posługę z swą stratą, iż za szanowaniem
mem zawistni dawać będą żal noty kając. Uniżoności posług
moich w powolności poddaństwa mego i wiary mej po-
winnej pod nogi majestatu Waszej Królewskiej Mości Pana mego mi-
łościwego kładę.

Dan d. 14 Februarii Anno 1610.

Waszej Królewskiej Mości Pana mego miłościwego wier-
nie powolny sługa

Stanisław Stadnicki ze Żmigroda
Starosta zygwultski.

Odpowiedź
Zygmunta III Króla polskiego
na list Stanisława Stadnickiego dyabła.

=

Zygmunt III z łaski bożej król polski, wielkie księże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantski, szwedzki, gotski, wandalski dziedziczny król etc.

Urodzony wiernie nam miły. Za przyjmuszeniem wierności twej do łaski naszej i pomnem onej wiary i życzliwości twej ku nam oświadczeniem łośmy sobie po wierności twojej obiecowali, z czém się nam przez pisanie twe ponowia. dasz. Iż jednak inaksze wiadomości i częste skargi wielu ludzi ukrzywdzonych i poszkodzonych, przez co się wielka pokoju pospolitego dzieje turbacya, ale i o zamysłach wierności twojej nowych, ojczyznie i dostojeństwu naszemu szkodliwych, przestrogi poważne nas dochodzą: wątpliwość nam w mniemaniu naszem wszytko o wierności twojej czynić musiało; czemu rozumiemy i pod ten odjazd nasz przez środki prawem pospolitem ukazane zabiegać mieli; których władzy obrony uciśnionych, rząd domowy, dozór pokoju pospolitego i bezpieczeństwo Rzeczypospolitej w niebytności naszej poruczyliśmy, i których prawo pospolite podało; dla czego jednak i my sami lubo w takiej odległości pilne oko mamy i mieć dalej będziem. Przystojna bowiem i powinna rzecz jest, aby każdy spokojny syn ojczyzny, na prawo się oglądając nie tylko się z niego radował, ale kontentując się tém, powszechnego Rzeczypospolitej jako najbarziej ochraniał, i cierpliwość obserwacyjej swej ku niemu (lubo też i w prywatnych uraz:

kach swych) do czasu słusznego rzeczą a nie słowy oświadczał — że każdemu na czasie swym sprawiedliwość przynosi. Dziwniej nas dochodzi: iż ty Wierność twoja podług upodobania swego rząd u starostwie leżajskiem z wielkiem, jako sprawę mamy, poddanych tamtecznych uciążeniem i niszczeniem dochodów i włości, prowadzisz, nie mając do niego, ani mogąc mieć żadnego prawa. — Dzierżawa ta zachwiała się barzo, która podległa (salvo jure moderni possesoris[1]) oprawie Królowej JMci małżonki naszej; zaczem nikt inszy niemoże tam sobie żadnej inszej słusznej przywłaszczać władzy. Dla tego napominamy Wierność twą, abyś z tych miar powinność swoją poczuwszy, tego na potem zaniechał, że zwierzchność naszą dalej urażać, ludzi gorszyć i pokój pospolity wzruszać, (by mogło, bez wymowy) czyniąc to dla łaski naszej i powinności swej. Życzymyć zatem Wierności twej dobrego zdrowia od Pana Boga.

Dan w obozie pod Smoleńskiem, dnia 18 lutego. roku pańskiego 1610; panowania królestw naszych polskiego 23, szwedzkiego 16.

Sigismundus Rex.

---

1) zostawiając przy prawach swych teraźniejszego dzierżawcę.

Pismo
Stanisława Stadnickiego diabła
do Senatorow na Konwokacyi zebranych
r. 1610

145

Doszło mię to, że ludzie źli Pana Boga się nie bojący i ci, którzy staw-
nego Rzeczypospolitej nic nie życzą, przedsięwzięcie Jego Królewskiej Mości moskiewskie chcąc
przerwać, a mnie przytem ohydzić i na sławie mojej uszczypać, udali
do Króla Jego Mości: abym ja jakieś wojsko na pograniczu węgiers-
kiem miał skupione, chcąc w szkodę Rzeczypospolitej i wyjmę prawa
naszego pospolitego Batorego Gabora na królestwo polskie wsa-
dzić; co jako to podobna rzecz, jednemu szlachcicowi najprzedniej-
szej klejnot wolności wszytkim chcieć wydrzeć i sobie go uzur-
pować? A to widzę przecię, iż tym niecnotliwym ludziom powiodło
się w tem, że im Król Jego Mość wiarę dał, abym ja miał takie za-
mysły mieć; co każdy nie tylko baczny ale i najprostszy obaczyć
może (każdy bowiem, gdy na gościńcu mieszkam, snadno się dowie
jako w domku swym siedzę) jeśliż ci zdrajcy poczciwości mo-
jej i zdrowia mego słusznie mię tak udali? Powienem tego, że
[illegible] mym miłościwym Panom wiadomo, jako po odjeździe
króla Jego Mości na ekspedycyją moskiewską po dwa kroć mię nieprzy-
jaciel z małą czeladzią zastał, a Namrzód Kuraczkowskiego nieja-
kiego z niemałą łotrowstwa kupą nasłał, majętności moje plon-
drować. Słałem do pana starosty przemyskiego Jego Mości Pana
kasztelana sanockiego brata mego po trzecie i napominając przez
pana Zieleńskiego Pawła powinnego mego, wkładając to
nań, aby według konstytucyjej nowej na tym sejmie uczynio-
nej o swawolnych exekucyją czynił: niechciał się tego i pal-
cem tknąć; o czem zeznanie jest Jego Mości panów niektórych, które [illegible]
zeszły, w ziemskich księgach przemyskich. Potem pisałem do Pana

podstarościego przemyskiego, powinnego mego (którego listu mego
kopiję WM mym miłościwym Panom posyłam), co wszyderst-
wo pan starosta z panem podstarościm obrócili; musiałem
sam tylko z domową czeladzią odejmować[1] się jako mogłem. Dałem
o tém znać, co mi się działo tak od pana starosty, jako i od
nieprzyjaciela mego, wielom JM panom Senatorom, między in-
szemi JM księżu Arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, jako pierwszemu
senatorowi oznajmując mu, iż znowu nieprzyjaciel gotuje się
najeżdżać mię. JM Ksiądz Arcybiskup, którego mam list, odpisał
mi: że o zamyśle do nieprzyjaźni Gralińskiego ze mną żadnéj
wiadomości nie miał i więc że niewiedział o takowém zbieraniu
ludzi bliżéj Łowicza. Boleć mi na to przyszło;
bo ubezpieczony będąc, iż nieprzyjaciel wielką siłą nie nastąpi,
nie miałem jedno trochę czeladki mojej domowej. Musiałem z domu
swego z żoną i z dziećmi swymi ustępować; gdyż nieprzyjaciel
chorągwiami jezdnych i pieszych nastał na mię; wszytko to co się
już było potrosze zgromadziło na żywność sobie, nieprzyjaciel spien-
drował. O tém posłyszawszy, dawałem znać panu staros-
cie przemyskiemu, który jako pierwej tak i teraz na to nic nie dbał i
nieprzyjacielowi memu według powinności odporu dać nie chciał.
Zdesperowawszy już o ratunku pana starosty, wygnany będąc od
nieprzyjaciołów z majętności mojéj, z Sanoka pisałem do Proszowic
na sejmik do JM panów Senatorów i do JM panów braci także
do Bratowa uskarżając się, o radę i o ratunek prosząc, więc i o na-
pomnienie pana starosty przemyskiego, aby według konstytucyi
exekucyją czynił i ratunek mi dał, by byli też i posłowie z Proszowic do
niego lecz zniewazyli to. Iż wyjachał sejmik wiszniski Gralińskiemu, który

---

1) bronić.

był podstarościm na Leżajsku, dano znać z Przemyśla, że na sejmik jadę w małym poczcie, bom nie miał i dwudziestu koni sług, który to Grabiński zaraz biegł do rotmistrzów Leżeńskiego, Walickiego i Cieszkowskiego dawając im znać o mnie, którzy nabrawszy u chłopów koni w Leżajsku i wsadzawszy hajduków na nie szli za mną w pogonią aż pod Wisznię. Sam żem krzywdę swoję włożył na JM. pany senatory, i na Ich JM. braty województwa ruskiego w kole sejmikowym. Obiecali to JMci i ujęli się za mną, mścić się pisząc, przeciwko nim obiecali, posły swe naznaczyli do nich pana Dunikowskiego i pana Czuryłła, co wszytko nań starosta przemyski (nie imieniem Stadnicki, ale rzeczą Opalińskiemu bratu) rozerwał, i nie tylko sam według powinności swej jeźli nie braterskiej, tedy urzędu swego, ratunku mi nie dał, ale i postanowienie sejmiku anihilował.[2] Nieprzyjacielscy ludzie skoro się dowiedzieli o tém, że zgoda była wszytkiego województwa ruskiego mnie ratunek dać przeciwko nim, ustąpili zaraz z Wiśni, nie kusili się o mnie. Ja widząc, że już nie lza, jeno Pana Boga wziąwszy na pomoc i sobie radzić, protestowałem się także w Wiśni przed JM. pany senatory i przed wszytkiem rycerstwem: że gdy pan starosta nie chce mię bronić według konstytucyi, starać się o to będę, żebym się sam bronił, i przyczyniwszy sobie trochę czeladzi musiałem się nieprzyjaciołom ognać; którą to protestacyą wwiodłem do akt grodzkich. Nieprzyjaciele moi udając Króla JMci chcąc oderwać od przedsięwzięcia, jakom wyżej pisał, Jego Królewskiej Mości opisali mię fałszywie. Powiodło się im, że Król JMć wiarę pisaniom ich płonnym dał, listu

2) unieważnił.

taki i uniwersały (których kopie ~~[illegible]~~ mym m[iłościwym] panom ~~[illegible]~~ posyłam) rozesłać raczył. Zaiste[3)] nie zarobił na taką nie[łaskę], bronią a prawdą w kandorze[4)] wszytkiem ja w pokoju ojczyzny, i ojczyźnie i wolnym panom mym się zalecać; ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ przeciwne sumnieniu rzeczy (pod... nie by też i Acheronta moverent[5)], nie potłumią mię, gdy dar Boży nie zechce któremu moja krzywda nie tajna. Nie tracę serca ani desperuję i desperować za doświadczeniem bożem ... nieba ni ... abym co przeciwnego ~~[illegible]~~ mej niewinności (odnieść miał), non praevalebunt portae inferi[6)], z których te stratagemata (o pomocą[7)]) ... zmowie ... twości ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ w ciału i ... mej, nie w ... , ani u Gaborą, ale na trybunale ~~[illegible]~~ prawem ~~[illegible]~~ starać się nie przestanę.

Stanisław Stadnicki
Starosta zygwultski.

---

3) Zaiste żem. 4) szczerości. 5) piekło wzruszyły. 6) nie przemogą bramy piekielne. 7) zdrady.

Kondycyje ~~[illegible]~~

[illegible] do rozejmu między [illegible]

a [illegible] Opalińskim

[illegible] Baranowskiego [illegible]

przedstawione

[illegible]

Pierwsza: Aby był rozejm na piśmie warowny, szczery bez samołówki, żeby przed rozejmem nie działo się ani tej ani owej stronie: coby honor, zdrowie i majętność obrażać miało. W czem kaucyi potrzeba.

Druga: Żeby ten rozejm był podpisany nie tylko od stron ale i od przyjaciół, po dwu z każdej strony, po jednym z Wielkiej Polski, a po drugim z Małej Polski: aże-by pan Opaliński obierał przyjacioły pa. Stadnickiemu, a pan Stadnicki panu Opalińskiemu; i zaraz pan Opaliński mianuje dwóch panu Stadnickiemu przyjaciół: z Wielkiej Polski pana bydgoskiego, a z Małej Polski pa. wojewodę podlaskiego.

Trzecia: Aby wysadzili po dwóch przyjaciół z każdej strony na miejsce i na czas, jako się zezwolą.

Czwarta: Aby ex nunc deputowała każda strona po jednemu przyjacielowi, w gospodarstwie biegłych także w ruskich krajach obywatelów na rewizyją i likwidacyją szkód wszytkich, które oboja strona mieć się mieni po wstąpieniu w takową nieprzyjaźń. Ci aby wszytko pisali

1, ~~[illegible]~~ zaraz

specifice[2] i do jednaczów przynieśli: skądby snadniej sprawić się mogło kto, jakie i jako wielkie szkody ma.

Piąta: Aby pan starosta leżajski i z małżonką swą nie tylko haereditariis bonis[3], ale i regalibus spoliatus[4], był ante omnia restitutus[5], i tam aby w gospodarstwie impedimentu[6] nie miał.

---

2) [illegible] 3) [illegible] 4) [illegible]
5) [illegible] 6) [illegible] szkody.

Rozejm

między Stanisławem Stadnickim z Łukaszem Opalińskim.

Za pilnem staraniem i pracą Jaśnie Wielmożnych JM Księdza Arcybiskupa gnieźnieńskiego JMci i pana wojewody podlaskiego i JMci pana wojnickiego stał się rozejm między JM pany Stanisławem ze Żmigroda Stadnickim starostą zygwultowskim z jednej strony a JM panem Łukaszem ze Bnina Opalińskim starostą łęczyckim z drugiej strony; którzy to ich mci przerzeczeni rozjemcy użaliwszy się tak wielkich zaciągów i rozlania krwie stan i pokój nie lada jako się wzrusza, przywiedli do tego JM strony przerzeczone, aby te rzeczy wszytkie, które między JM zachodziły i tak ostre nieprzyjaźni czyniły, puścili na rozsądek spólny: co aby tem sposobniej i porządnie odprawić się mogło, te osobliwie warunki do tego rozejmu potrzebne być upatrują, a tym rozejmem strony obiedwie sobie warują. Naprzód że do JM rozjemców przerzeczonych wysadzić mają strony przerzeczone po dwu przyjaciół; którzy JM panowie przyjaciele wysadzeni mają się zjachać do Wiślicy na wtorek po niedzieli białej, w którym też czasie zjachawszy się JM strony mianowane mają się stawić w poczcie nawięcej sta człeka, inkludując w to wszytkę czeladź tak rzędną jako i pieszą JMci pan Stadnicki do Żabna a JMci pan Opaliński do Kalmierza; a w tych swych stanowiskach przerzeczonych mają się zachować spokojnie i nie ruszać się, ani ludzi wysyłać, jedno za wiadomością JM

..h rozejmców jako i przyjaciół wysadzonych. A iż w tych zaciągach stron przerzeczonych przyczyny są dosyć jawne i przerzeczone, tedy niewiedząc JMM potrzeby, aby do przekładania miały się strony zjeżdżać do Wiślicy oprócz tego jeżliby strony chciały co przypomnieć i powtorzyć: tedy to wolno będzie uczynić przez pismo uczciwie i niedotkliwie bądź przez przyjaciele. Dlatego przyjmując JMM panów rozejmców trzeba aby żadna okazyja nie zostawała nie tylko stronom samym ale też i sługom: przeto zda się JMM aby pod ten czas rozejmowy JM pan starosta leżajski nie następował na bliskie sąsiedztwo JM pana starosty zygmuntskiego ale żeby gwoli gospodarstwa podał starostwo leżajskie temu, na którego ostoi JMM zgoda. Czas rozejmu naznaczają JMM taki: że począć się ma od srodopostnej niedziele, a kończyć się ma do św. Jana Chrzciciela, w którym to rozejmie obiecali nam i ubespieczyli nas JMM obie strony pokój z sobą zadzierżeć przez ten wszystek czas, i spokojnie się zachować, żadnej przyczyny jeden drugiemu nieczyniąc ani przez się, ani przez przyjacioły ani przez sługi swe tak do zgody jako i do swobody, jeden drugiemu w osobach swoich sługom i poddanym żadnej tak jawnej jako i skrytej najazd ki nieczyniąc ale we wszytkiem przez ten wyżej opisany czas a mianowany bezpiecznie i przystojnie się zachować. Na to i na wszytkie punkta rozejmu tego użyli JM panowie wojewody podlaskiego z JM panem bydgoskim za JM panem Stadnickim, a za JM p. Chalińskim JM pana Przyjemskiego kasztelana gnieźnieńskiego i JM pana Łaszczyńskiego kasztelana wiślickiego. A jeśli strzeż panie Boże nie pobłogosławił by Pan Bóg prace JM panów rozejmców i przyjacioł spolnych żeby do zgody stron przeciwnych nie mogli przywieść: tedy i to jako namocniej warują, aby strony spokojnie rozjachały się i do czasu skończenia rozejmowego naznaczonego, to jest do dnia świętego Jana Chrzciciela w tymże pokoju bezpieczności rozejmu tego

zachowały się, prawem tylko kontentując się; to przytem warując,
iż jeżeliby JMć Xiądz Arcybiskup jako odległy i zatrudniony przy
bycie do Wiślicy na czas rozejmowy nie mógł, tedy to Ich rozejmu
rozwodzić nie ma ale Xiężą drudzy personaliter cum plenaria
facultate non abstinente absentia JM odprawować mają, ciągając jednak jako będą mogli naspasobniej consilium et authoritatem JM
Xiężą. A dla pewności spólnego pozwolenia JM Xiężą stron mieniowych z sobą pozwolili dobrowolnie zakładu na stronę, która
by dosyć uczynić niechciała umówionym kondycyjom tam in toto
quam in parte, zakład sto tysięcy czerwonych złotych; który to
zakład strona stronie za niedosyć uczynienie przepadać, obowiązali się cnotliwemi dobremi słowy szlacheckiemi, którego gdzie
by strona tego tym kondycyjom wyżej wymienionym dosyć nie
uczyniła, na rękojmi jego dochodzić mają.

Dan na Wiśniczu d. 25 Februarii Anno Domini 1610.

Stanisław ze Śmigrowa Stadnicki
ze Żmigrowa Starosta zygwultski:

Łukasz ze Opalina Opaliński
Starosta uzdzki:

---

1 wolnie i z zupełną mocą bez zwłoki z powodu niebytności. 2 rady i
powagi. 3 w całości jako też i w części.

[illegible] camissij zo

Zmigroda W. hetspria

=

Jaśnie wielmożny miłościwy panie wojnicki, mój wielce miłościwy panie!

List WMci mego ~~M.~~ [miłościwego] pana doszedł mię 15 Martii, z którego jako dawny dobry affekt przeciwko domowi memu, tak i w tym obmyślawaniu uspokojenia brata mego, nieustającą pracę, przy szczeréj chęci WMci mego ~~M.~~ [miłościwego] pana uznawam, za co WMci memu ~~M.~~ [miłościwemu] panu swém i wszytkiego domu mego imieniem dziękuję, życząc, aby nic tak żałosnego na zacny dom WMci nieprzychodziło; a to wszytko powolnością służb naszych jesteśmy gotowi oddawać WMci memu ~~M.~~ [miłościwemu] panu. A jako zawżdy brat mój krzywdy swe i żale pod rozsądek przyjacielski dawał, i onemu w tym wszytkim zasięgu swym podległym być chciał, tak i teraz trwa w tym statecznie i poważając sobie wielce staranie to, jako JMci ~~M.~~ [księdza] arcybiskupa gnieźnieńskiego, tak i WMci, ludzi wielkich i zacnych, krzywdy swe przeszłe i na każdy dzień rostące, gotów jest położyć pod rozsądek WMciów moich ~~M.~~ [miłościwych] panów. Lecz dla samej krótkości czasu, a odległości miejsc, osób tych których WMć do tego aktu potrzebujecie, niewiem jakoby do tego tak prędko przyść się mogło: gdyż przez te dwie niedzieli ani do przesyłania listów, ani do porozumienia się z ~~KMciami~~ [JMciami] pany przyjacioły, a mianowicie z JMcią ~~M.~~ [księdzem] arcybiskupem, którému tego raz poz-

[illegible]zwoliwszy, umykać się nie godzi, aby zaś sobie tego za obrazę nie brał, lub by i o kondycyjach rozejmowych dosyć kontrowersyj się nalazło, czasu nie stanie. Bo nie tak pożno, ale z [illegible] konwokacyi zaraz tejśmy rezolucyi od WMci mego mściwego pana czekali; miasto której widzieliśmy list do JMci pana wojewody podlaskiego pisany, którym strona przeciwna dawała znać, że o tem jednaniu myśleć nie chciała, zaczym i my też tego odbieżawszy, na obronę prawa gotowaliśmy się, niespodziewając się już kończenia tych traktatów. Lecz że je WMć mój miłościwy pan ponawiasz staraniem swém, tedy ja w tej krótkości czasu nie rozumiem miejsca i czasu sposobniejszego, jako Trybunał przyszły lubelski, gdzie i przyjaciela łacniej zasiądz się będzie mogło. Będzieli tedy wola WMci mego miłościwego pana to tak chcieć mieć, a strona też przeciwna da się do tego nachylić: tedy i ja starać się będę, aby w sprawie tej strony brata mego, ninaczém nie schodziło, i zaraz w tem do JMci księdza arcybiskupa i do innych JchMciów dla porozumienia się posyłam. Rozumiem że każdy baczny krótkość czasu i odległość miejsca uważywszy, z pomknienia czasu tego żadnej tergiwersaty[1] bratu memu nie przypisze, który jako w [illegible] sprawie tak i w tej, starożytną polską drogą idzie i dalej iść chce. Zalecam się przytym łasce WMci mego miłościwego pana

Z Poznania 16. Marca 1610.

WM mego młościwego pana uprzejmie powolny przyjaciel i sługa

And. Opaliński
Episc. Posnan.

---

1) chęci do ociągania się

List Łukasza Opalińskiego starosty leżajskiego do Sebastiana Lubomirskiego.

=

Jaśnie wielmożny miłościwy Panie Wojnicki, mój wielce mściwy Panie i szwagrze!

Służby moje zalecam pilnie w łaskę WM mego miłościwego pana. Raz poznaną chęć i łaskę WM mego miłościwego pana przeciwko sobie niemniej i z tąd nieodmiennie uznawam, że w pożałowaniu zaciągu mego a uspokojeniu mojem przemyśliwać raczysz, za co pilnie dziękuję WM memu miłościwemu panu gotowym się ofiarując do wszelakiej posługi WM mego miłościwego pana. W tej swej niewinności i niewypowiedzianych krzywdach i szkodach, które od nieprzyjaciela mego odnoszę, jako mię każdy zawżdy do rozsądku przyjacielskiego łacnym i powolnym najdował, tak i za tem staraniem WM mego miłościwego pana, choć co raz szkody większe i omieszkania w pożytkach i okrucieństwa nad poddanemi swymi ponoszę, podać to pod rozsądek przyjacielski nie odmawiałbym a tem chętniej WM mego miłościwego pana, który często na spustoszenie majętności małżonki mojej, wyłupione kościoły, zniewazone sakramenta, okrucieństwa, zubożenia, chudzin uskarżenia poddanych moich i na ztłumienie mnie z wysługi

ojca mego i z wysługi mojej natrzać raczysz; by nie sama
ścisłość czasu przez którą przyjaciela tak prędko dosiądz
choć i w samym rozejmie było by się na co dobrze rozmyś
lić) rzecz jest niepodobna. Pewienem, że WM ~~WM~~ moj miłościwy (pan
to wszytko uważywszy, winy tej na mnie, abym temu prze:
czyć miał, wkładać nie będziesz, porachowawszy czas
i odległość miejsca; ale raczej moim ~~Ł~~ miłościwym panem
będziesz raczył być, ~~k~~ do którego łaski powtóre się jako
najpilniej z służbami mojemi pilnie oddawam

Z Poznania 16. Martii 1610.

WM mego ~~Ł~~ miłościwego pana uprzejmy szwagier i
sługa

Łukasz Opaleński
star: leż~~y~~ajski m. p.

[illegible]
[illegible]

Listy Łukasza Opalenskiego marszałka wielkiego koronnego
i Stanisława [illegible] z [illegible] powinszow. dziećiu w
nieprzyjaznej ab utrzymane do siebie pisane.

List Jego Mści Pana Wojewody Podolskiego do
Łanckiego (Rękop. Chołtz. 645)

117

list cesarza do Kromera p. 99

~~list Kromera do Stefana 15[illegible] p. 158~~

~~list do [illegible]~~ p. [illegible]

list [illegible] do Kromera o [illegible] 167.

[illegible] w Wenecji 169, 170 w Wiedniu 163.

Kromera list do Kapituły p. 171.

Zeznanie
Ł. Kasza Opalińskiego
dotyczące zabicia Stanisława Stadnickiego.

=

Łukasz z Bnina Opaliński starosta leżajski wyszedł
szy do urzędu niniejszego i do akt grodzkich przemyskich
dobrowolne zeznanie i manifestacyję publiczną strony zabi
cia nieboszczyka Stanisława Stadnickiego z Łańcuta za excessy
wielkie i nieposłuszeństwo jego wieczną banniciją[1] w sądzie
trybunalskim banizowanego uczynił i zeznał taką: iż on po-
gardziwszy prawo pospolite i zwierzchności jego Królewskiej Mości,
odpowiedź temu to manifestującemu dał, majętności mu wszyt-
kie spustoszył, popalił, kościoły desertował,[2] wiele ludzi dziw
nem tyraństwem pobił, niedawnego czasu trybunał znie-
ważył i z ludźmi cudzoziemskimi zgwałcił, a na koniec tymi
czasy nietylko na tego to starostę i majętności jego i na dzierża-
wę starostwa jego, uczyniwszy zmowę z cudzoziemcy, ale na
wiele ludzi i na zgubę ojczyzny nastąpić umyślał, co się czasu
swego pokaże; tego ścierpieć nie mogąc a chęci jego złe przedsię-
wzięcie przerwać i uprzedzić, aby nietylko zdrowia swego, na
które się był nieprzyjaciel nasadził za odpowiedzią, ale i zguby
ojczyzny uchronił, nastąpić mu nań przyszło; i tam we wsi
pewnej Tarnawie, kędy on ludzi skupiał i ich oczekiwał, bit-
wę z nim zwiodłszy, zdrowie jego Pan Bóg w ręce jemu dał,
i w ucieczce zabit jest. Którego ciało jako banita i nieprzy-
jaciela ojczyzny i jemu powiedzianego tu w Przemyślu do

---

1) wywołaniem z kraju. 2) spustoszył

gospody jego wszystkiej złożone i oddane jest. A przy tem żadnemu inszemu niewinnemu żadnej trudności o to nie zadawać do tego się ma i na każdym miejscu znać będzie: że on tuendo et defendendo vitam suam et salutem Reipublicae[3] jako głównego nieprzyjaciela o zdrowie[4] jego stojącego et varias insidias et conatus in vitam ejus czyniącego propriis viribus et auxiliis[5] zniósł i położył.

Actum in castro Premisliensi feria quinta post festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima. Anno Domini 1610.[6]

---

3) broniąc i ochraniając życie swe oraz dobra Rzeczypospolitej. 4) rozmaite zasadzki i zamachy na życie jego. 5) własnymi siłą i pomocą. 6) Działo się w grodzie przemyskim we czwartek po świętym Bartłomieju Apostole [illegible] (26 sierpnia) Roku pańskiego 1610.

Obrona

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Anne z [illegible]ckich [illegible]

r. 1615.

Nie bez zawstydzenia to jest mego że mi tu przychodzi przed WM. [illegible] mymi miłościwemi Pany stawać i na wielą JMci [illegible] strony drugiej odpowiadać miasto opiekuna i małżonka swego JMci Pana starosty, któremum ja z powinności dobrej i wiernej małżonki raczej się [illegible]chować, i woli i rozkazaniu jego podlegać zwykła niżlibym sprawami jego powładać miała i któremu Pan Bóg dał tak wiele baczenia i umiejętności, że sprawy swe dobrze zawiązywać i sprowadzić umie i może niż ja białogłowa będąc, która ma insze swoje powołanie i zabawy. Lecz iż tak w [illegible]nym czasie, którego ino dni sześć było nad zjachanie od oznajmienia JMci Księdza Opata [illegible]rzywnickiego,[1] zbieżeć nie mógł JMć Pan starosta małżonek mój, do któregom ja dniem i nocą posłała, wziąwszy wiadomość od Księżnej JMci mej miłościwej pani[2] o tem złożeniu czasu: i nie tracę jeszcze nadziei, żeby przybyć nie miał choć barzo daleko z tąd jest namniej mil sto, w [illegible], za drogami barzo złemi, wszakże nie chcąc pozostać od JMci drugich, spólnie z JMcią Panem małżonkiem moim obwinionych, a wiedząc o tem, że tu ze wszystkimi ma być to uznanie przyjacielskie, i tak w Warszawie postanowiono [illegible] było, aby nie rozumie JMć strona i JMć Ksiądz Opat [illegible]rzywnicki mój miłościwy pan, żeby się staraniem i pracą JMci [illegible] miała; bo katolikiem była nie dla tego w te kraje zajachała, i [illegible] nazad była zaniechała; stawam pospołu przy Księżnie JMci mej miłoś-

1) Hieronima Ossolińskiego. 2) [illegible] [illegible]tembergu [illegible] z Aleksandrem Księciem Ostrogskim wojewodzie wołyńskim.

wej pani powinnej, zastawiając się na miejscu JMci pana starosty małżonka mego obecnością, rozważ i władza ks. [illegible] JMci ludzi i JM panów powinnych od JMci ks. [illegible] wszytkich, prosząc uniżenie JM, aby prace tej swojej udzielić też raczyli JMci panu staroście małżonkowi memu także i mnie samej, upewniając nie mniej JMci pana małżonka mego i mnie wszytkich, co się JM [illegible] lepiej, co będzie znowu nam tak barzo uszkodzonym i [illegible], nie tylko żalów ale i urazów wielkich nad nim [illegible] [illegible] [illegible] były początki i ostatek dalszy wszytkich tych zaciągów, jest to wszytko spisano szczerze i prawdziwie; [illegible] proszę to, aby WM [illegible] Miłościwym panom do uważania, o cierpliwe słuchanie prosząc z dokładem, iem nie ja to zbierała i pisała, ale JMć pan starosta małżonek mój na ten czas jeszcze, kiedy z nieboszczykiem jednania między sobą kosztowali w Krzyszowie trzy lata temu.

=

Nie biorąc się za to, że antecessori memu [illegible] szczeremu i urodzenia i spraw jego JMci panu Kostce[3] staroście kościerzyńskiemu[3], pierwszemu mężowi małżonki mojej, nieboszczyk pan Stadnicki w sąsiedztwie tak bliskim krzywdy wyrządzał, podda[n]e łajał, do więzienia brał, drugich w lesiech spolnych nierozgraniczonych imając, ręce im ucinać kazał, niektórych na męki ogniowe dawał, od których pomierali; a między tymi był jeden w siedmdziesiąt lat człek sędziwy, przyczynę nań wziąwszy, jakoby nachodził na sarnę do jego lasu; ale i tych trzeba było sprawiedliwości szukać, przyczyni sobie gwałtem.; [illegible]

[3]) Krzysztof Kostka kasztelan [illegible] starosta kościerzyński [illegible] Pileckich Opalińskiej, umarł r. 1602.

[illegible] abawiwszy częstokroć zażywał [illegible] tak folwarkowych
[illegible] wielkie szkody [illegible]; P[illegible] ostrze
[illegible] hwałą trwał; [illegible] będąc [illegible] pan
starosta [illegible], poczuwając się że go było [illegible] mógł
sobie równemu [illegible] chciał [illegible] te [illegible]
[illegible] się [illegible]; był ten [illegible]
[illegible] a [illegible] wsp[illegible] [illegible]
antecessora mego, było [illegible], że [illegible] przyszło [illegible]
JM panem [illegible] przemyskim[4] [illegible] który [illegible]
[illegible] gota dawno będąc nieboszczyk, [illegible], aby do [illegible]
przyszło, co panowie [illegible] w [illegible] nie [illegible], nie było
tam [illegible] niechęci [illegible] jeszcze czas był [illegible]
[illegible] który [illegible] nieboszczykowi tak [illegible] zaś
się [illegible] [illegible]. To jako nieboszczyk antecessor mój, tak i
ja nie byliśmy chciwi na te bella domestica[5] w domach naszych.
[illegible] z domowych [illegible] albo tumultów [illegible]
[illegible] swojej [illegible] (ubogich [illegible]
[illegible] ale [illegible] [illegible] królów JM
Panów swoich [illegible] Rzeczypospolitej natrzył, jako wiesz, nie
[illegible] nigdy [illegible] ja na to [illegible], co takie
wojny domowe [illegible], jaki który [illegible] jest koniec [illegible].
[6] jako [illegible], że nic [illegible]
[illegible] to [illegible] któremu [illegible] [illegible], majet-
nościom będzie [illegible] [illegible] a
koniec exitium perniciosum.[6] Lecz trudno się było wybiegać
za [illegible] [illegible] dawniej [illegible]
[illegible], desnektanej; tak już zgoda z antecessorem moim
nie [illegible], mnie do [illegible] przyszło, a nie [illegible]

4) Stanisławem Stad[illegible] [illegible] te [illegible] myśl [illegible]
słowiny domowej. 6) [illegible]

moim widzi [illegible] Boga [illegible] [illegible] [illegible] od [illegible] niebosz[illegible]

urazy a prawdziwe

1. Jeszcze z ojcem moim[7] sławnej pamięci zachodziły discessie i [illegible],[8] także i z bratem panem K[9] Krajczym [illegible] odjęcia gruntów od starostwa [illegible] na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nierychłem [illegible] [illegible] [illegible] niewiadomością o [illegible] terminie [illegible] a odbijaniem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kopców granicznych [illegible] nieprzybyciem na komisyą a pana K Krajczego prze niewiadomość i [illegible] czas założenia pozwu nad zwyczaj prawa [illegible] [illegible]. Jam [illegible] [illegible] był [illegible],[10] a nieboszczyk pan K[illegible] Krajczy [illegible] [illegible] się mną, Le[illegible] zajsk trzymał, pod który czas młodości mojej [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][11] [illegible] [illegible], poddanym pro libitu suo[12] rozkazował, którzy słuchać niechcieli, przymuszał, do więzienia sadzał.

[13] [illegible] [illegible] licitum:

2 [illegible] [illegible] Leżajsk objął, to i sobie rozumiał licitum: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], do niego się udawali, z jurysdykcyj [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do niego się udawali, z jurys[illegible] [illegible] którzy [illegible] co, do niego się udawali,[14] [illegible] [illegible] na kontempt mój wy[illegible] dykcyjej miejskiej i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jeden [illegible] [illegible], nie jaki [illegible] A [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Leżajsku mieszkał, Godlewski, nie będąc szlachcicem w mieście Leżajsku mieszkał, prawo przyjął, wójtem burmistrzem wiele razy bywał, kwartą mierzał; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z czeladzią nieboszczykows[illegible] [illegible], którzy [illegible] [illegible] [illegible] w Leżajsku byli [illegible] [illegible] tamże w Leżajsku, wiedząc u niego o pieniądzach rozbojem [illegible] w nocy [illegible] dom [illegible] [illegible] [illegible] pieniądze zabrał, [illegible] [illegible] excels za instygacyją [illegible] [illegible] [illegible] będąc ten to Godlewski do więzienia miejskiego

7) Jędrzejem Opalińskim marszałkiem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Opalińskim [illegible] [illegible] [illegible] starost [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] r. 1000. 10) małoletni [illegible] [illegible] [illegible] swojej [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

dany i urzędownie prawem przekonany, wymknąwszy się z więzie:
nia zamkowego, gdzie go było miasto oddało dla bezpieczeństwa sio:
się (...) od nieboszczyka gwałtem z miejskiej kazni wziętego groźno)
no) udał się do niego, który ze mną obronę swoją wziąwszy sługą swym
i szlachcicem mianował podstarościego mego pana Grabińskiego
od niego o więzienie pozwał i banicował. Przeciem jest strony (...)
...a banicyej z pana Grabińskiego dekret trybunalski.

3. Śmichlerz na gruncie leżajskim przez podstarościego mego ~~[illegible]~~ głuchowskiego budowany, uprosiwszy się że mu dwie komor w nim dla sypania zboża najął, kilotki do drugich komór gwałtem odbiwszy wszytek sobie uzurpował. Co gdym mu przez księdza biskupa p. ~~[illegible]~~ Poznańskiego[15] brata mego mówił, i miasto satysfakcyej pogróżki mi czynił.

4. Gdym poselstwo z rozkazania Jego królewskiej Mości Pana mego miłościwego w Wiszni na sejmiku odprawował, publice na mię nastawował, ludzi szlacheckich przeciwko mnie buntował i usa: dzał chcąc mię o inwidią[16] do obywatelów tutecznych przywieść, chcąc nowe konsultacye przeciwko mnie stanowić.

5. Będąc potem w Przemyślu na rocech[17] słudzy jego mojej gospodę naszli, i dwu szlachciców sług moich ranili, o co tak że i ... uraz JMć pan P. Referendarz Koronny[18] nas porów: nał, i zwiódł u sądu w Przemyślu.

6. Będąc już pewien całego z nim ... chcąc mu sam całej przyjaźni dotrzymać; tożem o nim rozumiał. Odja: chałem do Wielko Polski gdzie mało nie przez dwie lecie miesz: kałem, z niebytności mojej ... mając swoich ... tak ... oddanego ... którego odjeżdżając zostawiłem ... szlachcicem jednym Panem Święckim dzierżawcą ... postawił ...
[illegible]

[illegible] od którego [illegible] panu Grabińskiemu postał, i mnie przytém przegrażając, karlika wziął.

7. Pod tęż niebytność [illegible] dwu poddanych w majętności [illegible] mojej zajmawszy, bez wszelakiej [illegible] kazał, z których jeden zaraz umarł, drugiego [illegible] tenże [illegible] po kilku dni umarł.

8. Kamień na gruncie małżonki mojej bez pozwolenia [illegible] na górze kazał [illegible] niemało [illegible] gruntu.

9. Tymże [illegible] zjechał do tej tu majętności kilka [illegible] przyjazdem [illegible] myśliwiec jego z służką [illegible] mego w karczmie mojej zwadził się; z krwawienia żadnego między nimi nie było, tylko tam za łby chodząc, [illegible] był jako on [illegible] wydawał służka [illegible] Lecz [illegible] z wozu zsiadł, przysłał dwóch sług z tym [illegible] upominając się sprawiedliwości, której chętnie [illegible] uczyniłem, i przeglądając od [illegible] swoich [illegible] które mi [illegible] niebytności mojej uczynił [illegible] stałem [illegible] z jakiej by sprawiedliwości bardziej był kontent, jeśli [illegible] żeby tego wyrostka [illegible] nagrodzić? Prosił myśliwiec o [illegible] karania go [illegible] A iż na ten czas ten służka do folwarku był wyjechał, kazałem mu czekać; powiedział, że odjadę teraz, a jutro przyjadę. Po odjeździe jego wrócił się z folwarku ten służka; zaraz posłałem go z nim do Łańcuta, rozkazując [illegible] aby się z nim pojednał i jachał do Łańcuta

myśliwca [illegible] nagrodę uczynił jako sam chciał. Pojachałem potym do inszej majętności [illegible] mil [illegible] tam [illegible] Odprawiłem tego ogrodnika z którym i ten służka odjachał, ale niedługo się zaś wrócił [illegible] onych dwu sługy z myśliwcem został o sprawiedliwość. Powiedziałem: żem już uczynił, a [illegible] sami chcieli odpowiedzieli mi na to. Myśliwcowi się stała, ale panu naszemu nie, który w tym myśliwcu zaczem jest. Powiedziałem [illegible] abyście się byli z razu tego upominali, to byście byli od mnie, aby mu było wyroczem dano, uczyniłbym to i teraz, alem odprawił ogrodnika a z nim i służkę jego. Oni mnie [illegible]: jeźli wolno będzie sprawiedliwości sobie z niego uczynić Panu naszemu, jeźli się ja nie będę obrażał, [illegible] mi nie [illegible] nie będę się ujmował za krzywię jego. Czyńcie z nim co chcecie (odpowiedziałem). Gdy się z tem słudzy jego do niego wrócili, wyrost za niego [illegible] był dał uczyć do Salwatora[19] nieboszczyka [illegible]owskiego, kazawszy porwać na środ rynku w Łańcucie kazał pobić, pokłóć, poranić, tak że ledwie żywego do domu na wozie przywieziono.

10. Niedosyć jeszcze na tem mając dowiedziawszy się o kozaku moim w Rzeszowie, który u balwierza chory leżał, kazawszy go wywlec w środ rynku kijmi pobić kazał, tak że ledwie żywo został.

11. Przyjechał do mnie potym JMć pan [illegible] marszałek [illegible][20] [illegible] rozwiązując między nami. Nalazłszy mnie w tem powolnym i z tem, aby [illegible] swoich bawić się w tym kraju niemógł, [illegible] panu Zebrzydowskiemu podczaszemu lwowskiemu, aby na miejscu jego między nami traktował. Pozwoliłem na to [illegible]

19) [illegible] 20) [illegible] 21) [illegible]

odpisałem się. Jm na większy kontent mój, ro... [illegible] wolności mojej ... mój obaczywszy, pozwolić ani podnosić się nie chciał chcąc mi być srogi z gwarami swemi, których był jeszcze po rokoszu nie rozpuścił, wiedząc o tym, iem tylko z niewielką gromadą rękodajnych sług moich: łapasi na czas po kosztach rokoszowych w domu był umyślił pod pretextem myślistwa z chorągwiami i konami i bębny z trąbami z okrzyki pod samy dwór mój [illegible] w Łące podjeżdżał o mnie się pytając i przegrażał.

12. Wstąpił potym JMć referendarz koronny w te zaciągi nasze, i staranie za jegoż pozwoleniem czynić chciał, i traktował między nami, pod któremi traktatami na wsi małżonki mojej nastał Sabbatu swoje zbrojno z chorągwiami, to est na Chmielnik, Bełkowo, [illegible] Kachwałowsia, z których wsi bydło i domostwa wszytkie [illegible] zabrano, ludzi nawiązano, drudzy ze wsi pouciekali.

13. Pod miasteczko moje [illegible] prawie pod jarmark, który dosyć zgromadny i nie ubogi w towary był, ludzie swoje zbrojne zasłał. Kupce zabijano, drugi odstraszono; zaczym despekty szkoda.

14. Sługi i wyrostki moje, szlachcice, po potrzebach mych zjeżdżające, po drogach łapać, nai do więzienia w kajdany sadzać kazał.

15. Widząc ja jego takie ostre i przykre na honor mój następowanie i chroniąc go [illegible] pocztem czeladzi i ika=

[illegible]esiąt koni, gdy do mnie się ściągali, a dla przeszcząc ich przyjazni pozostawili rzeczy swe, konie wozowe, wozy w majętności Kiezney [illegible] w Kanfudze; nasławszy na Kanfugę, wszytko im zabrał.

16. Pod każdym rozejmem zawsze mi co nowego wyrządzał; i pod ten czas, kiedy jm. pan w [illegible] [illegible]ski w domu moim będąc o nacyfinacyej[22] między mną a nim z pozwoleniem jego traktował[23], na wieś moję Falikowkę, [illegible] dziesiąt koni moich stanowiskiem [illegible] tylko mili dworu mego, w którym em na ten czas jm. pan wojewode poznańskiego u siebie miał, z którym obligacjem dwieście konnych, nastał. [illegible] nayachali, nam zastawili, nojmali, powiązali; konie, rzeczy pobrali i poddanym moim wszytko z domostwa zabrali, kilku ich zabili, a mianowicie Andrzeja Milczopolskiego rotmistrza.

17. Na straż moję, którąm był postawił przy swej wsi [illegible]rawcu broniąc zdrowia swego, i codzień większych urazów czekając, z któremi się żadnego dnia nie mijał, siedmiaset ludzi sam z armatą nastąpił, jednych pozabijał, drugich powiązał, a mianowicie Pleskowskiego tam zabił szlachcica, Śmiezowskiego i Zdzieszka szlachcice pojmał do więzienia w okowy wsadził, i przez długi czas trzymał w Łanicucie; i gdy się zaczęło proeliberationem[24] ich czynić, prezentował ich do grodu [illegible] ich [illegible] nieoluszną[25].

18. Subsequenter[26] dałem się przywieść do rozejmu jm. panu Referendarzowi koronnemu, na który obadwaśmy się podpisali, i jm. panów przyjaciele z obudwu stron sprowadzili. Stanęła [illegible] spólną namową; ale on nie tylko od nich ale i od swych przyjaciół wdzięcznie nie przyjął i wszytko zrzucił.

22) [illegible] 24) [illegible] 25) [illegible] 26) [illegible] następnie.

19. Wyjachałem do Leżajska, odmykając się od niego, aby tak często za odległością krew rozlewana nie była. i tam mię właśnie zastawszy mi przez woźnego i dwu szlachciców uszczypliwą odpowiedź na zdrowie mi odpowiedającą, abym się go strzegł oznajmującą, którą do ksiąg grodzkich przemyślskich personaliter sam podał.

20. Zrzadko po odpowiedzi sługi z obelżeniem pisanym na gościńcu postawić kazał, następując na przodków moich na cały i dobrze ludziom wiadomy bez nagany honor mój i we mnie uraźliwie ruszył. Co po i kilka kroć, gdy mi sługi te szpiegi posyłał, czynił.

21. Potym rychło pod niebytność moję na dwór do Łąki [illegible] nastał, zamki, kłotki i drzwi poodbijał, i wszytko co jeno we dworze pozostało było, pobrał.

22. Które krzywdy i urazy moje tu nie bez zawstydzenia chcąc offi[illegible]ose[27] oświadczyć, jachałem do Przemyśla z Łąki, wyboczywszy w stronę i mijając Łańcut, choć mi po drodze nań było jachać. On mając szpiegi o mnie, tam mi na dobrowolnej drodze z wszytkim ludem swym, z działmi [illegible]raguwiami i z inszą armatą, jako do potrzeby, zastąpił, wystawszy harcowniki, którzy lacessebant[28] ludzi do starcia; zaczym niegodziło mi się tyłu podawać, ale defendendo vitam, honorem, [illegible] na[illegible] zastąpieniem nieprzyjaciela mego prawie invitus in aleam Martis[30] [illegible] musiałem: i tam ja conflictum[31] gdy Pan Bóg moim lepiej zdarzył, podali jego tył przed mymi z nieboszczykiem ku miastu, za którymi moi uganiając się i mieszając, wpadli w miasto równo z nimi [illegible] w zamek, bo rozumieli że też nieboszczyk

27) [illegible]. 28) [illegible]. 29) [illegible] [illegible]
na los wojny. 31) potyczkę.

czyk miał wpaść do zamku, ale tego zażył fortelu, że mnów szyzamek, odłączył się, od swych uchodził aby tam snadniej być mógł. Zatym wszemowie, który w sadzawkach tarassuch pod stało w zamku było w więzieniu, wyłamawszy się, domost wo nieboszczykowskie z poddanymi jego własnymi, których się zarazem gwałt nagarnęło do zamku, wybrali i rozszarpali. Trebla który było do sadzawek omietano, spuściwszy sadzawki poddani jego zebrali, o co się on z nimi sądził i karał. Włożył nieboszczyk na mnie winę o tę pożogę i o pobranie rzeczy, i uczynił sobie przeciwko mnie kryminał, widzi Pan Bóg że niewinnie, bo bez mej woli rozkazania i wiadomości to się stało. Zwyciężałem nigdy korzyści z tej sobie żadnej, Pana Boga o to prosiłem, aby mi się dał nieprzyjacielowi mścić

23. Dowiedziawszy się o takiem spustoszeniu majętności mat. żonki mojej i utrapienia poddanych wróciłem się z Krakowa dla ratowania ostatka rozbiegłych poddanych mych. Posłał Król JMć znowu [illegible] Pana Łynieckiego z [illegible] i aga nowskim do mnie i do niego, zatrzymywając te między nami nieprzyjaźni i wołając nas aż zaczęła media. Postom król JMć tła wałem się przymiotissimus. Jechali też i do niego do Rybotycz tam ich do siebie przypuściwszy, z nich kurasłuset koni różnych narodów najachał na mię na gruncie moim, gdziem się był noto. żył. nie mając domu bo wszytkie były przezen zajeżdżone i ogarsci ludzi swoich. będąc od Króla JMci bez ich żony i niemogąc się tak nikogo zajmować, ani wieść o takiem niszczeniu majętności snosobić, z tym najeździe nocnym ludzi mi pozabijał, z' szlach cice i kilka koni z czeladzi mej zabrał, i tam ostatek poddanych

33) ... 34) ... 35) ... 36) równe jemu siły.

ych, którzy schodzić [illegible] musieli, [illegible] wszystkim roz-
maitemi [illegible], drugie nie wytrzymawszy szafować się im
kazał, [illegible] gardła swego musieli. Tym sposobem odjęta
jest ode mnie i małżonki mojej [illegible] posiadania były, i szkod pod-
danym poczynionych, z których snadnie skazując, jako wielka
szkoda mnie i małżonce mej i poddanym stała się.

24. Nastąpił potym sejm: tam za radą przyjaciół moich i niekto-
rych [illegible] Senatorów [illegible] między nami [illegible]
chcieli. Niż on [illegible] na sejm przyjechał, niemając już co w majętności
małżonki mojej brać, na podstarościego mego leżajskiego nasłał, wy-
pędził, bydło mnie i poddanym mym nabrał. Próbowali na ten
czas ludzie wielcy, ale w lekką to wszytko uwagę onemu poszło,
ci wszyscy którzy się kiedy w te ugody podawali, wyświadczą w tym
powolności mojej. Z sejmu przyjechawszy, w possesyją Leżajsk
wziął, podstarościego znowu wypędził, sługi co gospodarstwo
zawiadywali rozpędził, drugich do więzienia pobrał i okupować
się musieli. Miasto Leżajsk ze wszytkimi folwarkami, wsia-
mi, gumny pełnemi okupował,*) bydła powypędzał, stawy pos-
puszczał, czynsze, podatki wszytkie, arendy i młynów, miody
pobrał, i wszytkę mało nie za dwie lecie intratę, na zimę i na
jarz 37) po folwarkach nic nie siał, bydło wszytkie pobrał, i
[illegible] jem po nim pustkami to starostwo objął.

25. Abym się do prawa nie udał, sługi moje prawne od
sądu i sporów moich odgrażywał, odstraszał, i w Przewors-
ku w sądzie na rokach sługę mego Żechowskiego szlachcica,
który moje sprawy odprawował, porwał do przysięgi, że mi

*) zajął. 37) wiosnę

więcej służyć i spraw odprawować nie ma przywodził, badania rozmaite i pytania około mnie czynił, wziąwszy go na konia i wyprowadziwszy z sobą za miasto, potym go w kilka go dzin puścił.

26. Stawiłem się potym do Lublina na sądy trybunalskie na termin za pozwami nieboszczykowskiemi, abym się mu na kryminacyje które mi w pozwiech swych zadawał, stawił. Gdy tak w przyjachaniu jako i w dalszem w Lublinie po mieszkaniu podług rozkazania i edyktów JM panów deputatów zachowałem się w takim poczcie sług, mianowicie we trzydziestu koni, jako było rozkazanie JM przyjachałem do Lublina. nieboszczyk w kilkuset sześci albo siedmi konnych i pieszych Sabbatów zbrojno przez rynek do gospody swej przyjechał, gdzie zarazem Sabbaci jego czeladź moję na stanowisko czyniąc zaczerki i przyczyny do zwady szukając, nachodzili. Potym gdysmy przez ludzi zacnych jednania tamże w Lublinie kosztowali, nie mieliśmy na miejscu jednania w więtszej liczbie, jeno we trzydziestu człeka i to bez ruszniczy; począł on na mię mając pogodę, że mi w rynek do gospody JM pana starosty lubelskiego[38], jednego z panów jednaczów, niedaleko jego gospody iść przyszło. Mając swoich w gospodzie swej i przed gospodą in armis[39] pogotowiu, kazał się z moją czeladzią społowi umyśnie swemu zwadzić; zaczym do jakiego rozlania krwie i zniewarzenia sądu trybunalskiego przyszło, rzecz wszytkim jest wiadoma jako wiele czeladzi moich pod ubezpieczeniem jednania pozabijano, i samem był w niebezpieczeństwie wielkiem:

38) Mikołaja Firleja. 39) uzbrojonych.

Bo do tej gospody ~~[illegible]~~ [pana] starosty lubelskiego, gdziem ja był, Sabbatowie szturmowali, sługę mego szlachcica Brzeskiego we drzwiach postrzelili i zajęli. Trupy na rynku po ulicach leżały; na co wszytko ~~[illegible]~~ [JM niektórzy] trybunalistowie oczyma swemi patrzyli. By był Pan Bóg postrachu między nie nie puścił i sam ich nie pomieszał, snadnie by byli mogli wszytkiego, coby jeno byli zamyślili, dokazać. I dalej jako się na trybunale zachował, jakie zuchwałe rozkazy do ~~[illegible]~~ [JM panów] deputatów czynił, jako armatus[40] z Sabbatami do sądu na ratusz wszytko dził, bronę[41] miejską strzelbą i sabbatami zasadzał, schod gi z ratusza broni; szabel pod ratuszem dobywał i dobytemi mu rynek i ulice przechadzał: nie tajno to nie tylko ludziom, ale i pisma w księgach trybunalskich z dekretami są o tem dostatecznie. Więc gdy mu przeciwko mnie nie tak sprawy jego na daly, jako on sobie ślemieć chcąc mię zewlec z honoru mego, począł się nie tylko przeciwko mnie, ale i ~~[illegible]~~ [JM] panom trybunalistom tym barzo exacerbowac[42], i niektórym z ~~[illegible]~~ [JM] przegrożki czynił, i na zdrowie ich odpowiadał, czego się i listami nieboszczykowskiemi dowiedzieć może. I tu już za nie pomyślną w Trybunale odprawą, począł majora moliri[43], i za razem do Węgier wyprawił do wojewody siedmiogrodzkiego, od niego auxilia[44] prosząc i za pieniądze Sabbatów zaciągając. Interim[45] jam się z Lublina do starostwa mego leżajskiego ruszył; wyprawił po mnie nieboszczyk sto koni usarzów, którym kazał, aby mię w drodze doszedłszy gromili; którzy choć mię dogonili, kusić się o mię jednak niechcieli. Wszakże nihilominus[46] nieboszczyk in contemptum judicii[47] wiele się dopusz=

40) [illegible]. 41) [illegible]. 42) [illegible]. 43) [illegible]. 44) [illegible]. 45) [illegible].
46) niemniej. 47) na wzgardę [illegible]

czać nie zaniechywał, w czém trybunał bardzo srogie i nigdy przedtem niesłychane sądów i osób swych i nieważenie, i oba wiając się aż do się na gorsze extrema[48] z onymi sabbatami swoimi nie rezolwował: kondonowawszy mu pienię,[49] na którą był przez takowe swoje występki w trybunale zarobił. Kazali nieboszczykowi dekretem swym ostrym z miasta wyjechać i bliżej Lublina na mil dziesięć nie bawić się, ani stanowić, ani się nazad wracać, i na miejscu w drodze nikomu szkody nie czynić pod banicyją, która już była na nim wieloma dekretami założona. I tu jako się na ten dekret obejrzał, i co wyjeżdżając uczynił, i co potym nastąpiło: są o tym tegoż sądu trybunalskiego dekreta. W drodze idąc zasadzał w lesie, a czaty pod starostwo leżajskie chcąc mię incautum[50] zbieżeć, a mię podsłał: ale gdy mu się te stratagemata[51] nie powiodły, obrócił się ku Wojutyczom, gdzie z Węgier nosiłów się miękkich spodziewał, dopiero miał walną mocą następować nie tylko na mię, ale i na kogo inszego; jako i eventus[52] ukazał jego conatus[53] w rychle potym.

Otóż nie tedy co inszego czynić przyszło, mając od nieboszczyka odpowiedź zapisaną i nie będąc za tą odpowiedzią nigdzie zdrowia swego bezpieczen, a bacząc to, że żadne justa media[54] od nieboszczyka miejsca mieć w takim zajściu nie miały (gdyż żadnej do rekoncyliacyjej[55] nadzieje nie zostawało, a nieboszczyk na krew i na zdrowie moje tak pilno i usilnie czuwał ustawicznie), jeno tueri vitam et sequi legem naturae,[56] podług której naturalis est unicuique defensio,[57] gdyż

48) ostateczności. 49) [illegible] 50) [illegible] 51) [illegible] 52) [illegible] 53) [illegible]
54) słuszne środki. 55) [illegible] 56) [illegible] 57) [illegible] każdemu obrona

prawa boże i ludzkie defensionem vitae[58] nikomu nie bronią, i owszem leges ipsae[59] do obrony każdemu ultro arma porrigunt[60] i broń w ręce dają, aby się przeciw temu kto jego zdrowie odejmować chce bronił. Które prawo zaraz jest sine cunctatione[1] aby raczej dać pierwej ponieść nieprzyjacielowi niźli go ubieżeć, abo mu się do zarzezania poddać rozkazować miało: dla Boga! in isto statu vitae[2] w takich terminach, w jakich był i zdrowie moje, cóż czynić było; jedno się też za onemi prawami jego i nim samym rzucić, azaby był Pan Bóg między mną a nieboszczykiem sprawiedliwym dekretem i wyrokiem swoim koniec uczynił. Jakoż widzi Bóg! żem się tak był in istam sortem[63] rezolwował: że choćby było adversum[4] na mnie padło, wolałbym był eam aleam ferre[65], która by mi była szczęścia uczciwa niźli więcej w takich kłótniach odmiennie z okrutnej majestatu jego i płaczem ustawicznym ludzi ubogich, sąsiadów, czekając dubium eventum[66], żyć. Puściłem się tedy za nim, [illegible] gdzie przyjechało, że mnie jeszcze poczet sług i czeladzi jego Jm, którzy jako i swemi także krzywdami niezliczonemi poddanych jego Jm, naprzód w Lublinie od [illegible] kilkunastu naszych jego Jm nabiłem, drugich popaliłem, [illegible] do Wojutyna [illegible], a z [illegible] jego Jm w Łasku, gdzie stanowisko swe mieli, podsyłałem byli od nieboszczyka zgotowani; [illegible] z sobą naspołu, spodziewając się z nim większej i spólnej rozprawy, i [illegible] ja jeszcze [illegible] do Wojutyna przyjmując nieboszczyka po stronach [illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible]

wprzod szli i iali z nas razem do dworu woytuchiego o
mnie. Wypadło konnych kilkadziesiąt ze dworu w pole, i z onemi ich
mi ktorzy wprzod szli, zwiedli w polu utarczkę, czem ja jeszcze był nie na
nadł: ale widząc że z mej strony przybywało ich więcey, poczęli ucie-
kać ku dworowi; a moi uganiając się za nimi równo w dwór goniliby, gdyby oni
na pewną zasadzkę i armatę wiedli; a hoz ledwie tam wbieżeli wsz-
czono na nich strzelbę gęstą i okrutną tak z [illegible] iako i z szat
słomianych, w których jego piechota była. Ostatnim [illegible]
aby tam nieboszczyka we dworze niebyło, a [illegible] tam [illegible]
siał, że był niedawno przedtem do Sambora odiechał, dwór osadziw-
szy ludzmi i armatą. Sam[illegible] piechota jego własna z [illegible]
słomą [illegible] wszytkich strzelając, [illegible] wiatr który
wielki na ten czas następował, porwał płomień i wniósł na budowa-
nie które tak zarazem ogień opanował [illegible] mei co tam
byli w dwór wpadli ledwie [illegible] wyszli [illegible]
sam przygnawszy do nich, na [illegible] bronić gasić;
i [illegible] by byli mieć do gaszenia; ale ogień iuz był [illegible], cię
wziął. [illegible] do nocy
i [illegible] Pan Bóg!
ktoremu skrytego nic nie iest, a kim tego ognia żal miał,
i iakom szczerze bronić kazał [illegible] nigdy [illegible]
[illegible]
[illegible] protestacyey [illegible] zaiął) ale przez [illegible] jego
stała się bez mej wiadomości [illegible] i okru-
cieństwa, którego [illegible] dokazował [illegible]
[illegible] sami słudzy nieboszczykowscy, a mianowicie Boiarowski

[illegible]nem [illegible] tego [illegible]nia [illegible][67] [illegible]. Kto mię [illegible] i [illegible] mej [illegible]e pociągnie [illegible] mię tej [illegible] [illegible] ta ostawa za mię [illegible] mo że; i tym się zakliram aby mię Pan Bóg [illegible] [illegible] pocieszył! [illegible] [illegible] [illegible] wiadomości [illegible] i [illegible]emusłem [illegible] do tego ognia [illegible] [illegible] [illegible] to Pan Bóg sam [illegible] [illegible] sumnienie moje; [illegible] [illegible][68] [illegible] [illegible] nieumnie to [illegible][69] [illegible] [illegible][70] [illegible]. Ale i tego się przemilczyć nie może, że się kto inszy za tę krzywdę bierze, bo mię Pan Drohojows ki o toż prawem ciąga; niewiedziec komubym o to sprawowac był powinien. Zadaje mi to, stronażem panią Stadnicką wziął do więzienia; nie szukałem jej, przywiedziono ją do mnie w pros tem białogłowskiem odzieniu w które się była ubrała, i w niem uchodziła. Przyzna mi to i sama, jakom się szanował że się nie tylko bystrą mową, ale i przykrem słowem jako z razu tak i potem nie posunął; deplorowałem[71] przed nią communem fortunam[72] do czego nam z obu stron za tą nieprzyjaźnią przy chodzić musiało. Przeciw się tego nie mogszem ją karetę dostaw szy, prowadzić do domu mego kazał i tam miałem ją nie w więzieniu, ale w przystojnej i uczciwem zatrzymaniu, gdzie jej na poszanowaniu i na dostatkach wszelakich nie schodziło. Jeśli się Pana Boga boi, przyzna mi to. I widzi Bóg uczyniłem nie tym umysłem, abym [illegible] z nim [illegible] białegłowy więzic i ciemiężyć miał. Oddawałem zawsze jako każdemu tak pogotowiu sexui muliebri[73] przystojne poszanowanie i pugnam muliebrem[74] jako indecentem[75] strzegłem się [illegible] w ten czas kiedy mi to przyszło przeciwsięgać kiedy ją do mnie przywiedziono.

67) [illegible]. 68 [illegible] [illegible] [illegible]. 71) [illegible]. 71) [illegible]. 72) [illegible]. 73) [illegible]. 74) [illegible] z niewiastami. 75) nieprzystojnej.

361

[illegible] sta deliberatione długo: jeżli ja puścić, czy do czasu zatrzymać; zdało się ex re mea et magis expedite[78] zadzierżeć jej i na tom przypadł, wiedząc to o niej, iż ona prawie fomentum i podnietą była do tych nieprzyjaźni i kłótni, do których między nami [illegible] chodziło [illegible] na rozprawę swoję i exitum[79] tych zaciągów [illegible] wszystkich [illegible] sobie jako naprędzej przybyć do portu; [illegible] że ona była wielką do uspokojenia mego i rozprawy z nieboszczykiem bądź to przez decyzyją przyjacielską, bądź też przez aleam Martis[80] [illegible] ..u Jm te remoras et impedimenta[81] [illegible] musiałem [illegible] się [illegible] nie uleżało nieprzyjacielowi, [illegible] głównemu przez odpowiedź ogłoszonemu et inexorabili[82] Bóg wiem kto jest, któby mi miał za złe [illegible], któby jeno okiem [illegible] wem i bez afektu chciał w to wszystko wglądać i swoich przypad[illegible] własnych, gdyby też to nań przychodziło chciał moje pon[illegible] derować i markować[83] natura sama każdego do tego [illegible] dzi [illegible] sibi[84] [illegible] się [illegible] o zdrowie mo[illegible] ie do czego nikt mieszany ani tajony być nie ma, ani [illegible] na Jm moja miłościwa pani, [illegible] białogłowa. Ale [illegible] jeno Pan Bóg, którego sądy są niepojęte et [illegible] multa[85] na [illegible] jako jego [illegible] na tę sprawę posadzić raczył: za wolą [illegible] Jm Pana kaliskiego[86] mego miłościwego Pana odesłałem do JmM [illegible] JmM jako człowiek w Rzeczypospolitej wielki i rozsądku głębokiego nie [illegible], iże się ex justis et magnis rebus[87] [illegible] stało, uznać raczył. [illegible] co większa [illegible] respectus publici[88] [illegible] o które szło, JmM pany [illegible] kaliskiemu jako praesidio [illegible] rerum,[89] [illegible] niemiał co z periculum[90] stąd mogło przyjść na ojczyznę przywrócił[91] JmM in istam sententiam[92] którą na sądzie swym uczynił w tej [illegible]

[illegible footnotes]

sprawie szlacheckiej wszytkiej szczerze i prawdziwie pokazawszy Jewenem tego z J.M. moi miłościwi Panowie z tej wiadomości, ktorej skazania woli mojej jako Ojca [illegible] niewinnego sądzić mię będziecie raczyli.

Finaliter[93] co się tknie do ostatniej aszyj rezygnacyj: nie wiem aby mi się tu z długiemi wywodami zasadzać rzecz potrzebna była. Nie tylko moje własne discrimen[94] ale wielu i szlachetnych ludzi a mogę rzec magnae partis sive potius totius Reipublicae[95] wyciągała to na mię securitas[96] i całości, aby się na mi było nie dało consilius[97] jego maturescere[98] zamysłami swemi dalej rozwodzić i do effektu przywodzić, docząc się już rzeczą przez jego nierozumiewania (ne quid gravius dicatur[99]) prowadzeniej. Godzi się Panu Bogu samemu dziękować jego to przypisać że tak perniciosa consilia et malum[100] ktoreśmy bliżsi byli divina ejus ope et providentia sunt praeoccupata[101] Miałbym i insze obrony ne sobie z ktoremi się tu na tym placu jednam pronter irritationem[102] animorum rozwodzić nie zda. Czem konkluduję i zawieram, to pro ardine et summa re[103] stąd: żem invitus et coactus[104] za odnowieniem tam defendendo[105] za tym duktem nieboszczykowskim w tych wszytkich zaciągach iść i tak poskakiwać jako mi zagrano musiał. Od zgody i jednania nie byłem nigdy alienus[106] etiam nunc ab [107] i z szkodą swoją chciałem [illegible] się con[illegible] ones.[107] hoc pro dolno [illegible] se ad shonore[108], ale będąc [illegible] ka [illegible] sąsiadami dobrze prześladowany, abym jedno sobie z nim uczynić i z tej [illegible] eliberować się mógł, wiele [illegible]

93 t[illegible] 94 [illegible] 95 [illegible] 96 [illegible] 97 zamiary 98 dojrzeć [illegible] 99 [illegible] 100 [illegible] 101 [illegible] mocą są uprzedzone. 102) z powodu rozdrażnienia [illegible] 103 [illegible] 104 [illegible] 105 w obronie [illegible] 106 [illegible] 107 [illegible] 108 [illegible]

indzi jest mi swiadkami którzy między nami chodzili i na jednamu zasadali Deum et conscientiam meam testor[109] żem nieboszczy kowi istum tragicum[110] do którego (Boże się pożal!) przyszło, nie życzył exitum, raczej tego: żebyśmy byli nieprzyjaźni raczej ex arbitrio amicorum[112] miłą zgodą i [illegible] pokojem [illegible] do[illegible]ego nieboszczyk sua temeritate[113] drogę zagradzał, i samże sobie fata accelerabat[114] [illegible]. [illegible] smierci nieboszczyka [illegible] nieczynię sobie sławy ani triumfuję. niebyłem nigdy na krew ludzką chciwy, i nie jestem. To się stało vitam meam redimendo[115] rad nierad [illegible] niewoli wykonaciem musiał; i nieurzen abym tu co przed sądem [illegible] [illegible] wystąpił, [illegible] eno że mi Pan Bóg dał adwersarza mego uprzedzić i te fata[116] które on na mię prowadził, na niego obrócić.

=

Że tedy W[m] Miłosciwi panowie Jm[ci] Pana starosty m[illegible] żonka mego. moje są urazy i krzywdy desperati[illegible] justi fikacyje na żałobę tej tam strony, przez Jm[ci] Pana m[illegible] żonka mego (jako się na początku dotknęło tego) szczerze i prawdziwie bez wszelakiej farby spisane, z których [illegible] moi miłosciwi Panowie snadnie obaczyć będziecie raczyli: o jakowej nieoszacowanej szkodzie Jm[ci] Pan małżonek mój i ja, [illegible] poddani przyjaciele i słudzy nasi, przyszliśmy. Do tych czasów od lat [illegible] pożytku żadnego z majętności swojej nie mamy, i Jm[ci] Pan małżonek mój prawie wszystkie [illegible] 18 wielkopolską tamże i z starostwa [illegible] na [illegible] wanie poddanych na nagrodę szkod dz[illegible] majętności

[illegible] tego [illegible] 111) [illegible] ~~[illegible]~~ podług sądu [illegible] 113) [illegible] 114) [illegible] przyspieszył. 115) życie moje [illegible]. 116) [illegible]

mej ludziom szlacheckim przez nieboszczyka [illegible] obraca-
ć a wszytko. Panem matzonk[illegible] [illegible] od wielki [illegible]
rozsądek [illegible] moich miłosciwych Panow [illegible]
[illegible] estac [illegible] zewna tego będąc [illegible] [illegible] unowe
[illegible] desnekt [illegible] [illegible] Pa [illegible]
mego moje [illegible] lekszej za takiejże [illegible] jako tanie
[illegible] wadze położyć będziecie raczyli.

Macedoński był to Tatarzyn ... xiężny jarosławskiej
za Kozaka służył i a. 1606 Persa zwano go. ... kozaków pos:
łała xiężna jarosławska Opalińskiemu na n. Stanisława Stad-
nickiego Łańcuckiego gdy walczył z nim a. 1610. L. Stadnicki jechał
był do węgier, no lud, który już wiodąc do przemyskiej ziemie a ...
się przez góry przeprawili, przypadł sam pierwej i ... ich z Kil:
ka osób we wsi pod górami; chłop jeden niecnota co go znał, po:
biegł do rot Opalińskiego, które we ... mil z tamtąd stały, rzekł
Co mi dacie a powiem wam o Stadnickim. Dali mu nagrodę,
zaraz kilka rot bieżeli ku tej wsi z chorągwiami gdzie ... chłop pro:
wadził. Chłopiec Stadnickiego powie panu że chorągwie widać jakieś
z inszej strony, rzekł mu że to naszy, aż skoro sam obaczył że nie
jego począł uchodzić ku górom z kąd mieli jego przyjść. Puszczą się
po nim kilkanaście koni co przed chorągwiami skradali się a gdy go nie
daleko nadganiali puścił w las konia Stadnicki a sam pod kłodę
w górze przypadł i już go byli przecz minęli, nazad jak się wraca:
li ujrzał jakoś Stadnicki rozumiejąc że jego jadą a ci go oba:
czyli, między którymi był ten Persa Tatarzyn skoczył do niego
i zabił głowę uciąwszy wziął a kaftan ze dwiema tysiący czerwonych
zewłokłszy wdział na się. Gdy przyniósł głowę Łajał mu Opaliński
i żałował że go żywo (mogąc to) nie wzięli, dał jednak kontentacyą
Persie że Persa z dostatnią z owego łupu, zjednała mu Jarosławska
a raczej Lubomirski Stanisław co był starostą sędomirskim u Króla

autentyk na nobilitacyą a 16.. Macedońskim mianującego. Czemu nie z żadnej usługi Rzeczypospolitej tylko że zdrowie (co były łacne pod ten czas rzeczy) Panu takiemu odjął, co za to haniebnie karać go było, ale kiedy jego kat odejmie będą kruczy autentyk jego czytać a inakszy mu terminować iż tego autentyku za ten zły uczynek dostał u króla niech będzie za tego jako go utworzył i u Lubomirskiego ale wszystka Rzeczpospolita za takiego nieprzyjmujemy go cum protestatione że sine consensu ordinum w Konstytucyje A. 16... to włożono

Liber Generationis seu Synopsis Cathalogi gentis Chami plebeanorum secundum alphabetum Calepini modo conscriptus fol. Mscr. p. 356.

Dymitr Macedoński nobilitowany na sejmie 1613.
(Volum. leg. T. III st. 190)

I (Protestatio)

Actum in Castro Premysliensi sabbato post festum Nativitatis B. M. V proximo A. D. 1608.

Stanislaus de Zmigrod Stadnicki capitaneus Zygvultensis contra Lucam Opaliński de Bnin capitaneum lezajscensem, Annam Pileca consortem ejus tum contra Petrum Firlej cast. zawichost. Andream Ligęza in Piotrasowka Gura et nobiles Joannem Grabiński, Christopherum Ramult, Christopherum Sadowski, Martinum Białobocki, Joannem Borkowski, Martinum Gogolewski, Joannem Skotnicki, Petrum Rochatkowski, Mathiam Morowiński, Joannem Chrościkowski, Teodorum Dobrzański Joannem Łbiszowski, Andream Liniszewski, Mathiam Smuszewski, Severinum Zdzieżek, Alexandrum Sokolowski, Stanislaum Mrzelucki, Przemlik, Grabieński, Cyprykowski, Jankiewicz, Kowalowski Christopherum Stokowski, Lucam Bydziński, Brześciański, Zemlicki, Joannem Laziński, Wąsowski, Nicolaum Sachnowic, Petrum Kleczyński, Martianum Brzuchański, Joannem Komorowski, Florianum Komorowski, Nechadłowski, Święczyński, Wilkowski, Albertum Dzierznicki, Martinum Kwiliński, Żukowski, Jacobum Łapka, Łaszkowski, Zachariam Chamiec, Sigismundum Chamiec, Trzecieski, Łurecki, Andream Stokowski, Joannem Karkowski, Iwanko Rzesniowski centurionem velitum.

Zanoroviensium vel Sabbatow cum omni-
bus commilitonibus; item contra Mathiam
Czeszkowski rothmagistrum ei Balthasarum
Zroszinski coadjutorem alias porucznik,
Slawski, Gniewosz, Chmielecki, Ondakowski
Czyzowski, Rathowski, Zleszkowski et alios
skarzy iż tenże Opaliński z swemi pomoc-
nikami contemptis mandatis S. R. M. eo nomi-
ne ad ipsum missis, nie kontentując się tylomą
na Stadnickiego uczynionemi najazdami i ra-
bunkami, pomimo że za rozkazem króla
rzeczy rzekł spokój i zawieszenie broni sub hoc
induciarum regiarum tenore sub alteratione
convocationis per S. R. M. et Dominos Consiliarios
Cracoviae nazbierawszy rożnych narodów i z
swych poddanych hufce zbrojne inprimis Sab-
bato pridie festi Pentecostes proxime praeterito
zbrojnych sług Stadnickiego pierwszemi do zdrady
namawiał wraz z temi których prze-
kupił fortalitium et curiam w Łańcucie sum-
mo impetu adorsus est, strzelając do tegoż zam-
ku ex minoribus tormentis a gdy nie mógł
murów rozwalić rozdzieliwszy swe wojsko
na hufce i wspólnemi sorytarzami do zamek
ow najechał ludzi pozabijał inne Stadnickiego
z dziećmi, matronami i sługącemi mancinavit
skarby, klejnoty, perły, złoto, srebro, szuele ozdoby,
suknie ubiory materyje zbroje, chorągwie, namioty
włoczne ruki, strzały armaty hakownice, sztycety
miecze, hełmy, zbroje, naczynia gospodarskie i
wojenne zrabował, skrzynie i skrzynki pootbijał,
skarby zakopane w ziemi i w wodzie dowiedziawszy
się o nich przez ludzi których na mękę dawał pobrał
zamek z zabudowaniami i domu księce z śpichlerzmi
i stajniami spalił, sady powycinał, ogrody

kosztowne poniszczył, zboże z śpichlerzy rozsypał ryby pozabierał, stawy porozrywał, miasto Łańcut zrabować kazał, mieszczanów niektórych poranił, pozabijał, akta miejskie i wiejskie rozabierał równie jak i przywileje dziewice i mężatki defloranda(s) violenias exposuit ante oculos virorum kościoły w mieście i w wsiach obrabował wywaliwszy drzwi do nich, psy do polowania i sokoły kazał zamknąć do piekarni i ta piekarnię spalił wraz z owcami i owczarnią. Z obdukcyje pobitych, pozabijanych i trupy spalonych leży kopia tych obdukcyi Stadnicki mieć nie może bo sam niektedwieczzyciem i do tych czas obawiając się by go nie zabito wrócić nie może.

II Dekret

Actum Lublini in judiciis ordinar. generalibus Tribunal. Reg. Lublinen. feria 2a post festum Sanctissimae et Individuae Trinitatis proxima 1608.

Instigator sądów trybunalskich zapozwał pana Świętosławskiego referendarza Koronnego, Łukasza Opalińskiego starostę leżajskiego, Stanisława Stadnickiego pana na Łańcucie starostę zygwulskiego iż oni przyszedłszy do miejsca ubi comitia celebrantur cum frequenti et armato comitatu die hesterna wzniecili tumult wielu ranili, bramy miejskie wywalili, z bębnami i chorągwiami do miasta weszli przez co naruszyli spokój publiczny zostawszy na miejscu sądowem. — Wyznaczono więc nazajutrz termin do inkwizycyi owej sprawy o godzinie 11 przed 4 sędziami trybunału lubelskiego; stanęli na terminie Instigator jako aktor i Stanisław Oleśki (w imieniu Referendarza) Piotr Cziechowski (w imieniu Opalińskiego) i Jan Zegarth (w imieniu Stadnickiego) w imieniu oskarżonych. Komisia po ukończonej inkwizycyi zadekretowała aby Referendarz Koronny, Opaliński i Jan Grabiński wobec sądu die crastina hora duodecima a Stadnicki hora quatuordecima przysięgli, „iż tumult który był we środę stał się nad wiadomość wolą rozkazanie i nie z żadnej przyczyny ani naprawy ich że podczas tego tumultu strzelać, chorągwi rozciągać w bębny

„bić, gospody czyje nachodzić i u nich ludzi bić,
„mordować, zabierać imać nie rozkazował ani
„radził iże nazajutrz to jest we czwartek przyszły
„żadnego także najścia na gospodę cudze, zrania
„nia, więzienia, zabijania, brania rzeczy jakich
„kolwiek cudzych żadnej miary ani rozkazaniem
„ani informowaniem jakiem ani pozwalaniem i
„nakazaniem swym nie był przyczyną i powodem"
oraz aby Opaliński między swemi ludzmi a Stadnic-
ki między swoimi wyszukali autorów tego tumultu
i ich przed sądem stawili i w przeciągu 3dni relacyję
o swej inkwizycyi między ludzmi przed marszałkiem
sądu zdali. A ponieważ citati condictos homines
sądu zdali. A ponieważ citati condictos homines
w tumulcie owym nie wstrzymali stanowi sąd aby
każdy z nich po 240 grzywien pols. do Trybunału za
karę zapłacił pod winą infamii ogłoszenia w razie
niewiszczenia

III |: Dekret :|

Actum in judiciis ordinariis generalibus Tribun. Re=
gni feria 6a in Crastino festi Sacratissimi Corpo=
ris Christi 1610.

Trybunał po przeczytaniu i examinowaniu inkwi=
zycyi przyzmionych równiez gdy Referendarz Opaliń-
ski i Grabiński Stadnicki złożyli przysięgę przekonał się że nie
byli przyczyną tumultu tego ich ludzie; co się tyczy
rzeczy zabranych na przedmieściach nakazał Trybunał
aby ciż pozwani między swemi ludzmi zrobili badanie
i co się u ludzi swych z rzeczy zabranych znajdzie
takowe w przeciągu trzech dni do trybunału oddali
do marszałka trybunalskiego gdy w przeciągu 3dni
zrobili deklaracyję że już niema rzeczy obcych u ludzi
swych więc ich trybunał a causa liberos pronuntiat.

IV /: Dekret :/

Actum Lublini in judiciis ordinar. general. Tribunalis Regni feria 2a infra octavas festi sacratissimi corporis Christi A. 1610.

Trybunał uwalnia a statuitione auctoris owego tumultu, Łukasza Opalińskiego ponieważ tenże przysiągł iż autor tumultu do jego ludzi należący bez jego wiedzy i dorady umknął.

V /: Dekret :/

Actum Lublini in judiciis ordinariis generalibus Tribunalis regni feria 2a infra octavas festi sacratissimi Corporis Christi A. 1610. 1)

Stadnicki protestację zanosi na Opalińskiego ponieważ tenże nie słuchając rozkazu królewskiego de pace inter ipsum et eundem constituendo, pomimo że się ad pacem et inducias composuisset z zbrojnemi Sabbato pridie festi Pentecosten in Anno proxime elapso et praeterito najechał na Łańcut, pozabijał jezdnych i pieszych co bronili zamku łańcuckiego, zamek zrabował, Stadnicki sam tedwie z żoną i dziećmi uszedł, a na koniec piękny ten zamek podpalił skarżący więc ponieważ sąd grodzki przemyski sprawę tę kryminalną o podpalenie i zrabowanie usził także trybunał lubelski uznaje incompetentiam actoris pozostawiając salvam viam filiis actoris et uxori ejus jako panom dożywotnim owych dóbr. Nim ten dekret wydano stanął na terminie w imieniu Stadnickiego Nobilis Joannes Zegarth a w imieniu Opalińskiego pozwanego Petrus Ciechowski.

1) Similis ratione incendii sub eodem actu Stadnicki skarżył że Opaliński Sabbato pridie festi Pentecostes 1608 zamek w Łańcucie, folwark na przedmieściu z zbożem, domy niektóre wieśniaków spalił Trybunał ponieważ tu chodzi ratione combustionis rerum mobilium i ponieważ była więc causa civilis, nakazał Opalińskiemu przysięgnąć że się te rzeczy mimo wiedzy jego stało, przysięgę tę miał

Opaliński złożyć pod karą zapłacenia za rzeczy które sobie Stadnicki zlikwiduje gdy zaś Opaliński przysiągł więc go trybunał a causa liberum declarat.

VI

Actum Lublini in judiciis ordinariis generalibus Tribun. Reg. Sabbato in crastino festi Visitationis B. V. M. A. D. 1610.

Instygator cytował przez woźnego Stadnickiego o tanisiewa za to iż tenże prożno kilka kroć miasto nachodził, bramy zbrojnemi obiema mającemi do 300 ruśznic (bombardas) obsadził i obwarował, jednego dnia pod ratuszem (pratorium) dobywszy mieczy i kopii (frameas) tumult wzniecił, z ruśznic i dział (tormenta) kilka razy wystrzelić kazał na wzgardę sądu - powtóre że niektórym sędziom trybunalskim groził i listy do Trybunału nie mając uwagę na części nieprzystojne posyłał - po trzecie że napominany od sądowego woźnego aby bez oręża do sprawy swej przystąpił tego uczynić nie chciał i oświadczył iż zbrojno na sąd przybędzie. Dnia dzisiejszego o to wyznaczono Stadnickiemu termin o godzinie 12 do usprawiedliwienia się w imieniu pozwanego stanął jego famulus i plenipotent nobilis Joannes Zegarth i gdy z pozwanego strony nie zaprzeczano iż kupa jego miała ruśznice Trybunał moderując liczbę ruśznic i redukując ta nowo na 100 nakazał zapłacić kary od każdej po 50 grzywien polskich; to jest 5000 grzywien, aby tę karę feria secunda proxima złożył do Trybunału pod karą banicyi i zabrania tej summy i dotrzego; co do drugiego i trzeciego zarzutu kazano mu się feria 2da oczyścić przysięgą że o tem nic nie wie.

VII

Actum Lublini in judic. ordin. gen. Trib. reg. feria tertia post festum Visitationis B. V. M. proxima 1610 Stadnicki stanąwszy na terminie disertis verbis dowiódł że to co mu instygator zadaje jest nieprawda i poprzysiąc na to chciał, Trybunał moderując karę od ruśznic

zniżył na 240 grzywien samemu Stadnickiemu
i zbrojną kupą nakazał w przeciągu 2 dni miasto o:
puścić i w odległości 10 mil od Lublina nie bawić aż
do ukończenia sądów, ani też po drodze krzywd
czynić, gdyby tego nie posłuchał więc pierwszy dekret
i do 5000 grzywien kary za ruszenie oraz co do
zmuszenia go do przysięgi ma znowu wrócić.

VIII /: Dekret :/

Actum Lublini in judiciis ordin. gener. Trib. regni.
feria 4ta post festum Visitationis B. V. M. proxima 1610

Adam z Żmigroda Stadnicki kasztelan kaliski, starosta przemyski, kolski i stryjski skarżył Stanisława Stadnickiego starostę zygwulskiego iż tenże wczorajszej nocy około godziny 5tej wychodząc z Lublina z liczną swą kupą zbrojną w rusznice małe i duże oraz pod chorągwiami, na drodze we wsi mianowanej mała mile od Lublina odległej 115 koni różnych tegoż Adama Stadnickiego i jego ludzi zostających na paszy (najętej od pana Stanisława Wierzbickiego) gwałtem zabrał, woźnicę strzegącego też konie ciężko ranił, resztę ludzi powiązawszy uprowadził. Do wołał Stadnickiego Stanisława na termin lecz gdy się tenże nie stawił, przetoż trybunał uchwalił na niego karę bannicyi i proskrypcyi z Korony polskiej i kazał tę karę przez woźnego w rynku lubelskim obwołać oraz wysłał do starostów pisma zawierające banicyi i aby go na dobrach poszukiwano.

IX

Actum Lublini in jud. ord. gen. Tr. reg. Sabbato in crastino festi divisionis S.S. Apostolorum 1611.

Stanisław Stadnicki skarżył że go Instygator Jakób Rogowski nieprawnie pozwał o zabranie 115 koni Adamowi Stadnickiemu i że go sąd bez winy jego skazał gdy tym razem zginął nim sąd odpowiedział, sukcesorowie jego Władysław, Zygmunt i Stanisław Stadniccy synowie nieboszczyka sprawę tę dalej toczyli. Stanęli więc na

terminie w imieniu owych Stadnickich Jan Węgierski opiekun i Kasper Brzeziński oraz z drugiej strony instygatora od Adama Stadnickiego Mikołaj Kołacki trybunał wyrokuje iż przez śmierć ojca sprawa ~~upadła~~ ~~[illegible]~~ umorzona ~~[illegible]~~ i że banicyi z niego zdjąć nie można przetoż od[-]dasza Instigatora i Adama Stadnickiego liberosa causa.

X.

Actum Varsoviae in conventione regni generali Varsoviensi sabbato ipso die festi S Hedvigis Electae. A. D. 1611.

Władysław, Zygmunt, Stanisław synowie i Felicyanna córka Stanisława Stadnickiego su[k]cessorowie in assistentia matki Anny de Ziemcice oraz opiekunów patrua Marcina Stadnickiego kasztelana sanockiego, oraz Jana Węgierskiego skarżyli Łukasza Opalińskiego starostę leżajskiego iż tenże w skrypcie swym względem śmierci Stanisława Stadnickiego do z[?] przemyskiego podanym użył słów uwłaczające dobrej czci nieboszczyka. Król zważając na to że zbrodnie rodziców nie padają na dzieci oraz szanując dobrą sławę nieboszczyka, owe verba criminalia na nieboszczyka rzucone annihilat i nakazuje z ksiąg wszystkich wspomnienie o tem wymazać i wykreślić.

XI. /: Protestacyja Olszanowskiego

Actum Varsoviae in Conventione regni generali Varsaviensi sabbato post festum Omnium Sanctorum proximo A. D. 1611.

Vladislaus, Sigismundus et Stanislaus filii Stanislai [Stadnicki] a Żmigrod capitanei Zigvulthiensis! cum assistentia Janussii Radziwił ducis in Bierze, Dubin[k]i ac Słucko pocillatoris M. Duc. Litho. Jacobi et Christopheri de Sienno Sienieńskich palatinidum Podoliae, Annae de Ziemiecice olim generosi consortis relictae matris sua, Sigismundi Niszucki et Joannis Węgierski tutorum actores nozwali

Annam a Stemberg olim Alexandri ducis in Ostrog palatini Volhyniae consortem relictam przed sejm warszawski iż sprzymierzywszy się z starostą leżajskim w Jarosławiu, zebrawszy zbrojne kupy, gdy się dowiedziała że Stanisław Stadnicki powracał z sądów trybunalskich lubelskich, napadła go (invasit) we wsi Woitycze dwór tamże żadny spaliły jej kupy oraz wielu okropnie pomordowali, oraz feria 6ª ante festum S. Bartholomaei Apo. proxima 1610 tegoż conducto milite in curia pro tunc existenti circumdedit Stadnicki za rozkazem owej Anny z Stembergu od owych zbrojnych z rusznic w piersi śmiertelnie ranny et languenti caput est amputatum; pozwali więc synowie Stadnickiego względem zabicia ojca swego owę Annę z Stembergu do sądu królewskiego podczas sejmu i gdy nie stanęła; chciał sąd na nią wydać poenam contumaciae lecz nie dopuścił tego Laurentius Olszanowski mówiąc że się Anna z Stembergu prawnie bronić będzie; gdy termin nadszedł wyznaczył do tychże sądów król Marcina Sierakowskiego kasztelana junivladislav. starostę pnedzieckiego, oraz Adama Kossobuckiego kasztelana wyszogrodzkiego stanął Łukasz Opaliński starosta leżajski i oświadczył, że powtarzając jeszcze raz swe ogłoszenie względem śmierci Stadnickiego w grodzie przemyskim uczynione, sam własnemi siłami bez czyjej pomocy Stanisława Stadnickiego przez trybunał lubelski za banita ogłoszonego z tego świata sprzątnął i protestował de nullitate citationis coram judicio S. Reg. Majestatis. – Również stanął Laurentius Olszanowski pełnomocnik Anny z Sztembergu i zaskarżył promotorem hujus causae (instigatora?) Nobilem Nicolaum ...owski, że ośmielił się bezprawnie poenam contumaciae na Annę z Stembergu obtinere; że banitis palam patrocinatur, że Anna z Stembergu bynajmniej

nie jest wina śmierci Stadnickiego, bo się autor tej śmierci jawnie przyznał do tego, dla tego więc zanosi protestacyą.

XII

Actum Lublini in judiciis ordinariis generalibus Tribun. regni feria 2da post octavas festi Sacratissimi Corporis Christi proximo A. D. 1614.

Władysław i Zygmunt Stadniccy synowie Stanisława starosty Zygwultskiego zaskarżyli w grodzie przemyskim magnificam de Stemberg olim Alexandri ducis in Ostrog palatini Volhyniae consortem relictam. Wyznaczono termin feria 3a post festum Conceptionis B. V. Mariae; gdy niestanęła, cytowali ją przed trybunał za to iż wraz z Łukaszem Opalińskim starostą łęczyckim Anną z Pilcy żoną jego, Janem Swiętosławskim referendarzem koronnym, Janem Grabińskim i innemi napadając na życie Stanisława Stadnickiego, dwór aktorów (Władysława i Zygmunta Stadnickich) spalili i wielu w nich pobili. Na terminie trybunalskim stanęli od strony skarżących ich opiekun Jan Węgierski a pozwani przez Stanisława Olefskiego. Z Janem Węgierskim stanął Władysław Stadnicki który właśnie annos legitimae aetatis assequutus est. Sąd osądził iż w tej mierze tylko Opaliński za pozwanego uzno. dzić może bo się sam do zabójstwa Stadnickiego przyznał i Stadniccy go dawniej za głównego sprawcę zaskarżyli, przetoż sąd uwalnia na zawsze od tej sprawy xiężnę Ostrogską. Pomimo że Stadniccy w tej sprawie wciągnęli Mikołaja Marcina [illegible]owskiego jako że Stadnickich pieniał względem Wojutycz[?] a gdy żona Stadnickiego Anna de Zieniatice niemiała przez swego małżonka zabezpieczonego dożywocia na tychże Wojutyczach więc dobra były Stadnickiego Stanisława i Opaliński je broniąc się spalił bez powodu za poprzednim oświadczeniem, trybunał go więc uwalnia od tej sprawy tym bardziej że król wyrokiem sejmowym nakazał stronom dalszych

obie strony, urząd grodz. odesłał tę sprawę do trybunału

spalonych

pozwów kryminalnych w tej sprawie zakazał. Trybunał obu stronom że sobie nic nie winny oświadcza.

XIII

Actum Lublini in judiciis ordin gener. Trib. Regni feria 2a post octavas festi S. Corporis Christi proxima 1614.

Na zaskarżenie Władysława i Zygmunta Stadnickich synów Stanisława, jakoby Łukasz Opaliński z ludźmi z starostwa leżajskiego Sabbato in die festi Pentecostes 1609 napadłszy zamek w Łańcucie ich własności wielu w nim ranił, gród przemyski odesłał sprawę do Trybunału który nakazał Opalińskiemu przysięgę że się spalenie zamku łańcuckiego mimo jego wiedzy i rozkazów stało, kroki wojenne że były skutkiem nieprzyjaźni. Przysiągł Opaliński a sąd go uwolnił od prawy dalszej.

XIV

Actum Lublini in judiciis ordinariis gen. Trib. Reg. feria 2a post octavas festi S. Corporis Christi 1614.

Władysław i Zygmunt Stadniccy skarżyli Łukasza Opalińskiego starostę leżajskiego teraz kasztelana poznańskiego wspomaganego od żony swej Anny de Pilca Jana Opalińskiej, Anny z Nemberga Ostrogskiej i Jana ... Swięto... i Jana Grabińskiego napaść wieś Wojutycze (skarżących własna) feria 5a ipso die Divisionis Sanctorum Apostolorum 1610 cum exercitus tymnanis i wojskiem mającym nad 2000 (equitum et peditum) na którym sam Opaliński był centurio; dwór w Wojutyczach ich dobrach własnych spalił i ludzi w nim pomordował. Na terminie trybunalskim stanęli osobiście skarżący Władysław Stadnicki [illegible] już pełnoletni i Jan Węgierski ut tutor małoletniego a z strony pozwanej osobiście Łukasz Opaliński. Trybunał go za niewinnego w tej sprawie na zawsze ogłosił (Opalińskiego)

XV

Actum Lublini in judiciis ordinariis gen. Trib. Regn. feria 2a post Octavas festi S. Corporis Christi proxima 1614

Podobna skarga o spalenie Wojutycz feria 5a ipso die Divi:

nie jest wina śmierci Stadnickiego, bo się autor tej śmierci jawnie przyznał do tego, dla tego więc zanosi protestacyję.

XII

Actum Lublini in judiciis ordinariis generalibus Tribun. regni feria 2da post octavas festi Sacratissimi Corporis Christi proximo A. D. 1614.

Władysław i Zygmunt Stadniccy synowie Stanisława starosty zygwulskiego zaskarżyli w grodzie przemyskim magnificam de Stemberg olim Alexandri ducis in Ostrog palatini Volhyniae consortem relictam. Wyznaczono termin feria 3a post festum conceptionis B. V. Mariae; gdy nie stanęła, cytowali ją przed trybunał za to iż wraz z Łukaszem Opalińskim, starostą łęczyckim, Anną z Pilcy żoną jego, Janem Swoszowskim referendarzem koronnym, Janem Grabińskim i innemi, dwór nastając na życie Stanisława Stadnickiego, spalili i ... Władysława i Zygmunta Stadnickich ... wielu w nich pobili. Na terminie trybunalskim stanęli od strony skarżących ich opiekun Jan Węgierski a pozwani przez Stanisława Oleśnickiego. Z Janem Węgierskim stanął Władysław Stadnicki który wtedy annos legitimae aetatis assequutus est. Sąd osądził iż w tej mierze tylko Opaliński za pozwanego uchodzić może bo się sam do zabójstwa Stadnickiego przyznał i Stadniccy go dawniej za głównego sprawcę zaskarżyli, zatem sąd uwalnia na zawsze od tej sprawy Xżnę Ostrogską. Pomimo że Stadniccy w tę sprawę wciągnęli Mikołaja Marcina ...owskiego jako ... Stadnickich pieniał względem Wojutycz, ta gdy żona Stadnickiego Anna de Zieniatice niemiała przez swego małżonka zabezpieczonego dożywocia na tychże Wojutyczach więc dobra były Stadnickiego Stanisława i Opaliński je broniąc się spalił bez powodu za poprzednim oświadczeniem, trybunał go więc uwalnia od tej sprawy tym bardziej że Król wyrokiem sejmowym ~~...~~ stronom dalszych

tobie strony, urzędy ... odesłał te sprawę do trybunału

spalonych

pozwów krymynalnych w tej sprawie zakazał. Trybunał obu stronom że sobie nic nie winny oświadcza.

XIII

Actum Lublini in judiciis ordin. gener. Trib. Regni feria 2a post octavas festi S. Corporis Christi proxima 1614.

Na zaskarżenie Władysława i Zygmunta Stadnickich synów Stanisława jakoby Łukasz Opaliński z ludźmi starostwa leżajskiego Sabbato in die festi Pentecostes 1609 napadłszy zamek w Łańcucie (ich własności) wielu w nim ranił, gród przemyski odesłał sprawę do Trybunału który nakazał Opalińskiemu przysięgę że się spalenie zamku łańcuckiego mimo jego wiedzy i rozkazów stało, kroki wojenne że były skutkiem nieprzyjaźni. Przysiągł Opaliński a sąd go uwolnił od sprawy dalszej.

XIV

Actum Lublini in judiciis ordinariis gen. Trib. Reg. feria 2a post octavas festi S. Corporis Christi 1614.

Władysław i Zygmunt Stadniccy skarżyli Łukasza Opalińskiego, starostę leżajskiego teraz kasztelana poznańskiego wspomaganego od żony swej Anny de Pilca Opalińskiej, Anny z Stemberga Ostrogskiej, Jana Świętosławskiego i Jana Grabińskiego napaść wieś Wysoką (skarżących własna) feria 5a ipso die Divisionis Sanctorum Apostolorum 1610 cum vexillis tympanis i wojskiem mającem nad 2000 (equitum et peditum) w którym sam Opaliński był centurio; dwór w Wysokiej, w ich dobrach własnych spalił i ludzi w nim pomordował. Na terminie trybunalskim stanęli osobiście skarżący Władysław Stadnicki [illegible] już letnoletni i Jan Węgierski ut tutor małoletnich a z strony pozwanej osobiście Łukasz Opaliński. Trybunał go za niewinnego w tej sprawie na zawsze ogłosił (Opalińskiego)

XV

Actum Lublini in judiciis ordinariis gen. Trib. Regn. feria 2a post octavas festi S. Corporis Christi proxima 1614.
Z obu stron skargi o spalenie Wysokiej feria 5a ipso die Divi

rcnit. Apostolorum 1610 zamieszki Stadnicky na Jana Grabińskiego, lecz go Trybunał uwolnił od tej sprawy. (W imieniu Grabińskiego stawał na terminie Stanisław Oleski)

XVI

Actum Lublini in Jud. Ord. Gen. Trib. regn. feria 3a post festum sanctorum Viti et Modesti Martirum proxima 1614.

Felicianna Stadnicka córka Stanisława Stadnickiego starosty Zygwultskiego skarżyła w sądzie ziemskim przeworskim Łukasza Opalińskiego starostę leżajskiego iż tenże w napadzie z zbrojnemi na wieś Wojn.. tycze młodą Feliciannę Stadnicką infantem wraz z matką Anną de Ziemiecice zajmał do wsi Jarnawiec w starostwie leżajskim zawiódł i tam o głodzie w ciężkim więzieniu obie przez 14 tygodni trzymał. Na Urząd przeworski odesłał ich sprawę na trybunał. Na wyznaczonym terminie stanęli w imieniu skarżącej jej brat Władysław Stadnicki i Jan Węgierski opiekun, w imieniu oskarżonego Jan Rzechowski plenipotent; Gdy zaś stanowszy osobiście Anna de Ziemacice matka skarżącej oświadczyła przed urzędem iż nigdy od Opalińskiego trzymana była i że córkę Feliciannę małoletnią wtedy umyślnie z sobą wzięła i że potem gdzie chciała sama z domu Opalińskiego poszła. Trybunał nie widząc winy Opalińskiego od uwięzienia małoletniej Opalińskiego od sprawy wolnym na zawsze czyni.

XVII

Actum Varsoviae in Conventione Reg. Generali Varsoviensi feria 2a post dominicam Quinquagesimae proxima 1615.

Na terminie przed Królem, konsyliarzami i instygatorem stają a którzy: Władysław, Zygmunt i Stanisław Stadniccy synowie Stanisława Starosty Zygwultskiego cum assistentia Damusii (?) ... duxit in Birze et Dubinki a Hinko poullatores

magni Duc. Lithuaniae nec non Jacobi et Christophori de Sienno Sienienski Palatinae Podoliae, Annae de Ciemecice relicta cum Stanislai Stadnicki, Sigismundi Niszczycki et Joanni Węgierski tutorum in altera vero citatione etiam cum assistentia Martini Stadnicki (Castel. Sanocensis ?) i Xiężny Annę de Stemberg wdowę po Alexandrze Xiążęciu na Ostrogu wojewodzie wołyńskim żąda jąc by ją ukarano za to iż bez powodu nastając na życie powracającego z sądów trybunalskich lubelskich Stanisława Stadnickiego starostę zygwultskiego z swemi pomocnikami i wojskiem [redacted] którym dowodził Łukasz Opaliński starosta leżajski napadła we wsi Wojutycze w dystrykcie premyśl. dwór tamże [redacted] (splendide constructam curiam) zrabowali spalili, wielu pomordowali lecz Stadnicki na szczęście nie był w Wojutyczach, [redacted] lecz uszedł z kilkoma dowódcami. Ostrogska wezwała więc Tarnawa aby żyć spokojniej. Ostrogska wezwała więc swych wspólników na radę do Jarosławia i zebrawszy posiły mianowicie z starostwa leżajskiego, puściła pogoń za Stadnickim w którym go zabito. Na termi ni drugim stanęli actores Sigismundus Stadnicki w imieniu swem, Zygmunt Niszczycki oraz Marcin Stadnicki kasztelan sanocki a citata per generosum Laurentium Kilszanowski plenipotentem przed królem. Król dał wyrok: „Quandoquidem ex parte Illustris citatae sufficienter comprobatum sit quod Stanislaus Stadnicki bannitus et proscriptus erat per decretum Tribunal Regni Lublinensis banitione civili et perpetua ideo actionem incompetentem esse invenimus .. actoribusque silentium perpetuum imponimus.

Ob. Skrypt.

XVIII

Actum Lublini in Judiciis ordinar. gener. Trib. Regn. feria 3a post dominicam Misericordiae proxima 1615.

Constantinus Korniakt actor wiódł najprzód w grodzie przemyskim potym w trybunale lubelskim proces z Władysławem Zygmuntem i Stanisławem Stadnickimi synami Stanisława na Łańcucie Stadnickiego starosty zygwultskiego, którzy mieli in assistentia patruos Marcina kasztelana sanockiego i Jana starostę nowomiejskiego, Caroli comitis a Szklow et in Mysz: exercituum magni Ducat. Lithuan.

Zrolo nuptae Poniatowska

Na dobrach Białobrzegi Głuchów Janina zrobił Sta-
nisław Stadnicki z Konstantem Kornjaktem (ojcem)
zapis aby Kornjakt za miast Łańcuta też
dobra Białobrzegi trzymał (pewnie z tercy zabezpie
czył Kornjaktowi dług na Łańcucie) r. 1599 sub vadio
40000 złp. Lecz Stadnicki synowi Kornjakta
gwałtem owe dobra odebrał i wz mógł na nim
quietationem, summę długu nie zapłaciwszy. Urząd
grodzki Starosta Adam Stadnicki Kasztelan Kaliski,
Starosta przemyski, kolski, stryjski napominał
r. 1610 Stanisława Stadnickiego starosty zygwulto-
nego aby dobra Białobrzegi, Głuchów
Janina zwrócił Kornjaktowi

campiductoris (Chodkiewicz?) Janusza Radziwiłła
Joannis Węgierski et Annae Stadn. tutorum Kat. natris o to:
Gdy Christopherus et Anna de Nienno Zilercia conju-
ges bona sua haereditaria oppidi Łańcuth cum sub-
urbiis et villis certis za pewną summę Stanisławowi
Stadnickiemu zastawili: w zastawie dobra owe w posiad.
tosć dali, noz niej zamiast Łańcuta dawali mu ...
dobra Białobrzegi Głuchów Janina tez i te dobra
Stadnicki violenter ademit (~~Dobra Białobrzegi Głuchów Janina trzymał ojciec autora Kornjakt Konstanty na mocy zapisu 1599 pro vadio 40000 złp. podob. nowo Plenkiel?~~) Syn Konstanty Kornjakt starszy
wymógł że Stadnicki na nim vinculis et metu mortis wymógł
memoria we Lwowie approbationem et quietationem
wyszedłszy z rotami zbrojnemi; na czego prawdziwość
wyszłiągł. przeto tez trybunał dubelski owe inscriptio
nes, compromissum, approbationes et quietationes
cassat ac tollit! i pewnie Kornjaktowi dobra
Białobrzegi, Głuchow, Janina trzymane
od sukcesorów Stadnickiego nazad zwrócić kazał.
na terminie trybunalskim stawił się aktor
Konstanty Kornjakt, oraz ze strony pozwa-
nych Anna de Niemecice Poniatowska mater
Andreas Lisiecki et Adrianus Radlicki pleni-
potentes. —

XIX

Actum in Castro Premisliensi feria 6a post Domi-
nicam Jubilate proxima Anno Domini 1608.
Stanislau Stadnicki de Trnigrodek: Łańcut
haeres Capitaneus zygwultensis litteras citatio
nis ad Lucam Opalinski pertinentes in acta Castri
Praesin porrexit et induxit quarum tenor est talis:
Odpowiedz Stadnickiego Opalinskiemu: Łukaszu
Opalinski iestes nie pomniac na pokój pospolity
i.t.d.

[illegible] jest [illegible]

[illegible]

rękopism Chodkiewicza [illegible]

Jazłowiecki ~~Jerzy~~ Hieronim wojewoda podo[illegible]

[illegible]

Wiersz
Stanisława Stadnickiego diabła
o Łukaszu Opalińskim

=

Słup do gościa:

Tu stoję z jednej strony świadek niewinności
Łańcuckiej, z drugiej strony świadek wielkiej złości
Człowieka bezbożnego, co nazwisko jego:
Opaliński starostwa rządca leżajskiego.
Ten najechawszy Łańcut gdy był porażony
Od mężnej Stadnickiego Stanisława strony,
Nietował swej porażki, lecz nie wojownika
Ale raczej nocnego prawem rozbójnika:
Bo zastąpiwszy drogę z Szląska nie bez szkody
Do Łańcuta idące tu złupił podwody,
Pobrał pieniądze konie i naładowane
Różnym towarem wozy, a sługi związane
Zprowadził do więzienia. Nie wiesz niewstydliwy.
Że ziarna złe nie rodzą jedno kłos szkodliwy.
Złości twej skryte ziarno ziemia ożywiła,
Ta mnie jako kłos rzeźwy na wierzch wysadziła,
Żebym przed mijającym tak świadczył o tobie:
Cnota Opalińskiego tu w tym legła grobie,
Sam żyje, lecz jeżli chce stąd swe mieć dochody,
Trzy czerwona tu z powrozem stanę dla nagrody.

Nagrobek Stanisława na Łańcucie Stadnickiego starosty zygwultskiego od Szczęsnego Herburta złożony

Viator!

Si amicus es, dole;
Si inimicus, [illegible];
Si neutrum, mirare
rerum humanarum cursum et occasum.

Stanislaus Stadnicki de Żmigród ~~haeres~~ et in Lańcuth, haeres capitaneus Siguultensis hic quiescit.

Gente nobilissima, cognatione plurima, affinitate infinita, fama optima, animo invicto, ingenio praestantissimo, opibus maximis.

Hic tantus et talis:

Libertatis studiosissimus, avidissimus bellicae gloriae, ut Thrax puer a prima ineunte aetate bellicis artibus incubuit. — Bella Livonica et Podolica Augusto, Danticana et Polocensia Stephano, civilia Sigismundo tertio cum regibus gessit. — Illa docuerunt, nocuerunt ista. O patria! si tu bellatorem hunc virum ad arma pro te gerenda admisisses, ille tibi ornamento et emolumento fuisset procul dubio. — Sed virtus repulsae nescia sordidae quo major, eo aliis gratior, suis ingratior, omnia apud illos [illegible] invidiam vetus magnorum malum conciliat; hinc illi premunt, isti non prosunt; illi aperte exitium, hi tacite infortunium [illegible] muniur, [illegible]

[illegible]

O [illegible] patriae cives: [illegible]
vos [illegible] et [illegible].

Nagrobek
Stanisławowi Stadnickiemu diabłem
zezwanemu od bezimiennego napisany.
r. 1609.

Hospes.

Jametsi properas, siste et perlege.
Stanislaus de Zmigrod a Lancuth Stadnicki
hic jacet.
O quanto te metu libero hoc nuntio!
Jaceres hodie tu, jaceret legum usura, patria omnis
Nisi ille jaceret
Deorum, legum et regum contemptor.
Vix juvenis, bello podolico, livonico sub Augusto,
Maturior gedanensi et polocensi sub Stephano,
regibus stipendia fecit.
Dein laboriosam externam militiam virtutis
Minore periculo domi, quam inter hostes armis
decertare ratus
gloriae militaris [illegible]
[illegible]
[illegible] et exercuit;
fuit. Exitium quod aliis paravit et exercuit
[illegible]
insemet fuit.

Gościu i podróżny!

Jeśliś przyjaciel, żałuj;

Jeśliś nieprzyjaciel, patrz a poczekaj;

Jeśliś ni tym ni owym, zadziwuj się

rzeczy ludzkich upadków, schodowi i zachodowi

Stanisław Stadnicki ze Żmigroda, dziedzic na Łańcucie, starosta zygwulski

narodu i familiej barzo szlachetnej, pewności wielkiej, przyjaciół niezliczonych, urody gładkiej, naukiej, serca i umysłu niezwyciężonego, bogactw wielkich, religiej szczerej gorącej wyznawca, chwalca boży prawdziwy, ku ojczyźnie miłości nieoziębły, zapalczywy, żarliwy

Ten takowej i tak wielkiej

wolności starożytnej szlacheckiej miłośnik, w sprawach wojennych rycerskich z młodości swej dobrze ćwiczony. Acz za wieki na wojne

Wojny i boje

inflantskie i podolskie pod Augustem, gdańskie i moskiewskie pod Stefanem, domowe pod Zygmuntem III królmi

One uczą — te szkodzą

Ojczyzno kiedyby ty tego walecznego męża do posług i prac twoich obrała była sobie, umysł chwały wiecznej pragnącej chciwy napełniła była, ozdobą i okrasą sławą jeśli kto tem on mógł był być tobie ale cnota wzgardzona zapłaty niemająca im większa w nim była, tem nieprzyjaciołom cięższa się być widziała, a zatym poczytana

w tych nienawiść u swoich zazdrość dawne nieszczęście ludzi wiel: kich jednało i zrobiło.

Owi w sercu duszą, ci niepomagają; Owi lepak jawnie zguby i nie szczęścia życzą, trują, buntują się swego zamysłu krwawego dowodzą.

O mocy boska, gwałtu i niezbożności mściwa!
O cnoto zaniedbana!
O świątobliwe prawa ojczyste zgwałcone i potłumione.
O wolności!!

Was wzywam, wam się oświadczam.

Anna z Ziemsuc pozostała małżonka małżonkowi swemu dro: giemu wszytkich jego frasunków i przygód uczestniczka z serca swego głębokiej wnętrzności wyrażonych i napisanych wzięła a na tej chorągwi wyrazić kazała.

Tak ci nie masz sprawiedliwości na ziemi
O Boże sprawiedliwy ty widzisz!

Taka była perversissima Stadnickiego natura, że choć był omnis divini et humani juris temerarius contemptor nigdy jednak z kimkolwiek w nieprzyjaźń zaszedł prawnego terminu żadnego nie opuścił i owszem prawo sam zawsze pro ludibrio mając wiele ludzi juris praetextu i z majętności wyzuwał i opprimował i pod prawem nachytrzeyszych zdrad z ludzmi nawięcej zażywał. Tegoż fortelu z Opalińskim będąc od niego po kilka kroć pogromiony chciał zażyć: dał mu akcyje na trybunał lubelski kryminalne a pod tym pretextem instructis insidiis i onego z trybunał per vim znieść był umyślał. Lecz inaczej rzecz padła, bo mając ex sua protervitate wszytek świat na się słusznie zwaśniony in tantum militia sua processit, że się i krewni jego z obcemi nań skonfederować musieli i z tąd Opalińskiego w Trybunale znaczna była fakcyja a przy niej też tribunalitia autoritas potężna i lubo tentabat extrema bo ten sam był pierwszym który armatus stipatus exmunsis circa praetorium militarious vexillis causam dixit turbulentissime contra Regni jura wszytko mu jednak szło opak nie opuszczał Bóg bez kaźni contemptum superioritatis, bo w tumulcie, który był na oppressyją Trybunału uczynił wszytkie naprzód jego rzeczy poszły in praedam, jego lud nie tak żołnierz Opalińskiego jako sola fex civitatis strzagarze hultajstwo z miasta wyparli, rarety, reliki jego ornamenta z triumfem in direptionem prowadząc, naciem i samego jako bezecnego katylinę z miasta cum interdictione cujus.

vis noolentiae ablegowano, ale natura w złości wyćwiczona nie scier
niała posłuszeństwa. wyjeżdżając z Trybunału wyrzucony zabrał kaszte-
lanowi kaliskiemu ciału swemu na [illegible] koni [illegible]siąt [illegible]
iadz przy nich nowiekł i o to jako rebellis et pacis publicae vio-
lator perpetuo banizowany.

Nagrobek Stanisława Stadnickiego

Stanislaus Stadnicki
Hic iacet

Omnes numeros [illegible]
Carnificinam exquisitissimam in domo sua instituit
additionibus Rempublicam turbavit
Patriae terribilis hostis omnium.
Dum exercitus [illegible] nationem [illegible]
Ultimo manibus tremendum judicium praevenit
Justitiae divinae exemplar.
Hic post fata quiescit, qui nunquam in vita quiescere potuit.

Stadnicki Djabeł wraz z Januszem x. Radziwiłem, Adamem Gorajskim na sejmie w Warszawie 1606 będąc posłami burzyli i wichrzyli sejm Niemcew II 20.

I. Extractus authenticus ~~[illegible]~~ Decreti tribunalis Lublini 1622
Sabbato infra octavas festi Corporis Christi lati inter Vladislaum
Sigismundum et Stanislaum Stadnickie olim Stanislai Stadnicki
capitanei Zygvultensis filios actores atque Martinum Kraśicki
Castellanum Leopoliensem tum Constantinum Korniakt citatos
ratione bannitionis ex occasione ademptionis bonorum Białobrze-
gi, Gluchow Konina et aliorum loco oppidi Łancut per
commutationem factae.

Henryk [illegible] Fredro syn Mikołaja podkomorzego przemyskiego z żony Katarzyna Ciurylowna zostawił córki 1) Anna wydana za Jakuba na Mięjsku Herburta 1555 i syna 1) Stanisława który miał za sobą Herburtowną córkę Sewerynę

Mikołaj Drohojowski z Fredrowna miał córkę która poszła za Herburta. syna Tomasza Kasztelana [illegible] który miał za sobą Jadwigę córkę Mikołaja Herburta Kasztel. kaliskiego.

Tabulae Jablonovianae ex Arboribus genealogicis familiarum slavicarum regni Poloniae nec non extranearum ab iis prognatarum tum cum iis cognatarum collectae opera et studio Authoris perfectius ac uberius elaboratae. Editio prima. Norimbergae typis Joannis Henrici Gottefredi Bieling Anno 1748

autor Jozef Pruss Jabłonowski

1070. (Anglus)

List Stanisława Herbortha z Fulsztyna Kasztelana lwowskiego (pisany z Sambora d. 5 Czerwca 1579) do Jana Zamojskiego kanclerza Koronnego (w interesie pieniężnym) Generalnego
wyjęte (Źródła do dziejów polskich T. I str. 60-61)

Tabl. 5

Rodowód Herburtów

Fryk czyli Giryk Herbort który Fulsztyn ufortyfikował r. 1300 — 1319.

Fryderyk starosta lwowski. | Wacław na Dobromilu starosta przemyski hrabia na Fulsztynie | Mikołaj starosta sanocki | Jan na Fulsztynie i Morawicach.

Jan | Andrzej | Seweryn Sefridus Zebrzyd chorąży lwowski 1442 – 1494.

Jakób z Fulsztyna urodzony z Kulikowskiej z Gołogór która miała matkę Kukizówną 1471.

Mikołaj cześnik lwowski żona Barbara córka Olechny z Koruty

Barbara żona Rafała z Pruchnika stolnika przemyskiego 1471.

Piotr Odnowski kasztelan biecki żona córka Georgii ... Bal. 1471. ... 1550.

Sebastian na Kniaziczu.

Jan (Minor) na Dobromilu, Pilinicu, Buzkowej żona Anna

Jan (Major) na Bruchnalu, Chliplach, Mieścicu wojski samborski żony 1) Anna de Paulaw 1538 2) Agnieszka córka Henryka Fredra i Katarzyny Laurytówny córki Andrzeja potomstwo

Seweryn ... nie | Andrzej na ... Kukizówna ... | Jan z Kukizowa żona 1) Zofia córka ... Tankowska ... Gołogórska 2) Elżbieta z Łanowic 1539.

Mikołaj z Dzidziłowa Kasztelan kamieniecki żona Elżbieta córka Mikołaja de Nowodwór Kasztelana kamienieckiego 1520.

Barbara żona Stanisława Szczyta 1532.

Barbara 1) za Żórawińskim 2) za Stanisławem Rejem.

Mikołaj Odnowski wojew. krak. żona Anna córka ... kasztel. wiślickiego.

Barbara żona Andrzeja Sarbiewskiego ... gołogórskiego | Anna 1) za ... 2) za Hieronimem ... | Stanisław zwany ... Kizowski żona Elżbieta córka Stanisława Fred. ... r. 1546. | Jakób Kukizowski r. 1550.

Mikołaj z Dzidziłowa z ... kasztelan kamieniecki żona Elżbieta córka Mikołaja de Nowodwór kasztelana kamienieckiego ... 1520 ...

Barbara za Stanisławem Szczytem 1532

Jakób 1536. | Barbara żona Mikołaja Dorfsniaka 1541.

Jan Fryderyk na Dobromilu, Olesku i Fulsztynie podkomorzy przemyski żony 1) Jadwiga z Rolowa córka Piotra Chwały z Potnatycz 1546 & 1552 2) Anna córka Stanisława Koty wojewody ruskiego i hetmana. 1550.

Walenty na Bruchnalu żona Zofia de Żyrdzia córka Mikołaja ... 1559.

A.

Jan na Bydli i Wyszkowicach kasztelan sanocki zwany ... żona Katarzyna córka Krzysztofa Drohojowskiego 1576.

Barbara urodzona z Anny wyd. 1) za Konstantego Korniakta 2) za Piotra ... Andrzeja Górki ...

Mikołaj na ... kasztelan przemyski żony 1) ... 2) ...

Marcin ... | Stanisław na Dobromilu ... | Anna ...

Jakób na ... żona ... Katarzyna ... Andrzeja ... przemyskiego 1574.

Anna Dorota ... 1550. | Mikołaj Herburt Dobromilski

Jan na Chliplu kasztelan ... żona Anna ... Drohojowska ... 1574.

Regina za Stanisławem Żółkiewskim kanclerzem z Fredrów ... | Stanisław ... | Walenty biskup przemyski

Jan podkomorzy kamieniecki ... żona ... z Górow 1550.

Albertus | Zofia 1) za Skorutą 2) za Mikołajem ... wojewodą ruskim

Marcin wojski kamieniecki, żona N. Krotowska córka wojewody Inowrocławskiego wdowa po Chlebowicu wojewodzie wileńskim

... Kolidki ... żona Elżbieta Zapławska | Szymon kanonik krak. ... | Jadwiga żona ... | Mikołaj ... Herburt kasztel. halicki starosta lwowski 1598

Anna za Stanisławem Zamoyskim ... | N. za Jakubem ... | Abraham ... żona Zofia ... | Jan żona Katarzyna de Drohojów

... Zofia za ... | Jakób ... | Piotrus ... | Jan ... | Anna za ... | Albertus ... żony 1) Zofia ... 2) ...

Elżbieta za Baltazarem Stanisławskim ... za Żórawińskim kasztelanem halickim

Mikołaj wojewoda ... żony 1) Elżbieta ... Żórawińskiego ... 2) Anna córka Hieronima ... Blichowca ...

Elżbieta 1) za Janem ... 2) za Janem ... 3) za Janem ...

Zofia 1) za Stanisławem Lanckorońskim kasztelanem halickim 2) za ... podkomorzym ...

Aleksander ... za Samuela Koniecpolskiego ... | Mikołaj. | Jadwiga żona ... Drohojowskiego podkomorzego przemyskiego.

Jadwiga za Janem Drohojowskim | Izabela ... | Zofia za Samuelem Kossowskim 1620.

Jan. | Elżbieta za N. Paniewskim.

Mikołaj starosta ... żona Katarzyna ... | Jan kasztelan kamieniecki żona Konstancja ... | Zofia żona N. ...

Konstantyn | Mikołaj kasztelan kamieniecki ... żona Anna córka Mikołaja Żółkiewskiego podkomorzego lwowskiego. | Hieronim de Fulsztyn żona Chrystyna córka Walentego ... wojskiego

Katarzyna ... ex B. | Mikołaj | N. za ... ex B. | Andrzej z Bełżyc | Kasper ... Zofia ... | Jan ... | Elżbieta za N. ... ex B.

Konstancja za Janem ... | Zuzanna 1) za ... 2) za Konstantym ... | Helena za Konstantym ... | Konstancja 1) za ... 2) za Łukaszem ...

N. ... | Erazm

Kaspar Herbort (syn Jana kaszt. sanock. i Katarzyny Drohojowskiej) kanonik krak. 1599 + 1613 (Łętowski)

Erazm Herburt r. 1610 ... wdowa po nim 1610 Elżbieta ... córka Kiliana Drohojowskiego syn Stanisława — syn jego Erazm Albert 1620

... Herburt (syn Jana z ... Kamienieckiego) ... akad. krak. 1616

Jan ... Herburt (syn Jana kaszt. ...) uczeń akad. krak. 1579

Mikołaj (syn Mikołaja Herburta starosty lwow.) uczeń akad. krak. 1580

Andrzej Herburt 1608 żona Dorota Przerębska

Anna z Dzikowa Kolanka była (podług Orzechowskiego wspomn: 1550) żoną Jana na Dobromilu Herburta kasztelana sanockiego podkomorzego przemyskiego.

Jan Sieniawski kasztelan lwowski miał żonę Herburtownę córkę kasztelana lwowskiego. (Duńczewski I 315)

Leonard Szczygłowski podczaszy halicki ojciec [illegible] z Herburtówny zrodzony (około 1510.) Duńczewski II 122.

Anna Herburtowa kasztelanicowa Bełzka była córką Mikołaja Bełzeckiego (Nies.)

Rafał Bieżecki 1460 miał syna Maciej który miał żonę Herburtownę (Nies.)

Anna z Fulsztyna [illegible] (żona Pawła Uhańskiego ~~[illegible]~~ albo Pawła Uhańskiego żona [illegible]

Elżbieta Herburtowna podkomorzanka podolska starościanka barska córka Herburta wojewody ruskiego była za Baltazarem Stanisławskim a potem podskarbim W. Kor. (Niesiecki IV 184)

Podług genealogii Koniecpolskich (Pamiątki Koniecpolskich str. 200) ~~[illegible]~~ Jan Herburt kasztelan Kamieniecki z żoną Konstancyją Zbaraską (córką Jana na Suliczewicach) zostawił 2 synów Mikołaja i Władysława oraz córkę wydaną za Kossowskiego na Podolu.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae opus posthumum Antonii Boczek edidit Josefus Chytil. Tomus V ab annis 1294 – 1306. Brunae ex typographia Caroli Winikerii 1850. 4°.

Theodoricus episcopus olomucensis feodali suo Herbordo (Herbordus dictus Traberger de Fullenstein) concedit facultatem, si eum sine liberis decedere contingeret, ut in feodo quod ab (olomucensi) ecclesia obtinet filii patrui ejus Eckerici deberent succedere, dummodo dictus Herbordus pro tempore vitae suae nullam contra episcopum olomuc. aut ecclesiam culpam vel offensam committat. Datum in Holeschow A. D. 1297. III Idus Februarii. Testes hujus rei sunt.... T.(eodoricus) de Fullenstein canonicus olomucensis. (Privil. in archivo archiep. olomuc.)

Boczek. T. V Nr. 62 pag. 60.

Theodericus dominus de Fullenstein olomucensis ecclesiae canonicus donat Chunrado fideli suo ac [illegible] haeredibus ejus quoddam nemus ad exstirpandum et villam Steinbach in eodem locandam. Datum in Budischow A. D. 1301. VIII Kalendas Decembris. (Privil. ex archivo Rayhradensi)

Boczek. T. V Nr. 127 pag. 131.

Otakarus rex Herbordo de Fullenstein dapifero Brunonis episcopi olomucensis confert villas Krzenowice et Sztiepanowice. Pragae nonis Februarii 1265. (Paprocki Zrcadlo p. 405)

Boczek: Fullenstein III. 198. 199. 388. – IV. 149. 152. (czyli Fullnstein albo Fulmenstein:

Conradus de Fullenstein camerer. Opav. IV. 260. 265.

Ekkericus de Fullenstein filius Herbordi dapiferi Olomuc. episcop. (seu Ekriko vel Ekkericus vel Erricho, Eryk) IV. 149. 152, 155, 346, 355

Hanigo de Fullenstein seu Heningus filius Herbordi IV. 230, 255, 260.

Henricus de Fullenstein frater Theodorici plebani de Bruna. IV. 260.

Herbordus de " " dapifer olomuc. episcop. III. 141. 198, 388 – IV. 34. 109. 149. 239. 349.

Herbordus Ruso de Fullenstein IV. 260. 350.

Joannes de Fullenstein filius Herbordi dapiferi olomuc. epis. IV. 108. 109, 141, 150, 239.

Theodericus de Fullenstein canonicus olomuc. plebanus de Bruna. IV. 100. 104. 109. 113. 117, 118, 119, 121, 125, 163, 199, 231, 237, 260

Waltherus de Fullenstein frater Herbordi IV. 109.

.1.

<u>Herbordus</u> de Füllstein kanonik ołomuniecki w Ołomuńcu 1345 d. 1 Maji

Boczek Cod. dipl. Mor. T. VII. p. 432 Nr 590.

I Martini pag. 526 (Herborth)

Herburci [illegible] z Thoranowy w Tymnikowy dzieląc
herb w polu czerwonym w jabłku zielonym w czerwonym polu.
[illegible] w księgach III mówi że
Spytkowie [illegible] Władysław Opolski dał Herburtom
Fryderyk [illegible] [illegible] przysiągł
[illegible] dał dwie [illegible]
[illegible]
Seweryn Herbort wojewoda [illegible]
Andrzej Herbort z Zarodaba [illegible]

IV

Herbort [illegible] Belski miał Chlebie w Przemyślu
miał ~~[illegible]~~ [illegible]
miał Belzecka
syn Andrzej
za Ciechów [illegible] Zamojski
3) córkę jego poślubił Stanisław [illegible] pag. 228

Jan

miał [illegible]
miał z córką z [illegible] Wapowski

Jakub [illegible] Trawnica [illegible]

V

ks. [illegible] Brzechowski [illegible] kusza
[illegible]

VI

I

Jan Herbort Stanisław Bartki
miał dwie córki z Krotoskiej
synowie jego byli Mikołaj
Jan [illegible] z [illegible] [illegible]
Jana a [illegible] [illegible]

Walenty [illegible]
+

Jan brat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

II

Stanisław
kasztelan [illegible]
[illegible]
syna miał [illegible]

[illegible]
Stanisław
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
miał [illegible]
[illegible]
Jan [illegible]

III

Jan Herbort z [illegible] miał
z [illegible]

Jan [illegible]
Jan [illegible]

Jan, Jakob,[F] Seweryn Herburty Miezynieckie synowie Frydrycha
z tych Jan Kasztelan lubaczowski zwany Mediatorem przemyskiej ziemi
1563 miał podobno Fredrowne Agnieszkę

Córka Henryka Fredra z Katarzyny Czurytówny poszła za Herburta
z którym miała 2 synów i 2 córki jako to:

1. Abrahama Herburta chorążego przemyskiego bezdzietnego który w powadze był u dworu.
2. Jakuba Herburta który miał 2 córki: Annę za Stanisławem Zamojskim kaszt. chełmsk. druga za Snopkowskim
3. Dorotę za Mikołajem Zebrzydowskim wojew. krak.
4. Reginę za Stanisławem Żółkiewskim hetmanem pol. kor.

(Glinka Franc. Zwierzyniec Jednorożców L.I. Fredrów str. 101)

Stanisław Herburt z Fulsztyna Kasztelan lwowski starosta samborski dziedzic wsi Zorawin i Krywka zostawił synów Erasma i Stanisława który 1592 dział robią między sobą

Jan Herburt Kasztelan sanocki starosta przemyski † 1577. później †
Stanislaus Herburt castelan premisl 1553.
Nicolaus Odnowski de Fulstin palat. sandomir. capitan. leopol. 1553.
Nicolaus Herbort a Fulstin succamerar. premisl. 1572.

F Jakob żona Wapowska
heres in Miezyniec † 1573 aetat. 61.

Łącki Walenty z synami Andrzejem i Wojciechem nobilitowani 1607

Nicolaus Odnowski de Fulsztyn castel. premisl. capit. leopol.
1540. 1552 (dziedzic Kulikowa) r. 1534 zostaje starostą lwows.

1537 nowy starosta lwowski ~~Stanisław~~ Mikołaj Odnowski

1522 Petrus Odnowski de Felsztyn succamerar
leopol. sandec. capitan 1522

1555 Joannes Herbort succamerar. leopol.
1552

155

1629 w Zboiskach d. 5 lipca Andrzej Herbut z
Fulsztyna daje świadectwo Karmelitom
bosym iż niepomagali do ucieczki Zofii
Herbutowej za występek jawny na gardło
skazanej z zamku lwowskiego

Mikołaj Odnowski Herbut wojew
sandom 1553 + 1554.

Mikołaj Herbut wojew ruski 1589. 1601 + 1603
po nim Golski.

Piotr Herbut wojew podolsk. 1585 + 1588.

Jacobus Herbort de Fulsztyn haeres in Miezynielt
+ 1573 etat 61 die 25 Junii Star. 592

Joannes Herbort + 1580 d. 2 Maji etat 95 z żony Sofii
a Kościuszko zostawił filialam Starow. 590.

Joannes Herbut castel. camenecens + 1626 d. 28 Octob. etat
58. Starow 498.

U Dominikanów w Krakowie:
Sophia Herburtowa 1630. nad grobem.
Starow p. 45.

Wieku mego (1588 z Paprockiego) [kasztelana Mińskiego]

Jan H. starosta barski nie zostawił potomka męsk. tylko 2 córki z Kołowskiej wojewodz. inowrocł. – akta 1528 r. została za [illegible] – potem 1) Lanckorońska starościna skalska

Mikołaj Herburt starosta lwowski zostawił z Barzianki potomstwo brat Walentego

M. H. kasztelan bełzki dziedzic Chlipie z Odnowskiej miał 2 synów 1) Wojciecha ze Zboisk który z Bełżecką ma potomstwo 2) Jan Herbert wychował się w Włoszech w wojnie mosk. wziął dział na Podgorzu żona Gostyńska. 3) Matachowska śniatyńska kasztelanka

Jakub H. z Mizieńca brat kasztelana bełskiego z żoną Wapowską 1) syn Abraham młody 2) córka za Zebrzydowskim starostą stężyckim i Bolesławskim 3) panną

Jan Mikołajów syn którego urodziła Lanckorońska
Zioti syn starosty lwowskiego
synowie (4) kasztelana lwowskiego
Uchańska starościna drohobycka córka kasztelana lwowskiego
Sieniawska córka kasztelana lwowskiego
Jordanowa która była za Węglińskim córka kasztelana bełskiego
Snopkowska córka kasztelana bełskiego
Oporowska córka kasztelana bełskiego
Mikołaj synowiec Jana starosty barskiego rotmistrz na Wołoszczyźnie z Mielecki[m] żoną pierwsza Lanckorońska z niej syn Jan – druga Zorawińska kasztelanka kaliska z niej potomstwo
Jan z Brochnala żył podczas interregnum po Zygm. Aug. żona Anna Żurawińska kasztelanka Tęczycka.

Jan Kota sędzia halicki 1436 . 1457

Stanisław de Chodecz hetman.

Paweł Kota wojewoda podolski 1504.

ostatni potomek Anna córka Pawła Koty wojewody podolskiego za Mieleckim wojewodą podolskim

brat Jana i Tomasza starosty przemyskiego

Kilian Drohojowski miał siostrzeńców Jan Krzysztof

trzeci brat umarł młodo

siostry Kiliana Katarzyna Herbertowa kasztelanka sanocka. Regina Zręczyńska, Anna Wapowska wojowa.

Stanisław Drohojowski kasztelan przemyski 1578 zostawił syna Jana i Krzysztofa.

…rzej Wojtk Sandom 1515 na … niowie

…ewerym Chorąży lwowski 1 2 3
…na Nisinicu i Brzuchnalu } miał walentego, Jana, Jakuba, …weryna, córkę Barbarę za Lioto…
Kmita

Jan kasztelan Bełzki miał chłapki podkomorzy lwowski (1547?) miał z Odnowską
dwie córki 1) za Mikołajem Zieniąrkim … za Stanisł. Humnickim 2) za Zygmuntem …
z synów 1) Wojciech z Wojsk miał Zofię Bełzecką i którą miał 3 córki i syn Jędrzej

2) Jan miał Gostyńską był chorążym lwowsk 158?

Hornus polonicus

Mikołaj Wojski Kamieniecki 1516 brat Jędrzeja Wojskiego …

synu
1 … starosta Barski tego … nie Jan
2 Jan Kasztelan Sanocki

Mikołaj syn Jana kasztelana wojewoda ruski starosta lwowski 158?
… miał syny 1) Jana kasztelan Kamieniecki + 1626 2) Mikołaj kasztelan Kamieniecki

... nisławo kasztelan lwowski starosta samborski 1553
córka ... Zofia + 1586
Mikołaj starosta lwowski 1587 z Brzozowa miał 2 córki
... miał ...
... Koniecpolski
Hieronim ... m. 1037.
Abraham miał Zofię Korniaktowne
Mikołaj kaszt. przemyski starosta lwowski 1536 i 1548
... Jan miał 4 synow.

1570 Jan Herburt = Fulsztyn Kasztel przemysk: Janocki żyje

Jan Herburt z Alexandrem i Prokopem Sieniawskim i Mikołajem [illegible] wieckim r. 1550 Tatarów wielki krzyż [illegible] pobił i wiele plonu odebrał.

Statuta i przywileje koronne z łacińskiego języka na polski przełożone nowym porządkiem [illegible] spisane i przez Jego M. Pana Jana Herburta z Fulsztyna Kasztelana Sanockiego Starostę Przemyskiego [illegible] Cum gratia et privilegio. Drukowano w Krakowie [illegible] 1570 [illegible] (podług Brauna jest dzieło Herburta i nie jest tłomaczeniem z układu łacińskiego pierwszego druku w 1557. na żądanie króla Zygmunta [illegible]) [illegible] Krakowie u [illegible] 1559. Dzieło [illegible] druk [illegible] t. I p. 68

[illegible] in [illegible] et [illegible] col. [illegible] [illegible] et [illegible] 1570 fol. [illegible] 516 [illegible]

Statuta [illegible] Jana [illegible] et [illegible] [illegible] propter [illegible]

Quincunx Tho iest, Wzor Korony Polskiey na cynie wystawiony przez Stanisława Orzechowskiego Szlachcica z Przemyskiey ziemie: y za Kolędę posłom Koronnym do Warszawy na Nowe lato Roku Pańskiego 1564 posłany.

Jan Herbort Sanocki Kasztelanus wraz z innemi Senatorami posłował 1573. do Króla Henryka

w Lipsku zatrzymał posełstwo August Xże Elektor mowiąc że musi się zapytać cesarze Rzymskiego (ktorego syn Ernest o Koronę rownież kompetował) czyli pozwoli im wyyść ... Senatorowie wysłali do Electora Jana Herborta ktory ... mowił mowę ... mową to poruszony puścił ich pag 113)

Jan Zborowski posłował po Henryka i wiele mu do Korony dopomógł

s. 217. 230 – 237.

Podczas wesela Zygm. Augusta z Katarzyną Austryjaczką ... turniej ktory opisuje Orzechowski w ... weselnym ... Kosmowski walczył z ... tam dzielnie ... dworzanie pięknie ... — W zamku był turniej gdzie ... godzili byli ... Kopiami konno na siebie ... było widzieć ktory byli ... Ostrorogiem ... Albert ... z Stanisławem ... Kilian ... z Stanisł. Miskovinem ... z Mikołajem ... z Stanisł. ... Martin Malkowius z Stanisł. ... Janem ... Mikołaj Wilka z Janem ... Stanisł. ... Piotrem ... Zebrzydowski z Mikoł. Ocieskim. ... Zygm. Zebrzydowski z Mikoł. Ocieskim ... na siebie naciraly deinde universi agitabant ... Dank ... z Zygm. ... z Stanisł. ... z Królowa ... in ... ceremoniis caeriam

Wolski z Koniem wywrócił kiezgato tak mówili
po czy Litwyn raz utrzymywali że tak mocno kiezgat
pchał że się aż sam wywrócił
Dn. 10 w Rynku był zbudowany teatr. Tam ludicrum
hastatorum na które Król z Królową patrzał primo
equitum polonorum levioris armatura qui inter-
iecta maceria ad Italorum morem exhiebant certamen
[illegible] autem in turma hi Miskovius, Stan.
[illegible] Ossolinius, Zwonius, Stan. Volscius, Joan. Zotka.
Nicol. Meleciu Palatini podolia filius [illegible]
Lieschenius. Przytem był ranny w humero Stanislaus
[illegible] dank przysądzili judices certaminis: monile
Stanisl. Miskowskiemu: ceteris corona et annuli dati
potem się pruski tria paria in arenam prolu-
xissit robustissimorum de sua familia satellitum:
qui maturius quam optioni vellent, summ acerrimum
introduxerunt certamen. mieli konia grande, hastes.
dzielnie walczyli
Panegyrici nuptiales regis polonia Sigismundi
Augusti (etc.) a Stan. [illegible] conscripti
Cracovia 1605.

Strusius w akademii krakowskiej uczył medycyny wydawszy książkę "pigmicorum" tak był chwalony że jednego dnia 800 exempl. sprzedano. — Marcin Nicolajovius był nadwornym lekarzem Króla hiszpańskiego Filippa w XVI w.
Orzechowski w Przedmowie do Panegyricus nuptiarum Joannis Christ. Tarnovii comitis mówi że primas literas latinas uczył się w Przemyślu Gracas autem Vitembergae in Germania
libraria = biblioteka. omyślna. odprzepaniec
stać się o rzy uciałby ..... uścieł
niedaleko Żurowic leżały Zabłocie
gonczesto bywał od ioncudzych
ze dzień S. Marcina lepszą gęś niżli wieczne
z nożem pachwy mięsa do połowy dociągnęli
starypolacy ustawali o północy, ... że pacierze
stary ... ... chleb pokrojony ponio..
Kożuchanie wzelkie u nas wpiątki chleb pokrojony
Tem jadał ..... pijał
kwapienik (pieniądz) ... gaździować
plaz ... ...
... Jan Orzechowski ożenił się pozywał sam pisze że go biją. ... Jan Orzechowski ożenił po. synod
mię o kucharki częstokroć synod na mię z Przemyśla
... Plebaniki nikczemni za mnie porządzał irregulari... Biskup. L. III
... pag. 11. w obu Tomach: Przepnicki Vitepiscop.
(pag. 9.) kapitule barzo miarział. Jan
tam mię grział: owem so w kapitule ... Biskupa
potym wziąwszy na kit niedźwiedzia, niż z sumą połpotu ...
wiem ... a ... pojął, ... gdy mnie był z ...
Tał, niżo się ... nie ...
~~powieści o ...~~ przech ... II) napisy mili Herbortowie
Ks: mowa VI. pag. 4. ...
... który z ...

Rozmowa albo Dyalog około Exekucyey Polskiey Korony. 1563. 4º. fafoty imie rzeczki
w Żurowicach pilat dziela
pielac się ~~powod~~ powracać
Jan i Jakob Herborty z Fulsztyna Mieszynieckie Sila.
chetne ludzie
Orzech. Nieomylisz sye na żadnym Fir[illegible] nigdy
azasz nie widzisz, iako i ludzie między a poza
między nami w Przemyski ziemi mnożą: y dlaczego
Jana Herborta Kasztellana Lubaczowskiego, brata
ich starszego, Mediatorem Przemyskiey Ziemie zo:
wiemy, a prawdziwie iemu ten tytuł dajemy. bo
wiemy, a prawdziwie ten człowiek iest, który prawdę
niego bratem rodzonym ten człowiek iest, który prawdę i pokóy miłuje! (do Quincunx
wiary, sprawiedliwość
(Quincunx I)
Żochow tu przebywał franciszek Harkar
szedłacy mowią: Żuchowscy ul pieniędzy na tarę
przichaliśmy nie raz do domu na zad
różny (nochwo)
Orzech. pobierał ziergielt od Jana i Krysztofa far
wojna moskiew Bo. Orzech z II, H. 476.
nowskich wojna moskiew ziehut Nierodek
Andrzej Herbort: pilsztepri ziehut Nierodek
Seweryn Herbort synowiec Fredrychowa brat rodzony Jana
y Jakuba Herbortow iniemieckich nasych, mlych (Kwinkunx II)
walczył dzielnie pod Obertynem
Sieniński na Złotogórach
wiara = fut — ziemek = ziemen
samo siodm z żoną i dziećmi był Orzechowski
Jankowiec, w XVI wieku Fredrowi

Henricus Dei Gratia Rex Poloniae magnus Dux Lithvaniae Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Wolhiniae, Kijoviae, Podlachiae Livoniaeque &c nec non Andium Borboniorum Alvernorum Dux Comes Marchiae Foresti Averegique Rovergij Montisforti. Significamus praesentibus literis nostris quorum interest Universis et singulis. Quia constituta coram nobis personaliter Generosa Catherina de Drohiow Generosi Joannis Herburt de Fulstin Castellani Sanocensis et Capitanei nostri Praemisliensis uxor legitima cum consensu mariti sui praesentis amore naturali permota coram nobis ex iure suo aviti[illegible] super Advocatia in Oppido [illegible] habito in terra et districtu Praemisliensi cessit et concessit Generoso Joanni Felici Herburt filio suo, nos vero eam condescensionem cessionem et iuris transfusionem modo praemisso factam approbandam et confirmandam esse duximus prout praesentibus approbamus confirmamus et pro rata ac firma esse volumus. cuius vigore praefatus Generosus Joannes Felix Herburth supranominatam Advocatiam cum omnibus eius utilitatibus, proventibus, singulis ac uni=

versis ad eandem Advocatiam pertinentijs pacifice plenoque iure tenebit ac possidebit ipsiusque omnibus utilitatibus utetur fruetur ad extrema vitae suae tempora. Volentes autem uberius testimonium gratiae nostrae erga eundem Generosum Joannem Felicem Herburth extarandandi (?) obsequiis ~~pr~~ patris eiusdem Generosi Joannis Herburth Castellani Sanocensis et Capitanei Praemisliensis quae toti Regno abunde nobisque in itinere in Galliam eundo indeque redeundo praestitit eidem praefato Joanni Felici Herburth filio suo in ius Advitalitium Oppidum Wisnia in quo eadem Advocatia consistit cum villa Bortatin dicta eidem oppido adiacen. praesertim cum Generosus Joannes Herburth Castellanus Sanocensis eidem filio suo Joanni Felici de Advitalitate sua iura super eodem oppido Wisnia ac villa Bortatin habita coram nobis condescendit, dandum et conferendum esse duximus, prout praesentibus damus et conferimus cum omnibus oppidi Wisnia, et Advocatiae nec non villae Bortatin molendinis censibus, agris, pratis, sylvis, nemoribus ac generaliter omnibus fructibus reditibus emolumentis quae hic pro expressis habere volumus, ita quod nec generalitas specialitati nec specialitas generalitati in nullo derogat ad extrema vitae ipsius Joannis Felicis Herburth

tempora. Promittentes verbo nostro Regio pro nobis et Serenissi-
mis successoribus nostris quod quamdiu praenominatus Joannes
Felix Herbuth vixerit neque nos illi possessionem
oppidi Wisnia et Advocatiae et villae Bortatin adimemus
neque alicui potestatem redimendi concedemus neque
successores nostri adempturi aut cuipiam potestatem
redimendi facturi sunt. Quamvis id aliquis noster
mensae coquinae vel alius Reipublicae usus vel ne-
cessitas postulaverit. Utrum tamen de iisdem bonis
quartam partem si qua est inscripta vel ex taxa-
tione proveniens Reipublicae persolvere nobisque ratio-
nem quotannis facere tenebitur. Decernentes id totum siquid
forte hac in parte in contrarium praemissorum per oblivio-
nem nostram et successorum nostrorum vel ignorantiam
Cancellariae concessum et factum fuerit irritum et inane
nulliusque roboris perpetuo fore. Mortuo vero praefato
Joanne Felice Herbuth tunc demum possessio praefa-
torum bonorum videlicet oppidi Wisnia et Advocatiae
ac villae Bortatin ad nos pleno iure redibit. Juri-
bus nostris regalibus salvis semper permanentibus.
In quorum omnium fidem et evidentius testimonium
manu nostra subscripsimus et sigillum nostrum

appendi fecimus. Datum Cracoviae die duodecima mensis Maji Anno Domini Millesimo Quingentesimo septuagesi-
1571 mo Quarto. Regni vero nostri Anno Primo

Henricus Rex

Petrus Dunin Wolski
R. R. Vicecancellarius

[illegible] [illegible] odtamorz. [illegible] związki r. 15[illegible] konfederacyja [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] hetmaństwo
[illegible] Jan [illegible] stronę pretendenta Maxymiliana [illegible] r. 1588
d. 24. [illegible] pod Byczyną oręża Maxymiliana i innymi wojnami
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(chwożyna był)

Jan Herburt kasztelan sanocki

1582.

Ex Polonia legatus a rege Poloniae Stephano Bathorio Joannes Herbrotus de Fulzin advenit Holmiam, renovatum amicitiam et societatem cum Rege et desideratum Revaliam a Svecia Poloniae ex certa conventione permittendam in portum et stationem navium polonicarum ad prohibendum Russo commeatum in oppidum Narvam.

Loccenius Hist. Svec. lib. VII p. 393.

Stefan Batory podczas wojny z Moskwą wysłał do Króla Szwedzkiego Jana Herborta kasztelana sanockiego ponieważ Szwecyja Króla namawiała aby prowadził wojnę z Moskwą; zgodzono się na to aby wspólnie z Moskwą wojnę prowadzić później wysłany znów w poselstwie do Szwecyi Wawrzyniec Goślicki.

Heidenstein p. 168.

Starowolski porównywa Herburta z Florem pisarzem rzymskim i zowie go Florus polski.

Jan Herburt z Fulsztyna kasztelan sanocki, starosta przemyski

„Zanechal z Drozewskau syna welice učeneho, kteryž
„pojal sobě za manželku dceru gednoho bohatého
„člowěka Konstantyna Koky, kteryž s welikymi
„statky z řecke země do Polsky wyšel."

Kat. 407. Paprocki Zrcadlo
slawneho margkrabstwj morawskeho. w Olomaucy 1593. fol.

Jan Sierakowski woj. łęczyck. i Jan Tomicki kaszt. gnieźnieński
Jan Herburt kasztelan sanocki, Hieronim Ossoliński kaszt. sandomirski i Mikołaj
Szymon Sobieski kaszt. inowrocławski
Firlej kaszt. wiślicki z stanu senatorów na ~~ostatnim~~ zjeździe po śmierci Zygm. Aug.
wyznaczono do naprawy i układu praw polskich (l. I p. 8 i p. 15)

Mikołaj Herburt i Stanisław Lanckoroński w bezkrólewiu po Henryku obrani wodzami wojska (l. 63.)

Herburci chociaż byli za Austryakiem po ucieczce Henryka głosowali jednak przyjeżdżającego
przez Wiśnię i Przemyśl z Węgier nowo obranego Stefana Batorego wspaniale przyjmowali (l. II p. 94)
Jan Herburt edukował Zygm. Augusta (ob. [illegible])

R. 1589 wysłał naprzeciw powracającemu z Szwecji Zygmuntowi III Jan Zamojski
Jana Szczęsnego Herburta z wiadomością o napadzie Tatarów. Zdybał Herburt
Króla w Gdańsku (Heid. l. X p. 305)

R. 1595 w wyprawie wołoskiej Jan Zamojski wysłał Jana Szczęsnego Herburta Jana Gols-
kiego wojskiego trębowelskiego i Temruka ochrzczonego i nobilitowanego Tataryna do Sandżaka
w poselstwie podwakroć i użył go do zawarcia pokoju z nim jak szczęśliwie to poselstwo
niebezpieczne Herburt wykonał wiadomo z Heidensteina (lib X p. 320, 322)
zaraz potem wysłał Zamojski z posłem Chana Tatarskiego do Króla Jana Szczęsnego Herburta
który strzegł Tataryna od napaści i jako naoczny świadek Królowi z całego ~~[illegible]~~
~~ze~~ wyprawy wołoskiej zdał relacyą (Heid l. X p. 323)

R. 1600 towarzyszył Jan Szczęsny Herburt znowu w wyprawie wołoskiej Zamojskie-
mu (l. XII p. 353)

Reinholdi Heidensteinii secretarii Regii Rerum Polonicarum ab
excessu Sigismundi Augusti libri XII Francofurti ad Moenum 1672.
fol.

Na sejmiku w Wiszni 1584 gdy Jan Herbut Bruchnalski ~~[illegible]~~ krewny Zamojskiego
poróżniony z nim przeciw niemu gadał porwał się do miecza Stanisława Żółkiewskiego jego
na niego mówiąc że to Herbut ze złości ob zaworowienis! praefatura orationem ei negatam
mówił. Uspokojono ich a Herbuta obrano za posła na sejm Warszawski w r. 1585
Heidenst l. VII p. 229.

Nicolaus Herbort de Fulstyn castellanus praemis-
liensis et capitaneus leopoliensis

Zygmunt III pozwala aby Mikołaj Herbort a Ful-
styn wojewoda ruski puścił w dożywocie synowi swemu
Janowi wsie Matheików, Babia Łąka, Tajna Łąka
które to wsie król Zygmunt nabył od tegoż Mikołaja
Herburta wprzódy w zamian za wsie królewskie
Hlebów, Okno i Buczyków (Mser.)

Mikołaj Odnowski kasztel. przemys-
ki starosta lwowski 1550.

Stanislaus Herburt de Fulsztyn castel.
Leopol. capit. Sambor. Drohobyc. Sa-
linarum in Russia praefectus 1560.

Joannes Herbort de Fulsztyn castel.
sanoc. capit.
Premysl. ~~capit. Janow~~ [illegible] 1566
(ale r. 1588 był starostą przemyskim Jan
Tomasz Drohojowski)

16 [illegible]

Herrn

Die unterzeichnete Buchhandlung erlaubt sich, Ihnen anliegend, zu eigener Kenntnißnahme und zu gütiger Verbreitung bei Ihren Collegen und bei Schülern einige Prospecte des Werkes:

Lateinisch-Deutsches

und

Deutsch-Lateinisches

Mikołaj Odnowski de Fulsztyn Capit Leopol. 1554. Succamerar. premisl 1565 capitan. Leopol. 1569.

Sabbato
A 1600 in Vigilia festi S Hedwigis ... in Lapidea Gener: Ma-
dalinski quia w tha Lapidea vocatus we Lwowie testa-
ment Mikołaj Herbort syn Mikołaia Herburta kasztelana
przemyskiego w ktorym dominikanom lwowskim 2000 złp
Jezuitom 1000 złp a bernardynom 1000 złp zapisuje.
Zona jego była ...

1602 Sab post fest ... Virg: in Castr. Leopoliensi In rosa
Sophia de ... wdowa po Mikołaju Herburcie kasz.
tel... premyskim starosie lwowskim ... omni
Testamentu przemyskim starosie lwowskim ... zapisal, tum
jure suo ... proprio. Ktore jej mąż dowolnie zapisał, tum
de jure tutelae bonorum et ... Generoso Joanni
Herbort ... capitaneo mariti sui ... fratri
Herbort ... capitaneo Mariti sui fratri Joannis Herbort
patruelis et filii sui minorennis Gener: Joannis Herbort
tutori naturali ... pan Herburt starosta ...
... wszystko bydło i rzeczy ru-
... 5000 złp ... wszystko bydło i rzeczy ru-
chome daruje.

1617 Fer. ... post festum ... Spiritus ... et M: in ... Terrest:
... abetha de Ostrog Zasławska wdowa
Premisl: ... Generosis ... Herburcie starosie ... ...
po panie ... Herburcie ... matka ...
ac filiabus Joanne ... Catharina et ... ...
... ratione summae 30000 złp ... post olim Generosum
... ratione summae ... bonorum ... ea vi ...
Nicolaum Herbort ... bonorum ... per eundem mari-
tum alias maritum ... derelictorum per eundem mari-
tum ... ad depositum data Generosum ... Herbort
... Nicolai castell. Premisl. filium respicientes ...
... ... ad instantiam Ejusdem in ...
... ... contumax. ... in terminis ...

1617 ... post festum ... Evangel. Premisliis in ... castellana ...
terrestribus Jan Herbort ... Mikołaja ... Elisabetham de Ostrog primam
o niezaplacenie owych 30000 złp Elisabetham de Ostrog primam
... Joannis Felicis Herbort ... Maxi-

miliani Przerębski secundarum nuptiarum consortem Litt.
~~atione non~~ Decretum a quo in 2° a successore per partem Litt.
ad TT. R. gni Lublin. motio interposita.
1610 fer. 4a post fest. S. Trinitat. Lublini in T.T. Regni Ex In-
stantia Martini Drohojowski olim Thomae Drohojowski Refe-
rendarii Regni filii et Generosa Hedwigi de Fulsztin Dier-
bortowna Ejusdem Referendarii consorte procreati pro, ...
quia Joannis olim ... prout astelli Premisl. filii ...
rens Hereditarii decessi Successoris vigore adcitationis post decessum
ejusdem revificatorialis ad TT. Regni Lublin. ad paratam mo-
tionem per Generosam Elisabetham 1° Herburtowa 2° Przeręb.ska
interpositam post decessum autem et ejusdem ad praesens
Generosa Elisabetha Przeręb.ska stetit Condemnatio, tu wyraz
nie jest położone potomstwo Jana inszego i filius Joannis ...
binominis i 2 córki Aleksandra i Katarzyna. Majątek zas
owego Herburta Jana inszego (czyli Mikołaja ?) na który
się owi Xięża Dominikanie intabulować chcieli r. 1621 były
miasto Dobromil i wsie Miżowa, Wielkie Laprotno, Sopotnik,
Kropiwnik
R. 1624 przychodzi owa Alexandra córka Jana inszego jako
consors Jan ... Koniecpolski. castellani Chełmensis
R. 1629 dokument potwierdzający że jeszcze syn owego Mikołaja
~~...~~ Herburta był takie binominis Joannes ...
R. 1631 był dział dobr Herburtowskich przez Podstarościego
Przemyskiego Macieja Siecińskiego i woznych Stryj de Jagiel.

Jan Lew może + 1631

nica, szary, że przeciw temu Generosa Sophia Alexandra de
Matyn żona Jana Fredry, sędziego ziemskiego przemyskiego
rozdzielenie to stało się na rozkaz trybunału lubelskiego
1630 fer. 6a ~~post~~ pridie festi S. Margarethae Virg et Mart.
R. 1631 sabato post dominicam Reminiscere Andreas Herburt de Fulsztin
haeredum Alberti Herburt filius olim vero Gaspari Herburt
Hereditarii decessi frater germanus et successor unicus de omni jure

suo videlicet de inscriptione Castr. Premislien. per Illem Joannem fr
Felicem Herbert de Fulsztyn sibi recognoscen. et praedicto olim
fratri suo super summam 5000 fl. modo simplicis debiti facta
et recognita in Bonis Villarum Laporzno, Kropiwnik i Opolnik
Stare et Nowy ejusdem olim Joannis Felicis Herbert haereditt
demonstrata Magnifi Samueli Koniecpolski Castell. Chelmen.
accepta pro praemissis plena et sufficienti satisfactione edit.
A. 1631 mieli na wsi Laporzno zapisane dlugi u Herburta
Georgius Lwo i Stanislaw Raciborowski oraz Michalowski
z miasta Dobromil ze wszami poniadali wtedy Samuel
Koniecpolski Castel Chelmsk. i Hrabina Eufrozyna wdowa
po Zrokopie Siniawskim Vexillifer: Regni

[illegible] 1550 [illegible] Herborth [illegible]

Joannes Herbortu [illegible]

~~[illegible] 1543 debat [illegible]~~

Stanisł. Sarło Niesiecki . or. II p. 51 [illegible]

[illegible] jego 1546 [illegible] [illegible] 1.4 Q. [illegible] s. II

[illegible]

na

Zygm. Aug. Stanisław Herbort a Fulsztyn castellan Leopolien et Zuppparium Russia praefectu pozwala Dobromil na miasto

w Lublinie 1566 d. 28 Junii

Joannes Herbort de Felsztin tribunus Sambor. 1533. 1536

Chwalowie de Pelnatycze Joannes et Nicolaus 1536

Petrus xmita de Wisnicze in Sobien heres ast. Sandom. marszałek krol.
Stanisław krak. premysl. Spisz. Wisz. 1533.

Joannes ... capit. ... 1532. 1537. 1539.

Nicolaus Odnowski de Fulsztin Cracov et capit. Leopol 1554.

Andreas Herbort Komisarz z Sejmu 1511 do ... wsi Zupanie.

Andreas de ... capit. 1511

Jan Herbort de Fulsztin in Dobromil et Unikow
heres 1522. 1529

Jan Herbort Succamerar. premisl. 1541.

Nicolaus Herbort de Fulsztyn in Dobromil heres 1565 Succamerar premisl. 1569
1569 capitaneus leopoliensis

Joannes Herbort Chodrowie de Fulsztyn et in Unikowa et Wielkie heres 1530.

Florianus ... castellan. Oswiecim ... 1553.

W Bitwie pod Byczyną 24 stycznia 1588 pojmani między innemi Frykacz, Jan Herbort Chlipalski (tego wolno puszczono że chudzina i nie broił nic)

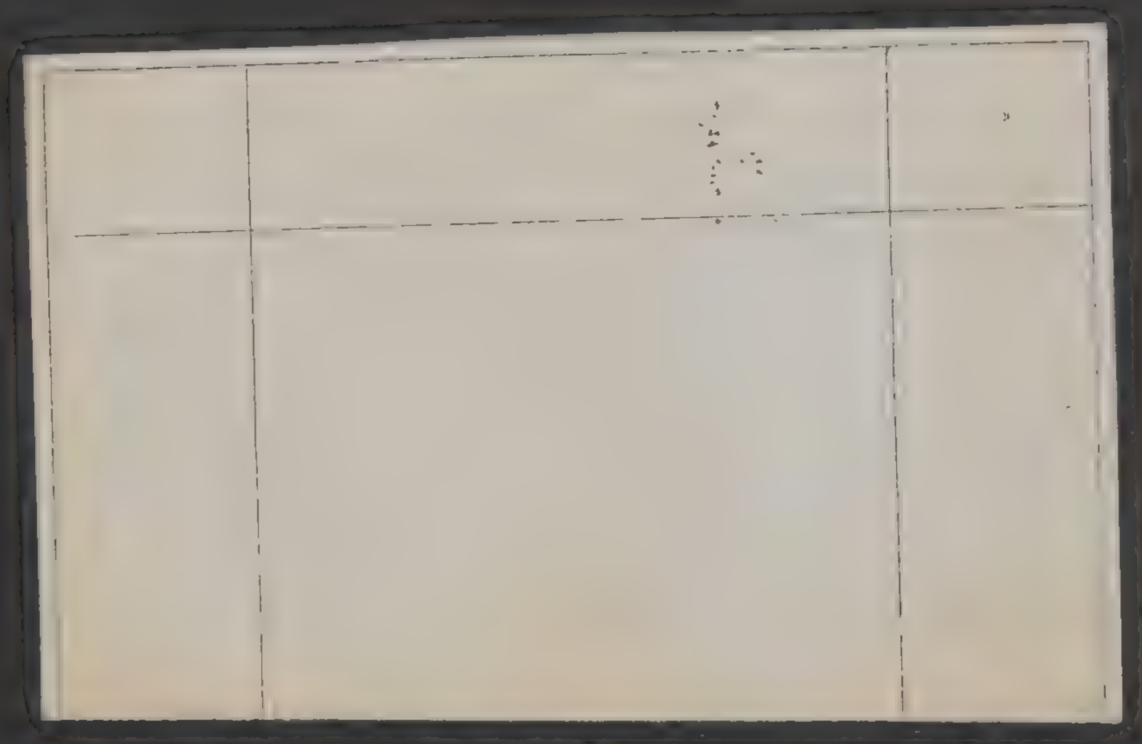
Grabowski Starożytności I, 78

Huf Szczesnego Herburta składający się z piechoty był r. 1600 w Multaniech przeciw Michałowi Wojewodzie z Janem Zamojskim Hetmanem W. Kor.

Grab. Star. I. 108.

Jan Herburt ojciec Szczesnego lub inny pokojowy był dworzaninem Króla Zygm. Aug. zmar. Tego 1574 przy pogrzebie niósł świecę Anglelski Niemcewicz I 184.

Jan Herburt kaszt. sanocki czytał w Paryżu dyploma na obiór Henryka

Herbart Venator(?) Leopoliensis, wiódł nieprzyjaźń z Żółkiewskim. W obozie Zygmunta III i Maxymiliana dowodził osobną partyją neutralistów i napisał skrypt że obie elekcye ani prawne ani konstytucyjne [illegible] [illegible] [illegible] roztere[illegible], na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] przyczyna [illegible] 1590 (?) potem Solikowski we Lwowie gdzie Herbart w tym [illegible] osobny zjazd złożył i na który nawet Żółkiewski(?) z dziećmi przybył. Herbartu na nowo [illegible] się zgodził wraz z Mikołajem Herbartem, starostą lwowskim na obiór Zygmunta.

Jan Staża(?) z Mitygowa.

Theses phisicae in librum primum de generatione et interitu quas publice in celeberrima academia Heidelbergensi disputandas proponit Jacobus Rasmanicius a Rasmanice Nobilis Polonus (1594) in 4o. Dedic Joanni Herborto a Fulstin Vexillifer. Leopoliensi domino et avunculo suo kart. J. Misc. 4299. XLI.E.13.

ut juventutem meam ... studiis excollerem ... praecipuus auctor cum frequentissima viva voce tum non raro per epistolas adhortator fuisti Misc 4299.

nanowo wydane

X. Hippolita [illegible] z [illegible] Za-
konnika S. Franciszka ze ktora [illegible]: Wzory
cnot abo przedniejszy żywot Anielskiego i błogosławio-
nego S. Franciszka fundatora i patryarchy zakonu
braciey mniejszej w Krakowie w drukarni Andrzeja
Piotrkowczyka 1608

[illegible] Mikołaj pleban w Markowej [illegible]
bie [illegible] Nieśmiertelności wieczney 1072
w Krakowie rym

[illegible] w [illegible]

[illegible] po-

[illegible]

[illegible]

[illegible] ta [illegible]

Zamojskiego [illegible] i te [illegible]

przyczyna [illegible]

[illegible] ułago:

[illegible]

[illegible]

[illegible] Zygmun-

ta III. [illegible] 8 [illegible]

R. 1590 d. [illegible]

[illegible] 15 [illegible] 1591 [illegible] posłowi

[illegible]

r. 1593 był [illegible] ~~[illegible]~~

[illegible] Zamojskim.

cf. [illegible]

List Zygmunta Augusta do Walentego Herburta Bisk.
przem. pisany d. 1 Augusta ~~..~~ 1562, wezwany od [illegible]
i senatorów wszystkich aby posłał posła na sobór trydencki, prze-
znacza do tego Herburta jako męża cnotliwego i uczonego obiecując
iż się postara o koszta na to zwłaszcza iż biskupi obiecali się do
tego przyczynić p. 19-20.

Informacyja na sobór od Króla temuż dana w Wilnie 5 sep-
tembra 1562, mówi iż nie bez jego winy się stało że tak późno
posła wysyła bo w polsce bez <u>zezwolenia sejmu</u> posłów wysyłać
nie można, żeby na soborze obmyślili środki [illegible] do zaradze-
nia tej chorobie co do wiary nowej która się i do Polski wdziera
względem spuścizny po Bonie aby traktował wespół z Hiszpa[illegible]
i aby się [illegible] na rząd rzeczpolitański p. 43-46

Literae fidei dane temuż p. 46-47.

List do Herburta posyłając mu instrukcyję na sobór i dziękując
za jego gorliwość p. 47-48.

Plenipotentia dana od Króla Herburtowi na sobór p. 48-50.

Na portrecie

Valentinus Herborth vir ingenio eruditione pietate clarus
Episcopatum Praemisliensem summa vitae integritate admini=
stravit populum in fide catholica ecclesiaste munere
[illegible] sancte continuit rempublicam senator gravi
tate sententiarum acerrime tutatus est ingenos bonarum
artium studiosos liberalitate inexhausta fuit
Tridentinam legacionem in sacro sancto concilii [illegible]
[illegible] regni magna sanctitatis et erudicionis laude obivit
Sigismundo augusto rege [illegible] dum reipublicae pericu
tanti recesse non vult [illegible] opifico [illegible]
[illegible] correptus immaturo fato praereptus est.
natus Anno 1524. Mortuus Anno 1572 Augusti 28

OMOTS

na nagrobku ten sam napis
oprocz Omots zamiast
tego

[illegible] Ann. 1807.

centimus i... r... r... a... tione... p... ...

Ioannes non... sententia in senatu tantum

ut reconciliatione... inter ... scoribus dynastis unum

mediatoris cognomen ab incolis Russiae promeruerat

felix et illustris sed... monumentis etiam semper

memorandus quod imitatione Flori res majorum

nostrorum gestas stilo eleganti in compendium redegerit

statutum inter tot jurisperitorum nostrorum

authentica maxima certitudinis et auctoritatis

habetur — Felix vero ejus filius non tan-

tum perfectus orator, sed etiam philosophus fuit,

licet in reliqua sua vita rebusque gerendis non

pro voto aut meritis felix. Sed in prosa plurima

et optima scripsit, quae tamen malevolentia

invidorum plane omnia interierunt, quam-

vis conditio ista sit omnium mortalium &

Virtus nihilominus sua digna gloria non

carebit, sed vel invita sequetur ut corpus

umbra pag. 23.

Simonis Starovolscii de Claris Oratoribus

Sarmatiae libellus. Varsaviae 1758

Stanislaus Tristanovicius et Stanislaus Mondro

...cius. Illi conjunctim pro rogativa in patria ...

...tium ... sententia inter collegas floruit. Ille ...

...ctum... in aula regia ... ... quoque

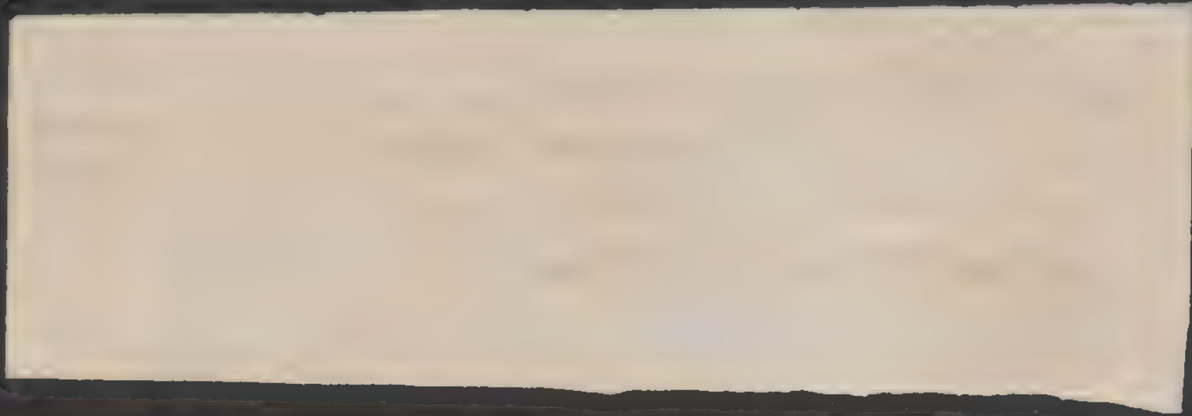
ctione celebris fuit. Uterque autem et gestarum rerum
peritia et monimentis ad posteritatem [illegible]anis
missis insignem inter Sarmatas gloriam est assecuta.
Zygmuntowi Szymonowi Ungstanowicza [illegible]

Laurentius Smiescovius

Jan Ulnpach consul Lwowski który miał syna
tego edukował in nostra Academia ? !
Szym. Starowolski przypisał mu dzieło
Penu historicum w Wenecyi r. 1620 wydane.

Sim. Starowolski: Dissertatio de moneta bez
m. dr. i r. 4°. najrzadsze cytuje Mizler w spisie
[illegible] po polsku.

Herburt Walenty biskup swą bibliotekę złożoną z inkunabułów darował katedrze przemyskiej; Sierakowski bisk. przemyski za zezwoleniem kapituły bibliotekę ową Jezuitom przemyskim darował. Dominik Roztkowski jezuita ją urządzał. Jarocki. Excerptum I. p. 9.

Jan kastelan [illegible] starosta Przemyski i Mościcki drugi syn [illegible], a [illegible]
w r. 1576 podkomorzy Przemyskim wtedy mu [illegible] konstytucyje [illegible] fol 41
przetłomaczenie statutu [illegible]

zbrani Biskup | Kasztellanus [illegible] | Jan [illegible] | [illegible]
nilenti | ~~[illegible]~~ mikołaj [illegible] | kasztelan
+ | | +

[illegible]

na kaszt. [illegible] fol [illegible] [illegible] - kapitan Kasz[illegible]
[illegible] samowit żywot Stanisława [illegible]

Jan [illegible]

Zofia Herburt 1583 kasztelanka [illegible]ko
Herburtowna z Fulsztyna za [illegible] ~~[illegible]~~ zwanym Bie
reckim [illegible] Janockim

z Mikołaj Odnowski do [illegible] zostaje starosta lwow.
r. 153? [illegible] [illegible] lwow. lwowski
+ 1555 [illegible]
syn starosta lwowskim został Barzy

~~1570 Mikołaj [illegible] starosta lwowski~~

1572 Andrzej Barzy starosta lwowski

1586 Mikołaj Herburt kasztelan halicki. lwowski
ruski starosta 1570

154

Pani Szczęsnym Herburcie zobacz w
Niesieckim we [illegible]

[illegible] Hrvatska [illegible]
[illegible] 1584 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

12.1

1618 L. Helena de Fulstin
wdowa po Georgii Mazurgum
rien lwowska ... ...
rogofecie ... je ... Man
Mohilanka ... ... tolko
starosty Felinskiego ze
odebrata ruchomosci i
kleynoty 1618 fer. 5 post
... netii

Bo milostivé věrnosti
K. Tamix

1618 fer. 5 post f. Agnetis Stefan Potocki
zastawia Helenie de Herburty [Logofetowa
za 10000 złp pol. wieś swoją Ściankę
w obwodzie Halickim

1596 fer. 5 post f. Agnetis Albert Hitmack
Elzbiecie de Tulsztyn Lanckorońskiej
castellan. Haliciensis [relicta pół swego
własności miasta Jagielnicy i wsi do
niego należących za 11000 złp. na
wyderkaf zastawia.

[była najprzód za Pane Georgius
Mawraty a potem za Georg.
Zydyński succamerar. Podolien. z Maw
ratym miała córkę Katharynę która
poszła za Mikołaja Potockiego

[Nicolaus Herburth zab.
Russie r. 1597 pisze wie
jej amicus ex linea Paterna.

113

Herburt starosta Kałuski wiódł roty 100 w wyprawie
Chocimskiej

Naruszewicz. Historia Chodkiewicza t. II p. 352

Sigismundus Augustus cum declarasset nobilem Magnificum Spytek Jordan de Zakliczyn palat. Cracov. Premislien. Camionacens. capitaneum esse in capitaneatu Praemisliensi in fundo nostro regio totum in cultum villae instituenda mortuum circa rivulum Krosciensky potok qui tendit a rivulo difkowatu potok ad fluvium Strwiąż rivulum Zdomiki wpada do Strwiąża mons Bruslin fluvius Jodinka mons Konieckie Zary mons Korosciensky rivulus Strinturski nadaje Krzyszkowi Rospustenski et suis successoribus aby tam wies osadził Krościenczka wola cum ... wszystkie ... niż ... w miejscu woita mieć ma. ... 3 ... 1553

2. 1643. Przyjęta professoria Ursula Herburtowa która wniosła posagu 4750. W roku 1553 ... otrzymała ... kancel. ... Kilka ... 1750 ... w ... konwentu ... w Jarosławiu r. 1753 ... in fol. ...

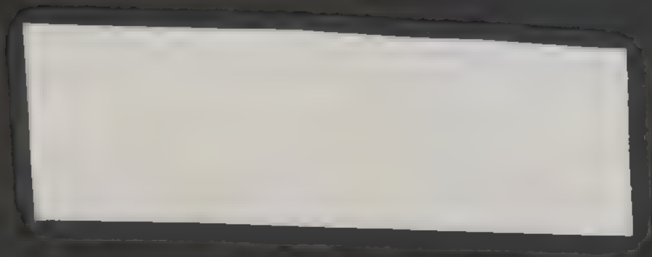
... 101.

[illegible] mcnnewat moldavia [illegible] principem [illegible] improvisa adortus in [illegible] conjunctis
Polonos communi [illegible] fugante [illegible] praefecto [illegible] victor [illegible]
arce [illegible] a [illegible] praefecto [illegible] tam [illegible] habuit [illegible] expeditio
Joannis Zamojski in Valachiam

Stefan Potocki starosta [illegible] chcąc [illegible] Konstantego Mohiłę [illegible] y 18 [illegible]
na hospodarstwie wołoskim osadzić z wielkiem wojskiem poszedł do [illegible] wziętą [illegible]
[illegible] zbity et Mohiła [illegible] r. 1612. Stanisław [illegible]
[illegible] nowinę o [illegible] z [illegible]
że brat wzięty jako [illegible].

[illegible] wojsko w [illegible] 1613 stipendia expectantes.

[illegible] Mohiła [illegible]
[illegible]

Assertiones philosophicae 39 l. 16. ob Balbin
Joannes de Würben et Freudenthal
miał za żonę N. de Herburg
et Fulstein był supremus dux
Oppaviae 1593.
Nicolaus Tworkowski miał za żonę
Anna de Fulstein

Herburt Jan Anglik 401
(pewnie Herbert) wysłany od
Krolowej Angielskiej do Danij
i do Polski i do Elbląga 1583
dla zawarcia stosunkow handlowych
I p. 171.

graecæ linguæ, des *Du Cange, Glossarium* …
…chischen *Classiker mit lateinischer Uebers*…
…*ke etc.* zu besitzen. Der Preis dieser …
…nd bisher auf einmal entrichtet werden m…
zu schwer.

… haben mir nun für dergleichen grosse un…
…bedingungen eingeraumt, dass ich Ihn…
…rch Abschlagszahlungen uberlassen und …
…wahren kann. Diese Vergunstigungen k…
…rösseren Sammlungen, *mit einem Male* …

… welche mit grosster Punktlichkeit au…

1589 wyjechał naprzeciw Zygm. III powracającemu

1595 Królowi do Gdańska wysłany od Zamoj

w Wyprawie wołoskiej

1596 poseł na sejmie pod Zamojskim: wysłany do Jędrzejaka po z ... od Zamojsk. i do Zygm. III

1596 przeciwko Nalewajkowi pod Żółkwią z zdaniem relacji o wojnie Wołoski Zygm III

1598 poseł do Turcyi

1600 z Zamojskim w Wołoszczyźnie

1603 podskarbiem wałczył

1615 mowa na sejmie (Lengnich Gesch. Preuss. VI. p. 101.

[Hana tatarska

1593 na sejmie poseł z rusk. obstawał za stadzą posłów

1) [illegible] de [illegible] equite polono; epistola 38 (I p. 393 – 346) [illegible]

[illegible] autem [illegible] et [illegible] optimis [illegible] ne [illegible] [illegible] quam [illegible] magis etiam [illegible] quam [illegible] ut [illegible] tuam [illegible] ut vita [illegible] nulla [illegible] sed [illegible] esse [illegible] majores [illegible] tui [illegible] in [illegible] in [illegible] et [illegible] meo [illegible] tuus [illegible] (– [illegible]

in [illegible] Romae 5 [illegible] 158[illegible] [illegible]

2) [illegible] [illegible] [illegible] 39 ([illegible] 16–
400) [illegible] 9 [illegible] Januarii 1580. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
Scriptenis [illegible] [illegible], [illegible] — litteras tuas
6. Novemb datas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Januarii accepi mowe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ta [illegible] [illegible] [illegible]
Bipermanom. [illegible] mu nowenę z Francyi — interim curas ut
[illegible] commendation [illegible] illustrissimi
Domini an[illegible] [illegible] et in gratiam Magnifici
Domini [illegible] [illegible] et Illustr. [illegible]
matris tuae studium augeas.

3) [illegible] Mercurio [illegible] equiti polono Epistola
40 [illegible] p. 400–402 Romae [illegible] 1580 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Oświecim
[illegible] Neapoli ex offi
Stanislai Resii Epistolarum liber unus. Neapoli ex offi
cina Horatii Salviani 15.74. na Końcu dodany [illegible]
[illegible] [illegible] Stanislai [illegible]
[illegible] [illegible] 15.74. [illegible]
ex officina Horatii Salviani [illegible] 15.74. [illegible]
[illegible] Joannis [illegible]
equitis Poloni na anagramat [illegible] Stanisława [illegible]

4.5

Szczęsny Herburt.

R. 1593 na sejmie warszawskim gdzie długie spory o wybór marszałka trwały miał Szczęsny Herbut mowę w której zaprzeczał widocznie żeby prawa większością głosów stanowione być miały, i jawnie utrzymuje liberum veto i każdego posła trybunika uważając więc był posłem pewnie z rusk. wojew. Mowa ta znajdowała się w dyaryuszu tegoż sejmu w bibliotece Wilanowskiej.

J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III w Warszawie 819. T. I. str. 212.

R. 1595 Tatarzy idąc na wezwanie cesarza tureckiego do węgier przeciw Rudolfowi zniszczyli Pokucie gnał za niemi Zamojski a gdy król [illegible] wracał posłał do Krakowa do króla Felixa Herburta Zamojski z doniesieniem co się działo podczas niebytności Króla w Polsce: celem tegoż poselstwa było usunąć z siebie podejrzenie gdyż niektórzy zarzucali Zamojskiemu jakoby [illegible] pozwolił wolnego przejścia Tatarom i ich nie poraził. Żalił w tym [illegible] sam Zamojski. List to [illegible] Aldobrandina [illegible]

R. 1595 podczas zamieszek gdy Rozwan Wołoszyn poimawszy wojewodę [illegible] Korona Zygmunt Batory xiąże Siedmiogrodzki oraz Tatarzy weszli do włości wielu zagranicznych tegoż państwa wkroczył Jan Zamoyski z wojskami. po utarczkach w których poraził Tatarów wysłał dla traktowania o pokój do Tatarów Felixa Herburta pana Goiskiego i Temruka z [illegible] panem tatarskim który przyszedł do skutku jednak nieprzychylni Zamoyskiemu w nim zarzucali mu rzeczy dla których na sejmie zdawał sprawozdanie
następnego [illegible] poraził Zamoyski Rozwana. [illegible] wysłał Felixa Herbuta [illegible] sejmie z swych czynności [illegible] Zamojski wyprawy do króla.

Jerzy Felix krewny Zamojskiego być domownikiem jego

wraz z Reinholdem Heidensteinem, Piotrem Ciekliński

Mateuszem Pstrokońskim, Simonem Szymonowiczem

ban izeseny Herbart Kteri vrag z [illegible]
holtem Heidensteinem, Pétrom [illegible],
Marijan [illegible], z moxem [illegible]
videt in [illegible] na duome [illegible] [illegible] io
iz zlo tegoj [illegible].

5 35 Dan [illegible] posuli do [illegible]
[illegible] 40 [illegible]
[illegible] [illegible] Bakonegri

Herburt posłował za Zygmunta III do Turek miał z sobą Krzysztofa Dzierzka Chorążego Trockiego który umiał biegłego wszystkim języku dobrze po turecku za tłomacza.

Relacya poselstwa pana Miaskowskiego podkom. lwow. do Amurata i Ibraima cesarzów ottomańskich 1641. w Zwierzkowskim p. 454.

Herbut Szczesny był [illegible] r. 1596 posłem na sejmie i między innemi także Komisarzem względem zawarcia ligi z panami Chrześciańskiemi na Turki. lecz się ta liga rozchwiała

R. 1596 rota Szczęsnego Herburta była z Żółkiewskim hetmanem polnym Kor. na wyprawie przeciw Nalewajkowi pod Łubniami w maju.

(Bielski w dokończenie)

A. 1518 183

„[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]“

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 157.

„Felix Herbort de Fulstin ingenii sagacissimi nec ad
quemlibet fortunae [illegible] [illegible] [illegible] anno [illegible]“ 199a

[illegible] [illegible] [illegible] p. 220.

Herburt Felix uczył się krakowskiej i obcych akademijach
ciąg nauk zakończył w Ingolstadzie publiczną rozprawą (Cho-
dynicki Dykcyonarz I 202.) „O sprawach jego i posługach
obywatelskich żadnej dziejopisarze współcześni nie czynią wzmian-
ki"? (I 202) R. 1598 odprawił zlecone sobie od Króla i
Rzeczypospolitej poselstwo jak najgodniej. Od r. 1611 pojawia się
w Dobromilu drukarnia dzieje z której wyszło. 1) Kadłubek
1612 in 8°. 2) Długosz 1615 fol. „o którym Naruszewicz powiada
że Herburt przysławszy go Senatowi Rzeczypospolitej Weneckiej
w nadziei pewnej nagrody, wyprawił z nią do Wenecyi człowieka
wielkiego prostaka, który gdy w Senacie nie umiał się z poselstwa
swojego sprawić, rozkazano mu z niczem nazad odjechać, i z tej
przyczyny dalszego ciągu wydania kroniki owej (we słowach jako
był przez się wziął) zaniechał.)" I p. 203. 3) Orzechows-
kiego Annales 1611. in 8°. — Grzegorzowicza Wizerunek i
[illegible] — Mieczyńskiego
Miaskowskiego [illegible] 1612 i 1616 in 4°. — Herburta Jana
O przyjaźniach i przyjaciołach 4° b. r. — Herburta Jana
Artes Dobromilenses czyli nauka Dobromilska 1613. 8.
pros[illegible] zamyślał wydać Marcina Galla, Herburt
lecz umarł 1621 (??) I p. 202 - 203.

Dykcyonarz uczonych Polaków przez X. Ignacego Chody-
nickiego. We Lwowie 1833.

Jan Szczęsny Herburt.

r. 1601 pojął Elżbietę na Ostrogu Xżnę
Zasławską wojewodziankę podlaską córkę
Xcia Janusza   Kobietę dumną

+ 31 Grudnia 1615 pochowany 4 Kwietnia 1616

kandydat na wojew. siedmiogrodz.

Erasmus Albertus Herbult comes in Fulsztyn
et Dobromil w Padwie studentem

Er. Herbert r. 1677 robi zapis dla Klasztor
Karmelitow w Sąsiadowicach.

Jan Szczęsny Herburt

Epithalamium in nuptiis illustris ac generosi herois D. D. Joannis Felicis Herburt de Fulstin, Visnensis ac Mosciciensis praefecti etc. etc. et illustris lectissimaeque virginis D. Elizabethae Zaslavianae de [illegible] illustrissimi ac celsissimi principis et D. D. Ianussii Ducis Zaslaviensis de Ostrog palatini Podlachiensis praefecti Crzemienecen: etc. etc. filiae. Simonis Pecalidis Artium et Philosophiae Baccalaureo. Leopoli MDCI kart 6 nieliczb. in 4° na drugiej stronie tytułu herb Herburtów i 9 wierszy, [illegible] elegiji, w [illegible] Łacinie wspomina że z Moldawią Herburt walczył z Zamojskim mówi że król Ludwik używał do rady, [illegible] nadawał jednych [illegible] pod Obertyn: [illegible] Herburt [illegible] Ostafa Daszki gromił Mahometan. O Janie Szczęsnym mówi: Duxisti tenerum primae lanuginis aevum
Aonas ad montes Castaliumque nemus

Hyblaeis ~~[illegible]~~ favis, tua verba redundant
Sive latina velis, sive Pelasga loqui — mówi po grecku i łacinie

powiada że [illegible]

[illegible] Latium miratur [illegible], [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] ardenter [illegible] mandata [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et armorum vires [illegible] arte
~~[illegible]~~
Non offensus apex ivit in astra tuus.
Cum Tirentino, referebat jussa Furenno
[illegible] sium quantum mente fuisse putas?

Ut libertatem fandi dedit, ora diserta
Qualia Gorgoneo verba tenore dabant?

[illegible] w bitwach, walczył poi [illegible] [illegible])
[illegible] [illegible] [illegible]

Perge [illegible] [illegible] novos [illegible] triumphos
[illegible] [illegible] [illegible] parma [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] triumpho
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manu;

zachęca go więc do nowych walek

[illegible] [illegible] [illegible] naprawa Piotra Grzegorz:
[illegible] [illegible] [illegible] wziął. Przytym, [illegible]
[illegible], z Kroj. Stanisława [illegible] [illegible] Roku [illegible] =
[illegible] Miaskowskiego. [illegible] [illegible], Roku [illegible]
go, 1616. [illegible] Czytelnika [illegible] [illegible] [illegible]
wizerunk [illegible] St. 1–20.
[illegible] [illegible] Miaskowskiego. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] Miaskow [illegible] [illegible] 21 [illegible] Miaskow
Roku [illegible] 1610 na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Miaskowskiego) p. 24 [illegible]
[illegible]) p. 25 dist (w [illegible] Miaskowskiego) p. 35. [illegible] z [illegible] [illegible]
[illegible] (wiersz Miaskowskiego) p
[illegible] [illegible]) p. 55 [illegible] (Miaskowskiego ([illegible] [illegible] p. 44)
[illegible] strona 58. [illegible]
[illegible] [illegible] w [illegible]
[illegible] córka mojej matki [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] piąt.
[illegible] [illegible] Januaria [illegible] w [illegible]

Jan [illegible] Herburt

[illegible] [illegible] epis. [illegible] [illegible] Lithuan. ~~[illegible]~~ [illegible]. [illegible] [illegible] 1643. fol. [illegible] motu civili in Polonia

163.

[illegible] Herbur[illegible] [illegible] Herburtorum ortus familia ingenio egregie [illegible] excultus [illegible] tamen et inquieto [illegible].

[illegible] Zamoyskiego Jana Kanclerza który nim [illegible] [illegible] [illegible] w domu [illegible] i do najwyższych [illegible] najczęściej [illegible] go [illegible] [illegible] go do ważnych [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] swojego [illegible] [illegible] Herburt był [illegible] [illegible] krajowski [illegible] koronny i starosta przemyski nieodmiennego [illegible] [illegible] nie [illegible] [illegible] nie [illegible] [illegible] między [illegible] [illegible] [illegible] między nimi [illegible] [illegible] [illegible] Anno proxime superiore [illegible] wyprowadziły w pole wojska i bo boju [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible] ratować się [illegible] Herburt [illegible] w wojsku [illegible] ~~[illegible]~~ starostwo [illegible] [illegible] [illegible] się Herburt [illegible] królowi i z tego powodu w samym po [illegible] na zjeździe [illegible] silnym pismem [illegible] [illegible] [illegible] wszystkich wojewod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tego [illegible] człowieka [illegible] [illegible] kasztelanowi [illegible] przemyskie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Herburt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i wiedząc że był podejrzanym [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i do [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] królem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] panem na [illegible] [illegible] [illegible] ego* Herburt bo był [illegible] [illegible].

* który był podobniej [illegible] [illegible] Herburtowi [illegible].

p. 104

Z początku [illegible] sobie u króla [illegible] poprawić [illegible] królowi z [illegible] od [illegible] do siebie [illegible] z doniesieniem że [illegible] przy tronie [illegible] do tego wzywał ku pomocy i z [illegible] że [illegible] Batory [illegible] do tego wzywał [illegible] i że [illegible] w roku [illegible] i że Herburt dawał [illegible] [illegible] któremu [illegible] i że Herburt [illegible] * [illegible] [illegible] niemu [illegible] tym [illegible] jego mógł uważać [illegible] [illegible] 300 żołnierzy [illegible] Herburt [illegible] od którego [illegible] gdzie [illegible] Tam [illegible] [illegible] zaciąganie [illegible] między [illegible] gdzie [illegible] do dworu i do [illegible] [illegible] prezentować [illegible] z Zebrzydowskim [illegible] w krótce atoli [illegible] z Zebrzydowskim [illegible] [illegible] i postanowił [illegible] [illegible] w których [illegible] [illegible] i [illegible] odmówione mu starostwo przemyskie [illegible] [illegible] miał [illegible]. To [illegible] jak [illegible] [illegible] Herburt [illegible] w nadziei spokojnego [illegible] Herburt [illegible] [illegible] w nadziei spokojności [illegible] przemyskim napadł go [illegible] [illegible] kasztelanem przemyskim [illegible] [illegible] i pojmanego dla odebrania [illegible] [illegible] we wsi królewskiej [illegible] [illegible] prowadził. Atoli za [illegible] [illegible] miał [illegible] do [illegible] [illegible] wojskiem a [illegible] miał [illegible] kasztelana [illegible] z [illegible] wojskiem [illegible] [illegible] Jan Zamojski [illegible] [illegible] tedy [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] wszystko [illegible] [illegible] z [illegible] do [illegible] [illegible] Herburt [illegible] wojsko [illegible] do [illegible] [illegible] wymuszonemi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] warunkami na które musiał dać swe [illegible] i [illegible] że je [illegible] [illegible] nie dotrzymał) [illegible] trzymać [illegible] których [illegible] nie dotrzymał [illegible] nie miał.

[illegible] przyjaźń które istotnie [illegible]

[illegible] privatorum maxime odiis aluntur

[illegible] prywatnemi nienawiściami

Publiczne zamieszania w kraju

podsycają się

* [illegible] że [illegible] więcej [illegible] Zygmunt III [illegible] tym [illegible] [illegible] II p. 170

p. 122 [illegible] Lubenas [illegible] wydali uniwersał w którym wypowiadają [illegible] Królowi [illegible] [illegible] królewskiego [illegible] [illegible] uniwersał ten [illegible] podpisał [illegible] że Jan Szczęsny Herbert

p. 129 Wojsko Rokoszowe pod [illegible] tak było uszykowane ~~[illegible]~~ skrzydło ~~[illegible]~~ [illegible] Herbert prawe Radziwiłł środek [illegible] Herbert miał pod sobą konnicę [illegible] i lekko uzbrojonej [illegible] Herbert [illegible] Żółkiewskiego Stanisława natarcie na Herberta [illegible] w bój [illegible] Herbert

p. 132. [illegible] Gabryela Batorego [illegible] warunki pod którymi [illegible] Zygmunta [illegible] [illegible] z wojewodą krakowskim [illegible] niejakie [illegible] Herberta z [illegible] Siedmiogrodzkim Księciem [illegible] z Zebrzydowskiego umowy z [illegible] jego wiedza.

p. 134 Radziwiłł z Herbertem udali się do Lublina. [illegible] w którym Zygmunta III [illegible] Herbert [illegible] września pod [illegible] na [illegible] lubelskich [illegible] [illegible] do [illegible]

p. 135. Żółkiewski [illegible] Żółkiewski że Herbert z [illegible] goniąc za Rokoszanami. [illegible] po [illegible] już [illegible] zebranych po rozproszeniu [illegible] [illegible] Herberta [illegible] Mikołaja [illegible] który [illegible] nad Krakowa całą [illegible] rozpędził i samego Herberta pojmanego Królowi do Krakowa odesłał.

Herbert pojmany w Krakowie już miał zaledwie [illegible] Kor. [illegible] wyrwał mu [illegible] królewską w więzieniu jednak Herbert pilnie strzeżony. Niemcewicz t. II p. 120 Zygmunta pan.

p. 137 Jan Ostrogski kasztelan krakowski [illegible] Radziwiłł posłan [illegible] kaszt. [illegible] Zborowskiego [illegible] krakowskiego Jana Feliksa (?) [illegible] Mikoława [illegible], Marcina Droniewskiego prosząc imieniem całego rokoszu aby jako [illegible] w królestwie [illegible] Króla by na zwołanym w [illegible] lub w Lublinie zjeździe trwające między Królem a rokoszanami [illegible] [illegible] nakłonił by rokoszanom [illegible] [illegible] poprzestał.

p. 144. Zamojski [illegible] upominał Zebrzydowskiego aby się Królowi poddał. [illegible] [illegible] pozostał. [illegible] że się to stanie jeśli sejm [illegible] [illegible] [illegible] Zakostawski [illegible] wypuścił [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ludzie wypuszczeni zostaną jeśli znajdą poręki [illegible] [illegible] więcej [illegible].

p. 5[illegible]. [illegible] buntował [illegible] [illegible] Lublin i inne miasta [illegible] hominibus pecunias imperavit [illegible] Kupców [illegible] [illegible] zaleciał.

p. 420 [illegible] Ostrorski [illegible] do [illegible] [illegible] na [illegible] kanclerz [illegible]

<u>Herbut</u>   <u>Jan Herburt</u> Kasztelan sanocki

Jan Herbort z Fulsztyna mówi w przedmowie do swego polskiego statutu że gdy stany prosiły króla ażeby prawa na polskie były przełożone; król przez konstytucyję warszawską wyznaczył do tego oprócz Herborta jeszcze Zebrzydowskiego kaszt. lubelskiego i X. bisk. kijowsk.; gdy oba ci dygnitarze pomarli król na sejmie piotrkowskim samemu Janowi Herbutowi pracę poruczył. Po ukończeniu prosił on aby król wyznaczył deputacyję do rozważenia go. Wyznaczono bisk. kujawsk. Sierakowskiego wojew. łęczyc. X. Krajowski kanclerz biskupa krak. i wielu innych posłów po pochwale dzieła prosili kanclerze państwa króla aby dzieło Herborta ogłosić raczył. Herburt 3 lata pracował nad tłomaczeniem swém które jest wyborne; ułożył prawa systematycznie   <u>Jan Szczesny Herburt</u>

W. A. Maciejowski: Rozmowa Herkulesa z fortuną mylnie przypisuje Dymitr. Solikowskiemu

<u>Xiądz Marcin</u> z Klecka uczył się lekarstwa w Padwie pisał dziełka: Prezerwatiwa przeciwko morowemu powietrzu doświadczona. Powtórnie wydane w Poznaniu 1624.

Dnia 18 iulii 1606 wyprawiono Strusia starostę chmielnickiego po Herburta Szczesnego który w kilkuset ludzi szedł znowu na rokosz rzeczy zaciągał, wzięto go i do więzienia królowi oddano (p. 349) a pod r. 1612 (p. 422) pisze: „W Przemyślu miałem gospodę na rogu u Zająca; p. Herburt Szczesny często bywał u mnie i tam stawał, wielką przyjaźń mi ofiarował, siła niekiedy ze mną o rzeczach wielkich mawiał bom i półkownikiem po ojcowieniu Poniatowskiego został, i cożkolwiek zaciągałem wojsku mógł. Jeszcze w nim rokoszowe humory nie ustały. i potężnie królowi my z chorągwiami pod Warszawę szli pod sejm blisko przyszły i jeśli się co stanie (mówi) i zastęp dojdziecie i powściągniecie wszystkiego i jeśli się pod rokosz, opuścić mogło, snadno teraz poprzecie, mając i szlachty niemało przy sobie; a pójdziem (mówi) wszyscy z wami. Kiedy mu się przekładało

skwirk ubogich ludzi i krzywdę nieznośną, za skupieniem wojska o to (mówi) święcili to jałowice, święcili te kokoszki, które pokój i pierwszy w ich wolności w złotej ojczyźnie przywrócą. Ale nic nie wskurał; bywałem u niego i w Dobromilu mil 3 od Przemyśla, bo też miał dom swój jeno na ustroniu. Byłem raz u niego na weselu, gdzie trzech się żeniło młodzieńców: dwaj panny pojmowali a trzeci wdowę, za jednym stołem, wszyscy siedzieli każdy z swoją; na województwo siedmiogrodzkie był też kandydatem po zabiciu Batorego; człowiek wielkiej prezumpcyi o sobie, nikomuż pod słońcem świata przed sobą i w urodzeniu i dowcipie nie dając, miał za sobą Xiężnę Zasławską Zofiję takiejże dumy."

Dyaryusz Samuela Maskiewicza. J. U. Niemcewicza Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce. W Warszawie 1822. T. II. str. 422.

Jan Szczęsny Herburt

Z Kopiey Rokoszu pod Sandomierzem

D. 29 Augusti we wtorek miał pierwszy raz mowę P. Herburt Chorąży [illegible] podał pewne artykuły i oddał je [illegible] przytem [illegible] narpatek [illegible] każdy sobie notował w którym artykule chce poprawy [illegible] i aby ich przesłuchali wszystkich cierpliwie a potem [illegible] na nie wotowali [illegible] artykuł jego o jezuitach [illegible] Król tunc penitus z [illegible] i jednego przy [illegible] mieszkania [illegible] albo [illegible] im pewne miejsca [illegible] modum vivendi [illegible] jako i drugi [illegible] regulares mieszkali na pewnych specifikowanych miejscach

Na ten Artykuł poczęli niektórzy Ziemianie z Województwa Mazowieckiego [illegible] trwało czytanie tych artykułów [illegible] na te artykuły exorbitancyj podpisać Zebrzydowski [illegible]

3 Septembris obrano [illegible] Chorążego [illegible] deputata [illegible] mieszkać mieli przy wojsku do [illegible] województwa Który [illegible] z [illegible] rokoszu d. 5 Septembris [illegible] szlachta ustąpiła z [illegible] odmianę niektórych artykułów [illegible] to approbowali [illegible] Broniewskiego z jego intencyją [illegible]

d. 7 Septembris deputowano spośród rokoszu Herborta Chorążego [illegible] Pawła [illegible] Sobieckiego Komornika ziemskiego [illegible] grodzkiego sądeckiego [illegible] sandomirskiego [illegible] sądeckiego aby uniwersał [illegible] rokoszowe [illegible] gadali.

więc Lubieński że jej przemienił Króla Zebrzydowi [illegible] a legat Królów

D. 8 ~~Octobris~~ Septembris [illegible] Żółkiewski [illegible] marszałek miał [illegible]
[illegible] nie kontradykował któremu artykułowi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] onemu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Krak. i Jasnorzewski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sententiach iż [illegible] na konkludowaniu artykułów [illegible] [illegible]
pierwszy — Wysłano wtedy posły do króla z punktami zgody między innemi
[illegible] [illegible] wyznaczony był [illegible] [illegible] w tym punkt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] odpędzenie z dworu [illegible] zakon [illegible] tym
[illegible] żądali także [illegible] wolności religii [illegible] innej
puntów by między innemi [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] na [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] na polu [illegible] od [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Dwie mile od Sendomierza według [illegible] [illegible] [illegible]
Infer CXIV in fol.

Rozumiem temu i sam że niektórym IchMciom dziwno było żem przez ten wszystek czas tu się nie ozwał między WMciami będąc [illegible]o poczęści niektórzy z WMciów wiadomi żem nigdy niezamilczał życzliwości swoją przeciw ojczyźnie oświadczyć. Przyczyny tego są te że widziałem dosyć czasu używać się kiedy na samą rzecz przyjść miało. Drugie że dla wolnej mowy w wolnej Rzeczypospolitej odnosiłem na sobie i odnoszę wielkie [illegible] Żem czytał pismo z jednem osobę wspomniał pod Lublinem na gardło mi odpowiadają. Za wolną mowę jakie groźby odnoszę! Ale ja bynajmniej się nieoglądając uczyniłem ultro zleceniu WMciów dosyć i zebrałem te artykuły które właśnie rokoszowi należą.

Wie wszytek swiat że dom rakuski z dawna jest zdradliwy a rozmaicie bywa w wielkich stanach cupiditas regnandi. Polskie Królestwo jest powabna wętka, która barzo Rakuszany wabi na którą czychają jako na Tramontany a causae adjuvantes do złego naszy Księża Jezuici, wypadli z domu rakuskiego jako kurcze z jaja. To są emissarii własni szalbierze którzy nami handlują. Nie nam ci się to tylko dzieje, doznawają tego Hiszpani, doznawają Francuzi doznają i teraz Wenetowie. Mówią oni niecnotowie że to rzeczy zmyślone są które Jego Mość pan Wojewoda Krakowski podał, ale kłamają. Ozli ludzie byście setną część tej cnoty mieli w sobie jako on, byłoby wszytko dobrze w Rzeczypospolitej. Jest to woźnica nasz tak pewny że nas nie wywróci jest tak zacny i mądry że leda czego nie poda, jest tak świetny choć to czarną wełną przyodziany, że jego cnoty w krótkim czasie po wszytkim świecie wsławione będą. Mamy całem sercem temu zabiegać w co nas podał i z strony zdradliwych Rakuszan którzy nas chłopy poczynić usiłują. Królowi się oprzyjmy, o prawa i wolności mówmy, co starzy Królowie postanowili niech tego król nie łamie. Król Jagiełło i konstytucyja jędrzejowska i sto inszych konstytucyj to postanowili, że nam wedle wolej naszej Króla obrać wolno i zrucać, że król sam praw stanowić nie może, że senatorów słuchać powinien że bez rady ich nic czynić nie ma, że król

podległ prawom równo z nami. Król bez dozwolenia Senatorów nie:
ma się żenić, oczym Konstytucyja anni 1566, Król ani sądzić ani
imać sam nie może; od podatków od poborów wolność. A tak
przełożywszy to WMciom to jeszcze na zamknieniu mowy powie:
dam że w każdej Konsultacyej uważać potrzeba honestum, utile
necessarium, ale i possibilitas do tego ma być przydana. Tedy my
też tu stanowmy to wszytko coby utile, honestum bo jest teraz
necessarium, possibibilitatem wedle praw naszych mamy. Zamknąw:
szy te rzeczy, posły wyprawmy do Króla, niech Krolowi to poda:
dzą aby Rzeczpospolitą uspokoił, a nas struchlałe pocieszył
a my nie teskniąc, na posły czekając ku Krakowu ciągmy.

Mieliście WMcie niektórzy w podziwieniu, żem się nie ozywał
w pośrodek WMci. Nie zaniechiwałem nigdy na takich pla:
cach ozywać się namniejszego praemium z nohej mojej odnios:
łem: tom tylko odniósł, że gdy jednego w Kole słyszał czytając,
nalezli się tacy że mi za to odpowiadają i tak gruby żebym
śmiał [illegible] o to pytać w pośrodku WM gdyby tu były gro:
zą a grozą grubo niedał im Bóg złe serca że się na to oglą:
dam; ale uczyniłem to za kilkanastu powodem, żem się wa-
żył spisać tych artykułów, co proszę, żebyście za wdzięczne
przyjęli.

Na rokoszu pod Sendomierzem d. 17 Junij r. 1607 Pan Herbult uczynił rzecz o rokoszu obiecując w tej mierze 9 punktów pokazać: Pierwszy z strony Królów że przodkowie naszy póki królom byli posłuszni i miłujący, póki z konia nie zsiadali a skoro próżnowanie następowało zaraz im nie ufali. Że królowie ~~[illegible]~~ natenczas ter kiedy wojują pragną cudzego państwa dostawić a kiedy próżnują myślą absolute dominari, a który dobrego jest przyrodzenia tendit ad monarchiam co zaś złego ad tyrannum a między tym dwojgiem taka jest różność jako rycítwa który wędą ryby łowi a który ością bije. Drugi. O rokoszu o tem troja opinia: jedni mówią że rokosz nomine et re dobry drudzy imię złe rzecz dobrą trzeci utrzymane złe Etymon rokoszowe od Słowaków z których według kronikarzów Węgrowie posztu Ulipibe pod Bedzymiem gdzie rokoszować zwykli rokoszem zwali Władza rokoszu jest skazy wszelakie w Panu w radzie et simpliciter w Rzeczypospolitej naprawiać zwłaszcza głownie ta władza jest przy nas i z przyrodzenia Pana i od przodków przyjęta. – Tu wiele przykładów przywodził, jako excessy principum także senatus nie sejmem nie trybunałem ale rokoszem hamowane i karane były. Wspomniał rokosz pod Bydgoszczą (ale i dawniejszych rokoszów nie przepomniał które się tu opuszczają dla krótkości gdzie senatorom głowy zdejmowano anno 1430. znowu pod Łuckiem a. 1452 et 3º et 4º et 9º, znowu degradacyja Kazimierzowa syna Jagiełłowego. Raz rokosz lwowski któremu 70 lat minęło, znowu za Zygmunta Augusta kiedy się o Śniatyn od Wołoch znalazł sprawował nie na sejmie, nie na trybunale ale na rokoszu przy gromadzie

szlachty obywatelów Koronnych. Tu się tedy rokosz urodził gdzie i my sami.
Trybunał ze Francyej mamy i insze prawa z cesarskich i obcych praw sam rokosz
nasz własny. Przez argumentował jako concilium większą władzę ma niż
papież, synod większą nad biskupa kapituła większa niż on ał. także też
rokosz większą ma władzę niż Król i sejm
Trzeci punkt. Ale niemasz przyczyny rokoszu. Takową mamy Rzeczpos:
politą; przodkowie nasi w niewoli byli u Królów i po lekkich gromadach
wojennych po takie wytargowywali tak że już Panu naszemu w rękach
nie zostało jedno obrona a sprawiedliwość. Jako nas broni wiemy i dzie:
sięci groszu jego wszytek ten czas obrony nie kosztuje go. Strony zaś spra:
wiedliwości dzieli się na szafunek dóbr i urzędów Rzeczypospolitej i sądy.
Z sądów kto kontent? Od Gdańszczan słyszałem że więcej im sądy zadworne
kosztują niż wojna z Stefanem. Z strony szafunku taki rząd jest włas:
nie jakimy rękawice na nogi albo trzewiki na ręce kto iwdział; kto na:
mniej często godzien temu to conferują. A prawo jest ile kroć Król da
urząd albo wakancyją jaką nieosiadłemu albo w cnocie podejrzanemu
albo niezasłużonemu tyle kroć czyni contra juramentum bo prawa
łamie a za tym takiemu nulla debet praestari obedientia. Przykład
~~[illegible]~~ świeży o Panu Referendarzu nieboszczyku którego zabójcę król
[illegible] miasto karania na gardle albo podsci:
promowował na dostojeństwo [illegible] na Króla Tecz:
wosi. To też na Koronu rzekł że absoluti dominii dowód na [illegible]
nu: w każdym powiecie [illegible] dwóch albo kilku żeby wszytkiego
nad drugiemi dowieść ich potencyja. Co słów P. Kanclerza teraźniejsze:
go probował który cieszył się z tego że z Panem Starostą Stryjskim
P. Herbort wiódł dobrą przyjaźń. Tę dał racyją: Bo wy dwa zgodni będąc
czego jedno Królowi będzie trzeba dopniecie w swym powiecie wszytkiego
łacno. Odpowiedział P. Herbort: Niedajże tego Boże abym o tym myślić
miał. Bo toż od drugich mnie samemu potym dziać by się mogło.

Iż do ciebie piszę sprawiła łaska twoja którąś sobie zjednał
rozsądkiem o roku teraźniejszym. Iż posyłam genesim swoją mu
żyna ta jest iżbym rzo wiedział swoje ex ordine facta. Iż imie=
nia swego nie podpisuję dla tego to czynię żebym przeszłym już lat
czterdziestom mógł wolniej weselniejszy być abyś nie oglądając się na
żadną rzecz tym bezpieczniej jako niewiedząc komu wszystko wy=
raził co divina mens twoja najdzie vitia, virtutes, bona, ad=
versa. Iż upominek mały posyłam o wielką rzecz prosząc non
sum qualis eram. Iż wiele i hojnie obiecuję nadzieja wszy quod
me quoque possim tollere humo. czego czynię przed tym inszy
fatidici nadzieje ale dotąd tylko laborem ante virtutem virtutem
ante honorem, honorem ante invidiam która dotąd tak mię nastąpi
że coelo jactatus et alto vi superum. Iż narażam troszkę, dla
tego to czynię abyś tym pilniej rzecz tę czynił wiedząc że nonne
vulgo ten który adyta twoich szuka. Iż tak pilnie to wszytko
to czynię dla tego abym przestrogami twymi albo podniósł wyżej
żagłów jeśli niebo niepozwala albo też dosyć już nadtargniorza
ne zwinął jeśli czego (Boże uchowaj) lavis adamantinis dura

nie każe. A ty o Boże który wszytko widzisz i którego wszystkości i te wieczne ognie nas widzą i my one zrozumiewamy raczysz wiedzieć tyle zamysłów moich. Zaka tedy nawiętsza może być pilności z taką cię proszę quantum ingenio comiti potes, plurimum autem te polse wszyscy przyznawamy a ja z rewonych przyczyn najwięcej. Uczyń tę rzecz pilnie dokładnie wyraźliwie dostatecznie rzetelnie a jeśli potrzebuje czasu dłuższego postańca tego z czym rozumiesz potrzebnym odpraw albo i dokąd chcesz zatrzymaj albo każ potym do siebie stawić się mu kędy i kiedy zechcesz bo tak jest odprawiony że i czekać i odejść i znowu przyjść gotów będzie i żadnej przykrości około odprawy nieuczyni, acześ najlepsza sobie jako nacokłaniej a prędko mógł bydz odprawiony. Wiedzieć niemogę jako astra powiedzą ale kiedyby Bóg pobłogosławił zamysłom moim poznałbyś venerabilis Martine jakim jestem miłośnikiem cnoty twojej, nietylko plenum auro te reddarem sed etiam aureum; o lata które dajecie dowcipy a mię to sm ... dowcipów niedajecie. Czekając odpisu od ciebie jako a viro antistite pocieszonego et omnibus numeris numeris absolutum, proszę astrorum regem aby i na niebie dobrze pokazał i na ziemi dał już drugiemu mnie Aeneaszowi. Da pompiam liberim domum da moenia fessis. Panie Boże racz i ciebie chować zdrowego i mnie moje zamysły do skutku przywieść między którymi jest nieposledni ratunek ludzi uczonych a ty niedzy niemi feminiam ducis.
Z więzienia Króla J.Mci Zygmunta II

Koniec rzeczy ostatni ma być w czynieniu, a pierwszy w uważeniu na przykład oracz i.t.d. dla tego też wymowy mieć i uczynić koniec tego rokoszu jest prawa stanowić, które dwo: jakie są jedne publiczne drugie prywatne; do tego my końca zmierzać mamy, abyśmy z fundamentu prawa obecne popra: wili. Nie oto się nam starać trzeba, aby się Zygmunt trzeci poprawił, ale oto: aby żaden na potym król złym nie bywał; toż z strony pp. Senatorów uczynić mamy. Gwałty wszelakie mają być zakazane i insze tym podobne oppressie mają być uskromione tak w granicach jako i w religiej i tak w każdej rzeczy. bogatszy z uboższym szlachcicem jednem się prawem kontentować ma, superstycyje wszelakie mają być wystrze: gane, zbytki zahamowane, a ten ci skutek ma być rokoszu. Rzecze kto że siła potrzebuje, prawda, ale tu na to miejsce co do naprawy rzeczypospolitej należy o tem mówić sposobne jest bowiem z obopólne wolności fundament, czego jest świad: kiem rokosz pod Bydgoszczą odprawowany, który by był cię: żarom wszytkim koniec uczynił. A jeśliże na tym niewolą spędzano, dla czego na tym z niewoli w którą wiecznemi cza: sy nasze karki zaprządz chcą i na tym są wybić się nie ma: my? Rzeczesz: żeby to rzecz była bardzo dobra, ale kiedybyśmy

tego dopiąć mogli na co ja odpowiadam że volenti nihil est
difficile jest tedy potrzeba abyśmy w tym pilności przy:
łożyli i o tym radzili a tak by o tem nie wszyscy wiedzieli,
azbyśmy się porozumieli, co inakszym sposobem być nie mo:
że, jeno deputaty z każdego województwa obrać, którzy de:
putatu z swymi województwy się znaszać mają, na to by
się zgodzić mieli chwała wieczna trwać będzie. sława końs-
kich kopyt nigdy z kroniki nie wynidzie. Confederatia aperta
eplam pontificis eplis reliquorum. Praktyka im nasubtel-
niejsza tym naniebezpieczniejsza. Tarkwiniusza młodszego prak:
tyka od Marka Brutusa i Kassiusa w zabiciu tyrana Ju:
liusa para słow: Brute dormis; xiążęcia Sawskiego z Ba:
rawskiem przez pióra która jedna fakcyja po prawej ręce
druga po lewej nosiła i tak się bili jedna drugą fakcyje aż
się wybili. Już to do [illegible]-niędziesiąt lat jako pierwsza austr:
rica do państwa naszego weszła, a nie dziw że tak długo trwa:
ła zakryta list Marinusa Cynny i t. i. za czasów Kazimier:
za Jagiellowego wnuka abowiem praktyki takież, których
nietylko dojrzeć ale ledwie zmysłem wielkim dojść może.
nie powiodły się zamysły i skryte roboty Kazimierzowi ja:
ko historyje świadczą. Konkluzyja ta jest tedy ukazał
jeden że rokosz jest barzo pożyteczny i potrzebny który
tak definiował: Rokosz jest zgromadzenie i skupienie się
albo zjazd z Słowaków wzięte przezwisko przez wojsko
od Rady i namniej co do poprawy, jeśli by się kto nalazł,

który by je gwałcić śmiał i Pacta conventa wzruszał na=
leży powiadałem że praktyki się nowe wszczynały, które
się w Krakowie odkryły były, na które zaszła była przy=
sięga która by się w baśni obróciła, gdybyśmy bez odwłoki
kończyli rzeczy może za dwa dni wszytko zstawić w długą
by raczej poszło przez deputaty

Na co JMć pan marszałek powiedział zdanie swoje,
jeśliby to co pożytecznego JMć pan Herburt wniosł, chcie=
li wykonać i tego się tak jako podał trzymać, rzecz
by wdzięczną ojczyznie uczynili, a inaczej uczynić nie mo=
gą bo o tych rzeczach w Kole publice mówić nie jest rzecz
bezpieczna i pożyteczna.

Deputacyja była dla tej przyczyny dnia onegdajszego od WMciów naznaczona, abych my mów zacnych od WM zebrali które o przyczynach tych zjazdów i konkluzyej tego rokoszu żeby w tym Ich Mciów którzy przybywają tym lepsza wiado: mość się dawała, żeby też WMcie wiedząc niebezpieczeństwo ojczyzny drugich braci (że tu na narzeczach które uczciwość zachodzą, czém samem tylko jednem ojczyznę ratować możem) wzywali; a naprzód około przyczyn zjazdu teraźniejszego mowa nasza była, których dwie z jednego źródła pochodzących baczemy. Od dawnego czasu kole to w oczy, króle polskie że nie tak panują čnemu narodowi polskiemu, jako inszym narodom, Czechom, Morawcom, Niemcom, Rakuszanom et id genus od Kazimierza Jagełłowego syna zaczyna się na: przód praktyka, jakoby szlachtę ubogą od wszelkich wol: ności odstrychnąć mogli a przy pewnych dostojeństwach pewnych tylko osób zostawili; których rzeczy usiłowali dopinać dwiema sposoby: pierwszy, iż się ustawicznie starali o to, aby jako wielkie stany i domy tak i prywat:

ne osoby wadzić z sobą mogli, bogacąc jednych a drugich niszcząc
który sposób ustawicznemi praktykami z postronnemi narody
a mianowicie z domem rakuskim wojny i rozruchy na nas sub=
telnością swoją wprowadzając, a naród nasz szlachecki od wiado=
mości tych rzeczy ustawnie odnychając, o tym tylko zawżdy
pracując aby z nas podatki ustawicznie jako z chłopstwa
wyciągali; a zatym abychmy uboższa szlachta jako chłopi
w niewoli zostali. Mamy tedy dziesięć dowodów, że Król do=
mowymi sposoby na nas idzie, chcąc nam wolność naszą od=
jąć.

Pierwszy dowód praw połamania i ich zniewazenie że nic
całego w sprawach nie mamy, i ktoby spytał z nas którego:
powiedz mi, które prawo złamał, żebym go też śmiał spytać,
a któregoż nie złamał: a ktoby tego nie rozumiał, że żadnego
całego nie zostało, tedy okażą deputaty na to wystawieni, iż
o tém z Królem radzono, aby prawa nie było — a gdzie pra=
wa nie będzie, nie będzie wolności.

Wtóry dowód. Prawa wiążą się z przysięgą, i dla tego
nie my królom, ale królowie nam przysięgają i tak nam to
duszą swoją warują; a iż nam to Król dzisiejszy przysięgę zła=
mał, warunek rozszarpał: przeto prawo zniósł, jako gdy
pactis conventis nie dosyć uczynił, jawnie to ukazuje, że
nam gwałtownie panować chce.

Trzeci dowód. Powinności dwoje na Króle polskie włoży=
ła Rzeczpospolita: obronę a sprawiedliwość; a iż nie bro=
ni nas przez to znać, że tu nic po nim. Bo kędyż in=

flancka ziemia, gdzież Estonija obiecana, którą zgubiwszy papier nam dał a rzecz samę kto inszy wziął. Gdzie Multa= ny, gdzie wołoska ziemia, gdzie pruska, którą tak drogochmy kupili, że ziemia na poły z krwią naszą i z kościami zmiesza= na była. Domowy przykład weźmy sobie przed oczy, czy kiedy poddany rolą pustoszy u pana, ogród rozbiera? i t. d. Kie= dy poddany u pana rolą pustoszy, szkodą się pokazuje niemniej i z tego gdy nie poprawia znać to, że na insze miej= sce przenieść się myśli. Pogotowiu król gdy nie broni, gdy rozprasza, królestwo rozszarpywa: przestaje być królem.

Czwarty dowód: Że wszystkich godnych i cnotliwych lu= dzi mija, na tak wielkie urzędy nie kładzie i nie wsadza, jeno dzieci nieumiejętne, aby zamysłowi gwałtownego panowa= nia dosyć uczynić nie mógł, a oni żeby żadnej miary sprze= ciwić się ani mogli ani umieli i złości szkódliwych do jego nie odkrywali.

Piąty dowód: Ucisk po wszytkiej Koronie stanu szla= checkiego, a nawięcej na cnotliwszych jako teraz jest to. A insi królowie dla tych cnotliwych wszytko więc odważali, nawet i krwie nie żałowali i dla tego ludzie stanu rycerskiego biskupstwa i opactwa po to wielkie nadali, aby z tego ćwicze= nie na szlacheckich dzieci, okupy z rąk pogańskich nawet i uboższych dzieweczek posażki odprawowane bywały. A teraz zaś nie tylko tego umkniono, owszem pełna ziemia krakows= ka i sandomierska wojsk, a od nich gwałtów i ucisków, plon=

drowania, pustoszenia, imania, więzienia stanu szlacheckiego. A na to to król skarby Rzeczypospolitej i dochody jej obraca także i prałaci kollekty swe obrócili. A te wszytkie rzeczy czynić aby na więtszą obronę Rzeczypospolitej ważyli, gdyż kiedy kolwiek się komu co stało od nich, to zawżdy z tem wymiataniem na oczy. Otóż tobie rokosz!; jakochmy tego doznali pod Wiślicą, gdy jedna uczciwa szlachcianka skargę o gwałt dziewki swej przed królem przełożyła, miasto odniesienia sprawiedliwości, odniosła to od króla: „Otóż wam rokosz!"

Szósty dowód gwałtownego panowania w rzeczach jawnych i odkrytych upor gwałtowny królewski. Nie omyłka to, nie poprawa to, nie pokajanie to; bo ludzkać to jest rzecz wprawdzie wykroczyć przeciwko powinności, ale kajaniem zawsze tego zwykli znosić: jako pradziad królewski Kazimierz trzeci, który występował po czterykroć przeciwko powinności, ale mu cztery kroć posłuszeństwo wypowiadano, jako Jan Tenczyński wojewoda krakowski z sandomierskiego powiatu sam tylko jeden wypowiedział; a nie nowina to Koronie polskiej czasem części której, jako województwo krakowskie posłuszeństwo krolom złym wypowiedali: nie nowina zasię znowu za pokajaniem się ich, sceptra im zaś podawać. A teraz wszytka Korona jest urażona a wżdy on nic nie szukając łaski u obywatelów koronnych miasto pokajania Korony gwałtem pobrał skarby i do kwarty, kłódki, zamki łamał.

Siódmy dowód: zubożenie Korony wielkie; ale i to nie mniejsza, że obsadził boki swoje nieumiejętnymi i nikczemnymi i nie miłującymi prawa; gdyż z nim siedząc senator tak

-noczyna votum: „Lecz ja nie umiem prawa" – a wżdy mu nie każą iść precz z Rady, aby na to miejsce posadzono umiejętniejszego bo jako sam łakomiec, tak i on szuka ubogactwa. Zubożenie zaś w skarb jest wielkie; abowiem miasto tego żeby miał co przynieść w Koronę który Król (okrom Stefana, który dwakroć sto tysięcy przyniósł i na expedycyją moskiewską je obrócił) gdzie z Siedmiogrodzkiej ziemie, gdzie te co Każmierz wielki z Rusi przyniósł Korony? wszytkie ten rozszarpał: jedno jedna Korona i to jakaś obleciała a drugie zniszczone klejnoty porozdawane i do Moskwy drugie zasłane przedawać zatajona Jareckiego kopija stara, życzę wam tego abyście tą kopiją byli pobudzeni, abyście też swe podnieśli i poratowali Rzeczpospolitą i do skarbu je dawali.

Ósmy dowód swego przedsięwzięcia gwałtownego panowania, kiedy zaniedbał spraw Rzeczypospolitej. Ukażcież tedy jeśli kiedy dla niej rano wstał, jeśli kiedy dla niej zapocił się, jeśli kiedykolwiek zmókł dla niej? A teraz kiedy się szlachta z senatem wadzi, jako mu nie ciężko rano wstać ba i zapocić się i umoknąć. Azaż król siedzi sądząc abo starając się o to żeby pojednał: ale iż twierdzą że nie siedzi z senatem aby nie przeszkadzał iżby Rzeczpospolita wcale została w pomiarkowaniu rzeczy i owszem tem pokazuje, że już nie panuje.

Dziewiąty dowód. zabawy domowe i próżnowania, wielka nieumiejętność jego wielka niedbałość i niebiegłość Statutów nieczytanie, z kąd nieumiejętność. Zapomniał tego, że Królem polskim. Poty tylko dufali Polacy królom swoim, poki się królowie wojnami bawili, a pókі nie próżnowali, owszem

myśleli o ziemiach pruskich, ruskich i t. d. nie zjeżdżając z wojny, ziemią i morzem wojując, gdyż Król się ma bawić wielkiemi zabawami abo wojnami; a jako przestanie o tém myśleć i zawiadować, to zawsze Polacy mniemali że im wolności chce łamać i rozumieli że o tém myśli jego wszytkie aby je potamał: a zatym zaraz myśleli o wypowiedzeniu posłuszeństwa.

Dziesiąty dowód jaśnie pokazują pisma i druki od przeciwników naszych wydane i kazania ich publiczne i zamyślawania oczu narodowi szlacheckiemu także na kazaniech i w piśmiech swych łżąc stan ludzi szlacheckich, przywodząc drugich i pobudzając do gniewu, na to tylko radząc, aby monarchiją postanowić, która nabliższa jest tyraństwa. Bo jako rybitw wędą łowiący od tego co ością bije, obadwa niedaleko siebie, oba jednéj rzeczy pragną; jako ubogi bogactwa a ślepy widzenia – tak i Król pragnie absolutum dominium, które za sobą ciągnie tyraństwo; stan zaś rycerski serca swe do obrony praw i wolności swych obostrzają i gotują.

Te dziesięć dowodów pilnie uważywszy kazali mi PP. Kollegowie moi w pośrodek WMciów referować który sposób gwałtownego panowania: praktyki cudzoziemskie, które się poczęły od Kazimierza, który miał czterech synów, chciał im państwo rozdzielić: dla czego czterykroć posłuszeństwo chcieli mu wypowiedzieć. Taż praktyka ponowiła się za Zygmunta r. 1563, zaczym szlachta posłuszeństwo mu wypowiedzieć już byli nagotowali; czém przymuszony przepraszał ich, bo był w wielkiéj trwodze o Królestwo gdyż tego panowania gwałtownego chcieli deroga (drogą?) począwszy

z tąd, żeby każdy szlachcic, któryby nie miał 10 grzywien czynszu, aby szlachectwa zaniechawszy roboty i powinności chłopskie do zamku oddawał, co rozruch wielki w Koronie uczyniło. Potym na koronacyjej króla teraźniejszego ponowiła się też praktyka, gdy młodzieńcowi królowi, w domu jako oni powiadali wielkim i powagi pełnym panny ukazowali jako ponętę na wędzie wiodąc go do tego, aby na spowinowaceniu się z nim przestawszy Królestwa Polskiego Rakuszanom ustąpił. Ukazała się praktyka naprzód w drodze rewelskiej, gdy chciał odbieżawszy tego Królestwa na samem Szwedzkiem i spowinowaceniu się z domem rakuskim przestać, wczem napomniony, a potym prawie przymuszony od Radziwiła wojewody wileńskiego rzeczy zaś z okrętu zebrawszy wrócił się do Polski: na co listy u Radziwiłów są i ukażę je na toż na sejmie na początku przysięgał i obiecował Królestwa Polskiego nieopuszczać, a na tymże zaś sejmie zwierzył się czterma senatorom nad słowo swe pierwsze, że obiecał Ernestowi Królestwo spuścić Polskie i tentowano w tem hetmana kondycyje podając a już to znowu wróciwszy się do nas aby Inflancką ziemię do Szwedzkiego pușcił i od Ernesta na każdy rok przydawano mu 40000 czerwonych złotych. Azaż królowi polskiemu trudno o żonę? azaż o 40000 czerwonych złotych? Zaś potym na pogrzebie królowej traktowano, a cudzoziemiec wydał tegoż marszałek arcyksiężnej na żegnaniu odjeżdżając; na co człowiek zacny zawołał wojewoda krakowski i dowiódł, zatym kupić się poczęli, a potym temu pomogli ludzie wielcy.

Czwarty dowód, że uradzono hetmana wielkiego w radzie zabić

aby tych rzeczy nie odkrywał, o czém wie prawie dobrze hetman polny, który na ten czas był obrońcą jego. A tak kto radzi, aby hetmana zabito, tenże radzić śmiał zabić wojewodę i xiążęcia pod Janowcem; tenże by zabić chciał każdego dobrego obrońcę praw i wolności naszych.

Ligty dowód przechodzi wszytkie pisma i dowody gwałtowne zawieranie sejmu tak rocznego i że odjachać miał król do Szwecyjej, choćby wszyscy nie pozwolili na to. A iż tę miał wolą bez pozwolenia sejmowego, bez pozwolenia Rad i posłów ziemskich, nawet i bez poborów: to jawnie znać, że ma radę i praktykę niezbożną cudzoziemską już ten teraźniejszy sejm gwałtem wojska zwiodłszy z Ukrainy i z Inflantów bez województwa naprzedniejszego krakowskiego, które niegdy samo szczególne złym królom polskim posłuszeństwo wypowiedziawszy zbywało królów złych a teraz bez nich gwałtem sejm in armis i bez drugich województw zawierają to mu ku zabieganiu złożony jest rokosz a w raju rozsądek złych i zepsowanych rzeczy zaczęty. Oto IchMcie tak postępują z nami, jakobychmy bez roztropności dziećmi być mieli oto surowemi i słowy plugawemi a teraz szczęściem osobom miasto sejmu podali poczciwości na sądy jako we dworze nająwszy sąd przewiedli to, iż Lwowianie kwoli drugiemu kompanowi swemu sądzili jednego Gdańszczanina wedle woli i zdania jego w czym się obaczywszy oto samo wygnali tak bogatego człowieka ze Lwowa Lwowianina tak i teraz takież dekreta chcą czynić wedle woli swej na cnotliwsze niż sami kaucyją im dano wysadziwszy im na sąd dawszy im assekuracyją, i hetmanowi

rozkazując: czyń exekucyją, podskarbiemu dodając pie=
niędzy a nadto nagroda majętności im nasze oddając i o
nas z nimi targ czyniąc. Jest w kronikach jawnie opisa=
nych szesnaście miejsc, gdzie sądzono senatory na roko=
szach, gdzie im głowy zdejmowano, insze na ich miejsca obie=
rano i sądzono: mianowicie pod Łęczycą, pod Bydgoszczem,
Sieradzem gdzie i sądy od kasztelanów odjęto aby podda=
nych naszych nie sądzono jasna rzecz bywała w Polsce rokosz
które jest przezwisko słowiańskie i polskie, o którego ro=
koszu końcu była między nami mowa i ukazało się, że ten
zawsze w rękach WMciów jest całą moc jego macie, jed=
no w tym tylko tęsknić nie trzeba, kiedy będziecie chcie=
li tedy skończycie w imię Pańskie, do którego drogę WMciom
ukazuję. Będzie i dziś koniec jeśli zechcecie: gdyż to jest
sąd boży z senatem i ze złośliwymi ludźmi i z królem
i z tymi którzy króla odwracają. Przeto potrzeba aby na
tym rokoszu dwojaka jurysdykcyja (którą w ręku mamy)
była rozciągniona: jedna z Panem, druga z senatem;
oznajmić drugim aby pomagali, a o przeszłe rzeczy trze=
ba ich karać.

[illegible] przy [illegible] d. 16 Junii 1567 — Rękopism [illegible]

mowa Wojew. Krakowskiego oświadczał się za zjazdem króla do tego aż [illegible] mówi że Zygmunt II chce odjechać do Szwecyi z skarbami że Maxymilianowi przyrzekł Koronę wyprowadza dalej praktyki Króla z [illegible], [illegible] w mowie i [illegible] za nim wniósł głos P. Łaszcz [illegible] potwierdzając to ozwał się za nim P. Stefan Kazimierski potwierdzając powyższe. mówił dalej P. Hor-[illegible] o rokoszu rzecz P. [illegible] (tarnowski) miał mowę gdzie ~~się~~ potwierdzał że Król chciał odjechać.

Rękopism [illegible] p. 267

Po bitwie [illegible] [illegible] promulgat bona confiscat [illegible] z wojskiem [illegible] za [illegible]. Całkowicie [illegible] koło [illegible] [illegible] [illegible] jarmark mając ~~zabrał~~ i od mieszczan zabrał 12 [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ affirmant [illegible] o przyczynie wojska królewskiego [illegible] [illegible] wojsko królewskie koło [illegible] w obozie stanęło, [illegible] wojska pogonił za Herbutem [illegible] i oddał królowi który go kazał [illegible] razem z [illegible] Były to powody które rokoszanie zarzucając [illegible] Królowi [illegible] z Kostkami [illegible]

R. 1568. Zborowski przeprosił króla, rzecz cała na przyszły Sejm odłożono Herbut pozostał w więzieniu

[illegible] II p 123. Mówi że Herbut przez lat 16 bawił na [illegible] że [illegible] Zamojskiego i dodaje na dole ~~w~~ na to w nocie „własne pismo Herbuta" jako [illegible]

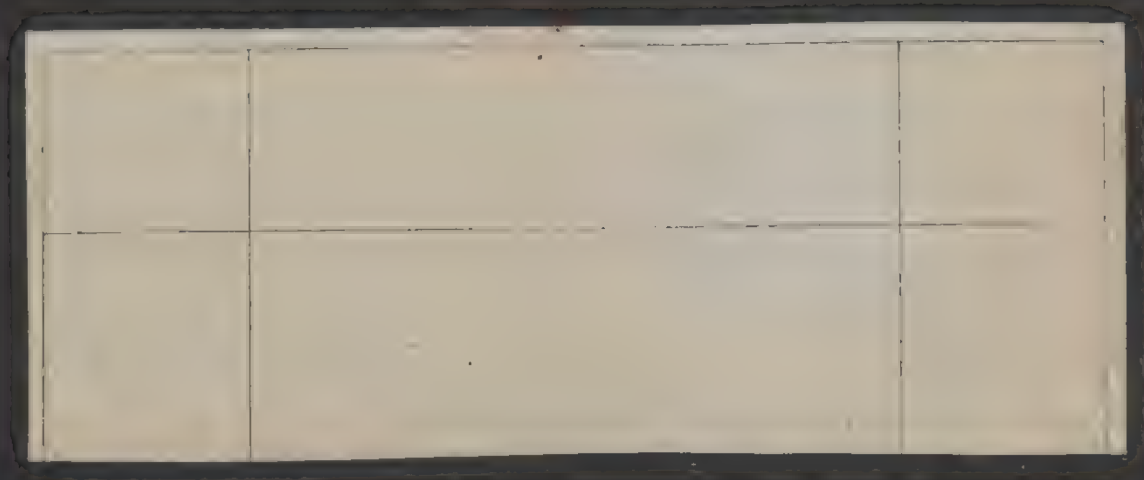
Szczęsny Herburt. r. 1570 [illegible] podług jego [illegible] stał na prawym skrzydle z ludźmi swemi najpierw [illegible] i z takiemi chorągwiami które zaraz tył podały gdy Łaszcz mając [illegible] [illegible] samym najjadniej [illegible] Herburtowi [illegible] nawet w [illegible] wszystko [illegible] (Piasecki pa. 2.98) na chorągwiach były napisy Deo et Patria – Aurea libertas;

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contexerant 15.[illegible]. 40

na wesele Zofia Firlejów i [illegible] [illegible] jest [illegible] [illegible] na [illegible] Felixa Herburt

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do [illegible] [illegible]

Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] za [illegible] jest wiadomy spraw pospolitych [illegible]

mi [illegible]: Pierwszy: Ludzie tylko się na świecie odmieniają [illegible]

śmierć, a obyczaje jednakie zawsze zostają: [illegible]

[illegible] przedtym działo albo u naszego narodu albo u którego dawniejszego

[illegible] przychodzą [illegible]

[illegible] ludzkie, co zowią politykowie: [illegible]

[illegible] ledwo, nie umysł [illegible] możemy się dopytać [illegible] naszych. [illegible]

[illegible] ten raz w Piasta drugi raz [illegible]

[illegible] ludzie [illegible] pan Kanclerz [illegible]

mówił [illegible] na trzeci cyrkuł teraz, jakoby się mocno zanosić miało.

Czwarty: Na przypadki wszelakie [illegible] inędzej nauki i lekarstwa szukać

nie możemy, tylko u tych, co przed nami w takich że toniach byli; i co się

[illegible] dobrze [illegible], to [illegible] może dobrze radzić, a co też nie [illegible]

[illegible] teraz [illegible] mało [illegible] uczynić namniejszego, o [illegible]

[illegible] nie masz [illegible] Rzymianie [illegible]; zawiłe [illegible]

w radzie; za tych [illegible] Augustus, i zaś Augusta żona; Karzeł piąty w ten

zas [illegible] wszystko w Niemczech [illegible] nad [illegible]

we Francyjej Henryk Gwiza a Henryka [illegible]

Piąty: Dwa sposoby są zatrzymania państwa, jeden postrachem, a drugi

miłością; żadne państwo postrachem trwać nie może. [illegible] custos diutur:

[illegible] quos oderunt [illegible]

[illegible] jedna we Francyej [illegible] sukcesyja przez lat 400; kilka [illegible]

[illegible] jest [illegible]

nie do tych czasów tak królują, że która sukcesyja pokaże, po sobie nie

[illegible] a drugą [illegible]

n[illegible] królowi [illegible] następuje. Indziej teraz starodawnych królów nie masz a [illegible] póki [illegible] Piastowych i Jagiełłowych nowych potomków [illegible] następstwa nie przerwał; zaczym trwała nierówno miłość nie bojąc się [illegible] większej części ludzi naruszenie. lekarstwa inszego nie masz, jedno [illegible] nowych przyczynienia [illegible] urzędu nowego postanowienia [illegible] przykłady które wspomnieć: Zbuntowali się Rzym[illegible] [illegible] (tylko) senatowi poszli precz z Rzymu [illegible] [illegible] [illegible] tribunos [illegible] [illegible]

[illegible] bogatym; znowu zbuntowali się przeciwko temuż senatowi [illegible] nowu [illegible] precz; musiano im znowu pozwolić tribunos militares (cum consulari [illegible]) [illegible] nocą bronili od urzędów [illegible] pozwolo[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Leyes [illegible] [illegible] Hadeoszpani czterej, z ładu nas ci senatorowie, o których [illegible] bant salvum conductum fugientibus (regis metu) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potym trybunał. [illegible]

Siódmy: Co jest in communi dobrego to też in particulari [illegible], publica ex privatis constant. Na prywatnych osobach miłość ku rzeczypospolitej pokazuje się; o prywatnych osobach [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rozumienia się zaczyna [illegible] Rzeczy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rzymskich [illegible] mówił: [illegible] Bóg, aby wszystko [illegible] rzymska jedną szyję miała [illegible] razem wszystkich [illegible] przeciwko dwiema, sądzono jako przeciwko wszytkim pokazano.

Ósmy: Czego nie mamy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naszej, to mamy brać od inszych narodów starszych. gdyż cokolwiek się dzieło u inszych starodawnych narodów, toż się u nas dzieje i dziać będzie na tych fundamen[illegible] jeich stojąc, którym że żaden [illegible] [illegible] [illegible] nie był [illegible], tak konkluduję: dobrotliwością Króla Jego Mci pewnie te [illegible] [illegible] się [illegible] większa dobrotliwość tym [illegible] uspokojenie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] senatorski instrumentem dobrotliwości: byłby też pewnie instrumentem trwałego uspokojenia. Króla Jego Mci i sobie wielki wstęp do miłości i też rzeczypospolitej uczyniłby, a zatym i do tego co miłość za sobą ciągnie. (Dziewiąty: Nasze więzienie pożytku

[illegible] to teraźniejszych mieszanin będzie więzienie [illegible] do ... ludziom którzy [illegible] nie mogła się [illegible] rzecz [illegible] Kazimierza Trzeciego [illegible] by się nigdy nieprzymieszali do tych mieszanin to więzienie nasze sprawiło, które chociaż nie przystoi z wolą Króla Jego Mci i rząd wojenny [illegible] (inwidiej pod Króla i na absolutum) [illegible] obroni się, do którego [illegible] na [illegible] nanem Bogiem [illegible] nie [illegible] ojem [illegible] przy tym [illegible].

Przyjechanie nas więźniów łaską Króla Jego Mci ukontentowanych między bracią, niepodle lekarstwo na wszystkie te mieszaniny. Ale rzecze kto: więcej niepopsowali i raczej nie zatrudnili niż ułacnili; powiem na to: kto tak mówi, ten niewiem jako o cnocie swej rozumie że o naszej tak mało dzierży [illegible] mieli [illegible] dobro [illegible] wali ludzie [illegible], którzy woleli śmierć niż zatrudnienie [illegible] i o nas [illegible] rozumieć mają abyśmy najgorszymi byli tedy niemożemy tysiącznej [illegible] między ludźmi, jako więzienie nasze [illegible] spraw Króla Jego Mci [illegible] przestrzegają. Widząc nas [illegible] było by do uspokojenia ludzi, których [illegible] mieć niemogą; a my będąc dobrymi, jakośmy są, i żaden o nas [illegible] inaczej, do uspokojenia za oświadczeniem dobroliwości [illegible] pomóc możemy. [illegible] o obu nas powiedziawszy, choć z panem [illegible] niemiałem nic nigdy commune tylko jako szlachcic z szlachcicem [illegible] w tem więzieniu najmniejszej wiadomości o sobie niemając [illegible] zaś sam [illegible] wiek mój [illegible] po [illegible] [illegible] za tym sławy uczciwej; dla tego byłem przy panu kanclerzu [illegible] od niego nie biorąc, że swoich kilkadziesiąt tysięcy stracił [illegible] dawałem [illegible] tem, przyjaciel z Jaworowa więcej niż [illegible] legacyją turecką [illegible] tysiąca, [illegible] i [illegible] swym kosztem [illegible] wojen [illegible] i trzeszną [illegible] wiodłem nieprzyjaźń z pany Stadnickiemi: gdybym był [illegible]

rych ~~[illegible]~~ prawdziwie ratując [illegible] przez 80 tysięcy szkód mi uczynili; a kiedy bym był chciał rokoszu, tedy na rokosz jadąc [illegible] człowieka mogłem znacznie [illegible] zemścić, o co mię żołnierze moi ustawicznie prosili. Lecz ja szukając sławy poczciwej, niechciałem ani łupu ani rokoszu; aby byli na sejm przyjechali pewnie bym się tam stawił i tam [illegible] z nimi [illegible] [illegible] [illegible] poczciwie i sławnie postąpił. [illegible] niesz[illegible] moje nie może mi się [illegible] sławy które z [illegible] miał spodziewam się, [illegible] szlachcic polski w domu szturmem [illegible] pierwszy [illegible] [illegible] ciężkie odnosi, pierwszy majętności [illegible] [illegible] tysięcy [illegible] [illegible] przyjaciół stracitem. A iż bych też pierwszy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Króla Jego Mci, dopieroż doszedł: [illegible] [illegible] i panowania spokojnego Króla Jego Mci, dopieroż doszedł: [illegible] tego [illegible] przez lat 20 szukał, żebym sławę poczciwą szlachcica poczciwego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rokoszą rozumienie złośliwego i jadowitego [illegible] [illegible] ojczyznie odniósłbym, któ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ktokolwiek radzi Królowi re mi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jego Mci, aby nam nie [illegible] [illegible] miał złe rozumienie o [illegible] [illegible] a [illegible] bo w takiem razie, niespróbował jeszcze Król Jego Mć [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ czynić ~~[illegible]~~ do [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] : tuta vulgaria et speciosa; do tego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tuta cum vulgaribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Uniwersału na uniwersał [illegible] a widzi mi się że mało uczynili [illegible]. Uniwersału [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wojsku na wojska [illegible] [illegible] [illegible] teraz tuta cum speciosis: przeciwko uniwersałom [illegible] przeciwko wojskom [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] okowy i nogą włożyć na serce, za którą [illegible] [illegible] trzymam [illegible] był [illegible] [illegible].

Jeśli Atyliusz Rzymianin [illegible] [illegible] w ojczyźnie, [illegible] [illegible] Kartagini na okrutne męki; jeśli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Króla hiszpańskiego, jeśli Harasz [illegible] [illegible] [illegible] do Ferdynanda Króla hiszpańskiego [illegible] [illegible] [illegible] zien przestrzegł [illegible] Karla [illegible] [illegible] Króla Jego Mci [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ że to wszystko [illegible] zamyka ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ się [illegible] Królowi Jego Mci.

[illegible] Domini 1608

Bym miał przystąpić przed majestat Waszej Król. Mści zaraz po niesz=
częśliwych swych czasiech, które wspomnieć strach a wymówić przy=
kro usiłowałbym przynieść wywody niepochybne stateczności mej,
że cale przestawając na sądzie i wyroku bożym ku spokojnemu
panowaniu Waszej Król: Mści w sercu mym nie tylko rany ale ani
blizny nie zostało. Ale iż tak Pan Bóg chce mieć, abym z kłopotów
którymi mię Pan Bóg hojnie nawiedzić raczył nie słowy ale szcze=
rością wywodził się; a tom aż teraz dopiero stanął przed Waszą Król:
Mścią, kiedy rozumiem żem rzeczą samą wiarę swą ku Waszej
Król Mści oświadczył, com pod niebytność Waszej Król: Mści gotów był
zdrowie swe przeciwko każdemu nieprzyjacielowi Waszej Król: Mści sta=
wić, czego świadkiem mam Boga, a nie wątpię że wielki i zacny senat Waszej Król. Mści
nie jest tego niewiadomy. I któreż zwierzę jest tak jadowite, coby do=
brodzieja swego znać i miłować nie miało? Widzimy że najsroższe bestie
co im dobrze czynią nie obrażają; a w piśmie jest że Androkla w kilka
lat lew za małą uczynność poznał i jemu zawsze jako nie lew słu-
żył. Cóż o człowieku rozumnym rozumiano być ma? Cóż o tym który nieco
praw i spraw ludzkich świadom? Na koniec co o tym Słowianinie od
sławy i słowa nazwanym u którego sława zdrowiem, sława bogactwem?

I jeśli kto, strzeż Boże! tych złych czasów nalazł się inakszy, już to nie [illegible] już to w polskich piersiach moskiewskie serce. #

W domu poczciwym mym, cnotą zawsze słynącym, takiej złości i podobieństwa [illegible] nie potrzeba. ‡ Jeśli raczysz Wasza Król: [illegible] [illegible] pewien [illegible] tych, którym szczodrobliwie bogactwo swych udzie[illegible] [illegible] rozumieć o naniższych posługach mych którem [illegible] dać zdrowie, z którym wszytkiego świata bogactwa w zamianę nie idą. I jeśli inszy za wakancyje służą ochotnie Waszej Król: Mci, ja najochotniej służyć będę że z miłosierdzia Waszej Król: Mci po mnie wakancyje nie zostały. Ten Pan który nie [illegible] głowy [illegible] ale włosy ich policzone ma, będzie hojnie Waszej Król: Mci naśladowcy swema w dobroci nagradzał, a za głowę ochronioną poddanego szlachcica zawieruchą pospolitą uniesionego [illegible] głów nieprzyjacielskich da pod nogi Waszej Król: Mci. Co [illegible] Państwa wielkie, Królestwa całe jako już [illegible] Waszej Król: Mci panowaniu. Mając to w sobie nieszczęsne domowe kłótnie, że [illegible] to ochotniejszy w nich ginie. By nie dobrotliwość Waszej Król: Mci, nie jedno nikt przy zdrowiu mym nie stanął, ale i piasku nasypać na [illegible] [illegible] komu. Prosi tedy Waszej Król: Mci ta niebieska cnota barziej niż ja (bo cóż są prozby przeciwko urazom odemnie Waszej Król: Mci uczynionym) abyś czasów złości i mego uniesienia zapomniawszy, mnie do łaski swej pańskiej miłościwie, a do ręki swej dobrotliwie przypuścić raczył. Może naniższe posługi i wierne poddaństwo będąli się kiedy mogły Waszej Król: Mci równo zdrowiem od Waszej Król: Mci zachowanem zejść [illegible] nieść na służbę Waszej Król: Mci zawsze będę.

Jeśli inszy [illegible] Waszej Król: [illegible] [illegible] [illegible] wakancyje po mnie nie zostały.

Odpowiedz

Wawrzyńca Gembickiego biskupa chełmińskiego podkanclerzego koronnego Janowi Szczęsnemu Herburtowi przy przeproszeniu króla Zygmunta III dana r. 1608.

Swobodny umysł w uważnem sercu dobry jest, kiedy go kto przystojnie zażywa. że oni nieszczęśliwe [illegible] tak się tego [illegible] iż wraz i Pana i Rzeczpospolitą i nas wszystkich mało nie strącili. Kto na głowę nastąpuje ten ciało obraża; a kto ciało rani na to i głowa i insze członki boleją. co i WMć sam jako człowiek rozsądny przyznawasz. Więcej o tem mówić nie [illegible]. [illegible] wszystkim z króla JMci [illegible] tego króla JMci [illegible]. tak i WMć [illegible] że to WMć Pan tęczasz pomniał: cui plus dimittitur plus debet. Ofiarując [illegible] tego króla JMci kiedy na nie przyszłe zasługi WMci będą.

Zygm. [illegible] [illegible] [illegible] w. kor. [illegible] się za [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] niego [illegible]
ale zabija [illegible] nie [illegible]. [illegible]. wskazał:
[illegible] ich na [illegible] [illegible] [illegible] że [illegible]
[illegible] dla nich [illegible] [illegible] [illegible] lub
u niedostatku twojej [illegible] umierać. (Apoftegmata
[illegible] p. 21)

Szczęsny Herburt po rokoszu pojmany i pod ścisłą
trzymany strażą, gdy już był wyprowadzony na plac
dla ścięcia ułaskawiony został [illegible] przez króla który
go na więzienie tylko skazał. Żona jego lękając się jednak
o jego życie przez czary postanowiła go uwolnić i
wezwała czarnoxiężnika. Ten zakazał Herburtowi
aby nie wzywał imienia boskiego gdy go przez komin
wyprowadzać będzie. Lecz w części górnej komina gdzie
węziej było a brzuch wielki wyjściu przeszkadzał
wykrzyknął Herburt wzywając na pomoc imienia
boskiego; wtem znikł czarownik i zostawił go w komi-
nie. Tymczasem stróże nie znalazłszy więźnia gdy wszę-
dzie go szukali nakoniec wiszącego w kominie postrzegli
i znowu do więzienia zamknęli z którego jednak po nie-
jakim czasie był wypuszczony.

(Ob: Alb Radziwiłł: Epitome rerum gestar. Epist. I
w Athenaeum: 1848 III p. 38-39.

Kunstsachen.

Im Besitze einer bedeutenden Anzahl von **Original-Photographien** von d…
…erstorbenen Herrn Dr. E. Braun in Rom gebe ich nachfolgend ein kurzes V…
…derselben, wobei ich nur auf die gangbarsten Blatt Rücksicht nahm, und bitte, sich …
…des Verlangzettels zu bedienen. Die Preise sind gegen baar, jedoch so billig ge…
…solche beim Einzelverkauf um 50% und mehr erhöht werden können. Emballage in…
…berechne unter 6 Blatt 5 Sgr., bei grösserer Anzahl ist solche gratis. Die angegeb…
…st diejenige ohne Papierrand.

Berlin, im October 1856.

Ferd. E…

Von Hrn. **Ferd. Ebner** in *Berlin* erbitte *baar* die auf nachstehender Liste angemerkten Photo…

Giudizio di Cornelius (Campo Santo in Berlin) 12/10'' à 2 Thlr. 15 Sgr.

Minerva. Braccio nuovo del Vaticano, 14/7'' à 1 Thlr. 5 Sgr.

Satyr, mit Bacchuskind	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Satyr, Flöte spielend.	—	à Thlr. 5 Sgr.	
Pudicitia.	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Apolyomenos.	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Karyatide II	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Fortuna mit Füllhorn	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Tito.	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Apollo.	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Demostene.	—	à 1 Thlr. 5 Sgr.	
Diana, den Endymion er- [illegible]		à 1 … 5	

Vedute. 14/11''. à 1 Thlr.

Fontana di Trevi.
Tempio Antonino & Faustino.
Tempio di Vesta.
San Pietro di Castello.
Colonna di Foca.
Colosseo.
Santa Maria Maggiore.
Monte Pincio.
Porta del popolo.
Pantheone.
Villa Medici.
Tribuno di Santa Maria Maggio…
Tempio di Saturno.
San Giovanni in Laterano.

413

[illegible] myśli miałem [illegible] na [illegible]. [illegible] Herburt
[illegible] bywał u mnie i tam stawał, wielki [illegible]
mi afficirował. Była niekiedy zemną o rzeczach wielkich mowa
[illegible] po [illegible] Poniatowskiego został
i cokolwiek w wojsku mógł, jeżeli nim rokoszowe hu-
mory [illegible], [illegible] żeby mu pod [illegible] z pokrzywdzeniem [illegible]
blisko przyjęty i wolnie królowi stanęli (mówi) i [illegible]
[illegible] i powetujecie wszystkiego i jeśli się co pod
rokosz opuścić mogło, pewno teraz poprzecie, mając
[illegible] niemało przy sobie, a podsiem, mówi, wszystko z wami.
Kiedy mu się [illegible] [illegible] [illegible] i krzywdę [illegible].
za skruszenie wojska ot (mówi) święte to jałowice, święte te ko-
zaki które pokój i pierwszy wiek [illegible] [illegible] [illegible].
Ale nic nie wskórał, bywałem u niego i w Dobromilu mil 3 od
Przemyśla. [illegible] [illegible] pisma [illegible] [illegible] [illegible]
pojaśnił [illegible]; człowiek wielki, przez [illegible] o sobie
[illegible] pod słońcem przeszła i w urodzeniu i dowcipie
mieszając, [illegible] za [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] takiż [illegible].

Dyaryusz Maskiewicza

J. U. Niemcewicz: Dzieje panowania Zygmunta III
Tom III w Wrocławiu 1836. 8° p. 403.

[illegible] . 0.

[illegible] [illegible] iego mowa na
Sejmie 1615
[illegible] [illegible]. [illegible] VI. p 101.

16–30 września

[illegible] na wspomnienie

[illegible]

Herburt. Zamek Fulstein był w księstwie opawskiem na Szląsku (Henel Silesiografia II p. 720)

Jan Felix Herburt z Fulsztyna starosta wiśnieński i mościcki zajął miasteczko Kotliemierów (zrobiwszy zbrojny najazd) należące do Barbary z Prohojowa małżonki Jana Stadnickiego zrobiwszy poddanym wielką szkodę
sąd ziemski
~~grodzki~~ przemyski skazał go na zapłacenie 1100 grzywien a Trybunał lubelski na bannicyą. Gdy sobie z tej banicyi nic nierobił, nakazał Król Zygmunt III Adamowi Stad=
kasztel. kalisk. starosti [illegible]
nickiemu z Żmigroda, aby zebrawszy żołnierzy Królew=skich i szlachtę pojmał go jako bannita. (Formulae non=nullae Cancellarii regni (Mscr. Josephi Antonii Wytysz=kiewicz notarii fol. pag. 25) bez daty

Jan Szczęsny Herburt

Tres spirituales seu vigilantia pastoris: continens literas, de unione Schismaticorum Ruthenorum cum catholicis optanda Cracoviae in officina Francisci Caesarii Anno Domini 1613. in 4º. kart nieli[illegible] B. dedykacyja Adamowi Konstantemu i Janusowi Januszowi Xiążętom Ostrogskim krakowskim na [illegible] nowie od Jakóba Ossińskiego J. K. M. Cantora [illegible] mówi że [illegible] zmałeły będąc na kopita [illegible] Ostrogskiej we Włoszech w [illegible] [illegible] z [illegible] dominikańskiej nabył te rękopism w którym Hunnus [illegible] Konstantego [illegible] tego: Herburta nazywa: virum nobilissimum majorum [illegible] et virtute propria [illegible] dalej o jego uzyskaniu [illegible] dygnitami: [illegible] illum infelicem plane appellaverim cujus animi sententia si quae forte [illegible] vigilantissimi voce pastoris in sensum et consensum ecclesiae catholicae ita revocetur: [illegible] 2 april. 1613.

I Dilecto filio Joanni [illegible] Herbult Paulus PP. V. Datum Romae apud sanctam mariam majorem sub annulo piscatoris XVIII Kalendas [illegible] 1612 [illegible] [illegible] mówi że go bardzo cieszy że się Herburt przyznał [illegible] i prosi aby dopomagał tym Rusinom którzy unię przyjęli a których prześladują [illegible] V odpowiedź [illegible])

[illegible] Paulo V odpowiedź [illegible]

II Stanislaus Siecinski dei et apostolicae sedis gratia episcopus praemisliensis [illegible] Felici Herbult Dobromilski. Datum Brzozowii die 28 mensis Octob. 1610. odpowiedź na list Herburta pokazuje się z tego że Siecinski pisał wzgledem Herburta do papieża i że Herburta to pogniewało dalej [illegible] Herburtowi że śmiał powiedzieć jakoby unia była [illegible] [illegible] mówi że Herburt dowodzi Schizmatykami [illegible] i [illegible] tego [illegible] mówi że Herburt i [illegible] popiera [illegible] zamysły unii że ich sprawy (Schizmatyków) publicznie [illegible] że [illegible] że [illegible] schizmatykom [illegible] i [illegible] utwierdził, że [illegible] Dobromilski [illegible] Onophrium [illegible] przez [illegible] ludu [illegible] poddanych którzy [illegible] [illegible] prześladował [illegible] władykę który [illegible] [illegible] władykę [illegible] od posłuszeństwa temuż [illegible] [illegible] popów wyświęcać [illegible] nomine catholicorum [illegible] propheanae adversa audeset attentat [illegible] nomine [illegible] [illegible] Hieronimie [illegible] naznaczony od Boga [illegible] mówi że [illegible] ojców [illegible] katolicy jako to [illegible] Herburt [illegible] mówi potem że mylnie [illegible] [illegible] narodem [illegible] z Rusią i chociaż ma za żonę [illegible] Ruskę jednak katolicka on pochodzi z Moraw [illegible] który niedaleko Olomunca leży mówi że pierwszy Herburt był [illegible] katolickim i że za niego

jescze i najmalszoi za Rusi nie było że jego matka Katarzyna z Ostrogskich została dobrą katoliczką i że go radziej nie to wychował ów mąż którym tak lichem prosi go aby się papieża drugi list napisał w którym mu uwierzył że żadnie sprzyjał unij Iwano żeby mu za nie winował że ze napomina go do tego jego przyjaźni z ... aby dusza jego nie była stracona i radzi mu aby nowej ... pomocy.

Venerabili fratri Stanislao Episcopo Praemisliensi Samuel ... wiadomo za list biskupa mówi że pisał do Hieronyma i że ... nie zapominał jak biskup żądał aby nie przeszkadzał rozszerzaniu się unij i że mu dziękuje i pamiętać będzie za jego ... zasługi. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris, III Cal: Februar. 1616. Pontificatus nostri anno undecimo   mówi do biskupa że wkrótce w tej mierze zrobi papieżki ... wszędzie.

jeden z Herburtów który służył w pułku Tomasza Zamojskiego zginął pod Gniewem 22 września 1626 w potrzebie z Szwedami

[illegible] [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] z
[illegible] [illegible] zdaje [illegible] [illegible] jak twierdzi
[illegible]

[illegible] [illegible] kazyliarem (?) w re[illegible]
[illegible] [illegible] wymalowanymi po [illegible] z
[illegible] to [illegible] [illegible].

Fra[illegible]
ujście dające n[illegible]
źródłów.

Powodowany niezliczonymi kor[illegible] starożytności [illegible] pływającemi przeświadczeniem [illegible] dostateczném [illegible] aby w wietrznych [illegible] wiele [illegible] stronach kraju [illegible] starych nagrobków [illegible] ubiorów, zbroi, sprzętów [illegible] przedmiotów [illegible]

Całe dzieło złożone z [illegible] i opisania na ładnym [illegible] zeszytami [illegible] z 10 [illegible] kowanego [illegible] Kosztuje w drodze przedpłaty 10 złt. [illegible] czyli 40 złp. [illegible] odbity 15 złt. [illegible] czyli [illegible] Exemplarz zaś na francuzkiem papierze [illegible] z wyzłacaniami 20 złt. [illegible] czyli [illegible] złp. a [illegible] 90 złp. [illegible]

[illegible] Rafała [illegible] wraz z [illegible] tekstem [illegible] prenumeratę [illegible] we [illegible] księgarnie i [illegible] krajowe [illegible] wydawca sam wydawca [illegible] księgarni [illegible] pod [illegible] wydawnictwo [illegible] przedpłaty [illegible] exemplarz [illegible]

Ponieważ zaś [illegible] nakład [illegible] więc [illegible] na przedpłatę [illegible] wcześniej [illegible] tylko [illegible] nie będzie.

List JM. P. Herburtowej do JKr. [illegible] Zbarażu [illegible] dan w Obromiłu d. 12 Marca Roku 1616.

[illegible] dnia [illegible] zawołany przed majestat [illegible] [illegible] i potomkowi pozostałemu [illegible] zostawiła [illegible] wszystko mi szkodzi [illegible] [illegible] na dzień 4 Kwietnia w Dobromilu [illegible] za żywota miłość [illegible] nasz [illegible] znać [illegible] na ciele [illegible] [illegible] ostatniej posługi [illegible] [illegible] osoba stawić się raczy [illegible] potomka pozostałego

[illegible] [illegible] z [illegible] Herburtowa [illegible] [illegible] 270 [illegible] 314 [illegible] fol. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wojewody [illegible] [illegible] [illegible] 175.

[illegible] Dobromilskie p. 274 – 274

[illegible] [illegible] Herburta [illegible] [illegible] kiedy przeprasza Króla JM. [illegible] p. 268. [illegible] sama wiarę swą ku W.K.M. oświadczyć [illegible] niewdzięczności [illegible] gotowym [illegible] każdemu [illegible] [illegible] [illegible] Boga [illegible] [illegible] domu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] zakuda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Zo[illegible] [illegible] w mym za którym [illegible] był umarł
a potem [illegible] godna zasławić tego tytułu że [illegible]
[illegible] hetmańską [illegible] tego [illegible] hetmanów w ojczyźnie
[illegible] — [illegible] dać [illegible] męstwo [illegible] [illegible]
[illegible] za [illegible] [illegible] przyprowadzone i [illegible]
[illegible] w [illegible] niewoli:

Mandat od Instigatora [illegible] po [illegible]
[illegible] [illegible]

Listy [illegible] [illegible] Mańkowskiego [illegible] Stanisława [illegible] ze [illegible] [illegible] do siebie
[illegible] w [illegible] et utriusque do [illegible]
[illegible]

[illegible] 70 [illegible] 240

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ d. [illegible] lutego 1660

Za ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]
[illegible] Stanisława [illegible] [illegible] 165[illegible]

Jan Szczęsny Herburt z Fulsztyna + 1616 mając lat 49.
Córki jego wspomina „Rodowód domu Koniecpolskich pisany
w r. 1651 przez Zygmunta Stefana Koniecpolskiego"
(Stan. Przyłęcki: Pamiętniki o Koniecpolskich Lwów 1842
st. 162 i Aug. Bielowski: Pomniki dziejów polskich wie:
ku XVII. Wrocław 1840. Tom II st. 288) mówiąc o Samuelu
Koniecpolskim kasztelanie chełmskim staroście grabowiec:
kim: „Już w dojrzalszym męskim wieku córkę Szczęsnego
Herburta (i Dobromil z nią, który dobrze potym opłacał
„i z wielkich labiryntów i kłótni wywodził) w stan święty
„małżeński wziął. Tę małżonkę jego urodziła Księżna Za:
„sławska; a druga siostra tej Herburtowej poszła za Szer:
„nego." — O żonie zaś Szczęsnego Herburta mówi (Przyłęcki st 193)
„iż Maxymilian Przerębski starosta piotrkowski a potem kasztelan
zawichostski, sieradzki, referendarz koronny aż potem wojewoda
łęczycki i ochmistrz Królowej Konstancyi i Cecylij Renaty miał 1: voto
Ostrorożankę, secundo voto miał Herburtównę z domu Księżnę
Zasławską, sterilis ta była z nim" tertio voto Annę Mohylankę
wojewodziankę Mołdawską.

[illegible] jest w dziele: Apollo inter [illegible]
scholis novodvorsciana gratulabunda occurrit Mag. Rectori
Basilio Golinio [illegible] Jacobi [illegible] choragum
Novodvorsciani [illegible]. Cracoviae typ. Basilii Skalski
1617. 4°   1145 — 49.   [illegible]

Rasunym [illegible] In nuntiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] di Ro-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Capitanei et Alexandri de [illegible], Joannis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] 121
[illegible]

237

O Janie Szczęsnym Herburcie:

Herberstein

Paprocki Zwierciadło morawskie mówi że miał żonę Kokówną z Węgier która przyniosła skarby z Grek.

Lubieniecki.

Heidenstein.

Piasecki.

Dousa

[illegible]

Bentkowski

Kadłubek
Orzechowski } dogromi[illegible]
Długosz

Małkowski

[illegible] o Edycji w bibl. Krol.

[illegible]

[illegible]

Pamiętnik [illegible] w [illegible]

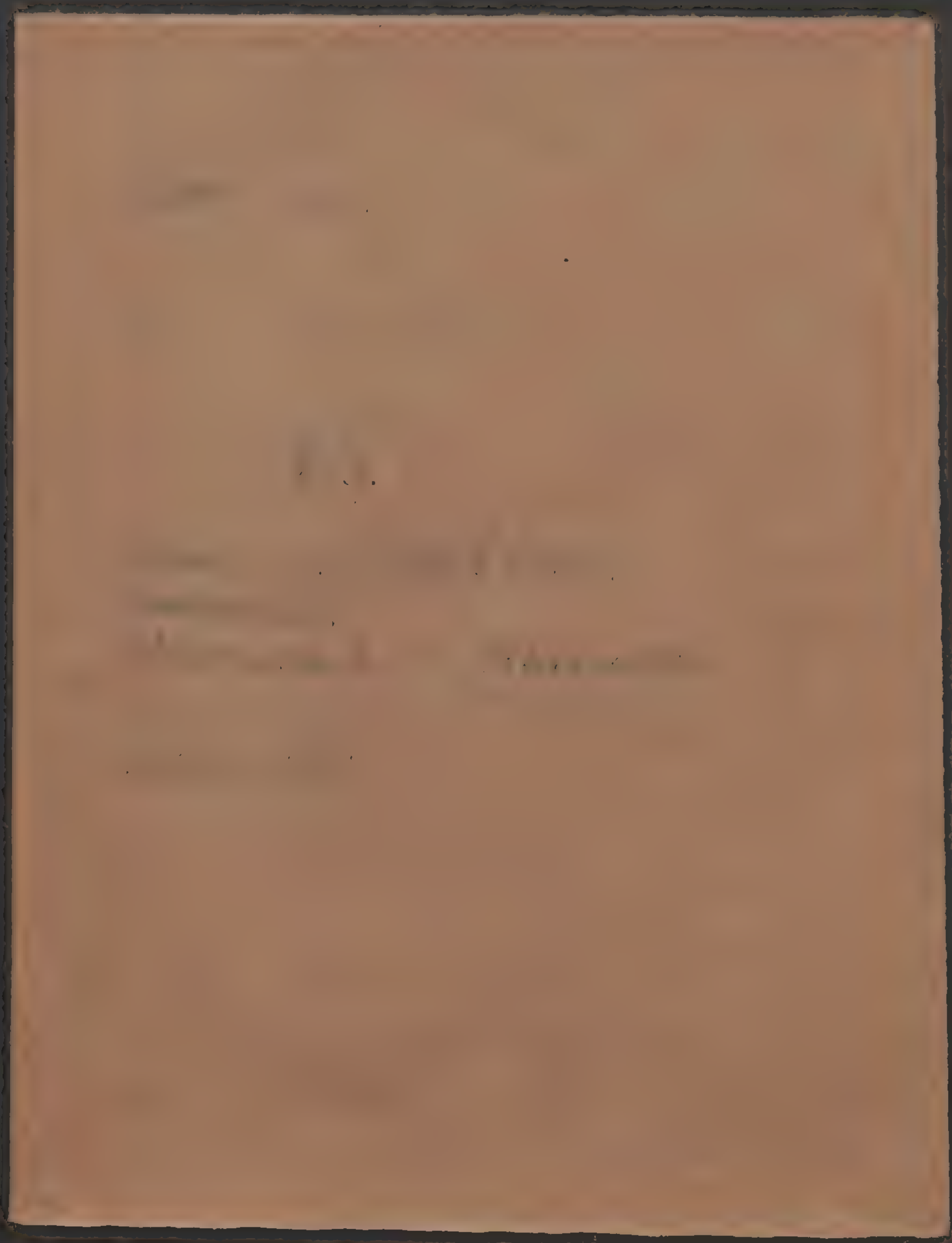
List Zastawskie, o [illegible]
Mowa pod Lublinem
Mowa nieprzepisująca
~~[illegible]~~ malowania [illegible] } Miér [illegible]

Pamiętnik Sandomirski [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1676 [illegible]

[illegible]

Consilium datum amico de recuperanda et in posterum stabilienda pace regni Poloniae in quo demonstratur, pacem nec constitui nec stabiliri posse, quandiu Jesuitae in Polonia maneant. Conversum ex Polonico in Latinum. Anno CIↃ IↃ C VII. 4º K. 2. st. 44

Praefatio Quod Diogenes olim viri pomeres civibus — Petis a me ut tecum per literas.

Herburtus Felix de Fulsztyn Castellanides
Camenecensis (p. 79)
1) Herculis armatura 2) Tres orationes
Parisiis (1584) 3) Syntagma diversa sub
Roberto Cournaeo professore. 4) Satyr.
Ruthenus alias carmina pol. idiomate in
Lublino edita 5) Vita Joannis Dlugosz 6) Contra
versia locorum communium de fide et
christi ecclesia 7) Liber sub titulo Zebro
milia? hic institutiones hunc? pol:
8) Orationes panegyricae variae 9) Historia
Vincentii Kadlubkonis episcop. cracov. notis
illustrata et aucta.
Patria Josephus Zaluskonovius?
Musaeum Polonicum dicat Leopoli
1752. in 4°. 26. C. 8.

Jan Felix Herburt ~~Apologia~~ Zdanie (Apologia) o narodzie Ruskim Herbulta (Mscr.) 1621

„Rana którą narodowi zadajemy ruskiemu by najpilniej zabyta śmierć przynosi

Wyrzuca się senatorowie nadzieje Rusini nie uczynią i na sejmach i nich śmie na sejmikach urzędy zowią a nawet nich od [illegible] nie może rozu- aby utrzyja- mieć czego od Rusinów chcą żeby tylko Rusi nie było w Rusi to jest tak niepodobna jak żeby może było koło zarobione a Pisarzów koło [illegible] przykłada potem przykład [illegible] z Szwecyi. Który rząd od Karla wielkiego kilka lat aby zakon nasz zakazował i powiedział żeby francji we francji nie było który w podobieństwie podobnie francuzom [illegible] rzecz objaśnił żeby nie było rusinów w Rusi choć ostać się zacilkiemu zważając aby polaków niebyło w Polszcze w przody gwałtem w Rusi odmieniać w Rusi nie trzeba ale trzeba ich chęci pozyskać

Mowi dalej o zborze w Florencyi że chciał na nie przyjechać czy [illegible] wszystko do ~~religii~~ wiary

[illegible]

[illegible]

Sposoby do zatrzymania Tatarów podane od Pana Szczęsnego Herburta (z rękopisów biblioteki Załuskich Nr. 406 wydrukowane w dziele Ks. Wł. Wójcickiego: Obrazy starodawne. Warszawa 1843 tom II str. 106-108.

„Najprzód obóz założyć, gdzie się Syneza woda zaczyna, w którym aby było 7000 jezdnych a 1500 piechoty. Obóz dobrze wałem otoczyć i palami takim sposobem, jakoby tam miasto i zamek fundować mógł. Pułkownik w tym obozie taki ma być, żeby go wszyscy znali Ukrainni ludzie, można li rzec i kozacy, żeby się mogło potrafić. W tym obozie strażnicy wszystkich miast być mają Ukrainnych, a z obozu czaty postawione w pola cho-dzić mają, za Dniepr i za Dniestr nie zachodząc i Oczakowskich ludzi nie gromiąc. Straż mająca z obozu posyłana na różne miejsca, nie wojskowa ale za pieniądze Bołochowców (którzy zwykli chodzić wszędzie w pola dzikie dla ryb i dla zwierza) miejsc i przechodów także i pól najświadomszych.

Żołnierzowi w tym obozie mieszkającemu stacyja ma być ordynowana z powiatu Bracławskiego i Kijowskiego, a ludzie w swoich miastach pewną liczbę mieć mają, którzy za daniem znać strażników swoich zaraz się do obozu kupić mają i tamtemu pułkownikowi posłuszni być a jeśliby taki nieprzyjaciel nastąpił, żeby mu się wstręt uczynić nie mógł od tego obozu, tedy pułkownik ten zostawiwszy pięćset człowieka w obozie, tabor sprawiwszy z lekkich kolas, strzelbą go porządnie opatrzywszy, ma zaraz za nim w tyle postępować, do którego by się wszystka Ukraina kupiła, tedy mu wielkim wstrętem w jego zamysłach i roztargnieniem było, w rozpuszczaniu zagonów. Takie to miejsce jest w którym się ten obóz upatruje, że go żaden nieprzyjaciel tych tam krajów minąć nie może. Za

rozsadzeniem straży z niego, która bez niej na zawsze zostawać będzie, i ten obóz dla twierdzy naturalnej nie dobyty będzie, którego obozu opatrzenie właśnie być należało kwarcianym żołnierzem, do niego tyle niedobyty, jako się wyżej powiedziało wprzódy. A mogłoby się w to potrafić ex re capiendo consilium, aby tegoż pułkownika Kozacy Zaporozcy za Hetmana od J. K. Mci podanego przyjąć mogli, do tego sposobną osobę, gdyby im podali, zaczem młodzi Polskiej wielkie by ćwiczenie w sprawach rycerskich być mogło."

Herburt radził takie kondycyje cesarzowi podać."

Do tych sposobów

1) Aby z Budziaków Białogrodzkich, i Ceszyńscy Tatarowie do nas nie chodzili, którzy są pod władzą Turecką.

2) Krymskich ani Nahajskich Tatarów na swoich polach aby nie przechowywali i tych bić którzyby do naszej ziemi iść chcieli albo chodzili

3) W Oczakowie aby żadnego wojownika, któryby do naszej ziemi szedł, nie trzymano.

4) Zamków żadnych aby nie budowali i starych nie poprawiali.

Mężni a [illegible] rycerze a [illegible] rozumni synowie moi mili, [illegible] w wolności porodziła, do was dziś mówię pierworodny[illegible] synów moich, do was którzy jesteście mocą i [illegible], do was na których się niesfałszowane męstwo [illegible] [illegible] myśliwem [illegible]; do was którzyście na mężnych [illegible] złoty pokój mój i inszych dziatek moich zatrzymywali [illegible] mię dziś proszę jako już mężowie [illegible] sercem [illegible] i uważnie słuchajcie tego [illegible] dziś [illegible] nieszczęsna, gorzko płacząca, obelżona, [illegible] telnie ubita a niewolą ściśniona matka wasza. Z to [illegible] wem szczęścia mego odemnie wiedzcie synowie moi mili żem mi [illegible] też wszelkiej odemnie do tego danej [illegible]. Zatrzymywałam bowiem z pilnym staraniem całość sławy mojej przez wszytkie czasy swoje: z[illegible] też cnotami i dzielnościami głośno słynęła między wszytkiemi narody. Byłam od królów koronowanych sprawców a prawie ojców moich nader wielkimi wolnościami [illegible] cnot ubogacona i zewsząd jako murem [illegible] też [illegible] korony [illegible] mojej równiej nie minęła [illegible] i [illegible]. [illegible] was syny poczciwe [illegible] i uczciwe przed wszytkiemi narody bezpieczeństwo zaprawiłam w umysł wielki a wspaniały i w serce m[illegible]kie nieprzełomione. Gdzie bowiem jest wolność, tam zawsze jest serce i umysł nieprzełomiony.

Ale cóż gdy ten dział jest szczęścia że żadne bez zazdrości nie bywa. Zna=
leźli się takowi zdawna najdować, którzy i mnie i dziatkom moim te=
go szczęścia zajrzeli, kusić się jednak o nię nigdy bez swego nies=
wego szczęścia zajrzeli, kusić się jednak o nię nigdy bez swego nies=
częścia żaden [illegible] nie mógł. Czasem jednak gdy namniejszego sz=
[illegible] zastawili z nich po=
[illegible]
szczęścia zajrzeć poczęli [illegible] przez dzikie i fortelne praktyki swoje po=
[illegible] wolności moje [illegible]
[illegible] starszych dziatek moich, tedy te zaraz
poczuwali zastawiając się oto prawie takowym drapieżnym opiekunom
[illegible] na nie [illegible] [illegible] jako i same [illegible]
[illegible] szkodliwych zamysłów [illegible], gdzie bowiem jest zgoda i jedność
tam też jest moc i rzeczy całość, i królestwo od niebezpieczeństwa dob=
[illegible] przyrodzona chciwość która zawsze prag=
[illegible] wolnowładnego panowania [illegible] coraz a co=
raz tajne zamysły tlejącego ognia w [illegible] chciwość no=
[illegible] wynikały. Wolności bowiem moje zdały się im ich być nie=
nawidzone i wynikały. Wolności bowiem moje zdały się im ich być nie=
wolą z kąd pragnęli i nademną i nadwami wolnymi dziatkami moimi
wyuzdanego panowania aby tak więcej prawom pisanym panowanie
ich nie podlegało, ale żeby sami byli prawem i pany. Lecz jednak póki
stawało onych urodzonych i choć wyrodzonych panów, [illegible] jeszcze
[illegible] wiernych stróżów one od [illegible] przedsięwzięcia hamować bystro
mogła. [illegible] i sami niec[illegible] [illegible]
[illegible] tym to chciwościom swoim. Ale skoro nam choć tych
wyrodków nie stało i na miejsce ich poczęli z narodów obcych miasto
ojców ojczymowie, miasto królów [illegible] miasto dobrych [illegible]
drapieżni [illegible] przychylności nie mając ku narodowi na=
szemu jako nie swemu, a chciwości wolnowładnego a wyuzdanego panowa=

nia w nich panowały [illegible] ponieważ to usilniej [illegible]
[illegible] to [illegible] ale niewolą wedle praw przepisanych [illegible]
łowi panować być rozumieli) wnet się na to choć z cicha z razu tak rzu:
cili że sobie [illegible] sposabiać rozmaite środki, przez któreby podłopać
mogli wolność tę waszą i moją. A naprzód sobie i z dobrych dziatek moich
[illegible] czynić te instrumenta [illegible]
[illegible] wszystkie przedajne [illegible] tymi którzy [illegible]
rze [illegible] rozum swój bogatymi, w pokojach swoich jako na targu
godności drogo przedawać. Filary też umyślnie bardzo wątłe z drugich
[illegible] podporze a tym czasem ku obelżeniu memu [illegible] podsta:
wiać częścią z młodych, częścią z głodnych, częścią z podłych ludzi. Z mło
dych, aby nie [illegible] dojrzałego rozsądku [illegible] mogli [illegible] nas
zawiedzieni [illegible] gdzie oni [illegible] z głodnych aby [illegible]
nili je też chcącemi i czyniącemi co sami chcą i czynią, z podłych aby je
[illegible] przez nie dopieli tego czego chcieli. [illegible] wyrod:
[illegible] i żadnego [illegible] w [illegible] upad:
kami i żadnego smaku [illegible] w rozdawaniu urzędów
kiem rzeczy poruszeni. A tymże fortelem poszli w rozdawaniu urzędów
ziemskich, ludzi na nie próżnych [illegible] nasadzawszy. Więc i opatrzenie i
godności takim że tylko [illegible] takowejże roboty sposobnymi byli, obiet:
nice czyniąc [illegible]. Przez co mi już tę najpierwszą a bardzo szkod:
liwą ranę [illegible] ciało [illegible]
niowie zadali. Z którą jednak takem się czuła na mocy jeszcze żem się
pokrzepić z [illegible] siły moje z waszymi i jeszcze ostać [illegible] mogła.
Ale postrzegłszy tego ten to nieżyczliwy nieprzyjaciel mój [illegible]
i na was szczere dziatki moje nową a tym szkodliwszą i upadku bliższą
sztukę. [illegible] pod płaszczykiem nabożeństwa, które każdy wierny
chrześcianin słusznie na [illegible] ma [illegible]
[illegible]
[illegible]

że jedynowładzcę króla potrzeba tak dla zatrzymania nabożeństwa jako i dla pomnożenia jego. A iż to samo nietylko nad wolność i pokój pospolity ale nad rodzone zdrowie i snadź i nad sumienie własne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ten skryty fundament założywszy ten [illegible] [illegible] [illegible] nowymi a sztucznymi jadami to gorącemi i pozornemi z katedr sentencyjami pobudkami poddymali w nieopatrznych tłumach w nieszczęśliwych a w skażonych stróżach coraz [illegible] słuchami wzrost tych rad swoich pomnażając i widząc w tym dosyć pomyślne sukcesy, tym porzecz to czynią. Są bowiem ci wołowie częścią cudzoziemcami, częścią [illegible] [illegible] [illegible] od miłości narodzenia i ducha i umysłu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rodu naszego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kiej Rzeczypospolitej szkodliwą swymi [illegible] [illegible] jaspidowe zagrzewali aiby je wylęgli aby tak tym złośliwe [illegible] z każdej miary [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] państwa pod wyuzdaną władzą jednego tyrana. Przez to [illegible] [illegible] mnie nieszczęśliwej) i jam już jest blisko [illegible] [illegible] wanego upadku, już mi bowiem niestaje tak wiernych stróżów i pomocników dziatek moich [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wieku miewała, bo mało niewszyscy nabłądzili [illegible] [illegible] [illegible] ły dla bojaźni, drudzy dla miałkości dowcipu a niektórzy [illegible] wie złotem już przemożeni. Jednak przecie i ten [illegible] [illegible] nader szkodliwy raz niebył mi [illegible] [illegible] [illegible] nim i w fortelach jego wiele możliwych synów moich ze mną porówna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ten nieżyczliwy i litościwy opiekun [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rój z pół z tymi zwątlonymi filarami memi nie mój [illegible] nie [illegible] [illegible] [illegible] już wytrzymać i takowej mocy podołać niepodoła [illegible] [illegible] a ze wszech najpotężniejszego fortelu na mnie sztucznie użył że odemnie odrywa a niektóre i oderwał pier=

[illegible] w [illegible] syny moje, wymiot im taki dawszy, a mnie do nich [illegible] [illegible] nie [illegible] [illegible] zona [illegible]
[illegible] przytym ich [illegible] tak twardym murem że się im [illegible] nie
tylko pytać ale też przeciwko temu i bąknąć niewolno, bo to [illegible]
[illegible]. Ostatnia niewola nad [illegible] wolnym. Nieszczęśliwa
[illegible] które [illegible] dziatki jedne tak zażywie tracą a przez drugie
[illegible] dobijają. Alec i drzewo nie tak wielki gwałt cierpi od ostrej siekiery
kiedy nią podcinane bywa, jako go cierpieć musi gdy z niego samego
klin zaciesany mocno w nie zasadziwszy bija tam się więcej dopiero
z wielkim trzaskiem padać wszytka moc jego i wszytkie przyrodzone
a mocno spojone związki jego muszą. [illegible] mnie nieszczęśliwej nietak
i te wszytkie fortele które ostrym dowcipem w wolności mię uderzają
[illegible] szkodliwe jako gdy już z własnych dziatek moich z [illegible]
[illegible] synów moich klin na me wolności [illegible] w wolności
[illegible] z tym go [illegible] i już się teraz już wszytkie
związki moje z [illegible] się trzaskiem gwałtem padać i swój ostatni
termin [illegible] muszą. Ach nieszczęśliwa [illegible] polewko. Która z głodu
[illegible] dziatki moje za ich pierworództwo [illegible] a [illegible] przez
samiż wolne w niewolą [illegible]. [illegible] rzec [illegible] było trzeba temu
fortelnemu nieprzyjacielowi memu, [illegible] związek tych strzał aby były po-
łamane które w kupie złamane być nie mogły. [illegible] i mię już ostatnim
fortelem, tym i wolności waszych dziatki moje dobijają. Prze Bóg [illegible]
[illegible] moi mili [illegible] się, bo jeśli się nagle nie postrzeżecie [illegible]
razu własnego podniecie i zginiecie [illegible]. Już i o samych was idzie, którzy
[illegible] a niewolą podali: jam ci już sama siebie żałowała ale
[illegible] wolnym cóż ma być cięższego jako gdy was wolnie zrodzone zniewo-
lą. Azaż wam nie doma, azaż nie dziedzicznymi jesteście? Wiedajcie prze Bóg
[illegible] wolności waszych [illegible] niechaj [illegible] przez was na wszytkim

narodzie waszym i na dawno w skarbowej sławie jego sławy nie ugania ten
to nieżyczliwy Cudzoziemiec; nieprzywódcie dziatki nie ostrożnością swą
chwały narodu [illegible] u wszytkich narodów w obeżenie. [illegible] przez was
przy jednej osobie cudzoziemskiej sława zwycięztwa nad narodem waszym
zostaje? O głupie dziatki azaż to ociec jako się tym chlubi, azaż nie Krwa:
[illegible] tym który was fortelnie odemnie oderwawszy i złotą was wędą
[illegible] jedno dziecie o drugie roztrąca? A wy też azażeście dobre
dzieci którzy chcąc w odmęcie co utowić, naród swoj [illegible] własnej wol:
ności gwałcicie? Wyrodkowie to a nie własne [illegible] synią. [illegible]
[illegible] dziatki moje że już niewczas [illegible] rany leczyć [illegible]
dlatego większego [illegible] tak szkodliwie [illegible]
[illegible] którego po członku żałośnie obrzynając i samego ciała przykie
[illegible] Kogożeście moje mile dziatki powinny [illegible] miłować,
[illegible] matkę wasza którąm was porodziła, czyli
[illegible] miłe [illegible] matkę wasza którąm was porodziła, czyli
[illegible] który was z własnej [illegible]
[illegible] wam [illegible] matka wasza aż dotąd, a takowych wstępniów co się
[illegible] wam [illegible] matka wasza aż dotąd, a takowych wstępniów co się
ich przewinęło. Tam wam sławę pokoj i wolność rodziła na was zas
i na takowe wstępnie moje to opływało którzy jednak tego niewdzięcz.
ni [illegible] bo jedni zerwawszy was i mnie mocnie odbiegli a drudzy wel:
ny złotej naskubszy i mnie matkę wasza zubożywszy jeszcze przez
was samych mnie dobijają. Głupi Szwedowie choc w niewoli zrodzeni
[illegible] was w tym radą zdrową i [illegible] którzy aby choć daleko
[illegible] podlejszych wolnościach gwałtu [illegible] żywi i umarli to
[illegible] Bójcie się tego dziatki moje z których już złe instrumen:
[illegible] ku [illegible] wolności [illegible] żeby się to wam zemną
nie stało bo się z węgierską koroną siostrą moją [illegible] jej stało.
z tego [illegible] wszytkie te [illegible] dziś nachodzą na miłą

przyczyni czasu z którego na dziw. a tę tam miłą siostrę moją taki=
[illegible] sortilem [illegible] [illegible] Austryjej takie siała nie=
zgody [illegible] za bracia [illegible] z nimi się dziś między wami tak iż rzeczono
być może: że i jaje jaju nie może być podobniejsze jako jest we wszytkim
prawie nieszczęsna sprawa u nas teraźniejsza. sprawie ich onej po=
dobna; przez co ażaż tam wszytkiego niedowiedli że chcieli ażaż tam
nieugodzili, gdzie byli choć zdaleka zmierzyli. Zaczym czego się i wam
dziatki moje niezgodnym i mnie przy was matce spodziewać trzeba? takie=
goż właśnie zginienia jeśli się Pan Bóg nie zmiłuje a wy nieobaczycie.
Upokorzcie się dziatki moje Bogu. uciecźcie się do zdrowego rozumu,
wyrzeczcie się tej chciwości boć ta jest sidłem waszym, niechaj wam
wżdy Bóg tę polewka nie smakuje boć w niej jest trucizna: nienasy=
cicie tak nienasyconą chciwością tego znikomego złota. aby wam tak
w gardle nie stanęło jako onemu Królowi Midasowi. Stańcie się w tym
wżdy onym przodkom waszym, którzy się więcej w sławie i w cnocie
niż w złocie kochali, podobnymi. Ale cóż jest po tak wielu próżnych
słów moich: dosyć; dobrzy to się i przez to pobudzą a złym i wszys=
tek świat słów niepomoże. A jeśliby was wżdy dziatki moje ten tak
ciężki lament mój i słowa krwawe krzywdą zmieszane nie przeko=
nały, więc mi nędza będzie żałosnej matce jedno zapomniawszy ku
wam przyrodzonej miłości włożyć to na Bogi moje a u nich z was pro=
sić słusznej a prędkiej sprawiedliwości. Nie iza mi nawet będzie dla
oczyszczenia swego jedno to dać wpisać w metryki wszytkiego świata
aby to na was przysłużyło: i aby to u wszech narodów pamiętno by=
ło, że wy sami jesteście przyczyną tego ostatniego upadku i żałobliwego

-zginienia swego. Bo azażem się ja tak wielekroć [illegible] [illegible] i
[illegible] na mnie się rasadzonym nieprzyjacielom z niektóremi tylko
cnotliwemi syny swymi a bracią waszą prawie nad [illegible] i [illegible] i moje
o wolności i sławę moją i waszą nie zostawiała. Azażem w [illegible]
toniach moich obu rąk do was moich [illegible] przez Bog [illegible] synowie
moi mili wołając niewyciągała? Jeśli też jest jeszcze u was [illegible]
[illegible] i [illegible] jeśli jest [illegible] słuszniej [illegible]
jest to starożytnej cnoty a [illegible] : zatrzymajcie jeszcze ca:
łość i sławę narodu swego proszę której ja wam [illegible]
te z nie dotrzymała. Z was już [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ostrymi grotami i hartownymi strzałami wspilowana, we
[illegible] ubrozona konająca matka wasza; przyjmiecieli przeciwne
[illegible] [illegible] to do was jeszcze za szczęśliwe między narodami [illegible]
[illegible] być możecie nieprzyjmiecieli, nadnie ze sami od włas:
[illegible] [illegible] i zostaniecie w dobrowolnym zginieniu waszym.
Niechajże dział wasz kto inszy weźmie: a ja was powołuwam
przed Bogi moje, przed którymi się z wami pewnie rozstrzygnę
czasu swego.

List o zburzeniu Zboru p. 556
~~sprawa zborowskich . 564–573~~
~~summa relacyj ... p. 607~~
List Jazłowieckiego do Hetm. p. 645.
Nowiny o Żorawcu Rokosian. 658 o Herb.
mowa Herburta . . — 661.
List Herburta . . . . 676.

Naprzód nad drzwiami malowane są wieże cztery tuż podle siebie jedna drugiej się tykając, różnych tylko farb.

Pierwsza czerwona. Napis jej: **Kościoł prace**. Na oknach tej wieże abo kościoła po jednej stronie namalowane są rysztunki rozmaite wojenne, a po drugiej stronie ksiąg szesnaście; na każdych księgach autor a ci są: Anonimus, Kadłubek, Długosz, Baszko, Miechowita, Wapowski, Bielski, Kromer, Herburt, Statut Kazimirów, Łaskiego, Zygmuntów, Herburtow, Przywileje Koronne, Metryka, Pakta.

Druga wieża biała. Napis jej **Kościoł cnoty**. Na oknach napisano: Sejmiki, Sejmy, Rokosze, Zjazdy, Legacyje, Wojny, Granice, Pospolite ruszenie, Przyjacielskie potrzeby, Roki, Jednania, Konwokacyje, Trybunały.

Trzecia wieża lazurowa farby niebieskiej. Napis jej taki: **Kościoł sławy**. Na oknach tej wieże napisano: Szlachcic cnotliwy, mądry, godny, pobożny, sprawiedliwy, mężny, rycerski, sprawny, przedni, miłośnik ojczyzny pańskiej sławny, Boże go błogosław wiecznie

Czwarta wieża ciemna między szarą a czarną farbą. Napis jej: **Kościoł zazdrości**. W oknach tej wieży namalowano cztery różne rodzaje gadzin, z których ~~[illegible]~~ woła jedna na

tych co pracując cnotliwie sławy dostają: **Prywata**; druga: **Niespokojny**; trzecia: **Buntownik**; czwarta: **Factiosus**; a naostatek żaba skrzeczy: **Rokoszanin**.

Nad temi wieżami te wiersze napisane:

Bez cnej pracy wrota
Bądź gdzie mieszka cnota,
Z niej zaś sława wieczna
Tu zazdrość bezecna
Cnotliwego cnoty
Nie miną tej stopy.

Po lewej stronie tych wież albo kościołów namalowani są ci z swymi herbami, którzy przez te kościoły przeszli, jako którego wieku którzy żyli począwszy od roku 700 aż do roku 1610.

Po prawej są namalowani ci, którzy do tych kościołów idą, a ci wyrażeni: Zebrzydowski wojewoda krakowski, Wojewoda rawski, Radziwił, Stadnicki, Piotr Gorajski, Herburt Szczęsny, Stanisław Branicki, Rozrażewski, Smogulecki, Morski, Jaszycki, Zeliński, Kopyciński, Chociminski, Porembski, Kazimirski; z tych każdy jako do potrzeby ubrany z mieczem dobytym.

Za nimi jakoby troszeczkę opodal na tymże rzędzie idzie Herburtowa i Wojewodzina krakowska.

W bok tych namalowani inermes: Cikowski podkomorzy krakowski, Porembski wojski krakowski, Herburt chorąży krakowski, Chełmski potym lwowski, Praczewski pisarz krakowski, Zygmunt Niszczycki.

Wchodząc w izbę po lewej ręce namalowana piramis. Ba=

siś jej biała, sama czerwona, zaostrzywając się cienko ku górze; na pasie napisano:

Na wieczną sławę, ozdobę, nagrodę pra-
wobrońcom samym, domowi i po-
tomkowi ich:

Obrońcy prawdy,
Wam sława zawżdy
Wam i nagrodzi
Wam i ozdobi
A wasze domy
Znakiem widomy
Cnoty, godności
I pobożności
Poki świat słynie
To was nie minie
Tu malowany
Wam postawiony
Słup ale złoty
Dziwnéj roboty
I marmurowy
I porfirowy
Zarazem stanie
Gdy zachcesz Panie
A pióro godne
W czasy podobne
Wystawiać będzie
Po świecie wszędzie
Te wasze cnoty
I one przymioty.

Na tejże ścienie podle tej piramidy jest obraz wielki przez ciąg aż do końca, na którym namalowane wojska przeciw sobie uszykowane Króla JMci i rokoszan. Przed wojskiem jadą na koniech rzędem opodal jeden od drugiego kawalerów czterech jako do potrzeby z brońmi dobytemi każdy i strój ich reprezentując, tych którzy wprzód do onych kościołów prace, cnoty idą. Pod wojskiem rokoszowem wiersze:

Tych bohaterów, którzy dla polskiej swobody
Chcieli pomrzeć, gościu mój widzisz te urody
Twarzy malarz wyraził; lecz znaczne przymioty
Wiek przyszły wymaluje i wielkie ich cnoty.

Na ścienie przeciw drzwiom między okny są obrazy różne: Cesarza Rudolfa, Króla francuskiego, Albrychta arcyxiążęcia i żony jego.

Sam Herburt namalowany też jest ad vivum na przykryciu stoła. Na tym obrazie nisko namalowane są słupy trzy kamienne ręcznikiem albo tuwalnią przewiązane z napisem: Prawdą i Pracą.

Nad okny są herby dwa samego Herburta a dwa żony jego a pod temi herbami wiersze; wprzód nad samego herbami te:

Przyjdą te lata
Niż koniec świata
Że staną wręby
Za smocze zęby.
Pawęzo wieczna
Pawęzo wdzięczna
Tu miejsce twoje
Tu cnoty zdroje.

Nad żony jego:

Ostrogskich żony domie
Sławny w tej Koronie

I w tym zacnym domu
Nie dasz wprzod nikomu.
Sanguszków rodzie
Radośź w swobodzie
Czasu kłopotu
Podobien złotu.

Po lewéj stronie tych herbów są herby Moszyńskiego i Miastkowskiego w jednym że Kole z tym napisem:

Tu w szostym rzędzie
Pamiątka będzie
Dwu cnych młodzieńców
Jak złotych wieńców.

Po prawéj stronie także w koło trzy słupy są przewiązane:

Prawda a praca
Ta nie utraca
Ani omyli
W nagorszéj chwili.

Na trzeciéj scienie wchodząc w izbę są między okny namalowani: Nieboszczyk Wojewoda kijowski i wołyński, Starosta przemyski z żoną.

Nad okny jako Herburta nojmano, namalowano. Tam wiersze:

Niech insza sciana
Pysznie odziana
Będzie, a moja
Z wolnośći zdroja
Niesie naukę
Na lepszą sztukę.

Na tymże rządzie podle namalowano koło albo wieniec w którym jest mniejszych kółek sześć, każde jakoby w swoim laurowym wieńcu. Na pierwszym z nich napisano: Wasil

Gurski; na drugim: Zebrzydowski; na trzecim: Perona; na czwartym: Spinola; na piątym: Iliasz Iczy; a na szóstym: Dominus Dobromila. Pod tym wiersze:

Ozdoby swiata
W te nasze lata
Cześć wam czym mogę
Gdy się wspomogę
Napiszę potem
Imiona złotem.

Dalej w tymże rzędzie namalowano trzech Królów polskich: Chrabrego Bolesława, Kazimierza Sprawiedliwego, Kazimierza Wielkiego. Napis:

Z dawnej powieści
Dwu a czterdzieści
Rzeczpospolita
Królów swych czyta
Z jakiej przyczyny
I z jakiej winy
Trzech niesie ściana
Tu pytaj Pana.

Podle wymalowano takież cesarzów rzymskich trzej: Marcum Antonium Philosophum, Carolum Quintum z napisem:

Gościu powiedz co się stało
Dobrych Królów że tak mało
Rzym na sto ośmnaście patrzy
Dobrych mądrych tylko tu trzy.

Podle cesarzów namalowana białogłowa siedząc w koronie w prawej ręce sceptrum a w lewej jabłko królewskie ma: tuż podle jakoby jeden obraz namalowano miasto na morzu z inskrypcyją: Venetia. Wiersze temu malowaniu

słuszące:

Jam Polka starodawna
Wielką cnotą zawsze sławna
Na Weneckie państwa śliczne
Patrzę i mury rozliczne
To mi nie dziw, lecz mi trzeba
Rządcę, którym dotknę nieba
I obrony, bym koronę
Miała całą w każdą stronę.

Na ostatku w kącie namalowano we trzy rzędy osób dziewięć, z których jednym jaszczurki z ust idą, drugim do ust lezą, a jednemu w trzecim rzędzie we środku z gęby i do ust ten gad lezie. Między niemi napisy te są:

Bezecni Neutralistowie
Ten plac o was światu powie
Jak sowy i nietoperze
Każdy w nocy chytro gmerze;
W Sparcie wam powróz zaptata,
U nas sławy wieczną stratą.

Jan Szeliga drukował najprzód w Krakowie 1596–1611

Tym czasem Herburt w Dobromilu o własnej drukarni [illegible] pod ten czas w [illegible] [illegible] zamyślał [illegible] Szeliga z drukarnią jego do Dobromila, założył [illegible] Herburt [illegible] na [illegible] [illegible] [illegible] które wstronnie [illegible] się [illegible] w [illegible] drukach [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nadeba i Orzechowski 1611, [illegible] [illegible] [illegible] zamyślał Herburt o [illegible] gdy [illegible] gdy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w Dobromilu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w Dobromilu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1631 (1610)

Szeliga drukował w [illegible] 1622 [illegible] [illegible] i we Lwowie gdzie 1632 był typografem [illegible]

1) Wizerunk utrapionej Rzeczypospolitej i [illegible] Grzegorzkowica [illegible] Stanisława Orzechowskiego [illegible]. Przez tym Herkules [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w Dobromilu [illegible] Pańskiego 1612. 4º Od strony 23 zaczyna się Herkules

2) Wizerunk ...... w Dobromilu roku Bożego 1616. 4º kart 32. Od str. 20 zaczyna się Herkules

że to Orzechowskiego Sen na jawie [illegible]

3) O przyjaźniach i [illegible] [illegible] wydał Andrzej [illegible] W Dobromilu 4º str. 42. Dedykacja [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] i Cycerona Lelius. [illegible] 1612 w [illegible] wydrukował Szymon [illegible]

4) Utrapionej Rzeczypospolitej Polskiej wizerunk i [illegible] [illegible] [illegible] Stanisława Orzechowskiego [illegible] [illegible] na świat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] od [illegible] [illegible] 1622. 4º kart 12 drukowane [illegible] [illegible] [illegible].

5) Lites Dobromilenses [illegible] Dobromilska. [illegible] Dobromilu [illegible] 12º kart 122 [illegible] [illegible] na stronie odwrotnej tytułu.

[illegible] [illegible] [illegible]. Dziesięcioletne za pomocą bożą [illegible]:

czenie moje, iż się ludziom cnotliwym i miłującym wolności polską podoba i przepisane wiele ich mieć chcieli, także do tego fe° 37. Zara lyca mego przywiedli, że one w druk dać rozkazał. Bo u tego który nad zdrowie swe dobro pospolite umiłował, że trudno o to co wszystkim pomoc może. Tu też i mnie tym obowiązać, abym zawzięcych cnót i miłości [illegible] w najdawszym da bóg wieku nie opuszczał. Trzeci Pana Boga prosząc, aby ojczyźnie naszej błogosławienie racząc [illegible] się cnót i nauk będę, a potym da Bóg doroślejszy służyć ojczyźnie przemożeniem i zdrowiem moim nie ustaję. Co który [illegible] zwas wieku mojego i takąż drogą cnoty, godności i miłości ojczyzny idzie, onemu posługę i przyjaźń moję oddaję nieodmienną. W Dobromilu dnia 2 kwietnia Roku 1613 Jan Szczęsny Herburt z Dobromila syn dziedziczny.

Najprzód po. 1–105 są różne sentencyje z mądrymi własne, z mędrców. Lubelska Syryjczyka oraz 15 wypowiedzi (ciota: inie) i po polsku. Dalej pag 107–233 dziwy szlachty polskiej według zwierciadła dla pamięci [illegible] z herbowymi tamże herbowi w końcu: dzieje do czytelnika ofiarowanie polskiem.

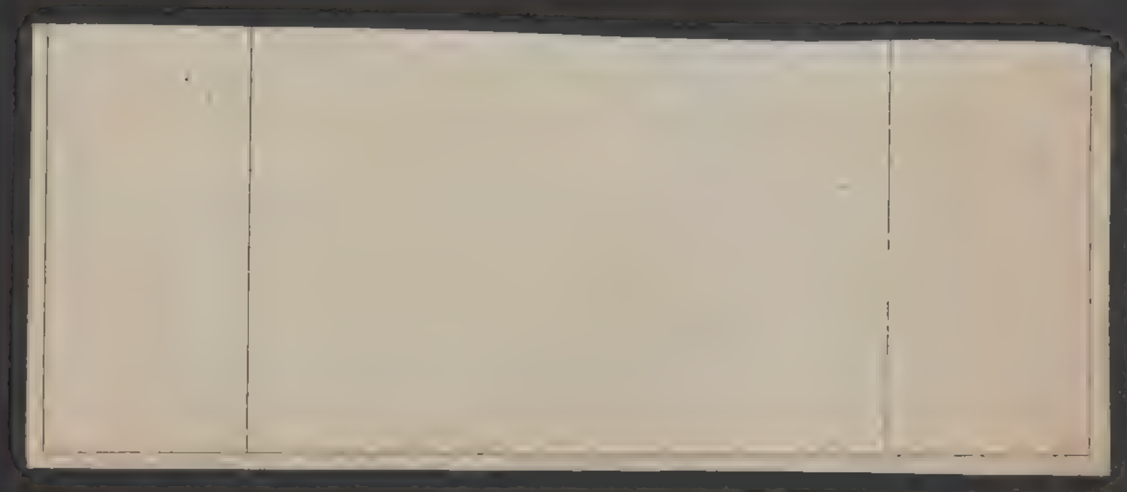
Joachima Lelewela Bibliograficznych ksiąg dwoje Tom II Wilno 1826 str. 216.

Wydał Herburt powtórny raz Kronikę Orzechowskiego w Dobromilu gdzie jest jego przedmowa.

Assertiones ex Theologia fratris Joannis Duns Scoti desumptae et in conventu leopoliensi Ordinis Minorum Conventualium ad defendendum propositae a fratre Cipriano Jasicho S.T.D. ejusdem instituti professo. Dobromili .. Junii A. 1616. 4°. 2 ark.

1 5 3

Felix Herbort w Dobromilu wezwał i Szeligę w jego imieniu wystawił Kadłubka i Długosza.
honiski ibi zaczęty Długosz 1615 zamyślał Herbort. O ... gdy Długosza przy
rzymchmieniemi dokonać. Drukował Szeliga tamże wiele ... Grzegorz
Gorzkowczyka urzędnika Rzeczypospolitej z Miaskowskiego, Mar. Kuleszy, Sło-
niński in 1612 i 1614 Kankę Dobromilska 1613 Maczyńskiego o przyjaźni
i przyjaciołach — (wszelkie Disputa) potem udał się Szeliga do
Jarosławia

Liber relationum seu oblatorum 42 anni 1616

Feria 5a post fest. Sanct. trium regum

Ad offic. castr. capitan. cracov. Samuel Glinzicki obtulit literas: Sigismundus III expositum est nobis.... prodiisse hoc ipso anno ex typographia privata Dobromilenti in lucem librum quemdam Historiae polonicae a ven. [illegible] Joanne Dlugossio Longino canon. crac. conscriptum quem cum cognoscere mandavimus relatum est nobis prima fronte praeseferre suam inscriptionem nunquam antea in regno hoc visam et temere usurpatam ut auctoritate privati hominis libri ejusmodi qui statum Reipublicae dignitatemque nominis Poloniae concernunt et hactenus non absque gravi judicio majorum nostrorum tanto quasi consensu improbati fuerint publice proponerentur. Quare cum ejusmodi scriptis multi in regno nostro offendantur; cum Reipublicae expediat ne privatae personae id quod nostrae majestati debetur

sibi usurpent, iniungimus....
ut ejusmodi libros ubicunque
reperti fuerint arresto subjician-
tur neque eos publice proponi
vel venundari sinant....
Varsoviae d. 20 Decembris 1615.

p. 622-624. Bibliot. warsz.
1858. Maj T. II